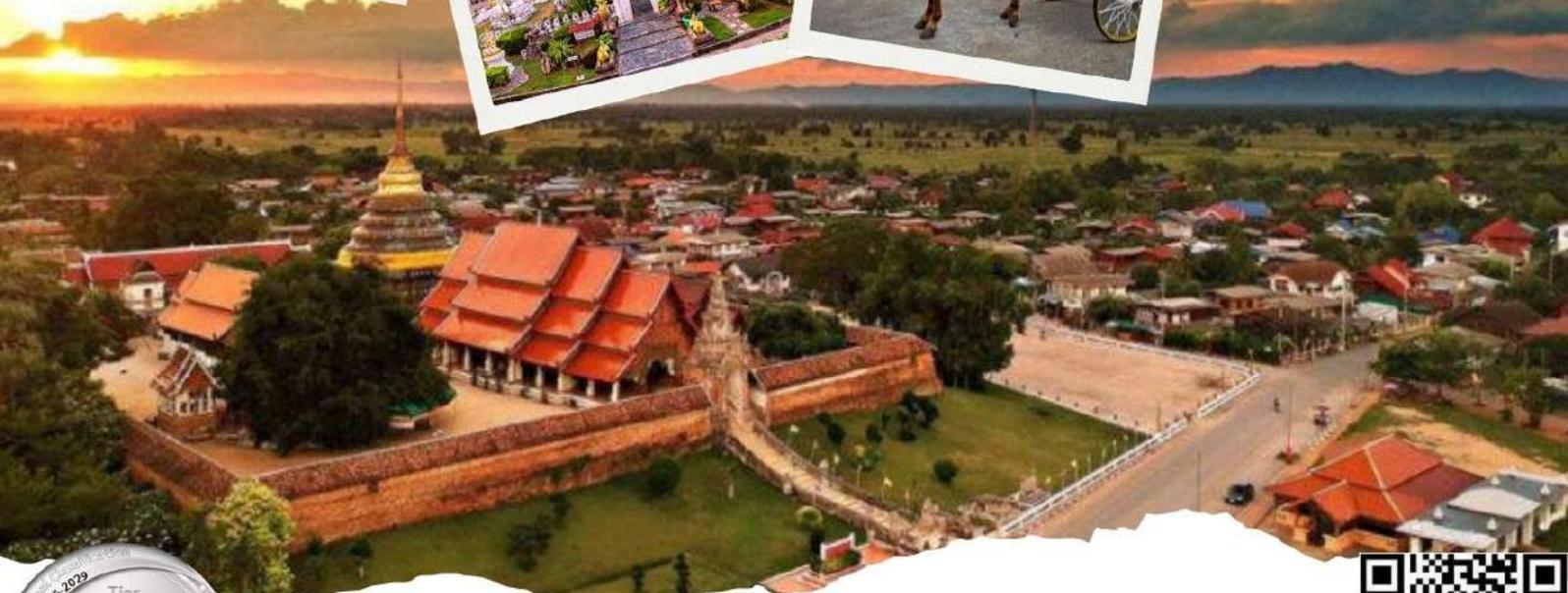
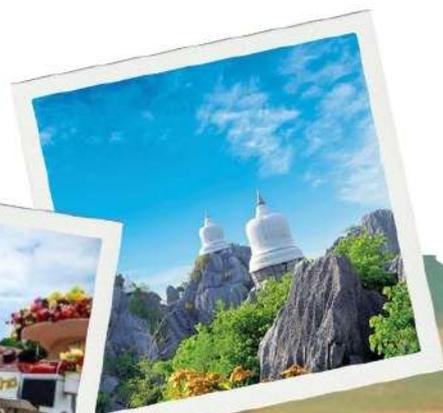
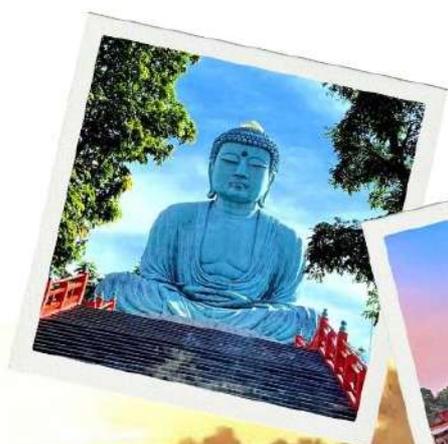

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ปีที่ 14 ฉบับที่ 3
(กันยายน - ธันวาคม 2568)

NAKHON LAMPANG BUDDHIST COLLEGE'S JOURNAL

N B J

ISSN : 2350 - 9953 (PRINT)

ISSN : 2672 - 9830 (ONLINE)

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

Nakhon Lampang Buddhist College's Journal

ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

Volume 14 No.3 (September – December 2025)

ISSN 2350-9953 (Print)

E-ISSN 2672-9830 (Online)

หลักการและเหตุผล

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ถือเป็นแหล่งรวบรวมผลงานทางวิชาการ และองค์ความรู้ที่สำคัญเนื่องจากเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ความคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนความเคลื่อนไหวในแง่มุมต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ ของมหาวิทยาลัย

ในการนี้ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคม และการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคม และการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม

2. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่

3. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยด้านพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

หมายเหตุ

1. บทความทุกบทความได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) จากภายนอกมหาวิทยาลัย และบทความที่ส่งถึงกองบรรณาธิการ ขอสงวนสิทธิ์จะไม่ส่งคืน

2. บทความ ข้อความภาพประกอบ และตารางใด ๆ ที่ตีพิมพ์ในวารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป และไม่ใช้ความรับผิดชอบของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว

3. บทความจะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างพิจารณาของวารสารฉบับอื่น หากตรวจสอบพบที่มีการตีพิมพ์ซ้ำซ้อน ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว

การจัดพิมพ์ ปีละ 3 ครั้ง

ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน)

ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม)

ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม)

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
Nakhon Lampang Buddhist College's Journal
ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)
Volume 14 No.3 (September – December 2025)
ISSN 2350-9953 (Print)
E-ISSN 2672-9830 (Online)

■ **ที่ปรึกษา**

พระพรหมวัชรธีรอาจารย์, ศ.ดร.

พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.

พระเทพวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.

พระธรรมวชิโรดม, รศ.ดร.

พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน, ผศ.ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม

พระราชเขมากร, รศ.ดร.

พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.

พระมหานพดล สุวณฺณเมธี

■ **บรรณาธิการ**

■ **ผู้ช่วยบรรณาธิการ**

■ **กองบรรณาธิการ**

พระมหานพดล สุวณฺณเมธี

พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ.ดร.

พระครูศรีปวรบัณฑิต, ผศ.ดร.

พระมหาเกียรติ วรกิตติ, ดร.

อธิการบดี

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

รองอธิการบดีวิทยาเขตแพร่

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพร สายทอง

นางสาวปธิตา ศิริโยธา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

พระครูโสภณวีรบัณฑิต, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร

มหาวิทยาลัยพะเยา

รองศาสตราจารย์ ดร.อธิปัตย์ บุญมาก

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

รองศาสตราจารย์ ดร.รวีโรจน์ ศรีคำภา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิรินทร์นิชา ปัญจจริยะกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนกร สิริสุคันธา

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

รองศาสตราจารย์ ดร.สมจันท์ ศรีปรัชยานนท์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ออกแบบปก นางสาวปธิตา ศิริโยธา

นิติกร อาจารย์พรณรงค์ บวรชัยธรรม

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความประจำฉบับ
ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

พระครูศรีปวรบัณฑิต, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพร สายทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรปรัชญ์ คำพงษ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัททยา วิเศษ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมคิด นันตะ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชลธิชา จิรภัคพงษ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
ว่าที่พันตรี ดร.สุรเดช รอดจินดา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน
อาจารย์ ณรงค์ เชื้อบัวเย็น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
รองศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ ยะบุญธง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนกร สิริสุคันธา	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิรินทร์นิชา ปัญจจริยะกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สีบพงษ์ พงษ์สวัสดิ์	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริขวัญ ปัญญาเรียน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนวัชร เพ็ญรัตน์หิรัญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกิด	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรินทร์ สารทอง	มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร	สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกแห่งสุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตระกูล ชำนาญ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
รองศาสตราจารย์ วสันต์ ปวนปันวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุเทพ คำเมฆ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ดร.ประเสริฐ ตันโนนเชียง	อดีตผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนเทศบาล 5 (บ้านศรีบุญเรือง)
ดร.ณัฐนนท์ จิรกิจนิมิต	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พ.ต.อ.ดร.อรรณพ กาวิกุล	กองบัญชาการศึษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ร.ต.อ. สัญญา บุญญา	สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมาย และการบังคับคดีจังหวัดลำปาง

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ฉบับนี้ ได้จัดพิมพ์เป็นปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568) อย่างต่อเนื่องกัน โดยมีผู้ให้ความสนใจและสอบถามถึงความคืบหน้าของบทความเป็นจำนวนมาก โดยวารสารฉบับนี้ได้รับเกียรติจากคณาจารย์ นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิจากทั้งภายในและภายนอก นำเสนอบทความมาตีพิมพ์เผยแพร่ ซึ่งทางกองบรรณาธิการวารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ขอขอบพระคุณ ทั้งผู้ที่สนใจเข้ามาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานและผู้อ่านที่สนใจวารสารฉบับนี้ มา ณ โอกาสนี้

สำหรับวารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มีบทความประจำฉบับนี้ นำเสนอทั้งสิ้น 21 บทความ ประกอบด้วย บทความวิจัย (Research Articles) 21 บทความ

บทความวิจัย (Research Articles) 21 บทความ ได้แก่

1.แนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นบ้านร้องขุน ตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดย พระครูสมุห์อุเทน ถิรจิตโต และคณะ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาบริบทและสถานการณ์การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น (2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นของเยาวชน และ (3) แนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง รวมถึงการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 24 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า 1. บริบทและสถานการณ์การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นพบว่า เยาวชนมีส่วนร่วมในประเพณีที่ได้รับความนิยม เช่น สงกรานต์ ก๋วยสลาก และยี่เป็ง แต่ขาดความเข้าใจในพิธีกรรม เนื่องจากอิทธิพลของเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ลดทอนความสนใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น การใช้สื่อและเทคโนโลยีจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการดึงดูดเยาวชนให้กลับมามีส่วนร่วม และตระหนักถึงคุณค่าของประเพณีดั้งเดิม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการอนุรักษ์อัตลักษณ์และพัฒนาชุมชน

2. กิจกรรมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์หลากหลาย เช่น การทำโคลอย การประกวดฟ้อนรำพื้นเมือง และการแข่งขันทำอาหารพื้นบ้านในงานประเพณียี่เป็ง กิจกรรมเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเชิงลึกด้านศิลปวัฒนธรรม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับชุมชน

3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น โดยเน้นการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน วัด และสถานศึกษา ผ่านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนมีบทบาท เช่น เป็นอาสาสมัคร พิธีกร หรือผู้แสดงศิลปะพื้นบ้าน และร่วมเตรียมงานประเพณี เช่น

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

การทำกระถางและการจัดดอกไม้ รวมถึงบูรณาการวัฒนธรรมเข้ากับหลักสูตร และการจัดอบรมทักษะ ผลการศึกษาพบว่า การส่งเสริมอย่างต่อเนื่องจะทำให้เยาวชนเป็นพลังสำคัญในการอนุรักษ์และพัฒนา ประเพณีท้องถิ่นอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งพัฒนาทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ และความรับผิดชอบต่อชุมชน อย่างมีคุณค่า

2.แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดย บุญยาพร สุฤทธิ์ และคณะ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ปี การศึกษา 2567 จำนวน 322 ซึ่งได้จากการสุ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างในตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน และการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ภาพรวมอยู่ในระดับอยู่ในระดับมาก

ผลการศึกษาพบว่า เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการสร้างแรงจูงใจ และ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการคิดสร้างสรรค์ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงรายเขต 3 ทั้งหมด 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ สู่การเปลี่ยนแปลง 2) ด้านการทำงานเป็นทีม 3) ด้านการคิดสร้างสรรค์ 4) ด้านการสร้างบรรยากาศ ขององค์กร 5) ร่างการสร้างแรงจูงใจ 6) ความกล้าเสี่ยงกล้าตัดสินใจ 7) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร 8) ด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา

3.ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 โดย วิภาดา นาระเดช และคณะ การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนา ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษาในอำเภอลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 จำนวน 167 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

(Rating Scale) 5 ระดับ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในด้านวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล เป็นลำดับที่หนึ่ง ($PNI_{modified} = 0.463$) ด้านการรู้ดิจิทัล เป็นลำดับที่สอง ($PNI_{modified} = 0.452$) ด้านการสื่อสารดิจิทัล เป็นลำดับที่สาม ($PNI_{modified} = 0.441$) และด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล เป็นลำดับที่สี่ ($PNI_{modified} = 0.425$) 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 มีทั้งสิ้น 24 แนวทาง แบ่งเป็น ด้านวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล ด้านการรู้ดิจิทัล ด้านการสื่อสารดิจิทัล และด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ด้านละ 6 แนวทาง

4.การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดย สุนิสา จิตต์บรรจง และคณะ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรมกับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 3) เพื่อนำเสนอการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 378 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรมกับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน การทดสอบสมมติฐาน พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในทิศทางเดียวกัน อยู่ในระดับมาก

3. การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน พบว่า การบูรณาการหลักสัปปุริสธรรม มีลักษณะดังนี้ 1) อัมมัญญาตา เป็นผู้รู้จักเหตุได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้มีกระบวนการความคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ให้ใช้เหตุผลมาก่อนเสมอและรู้จักการวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหา 2) อุตถัญญาตา เป็นผู้รู้จักผล ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้มีการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ได้เรียนรู้จากการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม และรู้จักการใช้ เหตุผลที่เหมาะสม 3) อุตตัญญาตา เป็นผู้รู้จักตน ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้ได้เรียนรู้ฝึกวิเคราะห์โครงการ มีความรับผิดชอบสูง และนำความสามารถมาใช้อย่างเต็มที่ 4) มัตตัญญาตา เป็นผู้รู้จักประมาณ ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้สามารถกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสม เป็นผู้รู้จักความเหมาะสม กาลเทศะ เข้าใจในศักยภาพตัวเอง และสามารถดึงศักยภาพตัวเองออกมาอย่างเต็มที่ 5) กาลัญญาตา เป็นผู้รู้จักกาล ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้วางแผนกำหนดการที่เหมาะสม คำนึงถึงความเหมาะสมของเวลาในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ และให้รู้จักการตรงต่อเวลา

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

6) ปริสัญญูตา เป็นผู้รู้จักชุมชน ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนในชุมชน มีกิจกรรมเพื่อสร้างเครือข่าย ให้รู้ในเรื่องของชุมชนของตน และมีความสำนึกรักในความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

7) ปุคคัลญูตา เป็นผู้รู้จักบุคคล ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้องในชุมชนเป็นอย่างดี สร้างความเป็นผู้นำใน การทำงาน พัฒนาฝึกอบรมและทำกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์

5.ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่21ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลำพูน เขต 2 โดย จุฬามณี ปันวัง และคณะ การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษา ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลำพูน เขต 2 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตาราง Krejcie, and Morgan (1970) และสุ่มอย่างง่าย (Simple Sampling) โดยใช้วิธีการจับฉลาก แบ่งเป็นครู จำนวน 234 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 42 คน รวมกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ จำนวนทั้งสิ้น 276 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถาม ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลำพูน เขต 2 2) ประเด็นการสนทนากลุ่ม และ 3) แบบสอบถามเพื่อยืนยันความเหมาะสมของแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ใน ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก(\bar{x} = 4.17, $S. D.$ = 0.77) 2) แนวทางในการพัฒนาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ประกอบด้วย 1) ด้านมนุษยสัมพันธ์ จำนวน 6 แนวทาง 2) ด้านความร่วมมือจำนวน 5 แนวทาง 3) ด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ จำนวน 6 แนวทาง และ 4) ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการบริหารจัดการ จำนวน 6 แนวทาง

6.การส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 โดย อัญชลีพร คำเด่นเหล็ก และคณะ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาการส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลของนักเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 2) วิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้อง และ 3) เสนอแนวทาง พัฒนาการส่งเสริมดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารและครูระดับมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2566

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

จำนวน 241 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า การส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่ได้รับคะแนนสูงสุดคือการพัฒนาทักษะและความสามารถ รองลงมาคือ การสร้างโอกาสในการทำงาน การส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง และการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน/ตลาดแรงงาน ตามลำดับ

ปัญหาที่พบ ได้แก่ 1) นักเรียนมีพฤติกรรมติดเกม ขาดทัศนคติและทักษะที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ 2) ครอบครัวและสิ่งแวดล้อมจำกัดโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยี 3) อุปกรณ์และเทคโนโลยีไม่เพียงพอ ระบบอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล 4) ขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีและการแนะนำอาชีพในยุคดิจิทัล 5) งบประมาณมีข้อจำกัด ไม่เพียงพอในการพัฒนาเครื่องมือและบุคลากร และ 6) การประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนและเครือข่ายยังไม่ทั่วถึง

แนวทางการพัฒนา ควรวางแผนสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อนำองค์ความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน โดยเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับ AI และ Blockchain ในรายวิชาคอมพิวเตอร์ ใช้เทคโนโลยีจริงภายในห้องเรียน เช่น การประยุกต์ใช้ AI เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน และนำ Blockchain มาใช้จัดเก็บข้อมูลผลการเรียนอย่างปลอดภัยและโปร่งใส

7.การพัฒนานวัตกรรมระบบสารสนเทศด้านกฎหมายอาชีวอนามัย และความปลอดภัยของประเทศไทย โดย วิทยา ธาตุบุรุษย์ และคณะ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการของผู้ใช้งาน 2) พัฒนานวัตกรรมระบบสารสนเทศที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งาน 3) ทดลองใช้นวัตกรรมระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้น และ 4) ประเมินผลการใช้งานนวัตกรรมระบบสารสนเทศ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัย โดยใช้เครื่องมือ เช่น แบบสอบถาม สัมภาษณ์ แบบประเมินระบบ และรายงานการใช้งานจริง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการของผู้ใช้งาน โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 310 คน และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 คน พบว่า ระบบสารสนเทศเดิมมีข้อจำกัดด้านความซับซ้อนของการใช้งาน ไม่มีระบบแจ้งเตือน ผู้ใช้งานต้องการระบบที่ใช้งานง่าย เสถียร อัปเดตข้อมูลแบบเรียลไทม์ และมีระบบรักษาความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

2. ระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบสำคัญ 7 ด้าน ได้แก่ ความง่ายในการใช้งาน ประโยชน์จากการใช้งาน คุณภาพของระบบ คุณภาพของข้อมูล คุณภาพของการให้บริการ ความพึงพอใจของผู้ใช้งาน และความเชื่อมั่นในระบบ ผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน อยู่ในระดับมาก

3. ผลการทดลองใช้นวัตกรรมระบบสารสนเทศ ผู้วิจัยดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการและทดลองใช้ระบบสารสนเทศกับกลุ่มเป้าหมาย 26 คน โดยให้ทดลองใช้งานในสถานการณ์จำลอง พร้อมสังเกตการณ์และติดตามบันทึกการใช้งาน ผลการทดลองพบว่า ระบบสารสนเทศช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานได้อย่างชัดเจน ลดระยะเวลาในการค้นหากฎหมาย และลดความซับซ้อนในกระบวนการประเมินความสอดคล้องของกฎหมายเมื่อเทียบกับวิธีเดิม

4. ผลการประเมินการใช้นวัตกรรมระบบสารสนเทศ พบว่า 1) ระบบสามารถช่วยลดเวลาในการค้นหาข้อมูลเฉลี่ยได้ 3.00 นาทีในกลุ่มผู้ไม่มีประสบการณ์ และ 1.60 นาทีในกลุ่มผู้มีประสบการณ์ จากกลุ่มเป้าหมาย 6 คน, 2) กลุ่มเป้าหมายที่มีประสบการณ์ใช้งาน 20 คน มีความพึงพอใจต่อระบบในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.418), 3) ระบบสามารถสร้างผู้สมัครใช้งานจริงสะสมได้ 455 คน คิดเป็นร้อยละ 91 ของเป้าหมาย 500 คน

8. การมีส่วนร่วมการดำเนินงานพัฒนาพลังงานชีวมวล เสริมรายได้ประชาชนของชุมชนในจังหวัดลำปาง โดย พระครูสุตชยาภรณ์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาพลังงานชีวมวลเพื่อส่งเสริมรายได้ของประชาชน 2) ศึกษาวิธีการปฏิบัติในการพัฒนาพลังงานชีวมวลอย่างสร้างสรรค์ และ 3) เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านพลังงานชีวมวลเพื่อส่งเสริมรายได้ของประชาชน การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จำนวน 146 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 24 รูป/คน รูปแบบวิธีการวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยด้วยกัน 4 แบบ คือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative research) 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) 3) การสัมภาษณ์ (Interview) และ 4) การสังเกตการณ์ (observation)

ผลการวิจัยพบว่า 1.การพัฒนาพลังงานชีวมวลเพื่อเสริมสร้างรายได้แก่ประชาชน ประชาชนให้ความสนใจในกระบวนการผลิตพลังงานชีวมวลในเชิงปฏิบัติ เช่น การเก็บวัสดุเหลือใช้ในพื้นที่การทำผลิตภัณฑ์จากไม้ และการปรับปรุงเตาพลังงานชีวมวล มีความรู้ ความเข้าใจ

2.การพัฒนาพลังงานชีวมวลที่มีประสิทธิภาพควรเริ่มจากการสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่เข้าถึงง่าย มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ชุมชนควรได้รับความรู้ตั้งแต่ระดับพื้นฐานของชีวมวล ความเข้าใจในแหล่งเชื้อเพลิง วิธีการเผาไหม้ และข้อดีข้อจำกัดของเตาชีวมวล รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกแบบ ผลิต ทดลอง

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

3.รูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านพลังงานชีวมวล ได้พัฒนารูปแบบเตาอบชีวมวล อเนกประสงค์ และแปรรูปวัสดุเหลือใช้ให้เป็นผลิตภัณฑ์สร้างรายได้ เช่น การผลิตถ่านชีวมวล น้ำส้มควันไม้ และปุ๋ยหมัก โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน

9.การประเมินความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 3 โดย ปกักร ไชยวงศ์ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานสถานศึกษาปลอดภัยของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 และ 2) ศึกษาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานสถานศึกษาปลอดภัยของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.965 และแบบสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมายคือผู้บริหาร โรงเรียน 139 คน และครูผู้รับผิดชอบโครงการสถานศึกษาปลอดภัย 139 คน รวมทั้งสิ้น 278 คน โดยใช้การกำหนดกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นแบบจำแนกองค์ประกอบ ส่วนข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือภัยจากความรุนแรง รongลงมา คืออุบัติเหตุและผลกระทบทางสุขภาพ ส่วนที่ต่ำสุดคือการละเมิดสิทธิ 2) แนวทางการบริหารสถานศึกษา ปลอดภัยประกอบด้วย การจัดการความรุนแรงด้วยมาตรการชัดเจนและการคัดกรองนักเรียน การป้องกันอุบัติเหตุผ่านการอบรมและตรวจสอบจุดเสี่ยง การคุ้มครองสิทธิด้วยระบบร้องเรียนและพัฒนา ทักษะป้องกันตนเอง และการดูแลสุขภาพด้วยการส่งเสริมสุขภาพจิตและระบบส่งต่อผู้เชี่ยวชาญ

10.ประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในเขตเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่ โดย วรัญญา สุเตนนท์ และคณะ การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ในเขตเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายประสิทธิภาพ และวิธีการจัดการ ขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกเทศมนตรีตำบล เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการ ขยะมูลฝอย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบรายงานผล การดำเนินงานตามตัวชี้วัดของแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” จากเทศบาลตำบล ภายใต้การคัดเลือกตามเกณฑ์ในการศึกษา จำนวน 10 แห่ง

ผลวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลที่ศึกษา โดยแบ่งการอธิบาย ออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะต้นทาง ระยะกลางทาง และระยะปลายทาง อยู่ในระดับปานกลาง อีกทั้ง ยังพบว่า เทศบาลตำบลที่ศึกษามีแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยที่สอดคล้องกับกรอบแนวทาง

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

ของแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565 – 2570) ซึ่งให้ความสำคัญกับการคัดแยกขยะมูลฝอย ณ ต้นทาง ลดอัตราการเกิดขยะมูลฝอยเพื่อให้เหลือขยะที่ต้องกำจัดน้อยที่สุด อย่างไรก็ตามแนววิธีการจัดการขยะของเทศบาลตำบลแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันในบางประเด็น เช่น รูปแบบของการให้ความรู้ และสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชน การจัดกิจกรรมคัดแยกขยะมูลฝอย และรูปแบบการเก็บ ขนขยะมูลฝอยไปกำจัด ซึ่งเป็นไปตามบริบทด้านการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชน และความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

11.ความท้าทายการนำปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ มาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับประถมศึกษาของผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดย จารุวิทย์ ใจกล้า และคณะ การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความท้าทาย และความพร้อมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรม (AI) ในการบริหารสถานศึกษา (2) เปรียบเทียบความท้าทาย ความพร้อมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรม AI ในการบริหารสถานศึกษา ตามวิทยฐานะ เจเนอเรชัน และขนาดสถานศึกษา การวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากกลุ่มประชากร คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการสถานศึกษาของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ทั้งหมด จำนวน 101 คน ใช้แบบสอบถามที่มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่น 0.85 วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า 1) ความท้าทายในการใช้ AI ในภาพรวมมีความท้าทายอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.32, \sigma = 0.68$) โดยด้านการส่งเสริมการใช้งาน AI เป็นความท้าทายมากที่สุด ($\mu = 4.50, \sigma = 0.67$) ขณะที่ด้านความรู้ความเข้าใจ AI ของผู้อำนวยการสถานศึกษามีความท้าทายน้อยที่สุดเป็นลำดับสุดท้าย ($\mu = 4.06, \sigma = 0.72$) ส่วนความท้าทายการใช้จริยธรรม AI ในภาพรวมมีความท้าทายอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.27, \sigma = 0.69$) โดยด้านการมุ่งเน้นการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยไม่ให้ขัดต่อกฎหมาย ระเบียบ นโยบาย และส่งผลกระทบต่อผู้อื่น มีความท้าทายมากที่สุด ($\mu = 4.52, \sigma = 0.64$) ขณะที่การรู้และเข้าใจถึงความรับผิดชอบต่อการ ใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีความท้าทายน้อยที่สุดเป็นลำดับสุดท้าย ($\mu = 4.01, \sigma = 0.71$) ความพร้อมในการใช้ AI และจริยธรรม AI พบว่าในภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.03, \sigma = 0.73$) โดยด้านบุคลากรมีความพร้อมมากที่สุดเป็นลำดับแรก ($\mu = 4.22, \sigma = 0.65$) ขณะที่ด้านวัสดุอุปกรณ์มีความพร้อมอยู่ในระดับน้อยที่สุดเป็นลำดับสุดท้าย ($\mu = 3.89, \sigma = 0.82$) (2) ผลการเปรียบเทียบความท้าทาย และความพร้อม การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) จำแนกตามวิทยฐานะและเจเนอเรชัน ในภาพรวมมีความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI)อยู่ในระดับมากที่สุด

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

เช่นเดียวกัน แต่จำแนกตามขนาดสถานศึกษา สถานศึกษาขนาดเล็ก และขนาดใหญ่มีความท้าทายอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนสถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่พิเศษ มีความท้าทายอยู่ในระดับมาก ในด้านความพร้อม จำแนกตามวิทยฐานะ เจเนอเรชั่น และขนาดสถานศึกษา ในภาพรวมมีความพร้อมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

12.การประเมินผลสำเร็จในการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี โดย สุธาสินี รังสิมานุรักษ์ และคณะ การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการประเมินผลสำเร็จในการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี (2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี และ (3) เสนอแนวทางการปรับปรุงการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมี 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการภาคเอกชน และประชาชนผู้ที่ย้ายภาษี จำนวน 24 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยพิจารณาจากประสบการณ์และความเกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การสรุปความแบบพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า (1) การประเมินผลสำเร็จในการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ การบังคับใช้พระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการปฏิรูประบบภาษีท้องถิ่นของไทย โดยสามารถลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มรายได้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม แม้แต่ยังมีบางประเด็นที่ควรได้รับการแก้ไข อาทิ การตีความกฎหมายที่ยังไม่ชัดเจน ความซับซ้อนของขั้นตอนประเมินภาษี การขาดแคลนบุคลากรเฉพาะทาง ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี การประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่ทั่วถึง และความไม่เข้าใจของประชาชนในรายละเอียดของกฎหมาย (2) ปัญหาและอุปสรรคในการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ ความคลาดเคลื่อนของฐานข้อมูลกรรมสิทธิ์ที่ดิน ความเหลื่อมล้ำด้านศักยภาพระหว่าง อปท. การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ที่ยังไม่มีมาตรฐานกลาง รวมถึงกลไกการสื่อสารที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน นำไปสู่ความไม่เป็นธรรมและประสิทธิภาพที่ไม่ทั่วถึงในการจัดเก็บภาษี และ (3) แนวทางการปรับปรุงการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ การกำหนดอัตราภาษีที่จูงใจการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสม การพัฒนาระบบประเมินและยื่นภาษีออนไลน์ การเพิ่มบุคลากรและพัฒนาเครือข่ายเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น การบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานเพื่อเพิ่มความโปร่งใส และการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงทุกกลุ่มประชาชน ควบคู่ไปกับการสร้างแรงจูงใจในการชำระภาษีอย่างสมัครใจ

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

13.รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดย สุทัศน์ ชันแก้ว และคณะ การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยใช้ทั้งวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ภายใต้รูปแบบการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหาร และการสัมภาษณ์เชิงวิชาการร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน 2) เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยอาศัยข้อมูลจากการสังเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา จากนั้นจึงดำเนินการตรวจสอบรูปแบบกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน และ 3) เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยการสำรวจความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 133 คน และประเมินความเหมาะสมโดยตรงจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 38 คน การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความจำเป็น (PNI Modified)

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพ ใช้ได้จริง มีความถูกต้อง เป็นไปได้ เหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างเหมาะสม โดยรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) หลักการบริหาร 2) วัตถุประสงค์ของการบริหาร 3) กระบวนการบริหาร 4) แนวทางการประเมินผลการบริหาร และ 5) ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาการตรวจสอบรูปแบบดำเนินการผ่านการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ และการประเมินความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการประเมินโดยรวมพบว่า มีความถูกต้องในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.63$, S.D. = 0.46) และ มีความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\bar{x}=4.44$, S.D. = 0.48) ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบจากความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.67$) และ มีความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.68$)

14.การปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี โดย พิมพ์รดา อาบูจาฟาร์ และคณะ การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี (2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี และ (3) ศึกษาแนวทางการปกครองท้องถิ่น

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 8 คน นักวิชาการ 4 คน และประชาชน 8 คน รวม 20 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานียังมีข้อจำกัดในหลายด้าน ด้านการกำหนดนโยบาย พบว่าประชาชนยังขาดความเข้าใจ การมีส่วนร่วมจำกัดอยู่ในกลุ่มเดิม ด้านการบริหาร มีการเปิดรับความคิดเห็นและร่วมดำเนินโครงการแต่ยังขาดการมีส่วนร่วมในระดับวางแผนและตัดสินใจ ด้านการติดตามข่าวสาร มีช่องว่างการสื่อสารในกลุ่มผู้สูงอายุและพื้นที่ห่างไกล ด้านการแสดงความคิดเห็น ขาดระบบสะท้อนผลกลับ ด้านการจัดทำประชาคม ขาดการสื่อสารเชิงรุกและข้อจำกัดด้านเวลา สถานที่ และด้านการตรวจสอบ ประชาชนยังมองว่าเป็นหน้าที่ของรัฐ การตรวจสอบมักเป็นแบบไม่เป็นทางการ 2) ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ขาดความรู้ ความเชื่อมั่น ช่องทางสื่อสาร และข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจ และ 3) แนวทางพัฒนาควรปรับระบบบริหาร เพิ่มช่องทางสื่อสาร พัฒนาศักยภาพประชาชน ส่งเสริมจิตสำนึกประชาธิปไตย และพัฒนาเครื่องมือดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างทั่วถึง โปร่งใส และยั่งยืนในระดับพื้นที่

15.การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง โดย จิรภัทร สมฤทธิ์ และคณะ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง 2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 167 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .852 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านการสร้างวิสัยทัศน์ รองลงมาคือด้านการสร้างแรงจูงใจ และด้านความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สำหรับผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากร พบว่า เพศและระดับการศึกษาไม่มีผลต่อความแตกต่างของความคิดเห็นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ อายุและประสบการณ์การทำงานมีผลต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ จึงยอมรับสมมติฐานบางข้อ

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

ของการวิจัย นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองให้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล (จักขูมา) มีความเชี่ยวชาญและรับผิดชอบในหน้าที่ (วิธูโร) และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีทักษะในการสื่อสาร (นิสสยสัมปันโน) เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ การยอมรับ และความผูกพันจากบุคลากรในองค์กร อันจะนำไปสู่การขับเคลื่อนองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

16.กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการน้ำด้วยอินเทอร์เน็ตประสาทรพสิ่งของลำน้ำปิง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ โดย นวพล อาชญาทา และคณะ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาในการบริหารจัดการน้ำในลำน้ำปิงในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำในลำน้ำปิงในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่โดยการใช้ระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสาทรพสิ่ง การศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ตัวแทนกลุ่มภาครัฐและหน่วยงานกำกับดูแล 5 คน ตัวแทนกลุ่มตัวแทนผู้ใช้น้ำ จำนวน 6 คน และตัวแทนกลุ่มผู้สนับสนุนและอนุรักษ์ จำนวน 4 คน โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการบริหารจัดการน้ำในลำน้ำปิงในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่เกิดจาก 1) สภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง 2) ลำน้ำต้นเขินมีวัชพืชกีดขวางทางน้ำและการรुक้าพื้นที่ลำน้ำ 3) โครงสร้างพื้นฐานเก่าและชำรุด 4) ความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้น้ำ มีข้อโต้แย้งระหว่างเกษตรกรต้นน้ำและปลายน้ำ 5) ไม่มีข้อมูลหรือแจ้งเตือนล่วงหน้าประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับข้อมูลล่วงหน้าเรื่องการปิดเปิดประตูน้ำ 6) การไม่มีระบบสนับสนุนเทคโนโลยีประหยัดน้ำ และ 7) ปัญหาเชิงข้อมูลและเทคโนโลยีและแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำในลำน้ำปิงในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่โดยการใช้พัฒนาระบบการควบคุมประตูน้ำในลำน้ำปิง ด้วยระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสาทรพสิ่ง สามารถดำเนินการโดยการวางระบบเซ็นเซอร์ตรวจวัดระดับน้ำอัจฉริยะ เพื่อควบคุมบานประตูด้วยระบบอัตโนมัติ เชื่อมต่อข้อมูลสู่ศูนย์กลาง เพื่อแจ้งเตือนประชาชนล่วงหน้าต่อไป

17.ภาวะผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมืองในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี โดย กัญญากาญจน์ ซื่อสัตย์ และคณะ การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์ภาวะผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี (2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี และ (3) เสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกเทศมนตรี/รองนายกเทศมนตรี 10 คน และพนักงาน/เจ้าหน้าที่ของเทศบาล 10 คน รวม 20 คน จากเทศบาลเมือง 10 แห่งในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ เทศบาลเมืองปทุมธานี

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

บางควัด บางกะดี ท่าโขลง คลองหลวง บึงยี่โถ สนันรักษ์ คุศต ลำสามแก้ว และลาดสวาย โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้การวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การสรุปความแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้เกิดการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงาน โดยมีวิสัยทัศน์ชัดเจนในการเปลี่ยนแปลงองค์กรให้เป็นดิจิทัล และสนับสนุนให้บุคลากรมีทักษะในการใช้งานเทคโนโลยี ผู้นำยังมีส่วนสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลง และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง (2) ปัญหาและอุปสรรคของผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงาน พบอุปสรรคในการนำเทคโนโลยีมาใช้ เช่น การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยี และข้อจำกัดด้านงบประมาณ และ (3) แนวทางการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นควรมุ่งส่งเสริมความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยี สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร และสนับสนุนการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลอย่างเหมาะสมและยั่งยืน ข้อเสนอเชิงนโยบาย เช่น การสนับสนุนจากระดับจังหวัดหรือกระทรวงมหาดไทยในการยกระดับท้องถิ่นเข้าสู่ระบบดิจิทัล เพื่อขยายผลสู่พื้นที่อื่น

18.การรับรู้กฎหมายและการใช้ประโยชน์ที่ดินของประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา – แม่สะ โดย บุญฤทธิ วิจิตร และคณะ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้แก่ 1) เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคมและข้อมูลทั่วไปของประชาชน 2) เพื่อศึกษาการรับรู้กฎหมายป่าไม้ของประชาชน และ 3) เพื่อศึกษาการรับรู้กฎหมายป่าไม้ของประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา – แม่สะ มาตรา 121 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 จำแนกตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม และข้อมูลทั่วไปของประชาชน 4) เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินของประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา – แม่สะ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา – แม่สะ จำนวน 328 ราย เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ t-test และสถิติ One Way ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นเพศชาย อายุ 41 – 50 ปี สถานภาพสมรส จบประถมศึกษา อาชีพรับจ้างทั่วไป อาชีพรายได้รองส่วนใหญ่ อาชีพทำไร่/ทำสวน มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท อยู่อาศัยมากกว่า 20 ปีขึ้นไป ถือครองพื้นที่น้อยกว่า 5 ไร่ ใช้ทำสวนผลไม้/สมุนไพร ด้านเข้าร่วมกิจกรรมของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะ ส่วนใหญ่ไม่เคยคิดเป็น 2) ช่องทางการรับข่าวสารเกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3) การรับรู้กฎหมายป่าไม้ของประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะ ในด้านปัจจัยด้านอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน จำนวนเนื้อที่ที่ ครอบครอง ลักษณะการทำประโยชน์ในพื้นที่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่แตกต่างกันไม่ส่งผลให้มีระดับการรับรู้กฎหมายป่าไม้ที่แตกต่างกัน และพบว่า ช่องทางการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับระเบียบกฎหมายไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการรับรู้กฎหมายป่าไม้ของประชาชนที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 4) พื้นที่ส่วนใหญ่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะ

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

ถูกใช้เพื่อการเกษตร โดยเฉพาะการทำนา รองลงมาคือสวนผลไม้และไร่มุมนเวียน ขณะที่พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างมีสัดส่วนค่อนข้างน้อย

19.การจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการประชารัฐของจังหวัดสมุทรปราการ
โดย กันตพัฒน์ พงศ์พรพรต และคณะ การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์สภาพการจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการประชารัฐของจังหวัดสมุทรปราการ (2) ประเมินปัญหาและอุปสรรคการจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการประชารัฐของจังหวัดสมุทรปราการ (3) เสนอแนะแนวทางการจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการประชารัฐของจังหวัดสมุทรปราการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 คน บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 คน ผู้นำหมู่บ้าน 5 คน และประชาชน 5 คน รวม 20 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง ดำเนินการเก็บข้อมูลจากพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรปราการ ซึ่งครอบคลุมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 แห่ง ได้แก่ เทศบาลนครสมุทรปราการ เทศบาลเมืองแพรกษาใหม่ เทศบาลตำบลบางเมือง เทศบาลตำบลบางปู และองค์การบริหารส่วนตำบลบางโปรง เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการสรุปความแบบพรรณนา

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า (1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอย “จังหวัดสะอาด” มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ มีการดำเนินการตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง ควบคู่กับการสร้างจิตสำนึกด้านการคัดแยกขยะ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลัก 3 Rs (2) ปัญหาและอุปสรรค พบว่า ประชาชนไม่แยกขยะ ระบบจัดการของท้องถิ่นไม่มีประสิทธิภาพขาดแคลนสถานที่กำจัดขยะ งบประมาณและอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ขยะเพิ่มจากการขยายตัวของเมืองและกลิ่นเหม็นจากบ่อขยะกระทบสุขภาพ (3) แนวทางที่เสนอ พบว่า ควรสนับสนุนการลงทุนจากภาคเอกชนแก้ปัญหางบประมาณและบุคลากร ส่งเสริมการทำงานเชิงรุกของท้องถิ่น จัดทำฐานข้อมูลเพื่อวางแผนแม่นยำ ปลูกฝังวินัยแยกขยะในเด็ก พัฒนาความรู้แก่ประชาชนและบุคลากร สนับสนุนอาชีพขี้เถ้าเพื่อเพิ่มการแยกขยะ เปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนร่วมบริหารจัดการ และควบคุมมลพิษจากการกำจัดขยะ

20.การประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการ เพื่อการจัดการพื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง จังหวัดเชียงใหม่ โดย สายทอง สมแก้ว และคณะ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้แก่ 1. เพื่อประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการในพื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง 2. เพื่อการวางแผนการจัดการในพื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง โดยวิเคราะห์ขีดความสามารถในด้านกายภาพ (PCC) ด้านสิ่งแวดล้อม (FCC) ในพื้นที่ลานกางเต็นท์ ลานจอดรถ และห้องน้ำ-ห้องสุขา ด้านชีวภาพ หรือนิเวศวิทยา (ECC) และด้านสังคมจิตวิทยา (SPCC) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจำนวน 396 คน และวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

ผลการวิจัยพบว่า 1) จากผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการของลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง พบว่าในด้านกายภาพ (PCC) พื้นที่ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุดประมาณ 2,466 คนต่อวัน หรือ 175,086 คนต่อปี โดยในช่วงปี 2564-2566 มีระดับการใช้งานต่ำกว่าร้อยละ 50 จัดอยู่ในระดับผลกระทบต่ำ ด้านสิ่งแวดล้อม (FCC) พบว่าสิ่งแวดล้อมสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีอัตราการใช้งานไม่เกินร้อยละ 3 จัดอยู่ในระดับผลกระทบต่ำเช่นกัน ด้านชีวภาพหรือนิเวศวิทยา (ECC) พบว่า มีเพียงพันธุ์ไม้โคลงเคลงที่ได้รับผลกระทบปานกลาง ส่วนชนิดอื่นไม่มีผลกระทบ ด้านประสบการณ์นักท่องเที่ยว (VEC) พบว่าทุกคนพึงพอใจและไม่รู้สึกแออัด 2) การวางแผนการจัดการในพื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง ประกอบด้วย 1. การจัดพื้นที่ (zoning) 2. การบริหารจัดการนักท่องเที่ยว 3. การจัดการสิ่งแวดล้อม 4. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 5. การมีส่วนร่วมของชุมชน 6. การประชาสัมพันธ์ และสร้างความตระหนักรู้ และ 7. การติดตามและประเมินผล

21. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี
โดย ธณัฐ มั่งคั่ง และคณะ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อวิเคราะห์บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี (2) เพื่อประเมินสภาพปัญหาและอุปสรรคของบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี และ (3) เสนอแนวทางในการพัฒนาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6 คน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6 คน ตัวแทนผู้ปกครองหรือผู้พิการ 8 คน รวม 20 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การสรุปความแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ การส่งเสริมดูแลสุขภาพ การให้การศึกษา การจ่ายเบี้ยความพิการ การส่งเสริมอาชีพและรายได้ และการจัดสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้เอื้อต่อการดำรงชีวิต (2) สภาพปัญหาและอุปสรรคบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี พบปัญหาด้านงบประมาณ ด้านผู้ปฏิบัติงาน ด้านอำนาจหน้าที่ การมีส่วนร่วมของคนพิการ และอาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้พิการ และ (3) แนวทางในการพัฒนา พบว่า ควรบูรณาการความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการที่ชัดเจน สร้างทัศนคติที่ดีต่อคนพิการ การปรับปรุงอาคาร สถานที่ และจัดการจัดสิ่งแวดล้อมสะอาดให้เอื้อต่อการให้บริการ สร้างและขยายเครือข่ายคนพิการ และส่งเสริมความรู้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

ทำน้ัองบรรณาธิการ ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้อเลือกให้ วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ได้ทำหน้าที่เผยแพร่ผลงานของท่าน และหวังอย่างยิ่งว่าผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านตามเจตนารมณ์ และวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสาร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะประการใดในการปรับปรุงคุณภาพวารสารนี้ให้ดียิ่งขึ้นกองบรรณาธิการขอน้อมรับด้วยความยินดี

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุทธิพร สายทอง)

บรรณาธิการ

สารบัญ (Content)

	หน้า
ถ้อยแถลงบรรณาธิการ	(7)
สารบัญ	(23)
บทความวิจัย: (Research Articles)	
<ul style="list-style-type: none">● แนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น บ้านร่องขุน ตำบลสันปูเลย อำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ GUIDELINES FOR YOUTH PARTICIPATION IN PRESERVING LOCAL TRADITIONS AND CULTURE, BAN RONG KHUN SAN PU LEY, DOI SAKET DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE พระครูสมุห์อุเทน ธีรจิตโต, พระสุธีวัชรบัณฑิต, ทิพาภรณ์ เยสุวรรณ์ และ ปรีชา วงศ์ทิพย์ Phrakhusamu Uthen Thirachitto, Phra Suthewatcharabandit, Thipaporn Yesuwan and Preecha Wongtip	(1-12)
<ul style="list-style-type: none">● แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 THE GUIDELINES FOR DEVELOPING INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS CHIANG RAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3 บุญยาพร สุฤทธิ์ และ วัชระ จตุพร Boonyaporn Surit and Watchara Jatuporn	(13-31)
<ul style="list-style-type: none">● ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 DIGITAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN EDUCATIONAL OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS, PHRAE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2 วิภาดา นาระเดช และ ปณตนนท์ เถียรประภากุล Wipada Naradech and Panotnon Teanprapakun	(32-46)

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
<ul style="list-style-type: none">● การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิ่งห์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน	(47-60)
LEADERSHIP DEVELOPMENT TO THE SAPPURISA–DHAMMA OF SUB-DISTRICT HEADMEN, VILLAGE HEADMEN AT PHASING SUB-DISTRICT IN MUANG DISTRICT OF NAN PROVINCE สุนิสา จิตต์บรรจง, อีรทัศน์ โรจนกิจจากุล และ อธิวุฒิ หมั่นมี Sunisa Jitbanjong, Theeratas Rojkitjakul and Thitiwut Munmee	
<ul style="list-style-type: none">● ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่21ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2	(61-75)
A 21ST CENTURY INSTRUCTIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF, LAMPHUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2 จุฬามณี ปันวัง และ ปณตนนท์ เกียรประภากุล Julamaneer Punwang and Panotnon Teanprapakun	
<ul style="list-style-type: none">● การส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6	(76-93)
PROMOTING OF EMPLOYMENT IN THE DIGITAL AGE FOR STUDENTS OF THE WELFAES SCHOOL NETWORK UNDER THE OFFICE OF SPECIAL EDUCATION ADMINISTRATION GROUP 6 อัญชลีพร คำเด่นเหล็ก, สังวาร์ ว่างแจ่ม, สมมาต คำวจันัง และ มานะ ครูธาโรจน์ Anchaleeporn Kumdenlek, Sangwan wangjam, Sommart Kamwatjanang and Mana Kruttarod	
<ul style="list-style-type: none">● การพัฒนานวัตกรรมระบบสารสนเทศด้านกฎหมายอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของประเทศไทย	(94-107)
INNOVATION DEVELOPMENT IN OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY LAW INFORMATION SYSTEM OF THAILAND วิทยา ธาตุบุรมย์, ตระกูล จิตวัฒนากร และ เกียรติ บุญโย Wittaya Thatburom, Trakul Chittwattanakorn and Kiat Boonyapo	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
<ul style="list-style-type: none">● การมีส่วนร่วมการดำเนินงานพัฒนาพลังงานชีวมวล เสริมรายได้ประชาชน ของชุมชนในจังหวัดลำปาง <p>PARTICIPATION IN BIOMASS ENERGY DEVELOPMENT OPERATIONS TO INCREASE INCOME FOR PEOPLE OF COMMUNITIES LAMPANG PROVINCE</p> <p>พระครูสุตชยาภรณ์ Phrakhru Sutchayaphorn</p>	(108-119)
<ul style="list-style-type: none">● การประเมินความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 <p>ASSESSMENT OF NEEDS AND GUIDELINES FOR SAFE SCHOOL ADMINISTRATION BY SCHOOL ADMINISTRATORS PRIMARY SCHOOL UNDER THE JURISDICTION OF THE CHIANG RAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, AREA 3</p> <p>ปภังกร ไชยวงศ์ Paphangkon Chaiwong</p>	(120-135)
<ul style="list-style-type: none">● ประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในเขตเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่ <p>THE EFFICIENCY OF MUNICIPLAL SOLID WASTE MANAGEMENT IN SUBDISTRICT MUNICIPALITIES OF CHIANG MAI PROVINCE</p> <p>วรัญญา สุเตนนท์ และ อุดมโชค อาษาวิมลกิจ Waranya Sutaenan and Udomchoke Asawimalkit</p>	(136-149)
<ul style="list-style-type: none">● ความท้าทายการนำปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์มาใช้ ในการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับประถมศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 <p>THE CHALLENGES OF IMPLEMENTING AI AND AI ETHICS OF ADMINISTRATORS: MANAGEMENT IN PRIMARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE SAMUT PRAKAN PRIMARY EDUCATIONAL SEVICE AREA OFFICE 2</p> <p>จารุวิทย์ ไจกล้ำ, สุชาดา นันทะไชย, วรณวิศา สืบนุสรณ์ คล้ายจำแลง และ รัชพล วิทยานนท์ Charuvit Chaikla, Suchada Nanthachai, Wanwisa Suebnusorn Klajumlanga and Rajapol Viriyanon</p>	(150-169)

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
<ul style="list-style-type: none">● การประเมินผลสำเร็จในการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี <p>EVALUATION SUCCESS OF LAND AND BUILDING TAX ACT B.E. 2562 IMPLEMENTATION IN CHONBURI PROVINCE</p> <p>สุธาสิณี รังสิมานุรักษ์, สติത്യ นียมญาติ, กมลพร กัลยาณมิตร และ ทศนีย์ ลักขณาภิชนชัช Suthasinee Rangsimanurak, Satit Niyomyaht, Kamolporn Kalyanamitra and Tassanee Lakkanapichonchat</p>	(170-187)
<ul style="list-style-type: none">● รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพพระดัมมัธยมศึกษา <p>A MODEL OF QUALITY SCHOOL ADMINISTRATION</p> <p>สุทัศน์ ชันแก้ว, สุวดี อุปปินใจ และ ไพโรภ รัตน์ชวงค์ Sutat Khankaew, Suwadee Oppinjai and Pairop Rattanchuwong</p>	(188-203)
<ul style="list-style-type: none">● การปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี <p>LOCAL GOVERNMENT BY PUBLIC PARTICIPATION IN PATHUM THANI PROVINCE</p> <p>พิมพ์รตา อาบูจาฟาร์, กมลพร กัลยาณมิตร, สติത്യ นียมญาติ และ ชูชีพ เปี้ยदनอก Pimrata Abu – Jafar, Kamolporn Kalyanamitra, Satit Niyomyaht and Chucheep Biadnok</p>	(204-219)
<ul style="list-style-type: none">● การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง <p>APPLICATION OF BUDDHIST PRINCIPLES TO STRENGTHEN TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP IN HOSPITAL MANAGEMENT A CASE STUDY OF THOEN HOSPITAL LAMPANG PROVINCE</p> <p>จิรภัทร สมฤทธิ, พระครูศรีปวรบัณฑิต (อายุมัน) และ ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ Jirapat Somrit, Phrakhrusripavarabandit (Ayumun) and Silawat Chaiwong</p>	(220-235)

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
<ul style="list-style-type: none">● กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการน้ำด้วยอินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่งของลำน้ำปิงในเขตจังหวัดเชียงใหม่ <p>STRATEGIES FOR DEVELOPING WATER MANAGEMENT WITH INTERNET OF THING (IoT) IN THE PING RIVER, CHIANG MAI PROVINCE</p> <p>นวพล อาชญาทา และ พนม ภูณาวงศ์</p> <p>Nawapol Artyata and Panom Gunawong</p>	(236-251)
<ul style="list-style-type: none">● ภาวะผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมืองในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี <p>LOCAL LEADERSHIP USING TECHNOLOGY IN THE ADMINISTRATION OF MUNICIPALITIES OF PATHUMTHANI PROVINCE</p> <p>กัญญากาญจน์ ชื่อสัตย์, กมลพร กัลยาณมิตร, สติത്യ นียมญาติ และ ทศนีย์ ลักขณาภิชนชัช</p> <p>Kanyakarn Sueasat, Kamolporn Kalyanamitra, Satit Niyomyaht and Tassanee Lakkhanapichonchat</p>	(252-267)
<ul style="list-style-type: none">● การรับรู้กฎหมายและการใช้ประโยชน์ที่ดินของประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา – แม่สะ <p>AWARENESS OF LAWS ON LAND USE AMONG PEOPLE IN THE AREA OF MAE LAO – MAE SAE WILDLIFE SANCTUARY</p> <p>บุญฤทธิ์ วิจิตร, ปิยะพิศ ขอนแก่น, รัชนิวรรณ คำตัน และ ปัญจพร คำโย</p> <p>Boonrit Wijit, Piyapit Khonkaen, Ratchaniwan Khamtan and Panjaporn Khamyo</p>	(268-283)
<ul style="list-style-type: none">● การจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการประชารัฐของจังหวัดสมุทรปราการ <p>WASTE MANAGEMENT CLEANING PROVINCE ACCORDING TO PRACHARAT PRINCIPLES OF SAMUTPRAKAN PROVINCE</p> <p>กัณฑพัฒน์ พงศ์พรพรต, สติത്യ นียมญาติ, กมลพร กัลยาณมิตร และ ทศนีย์ ลักขณาภิชนชัช</p> <p>Kattapat Pongpornprot, Satit Niyomyaht, Kamolporn Kalyanamitra and Tassanee Lakkhanapichonchat</p>	(284-299)

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
● การประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการ เพื่อการจัดการพื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง จังหวัดเชียงใหม่
ASSESSMENT OF RECREATIONAL CARRYING CAPACITY FOR THE MANAGEMENT OF EUANG NGERN CAMPING AREA, HUAI NAM DANG NATIONAL PARK, CHIANG MAI PROVINCE
สายทอง สมแก้ว, ปิยะพิศ ขอนแก่น, รัชนีวรรณ คำตัน และ ปัญจพร คำโย
Saithong Samkaew, Piyapit Khonkaen, Ratchaneewan Kamton and PUNCHAPORN KAMYO	(300-315)
● บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี
ROLE OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN DEVELOPING QUALITY OF DISABILITIES' LIFE IN NONTHABURI PROVINCE
ธณัฐ มั่งคั่ง, สถิตย์ นียมญาติ, กมลพร กัลยาณมิตรและ ทศนีย์ ลักขณาภิชนชัย
Thanuat Mangkang, Satit Niyomyaht, Kamolporn Kalyanamitra and Tassanee Lakkanapichonchat	(316-329)

ภาคผนวก

แบบประเมินบทความตีพิมพ์ลงวารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
ตัวอย่างรูปแบบการจัดพิมพ์บทความในวารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
ใบสมัครสมาชิก

แนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นบ้านร่องขุน
ตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

GUIDELINES FOR YOUTH PARTICIPATION IN PRESERVING LOCAL TRADITIONS AND
CULTURE, BAN RONG KHUN SAN PU LEY, DOI SAKET DISTRICT, CHIANG MAI
PROVINCE

¹พระครูสมุห์อุเทน ธิราชจิตโต, ²พระสุธีวัชรบัณฑิต,

³ทิพาภรณ์ เยสุวรณ์ และ ⁴ปรีชา วงศ์ทิพย์

¹Phrakhusamu Uthen Thirachitto, ²Phra Sutheewatcharabandit,

³Thipaporn Yesuwan and ⁴Preecha Wongtip

Received: 2025-04-12

Revised: 2025-05-24

Accepted: 2025-05-25

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: phrakhrusmuhxuthen1993@gmail.com

¹เบอร์โทร: 064-469-1991

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาบริบทและสถานการณ์การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น (2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นของเยาวชน และ (3) แนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบไม่มีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง รวมถึงการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 24 รูป/คน ผลการศึกษาพบว่า

1. บริบทและสถานการณ์การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น พบว่า เยาวชนมีส่วนร่วมในประเพณีที่ได้รับความนิยม เช่น สงกรานต์ ก๋วยสลาก และยี่เป็ง แต่ขาดความเข้าใจในพิธีกรรมเนื่องจากอิทธิพลของเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ลดทอนความสนใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น การใช้สื่อและเทคโนโลยีจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการดึงดูดเยาวชนให้กลับมามีส่วนร่วมและตระหนักถึงคุณค่าของประเพณีดั้งเดิม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการอนุรักษ์อัตลักษณ์และพัฒนาชุมชน

2. กิจกรรมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์หลากหลาย เช่น การทำโคลอย การประกวดฟ้อนรำพื้นเมือง และการแข่งขันทำอาหารพื้นบ้านในงานประเพณียี่เป็ง กิจกรรมเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเชิงลึกด้านศิลปวัฒนธรรม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับชุมชน

3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น โดยเน้นการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน วัด และสถานศึกษา ผ่านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนมีบทบาท เช่น เป็นอาสาสมัคร พิธีกร หรือผู้แสดงศิลปะพื้นบ้าน และร่วมเตรียมงานประเพณี เช่น

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

การทำกระทงและการจัดดอกไม้ รวมถึงบูรณาการวัฒนธรรมเข้ากับหลักสูตร และการจัดอบรมทักษะ ผลการศึกษาพบว่า การส่งเสริมอย่างต่อเนื่องจะทำให้เยาวชนเป็นพลังสำคัญในการอนุรักษ์และพัฒนา ประเพณีท้องถิ่นอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งพัฒนาทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ และความรับผิดชอบต่อชุมชน อย่างมีคุณค่า

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของเยาวชน; การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น; บ้านร้องขุ่น

Abstract

This study aims to: (1) examine the context and current state of youth participation in the preservation of local traditions; (2) develop participatory activities to promote youth engagement in cultural preservation; and (3) propose strategies to enhance youth involvement in sustaining local traditions. This qualitative research employed structured and unstructured in-depth interviews, as well as focus group discussions with 24 key informants.

The findings revealed that:

1) The Context and Circumstances of Youth Engagement in the Preservation of Local Cultural Traditions found that the youth participation is primarily observed in popular festivals such as Songkran, Khao Phansa, and Yi Peng. However, a lack of understanding of traditional rituals is evident due to technological influence and social change, which have weakened interest in local culture. The use of media and technology is thus crucial in re-engaging youth and raising awareness of traditional values—key to preserving cultural identity and fostering community development.

2) Creative activities such as crafting lanterns, traditional dance competitions, and local cooking contests during the Yi Peng Festival enhance cultural understanding and strengthen community engagement among youth.

3) Strategies to Promote Youth Participation in Preserving Local Traditions focus on support from government agencies, the private sector, temples, and educational institutions. This includes allocating resources to enable youth involvement in roles such as volunteers, event hosts, traditional performers, and contributors to cultural event preparations, such as crafting *krathongs* and floral arrangements. Integrating cultural heritage into school curricula and providing skill-based training are also essential. The findings suggest that sustained support will empower youth as key contributors to the sustainable preservation and development of local traditions, while also enhancing their skills, creativity, and sense of social responsibility.

Keywords: The youth participati; Preservation of local cultural traditions; Ban Rong Khun

บทนำ

ประเทศไทยเป็นชาติที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมอันยาวนาน ประเพณีและวัฒนธรรมไทยได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษผ่านกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ส่งผลให้ประเพณีวัฒนธรรมไทยเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น และเป็นมรดกอันทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้อย่างต่อเนื่องผ่านระบบสื่อสารที่ไร้พรมแดน Department of Children and Youth (2022: 1) เนื่องจากปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว สร้างประโยชน์และคุณค่าอย่างใหญ่หลวงต่อวงการการท่องเที่ยว ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีการลงทุน ขยายขอบเขตการให้บริการ โดยใช้ระบบสารสนเทศกันมากขึ้น กลไกเหล่านี้ทำให้โอกาสการขยายตัวของเทคโนโลยีสารสนเทศ กว้างขวางเพิ่มขึ้น นอกจากนี้การเชื่อมโยงเครือข่ายคอมพิวเตอร์ทำให้สังคมโลกเป็นสังคม แบบไร้พรมแดน การใช้งานเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เช่น อินเทอร์เน็ตมีอัตราการขยายตัว สูงมาก จนกล่าวได้ว่าเป็นอัตราการขยายตัวแบบทวีคูณ จนเชื่อแน่ว่าภายในระยะเวลาอีก ไม่นาน ผู้คนบนโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้หมด

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของบริบททางสังคมและเทคโนโลยีในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและค่านิยมสมัยใหม่ สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดการลดบทบาทของครอบครัวและชุมชนในการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม ส่งผลกระทบต่อการอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามที่มีอยู่ในท้องถิ่น Department of Children and Youth (2022: 2) นอกจากนี้ ใน (ร่าง) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ยังได้ระบุถึงความสำคัญในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมของเด็กและเยาวชนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน ซึ่งรวมถึงการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีบนพื้นฐานของความมั่นคงและการพัฒนาที่ยั่งยืน (Office of the Secretariat of the Prime Minister, 2017: ข)

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยหลายชิ้นสะท้อนให้เห็นว่า เยาวชนไทยจำนวนหนึ่งยังขาดจิตสำนึกสาธารณะ ขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน และขาดความเข้าใจในบทบาทของตนเองต่อการธำรงรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชาติ ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากอิทธิพลของเทคโนโลยี สื่อออนไลน์ และค่านิยมบริโภคนิยมที่แทรกซึมอยู่ในชีวิตประจำวัน Department of Children and Youth (2022: 5) เช่นเดียวกันกับกลุ่มเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่ ที่ยังมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมมากถึง 3,800 คน เช่น ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ สูบบุหรี่และติดสารเสพติดร้ายแรง มั่วสุมและทำความรำคาญให้กับชาวบ้าน ติดเกมส์ มีพฤติกรรมทางเพศและเล่นการพนัน ห่างไกลจากวัด และศาสนสถาน ขาดจิตสำนึกในการรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น Office of Social Development and Human Security (2022: 30) กลุ่มเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่ นับเป็นกลุ่มเยาวชนที่มีความเสี่ยงเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะ เยาวชน

ในเขตตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเยาวชนขาดกิจกรรมการมีส่วนร่วมในชุมชน ห่างเหินจากศาสนา ไม่เข้าใจและไม่พยายามที่จะสืบทอดในการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามที่มีมายาวนานจากรุ่นสู่รุ่น สิ่งต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นจากการมีสิ่งเร้ามาแทรกแซงในกระบวนการคิด วิเคราะห์ แยกแยะ ในสิ่งที่จำเป็นและควรให้ความสำคัญ

จากประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเพื่อหาแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นบ้านร้องชุ่น ตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นต้นแบบหรือรูปแบบในการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมในท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและสถานการณ์การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นบ้านร้องชุ่น ตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นของเยาวชนบ้านร้องชุ่น ตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
3. แนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นบ้านร้องชุ่น ตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การมีส่วนร่วมของเยาวชนในชุมชนท้องถิ่น และพัฒนาแนวทางกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้วิธีการลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในชุมชนบ้านร้องชุ่น ตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยมุ่งศึกษาในประเด็นหลัก ดังต่อไปนี้ สถานการณ์ของเยาวชนในการมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น กระบวนการพัฒนาเยาวชนให้มีบทบาทร่วมกับครอบครัวและชุมชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรม แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนเยาวชนให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น

1.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิจัยใช้เทคนิคการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรวม 24 คน/รูป แบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 แกนนำชุมชน จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 2 เยาวชนอายุ 12-18 ปี จำนวน 10 คน กลุ่มที่ 3 ผู้ปกครอง จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 4 ครูในสถานศึกษา จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 5 พระภิกษุ จำนวน 2 รูป กลุ่มที่ 6 นักวิชาการด้านกิจกรรมเยาวชน

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

จำนวน 2 คน นอกจากนี้ ยังมีการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยเชิญตัวแทนจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลข้างต้นเพื่ออภิปรายและระดมความคิดเห็นร่วมกัน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ศึกษา ได้แก่ บ้านร้องขุน ตำบลสันปูเลย อำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนพฤษภาคม 2567 ถึงเดือนธันวาคม 2567

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้แบบสัมภาษณ์ทั้งแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง โดยครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับสถานการณ์ของเยาวชน บทบาทของครอบครัวและชุมชน ตลอดจนข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

2.2 แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ดำเนินการระดมความคิดเห็นในเวทีสนทนา โดยเชิญผู้นำชุมชน ครู นักวิชาการ และผู้ประกอบการ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและสังเคราะห์แนวทางในการพัฒนาเยาวชน

2.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย ส่งแบบสัมภาษณ์และคำถามสนทนากลุ่มให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ได้ค่าเฉลี่ยเท่า 0.83 เท่ากับผ่าน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ ขออนุมัติจากบัณฑิตศึกษาเพื่อดำเนินการภาคสนาม สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลรายบุคคล และจัดเวทีสนทนากลุ่ม บันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึก ถ่ายภาพและบันทึกเสียง เพื่อใช้ในการวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และเวทีสนทนากลุ่ม เพื่อค้นหารูปแบบ แนวโน้ม และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษานี้

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 บริบทและสถานการณ์การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นบ้านร้องขุน ผลการวิจัยพบว่า บ้านร้องขุนเป็นชุมชนชนบทที่มีภูมิลำเนา วัฒนธรรม และประเพณีที่เข้มแข็ง ชาวบ้านมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับศาสนา พุทธศาสนาวันสำคัญ และประเพณีท้องถิ่นอย่างแนบแน่น เช่น ประเพณียี่เป็ง งานบุญเข้าพรรษา ฟ้อนผีมดผีเม็ง และพิธีสืบชะตา อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ส่งผลให้วิถีชีวิตของเยาวชนเปลี่ยนแปลงตาม โดยเฉพาะการใช้เวลาในโลกออนไลน์ การบริโภควัฒนธรรมต่างชาติ และความห่างเหินจากกิจกรรมของชุมชน ทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของเยาวชนลดลงอย่างมีนัยสำคัญ แม้บางกลุ่มเยาวชนยังมีความสนใจในประเพณี แต่กลับขาดความเข้าใจในเนื้อหาและความหมายของพิธีกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะประเพณีที่มีความลึกซึ้งทางศาสนา

และจารีตดั้งเดิม เยาวชนส่วนใหญ่จะเข้าร่วมในงานบุญหรือกิจกรรมที่ได้รับความนิยม เช่น สงกรานต์ และยี่เป็ง มากกว่าประเพณีพื้นถิ่นในระดับหมู่บ้าน การขาดพื้นที่และโอกาสในการเรียนรู้วัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้บทบาทของเยาวชนในด้านนี้อ่อนแอลง

วัตถุประสงค์ที่ 2 การพัฒนารูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม พบว่า การส่งเสริมให้เยาวชนบ้านร่องขุน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมควรเริ่มจากกิจกรรมที่เข้าถึงง่าย สนุกสนาน และตอบโจทย์ความสนใจของเยาวชนในยุคปัจจุบัน เช่น การจัดค่ายเยาวชนวัฒนธรรม การประกวดฟ้อนรำพื้นเมือง การทำสื่อสร้างสรรค์ เช่น TikTok หรือ Podcast ที่เล่าเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ในโรงเรียน เช่น การทำโครงการวิจัยเกี่ยวกับประเพณีท้องถิ่น การเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน และกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมในชุมชน นอกจากนี้ ยังพบว่า วัดและพระสงฆ์ในชุมชนบ้านร่องขุนมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ผ่านกิจกรรม เช่น ค่ายพุทธศาสน์ ค่ายวัฒนธรรมฤดูร้อน หรือกิจกรรมงานบุญที่เปิดโอกาสให้เยาวชนในชุมชนบ้านร่องขุนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรง ครอบครัวและผู้ปกครองสามารถมีบทบาทในการปลูกฝังค่านิยมทางวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมร่วมกัน เช่น การเล่าขานเรื่องราววัฒนธรรมในอดีต การเข้าร่วมขบวนแห่ หรือการทำบุญร่วมกัน

วัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น จากผลการวิจัย แนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนสามารถดำเนินการได้ในหลายระดับ ดังนี้

1. การมีบทบาทของเยาวชนบ้านร่องขุนในกิจกรรมวัฒนธรรมอย่างแท้จริง ได้แก่ การให้เยาวชนบ้านร่องขุนทำหน้าที่เป็นผู้นำหรือมีบทบาทสำคัญ เช่น พิธีกรในงานประเพณี ผู้สาธิตศิลปะพื้นบ้าน หรือเป็นผู้นำการจัดกิจกรรมในระดับชุมชน เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง

2. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรม เช่น การผลิตคลิปวิดีโอ การจัดทำเนื้อหาในเพจ Facebook, TikTok หรือ YouTube เพื่อสื่อสารประเพณีในรูปแบบที่เข้าถึงง่าย รวมถึงการออกแบบแอปพลิเคชันหรือเกมเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรม

3. การส่งเสริมแรงจูงใจ เช่น การจัดการแข่งขัน การให้รางวัล หรือทุนการศึกษาแก่เยาวชนบ้านร่องขุนที่มีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรม รวมถึงการจัดโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนอื่น ๆ เพื่อเปิดโลกทัศน์และกระตุ้นความสนใจ

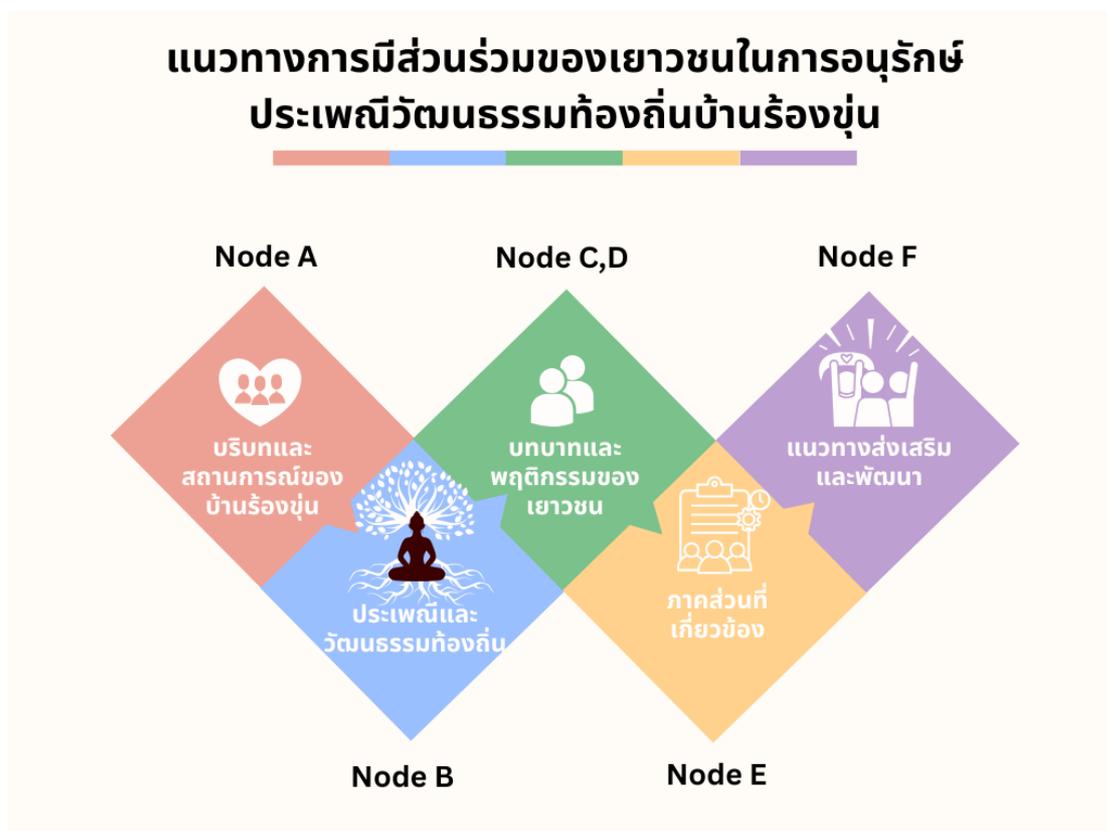
4. การสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นบทบาทของโรงเรียนที่บูรณาการวัฒนธรรมเข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมภาคสนามกับปราชญ์ชาวบ้าน บทบาทของวัดในการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และบทบาทของภาคเอกชนในการสนับสนุนทรัพยากรและนวัตกรรมวัฒนธรรม

5. การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในชุมชน โดยการจัดประชุมวางแผนร่วมกัน กำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย การประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และการเปิดพื้นที่ให้เยาวชนเสนอแนวคิดของตนเอง รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการขยายผลกิจกรรมออกสู่สาธารณะ

โดยสรุป การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนบ้านร่องขุนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น จำเป็นต้องดำเนินการแบบองค์รวม ทั้งในด้านกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี การสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ และการเปิดโอกาสให้เยาวชนมีบทบาทจริงในกระบวนการสืบทอดประเพณี ได้รับการสนับสนุนตั้งแต่ภาครัฐ ภาคเอกชน วัด โรงเรียน และชุมชน โดยมีการจัดกิจกรรมที่ดึงดูดเยาวชน และทำให้เยาวชนรู้สึกว่าการอนุรักษ์ไม่ใช่เรื่องไกลตัว แต่เป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้และสนุกสนานไปพร้อมกัน โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม เช่น เวิร์กช็อป งานหัตถกรรม และการแสดงศิลปะพื้นบ้าน ในขณะที่วัดสามารถเป็นสถานที่ที่เยาวชนได้เรียนรู้ผ่านการบรรยายและการฝึกศิลปะประเพณี การทำให้วัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของเยาวชน ช่วยให้เยาวชนมีความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตนเอง แนวทางเหล่านี้จะนำไปสู่การพัฒนาแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ยั่งยืน และเหมาะสมกับยุคสมัยในบริบทของบ้านร่องขุน

องค์ความรู้ใหม่

สรุปองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยเรื่อง “แนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นบ้านร่องขุน” เป็นแผนผังได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

1. บริบทและสถานการณ์ของบ้านร้องชุ่น บ้านร้องชุ่นเป็นชุมชนชนบทที่มีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม โดยอาศัยการเกษตรเป็นหลัก มีครอบครัวขยายที่ผูกพันกันและสังคมชุมชนที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นรากฐานในการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ประเพณียี่เป็ง, ฟ้อนผีมดผีเม็ง, งานบุญเข้าพรรษา และพิธีกรรมอื่น ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านร้องชุ่น

3. บทบาทและพฤติกรรมของเยาวชนบ้านร้องชุ่น แม้เยาวชนจะเข้าร่วมงานบุญและกิจกรรมที่เป็นที่นิยมบ้าง แต่เยาวชนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในพิธีกรรมโบราณ เนื่องจากอิทธิพลของเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ส่งผลให้ความสนใจในวัฒนธรรมดั้งเดิมของเยาวชนบ้านร้องชุ่นลดลง

4. ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ประกอบไปด้วย ครอบครัว, ชุมชน, โรงเรียน, เทศบาล, วัด และภาคเอกชน ที่มีบทบาทร่วมกันในการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมของเยาวชนบ้านร้องชุ่น

5. แนวทางส่งเสริมและพัฒนา แบ่งออกเป็น 4 แนวทาง ได้แก่

5.1 กิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมทำเครื่องสักการะล้านนา, ประกวดฟ้อนรำ, การแสดงพื้นบ้าน การจัดการแข่งขันหรือการแสดงที่เยาวชนได้ลงมือทำ เช่น ประกวดฟ้อนรำพื้นเมือง การแข่งขันทำอาหารพื้นบ้าน และละครสั้นเกี่ยวกับตำนาน

5.2 การบูรณาการเข้ากับการศึกษา นำประเพณีท้องถิ่นของชุมชนบ้านร้องชุ่นเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ผ่านโครงการวิจัย ชมรมวัฒนธรรม หรือการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อสร้างสารคดีชุมชนบ้านร้องชุ่น

5.3 การใช้เทคโนโลยีและสื่อ นำโซเชียลมีเดีย แอปพลิเคชัน หรือเกมเพื่อการเรียนรู้ เข้ามาเป็นเครื่องมือเผยแพร่วัฒนธรรมในรูปแบบที่เข้ากับคนรุ่นใหม่

5.4 การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ คือ การวางแผนร่วมกัน โดยมีการเปิดโอกาสให้เยาวชนบ้านร้องชุ่นนำเสนอไอเดียและเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม รวมทั้งมีการประเมินผลและปรับปรุงแนวทางอย่างต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืนของวัฒนธรรม

สรุปแล้ว การอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมของบ้านร้องชุ่นในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องมีการผสมผสานทั้งกิจกรรมสร้างสรรค์ การบูรณาการเข้ากับการศึกษา การใช้เทคโนโลยี และการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เยาวชนได้มีบทบาทที่สำคัญในการสืบทอดและพัฒนาประเพณีให้เข้ากับยุคสมัยอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 บริบทและความสำคัญของการมีส่วนร่วมของเยาวชน ผลการวิจัยในชุมชนบ้านร้องชุ่นพบว่า วัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมมีรากฐานเข้มแข็งในชุมชน แต่ในยุคปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีส่งผลให้เยาวชนบางกลุ่มขาดแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ระบุในงานวิจัยของ Sakweerakul (2023: p.22) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนากระบวนการทำงานที่สร้างความผูกพันของเยาวชนกับชุมชนท้องถิ่น และ Songketkool (2020: p.24) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนากิจกรรมละครสำหรับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้ในอัตลักษณ์

ความเป็นสะพาน ผลการศึกษาพบว่า ที่ชี้ให้เห็นถึงความต้องการกระบวนการทำงานที่สร้างความผูกพันและ กิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อดึงดูดความสนใจของเยาวชนในชุมชน บริบทและความสำคัญของการมีส่วนร่วม ของเยาวชนในชุมชนบ้านร่องขุนนั้นสะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของสังคมที่แม้จะมีรากฐานวัฒนธรรมและ ประเพณีที่เข้มแข็งตั้งแต่อดีต แต่เมื่อเข้าสู่ยุคปัจจุบันด้วยการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคม เทคโนโลยี และแนวคิด สากล ทำให้เกิดความท้าทายใหม่ๆ ต่อการสืบทอดและรักษาประเพณีเดิมไว้ ในชุมชนบ้านร่องขุน แม้ว่า ประเพณีดั้งเดิมอย่างการประกวดฟ้อนรำพื้นเมือง งานบุญประเพณี และพิธีกรรมต่างๆ ยังคงเป็นส่วนหนึ่ง ของวิถีชีวิตที่สร้างความผูกพันระหว่างสมาชิกในชุมชน แต่ผลการวิจัยพบว่าเยาวชนในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะ ให้ความสนใจในรูปแบบที่แตกต่างออกไปจากเดิม เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากสื่อสังคมออนไลน์ เทคโนโลยี สมัยใหม่ และแนวคิดที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย ทำให้แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของเยาวชน บางกลุ่มลดลง นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและโครงสร้างครอบครัวที่แตกต่างจากอดีต ยังส่งผล ให้ความผูกพันทางวัฒนธรรมและความรู้สึกภาคภูมิใจในประเพณีลดน้อยลงในหมู่เยาวชน ซึ่งงานวิจัย ของ Sakweerakul (2023: p.22) และ Songketkool (2020: p.24) ได้เน้นย้ำถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการ ออกแบบกระบวนการทำงานที่สามารถสร้างความผูกพันและกระตุ้นให้เยาวชนเห็นคุณค่าในประเพณี ของตนเอง ผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เข้ากับบริบทและความสนใจในยุคปัจจุบัน เช่น การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อ เผยแพร่ประเพณีผ่านวิดีโอสารคดีหรือแคมเปญออนไลน์ กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมโดยตรง ในกระบวนการเตรียมงานและการแสดงออกทางวัฒนธรรม ตลอดจนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้เยาวชนสามารถรับรู้และแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ของตนเองในการปรับปรุงประเพณี ให้เข้ากับบริบทของยุคใหม่ ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกระบวนการอนุรักษ์ประเพณีนั้น ไม่เพียงแต่เป็นการรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่มีค่าของชุมชนเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างแรงบันดาลใจและ ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สามารถต่อยอดไปสู่การพัฒนาชุมชนในระยะยาว ด้วยแนวทาง ที่ผสมผสานการใช้เทคโนโลยีและกิจกรรมที่มีความคิดสร้างสรรค์ร่วมกับวิธีการแบบดั้งเดิม จะช่วยให้เยาวชน มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและเป็นกำลังสำคัญในการสืบทอดประเพณีที่มีคุณค่าเหล่านี้ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ที่ 2 การพัฒนารูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมท้องถิ่น ผลการศึกษาระบุว่า การออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายและทันสมัย เช่น การประกวด ฟ้อนรำ การทำคลิปวิดีโอสารคดี หรือการสร้างแคมเปญวัฒนธรรมผ่านโซเชียลมีเดีย เป็นแนวทางที่เยาวชน มีความสนใจและสามารถมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Thongtamlueng et al. (2018: p.31) ได้ศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคเหนือ ที่เห็นว่าเทคโนโลยีสามารถเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับคนรุ่นใหม่ ได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การบูรณาการวัฒนธรรมเข้ากับระบบการศึกษายังมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้าง จิตสำนึกของเยาวชนให้เห็นคุณค่าของรากเหง้าวัฒนธรรม เช่นเดียวกับข้อเสนอของ Chaiyabut (2023: p.45) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา ที่ชี้ว่า คำสอน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเมื่อผนวกกับกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ จะช่วยส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้กับเยาวชน อย่างได้ผล

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การสนับสนุนให้เยาวชนมีบทบาทเชิงรุกในกิจกรรม เช่น การเป็นพิธีกร การแสดงศิลปวัฒนธรรม หรือการจัดกิจกรรมในชุมชน เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและเสริมสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Phra Krusuchai Patcharamongkhon (2021: p.17) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยหลักพุทธธรรม และ Namburi (2021: p.39) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดชัยภูมิ ที่เน้นความร่วมมือของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว โรงเรียน วัด และหน่วยงานภาครัฐ ในการสร้างระบบสนับสนุนที่เข้มแข็ง นอกจากนี้ การปรับประเพณีให้มีความร่วมสมัย เช่น การจัดงานวัฒนธรรมที่ผสมผสานดนตรีแฟชั่นหรือศิลปะร่วมสมัย เป็นแนวทางที่ได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยของ Phra Malakonho (2022: p.12) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีซีกพระ ในเขตเทศบาลนครสงขลา ซึ่งเสนอว่า การฟื้นฟูวัฒนธรรมควรเดินควบคู่ไปกับการประยุกต์ใช้แนวคิดใหม่ เพื่อรักษาความงดงามของประเพณีในขณะที่ดึงดูดเยาวชนในยุคปัจจุบัน

สรุปอภิปรายผลโดยรวม การวิจัยครั้งนี้ยืนยันว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถดำเนินไปได้ได้อย่างยั่งยืน หากมีการบูรณาการและประสานงานระหว่างเยาวชน ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของยุคสมัย แนวทางและข้อค้นพบดังกล่าวได้ยืนยันว่าการส่งเสริมศักยภาพและการมีส่วนร่วมของเยาวชนในทุกมิติเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาและพัฒนาประเพณีท้องถิ่นให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน แนวทางในงานบ้านร่องขุนจึงถือเป็นกรณีศึกษาอันเป็นประโยชน์ในการนำเสนอแนวทางพัฒนาการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ชนบทอื่น ๆ โดยการประสานงานระหว่างทุกภาคส่วนและการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ จะช่วยให้ประเพณีที่มีคุณค่าเหล่านี้สามารถสืบทอดและพัฒนาต่อไปได้ในอนาคต

สรุป

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า บ้านร่องขุนมีวัฒนธรรมและประเพณีที่เข้มแข็ง แต่เยาวชนบางกลุ่มยังขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรม เนื่องจากอิทธิพลของเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงของค่านิยม และช่องว่างระหว่างรุ่น อย่างไรก็ตาม หากมีการออกแบบกิจกรรมสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับความสนใจของเยาวชน เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การประกวดศิลปวัฒนธรรม หรือการบูรณาการวัฒนธรรมเข้ากับการศึกษา จะสามารถกระตุ้นให้เยาวชนกลับมาให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้มากขึ้น ซึ่งการสนับสนุนจากครอบครัว สถานศึกษา วัด ชุมชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง และสามารถสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไปได้อย่างยั่งยืนในบริบทของโลกยุคใหม่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงพัฒนา

1.1 ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการผลิตสื่อดิจิทัล การใช้งานโซเชียลมีเดีย และการออกแบบกิจกรรมออนไลน์ที่เชื่อมโยงกับประเพณีท้องถิ่น เพื่อให้เยาวชนมีเครื่องมือและความรู้ในการเผยแพร่และถ่ายทอดวัฒนธรรมในรูปแบบที่ทันสมัย

1.2 ควรออกแบบและจัดกิจกรรมที่ผสมผสานประเพณีท้องถิ่นเข้ากับศิลปะร่วมสมัย เช่น การประกวดแฟชั่นหรืองานศิลปะที่ได้แรงบันดาลใจจากประเพณี การจัดเทศกาลวัฒนธรรมที่รวมการแสดงดนตรีสมัยใหม่และการแสดงศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม เพื่อดึงดูดความสนใจของคนรุ่นใหม่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบแนวทางการอนุรักษ์ประเพณีและการมีส่วนร่วมของเยาวชนในชุมชนที่มีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทั้งในพื้นที่ชนบทและเมือง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในระดับภูมิภาคหรือระดับชาติ

2.2 ควรมีการวิจัยที่มุ่งเน้นวัดผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อออนไลน์ในการเผยแพร่ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงการวิเคราะห์ผลตอบรับของเยาวชนในกิจกรรมที่ใช้สื่อดิจิทัลว่าสามารถสร้างแรงจูงใจและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมได้จริงหรือไม่

References

- Chaiyabut, N. (2023). A model for fostering youth morality and ethics based on Northern Thai wisdom teachings. *Journal of Santisuk Parithat*, 4(2), 1-151.
- Department of Children and Youth. (2022). *Five-year action plan (2023–2027)*. Bangkok: Ministry of Social Development and Human Security.
- Namburi, S. (2021). Public participation in the preservation and revitalization of local cultural traditions in Chaiyaphum Province. *Journal of Legal Entity and Local Innovation Administration*, 7(6), 125–136.
- National Committee for the Promotion of Child and Youth Development. (2018). *The 2nd National Child and Youth Development Plan (2017–2021)*. Bangkok: J.S. Printing Press.
- National Economic and Social Development Council. (2022). *The 13th National Economic and Social Development Plan (2023–2027)*. Bangkok: Office of the Prime Minister.
- Office of Social Development and Human Security, Chiang Mai Province. (2022). *Social Situation Report, Chiang Mai Province, Year 2022*, Document No. 1 2022, (p. 30). Chiang Mai.
- Office of the Secretariat of the Prime Minister. (2017). *Draft of the 20-Year National Strategy (2017–2036)*. Bangkok: Office of the Secretariat of the Prime Minister.

- Phra Krusuchai Patcharamongkhon, (2021). *Youth potential development in Phetchabun Province through Buddhist principles*. (Doctoral dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phra Paramin Malakonho, (2022). *Guidelines for the revitalization and preservation of the Chak Phra tradition in Songkhla Municipality*. (Master's thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Sakweerakul, T. (2023). Development of a community engagement process to foster youth connection with their local culture. *Journal of Academic Research*, 6(4), 1-438.
- Songketkool, P. (2020). Development of youth drama activities to raise awareness of Lamphun identity. *Chiang Mai Rajabhat Journal of Research*, 21(1), 62-77.
- Thongtamlueng, K. et al. (2018). Preservation and development of traditional northern Thai children's folk games. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences, and Arts Edition)*, 11(1), 1330–1336.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

THE GUIDELINES FOR DEVELOPING INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS CHIANG RAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

¹บุญยาพร สุฤทธิ และ ²วัชระ จตุพร

¹Boonyaporn Surit and ²Watchara Jatuporn

¹หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยพะเยา

¹Master of Education, Educational Administration, Phayao University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: suritboonyapon@gmail.com

Received: 2025-04-12

¹เบอร์โทร: 081-179-0367

Revised: 2025-05-14

Accepted: 2025-05-14

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ปี การศึกษา 2567 จำนวน 322 ซึ่งได้จากการสุ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างในตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน และการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ภาพรวมอยู่ในระดับอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการสร้างแรงจูงใจ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการคิดสร้างสรรค์ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงรายเขต 3 ทั้งหมด 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์สู่การเปลี่ยนแปลง 2) ด้านการทำงานเป็นทีม 3) ด้านการคิดสร้างสรรค์ 4) ด้านการสร้างบรรยากาศขององค์กร 5) ร่างการสร้างแรงจูงใจ 6) ความกล้าเสี่ยงกล้าตัดสินใจ 7) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 8) ด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม; ผู้บริหารสถานศึกษา; แนวทางการพัฒนา

Abstract

This research aimed to: 1) examine the level of innovative leadership among school administrators under the Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 3, and 2) explore development guidelines for enhancing innovative leadership among these administrators. The sample group consisted of 322 teachers and administrators from the Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 3 for the academic year 2024. The sample size was determined using Krejcie and Morgan's table and selected through simple random sampling. Additionally, five experts served as key informants. Research instruments included a questionnaire and an interview form focused on development guidelines for innovative leadership. Quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative data were analyzed through content analysis. The overall level of innovative leadership was found to be high. The highest average was in the area of motivation, while the lowest was in creative thinking. The proposed development guidelines for innovative leadership cover eight key areas: 1) visionary leadership for transformation, 2) teamwork, 3) creative thinking, 4) organizational climate building, 5) motivation, 6) risk-taking and decision-making, 7) use of information and communication technology, and 8) problem-solving and decision-making.

Keywords: Innovative Leadership; School Administrators; Development Guidelines

บทนำ

ความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นอย่างมาก เพื่อให้การดำเนินงาน การนำเทคโนโลยีไปใช้ในการผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรมในสถานศึกษา ตลอดจนการนำนวัตกรรมเหล่านั้นไปใช้เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา อย่างไรก็ตามกระบวนการพัฒนาการคิดเชิงนวัตกรรมในงานที่มุ่งเน้นวิธีการทำงานใหม่ๆและพร้อมที่จะเรียนรู้ในมุมมองที่หลากหลายในยุคนวัตกรรมทำให้ครูยอมรับเทคโนโลยี นวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงต่างๆนั้น จึงเป็นภารกิจสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องเปลี่ยนวัฒนธรรมของสถานศึกษาและมีความท้าทายอย่างหลากหลาย เหตุผลโดยหลักการการจัดการศึกษาที่ดีนั้น จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงกิจกรรมหลัก ได้แก่ การกำหนดทิศทางของสถานศึกษา การพัฒนาบุคลากร และการทบทวนองค์กร เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ ซึ่งในการดำเนินการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้การยอมรับและนำสิ่งเหล่านั้นมาใช้กับตนเองก่อนที่จะเผยแพร่หรือส่งเสริมให้ครู และผลักดันให้ครูมีการยอมรับสามารถบูรณาการไปสู่สถานศึกษาและห้องเรียนต่อไป ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคนวัตกรรมจึงจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์แนวทางในการนำเทคโนโลยีเข้ามาสู่สถานศึกษา สู่ห้องเรียนส่งเสริมให้

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

เกิดนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ๆ มาใช้โดยเป้าหมาย เพื่อเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมหรือสถานศึกษาแห่งนวัตกรรม (novation school) สามารถกล่าวได้ว่า ถ้าหากผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและมีคุณลักษณะที่เหมาะสมจะผลักดันให้งานก้าวหน้าไปด้วยดี และสามารถส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าให้แก่องค์กรได้ (Chamchoi, 2012)

แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พ.ศ. 2566 ในสาระสำคัญและทิศทางของแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566-2570 จากคุณภาพการศึกษาในรอบปีที่ผ่านมา ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย รวมถึงข้อมูลสารสนเทศในระดับเขตพื้นที่การศึกษามีความล่าช้าจึงเป็นปัญหาในระดับสถานศึกษา เนื่องจากบุคลากรเปลี่ยนแปลงบ่อยและมีภารกิจ ที่ต้องรับผิดชอบอื่นนอกเหนือจากการสอน เช่น ต้องรับผิดชอบระบบคอมพิวเตอร์ของโรงเรียนทั้งหมด ภารกิจด้านการสอน งานบริหาร 4 ฝ่าย และกิจกรรมอื่นๆ ภายในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ส่งผลให้การจัดการจัดการเรียนการสอน ไม่มีประสิทธิภาพเกิดความล่าช้าและอาจไม่สมบูรณ์ ส่งผลให้การสอบ O-NET ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ชั้นป.6 และ ม.3 ใน 5 วิชาหลักตลอดปีการศึกษาที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ได้มีค่าคะแนนลดลง คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ เท่ากับ -2.19 วิชาที่นักเรียนทำคะแนนได้ดีที่สุดทุกระดับชั้น คือภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ และจากการรายงานผลการปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ยังมีความสามารถทางวิชาการต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนด ทั้งเรื่องการอ่าน คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาความรู้ความสามารถของนักเรียน ควรได้รับการส่งเสริมในการอ่านจับใจความ การคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหา และการนำไปใช้โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่เป็นวิชาหลักสำหรับความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมใหม่ เพื่อพัฒนาการศึกษาต่อไป

จากความสำคัญข้างต้น จะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีอิทธิพลต่อกระบวนการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพื่อนำไปสู่เป็นผู้นำทางนวัตกรรมและเป็นแบบอย่างที่ดีในการผลิตสื่อ นวัตกรรมต่างๆในองค์กรให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา และให้บรรลุเป้าหมายที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 เพื่อจะได้นำผลการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 1,920 คน ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ในปีการศึกษา 2567 (Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 3, 2024, page 26, online media, basic education information 2024) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำนวน 322 คน ซึ่งได้จากการสุ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างในตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, page 110, cited in Sinlapacharu, 2009) และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายได้แก่

1. การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้อำเภอเป็นชั้นภูมิแบ่งบุคลากรในสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย ครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ทั้งนี้ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลครอบคลุมทั้ง 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่สาย อำเภอแม่จัน อำเภอเชียงแสน และอำเภอดอยหลวง โดยมีทั้งหมด 139 โรงเรียน

2. การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้นภูมิในการแบ่ง ซึ่งผู้วิจัยสุ่มโรงเรียนร้อยละ 50 ของแต่ละขนาดโรงเรียน ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 73 โรงเรียน

3. ทำการสุ่มตัวอย่างบุคลากรของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ประกอบด้วย ผู้บริหารและครูผู้สอนในแต่ละขนาดของโรงเรียนตามสัดส่วน (Proportional) โดยการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ ให้ได้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหาร จำนวนทั้งสิ้น 129 คน และครูผู้สอน จำนวนทั้งสิ้น 1,791 คน

4. ผู้ให้ข้อมูลเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ทั้ง 5 อำเภอ อำเภอละ 1 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีประสบการณ์อย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

1. แบบสอบถาม มี 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำนวน 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์สู่การเปลี่ยนแปลง 2) ด้านการทำงานเป็นทีม 3) ด้านการคิดสร้างสรรค์ 4) ด้านการสร้างบรรยากาศขององค์กร 5) ร่าการสร้างแรงจูงใจ 6) ความกล้าเสี่ยงกล้าตัดสินใจ 7) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 8) ด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งเกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อกำหนดค่าเฉลี่ยของความเหมาะสม ซึ่งประมาณค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ประมาณค่าความคิดเห็นตามแนวคิดของ (Srisa-at, 2002, pp.120-121) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 เป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 8 ประเด็น ดังนี้ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์สู่การเปลี่ยนแปลง 2) ด้านการทำงานเป็นทีม 3) ด้านการคิดสร้างสรรค์ 4) ด้านการสร้างบรรยากาศขององค์กร 5) ด้านการสร้างแรงจูงใจ 6) ความกล้าเสี่ยงกล้าตัดสินใจ 7) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 8) ด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

แบบสอบถาม

1. บันทึกรวบรวมหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

2. นำหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษาเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและเก็บข้อมูลจากครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยส่งแบบขออนุญาตผ่านช่องทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (G-mail) ของโรงเรียนพร้อมแบบสอบถามงานวิจัยเป็นแบบสอบถามออนไลน์ (Google Forms) และรับข้อมูลผ่านแบบสอบถามออนไลน์ (Google Forms) จำนวน 322 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา 322 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3. ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่ได้รับจากแบบสอบถามออนไลน์ (Google Forms) มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การสัมภาษณ์

1. ผู้วิจัยได้ประสานกับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนัดวัน เวลา และสถานที่ เพื่อเตรียมการดำเนินการสัมภาษณ์ตามที่ผู้เชี่ยวชาญสะดวก
2. ผู้วิจัยขอหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษา ส่งถึงผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ให้ข้อมูล เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยขออนุญาตบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียง เพื่อนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์ในภายหลัง

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ความถี่ (Frequencies) และร้อยละ (Percentage)
 2. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 2 เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำนวน 8 ด้าน ในภาพรวมรายด้านและรายข้อ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) ดังนี้ Srisa-at (2002, pp.120-121) เกณฑ์ในการแปลความหมายภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3
4.50-5.00	หมายถึง	ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมากที่สุด
3.50-4.49	หมายถึง	ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมาก
2.50-3.49	หมายถึง	ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับปานกลาง
1.50-2.49	หมายถึง	ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับน้อย
1.00-1.49	หมายถึง	ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ทั้ง 5 อำเภอ อำเภอละ 1 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จาก ผู้ที่มีประสบการณ์การบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป รวมทั้งสิ้น 5 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกเป็น 8 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์สู่การเปลี่ยนแปลง 2) ด้านการทำงานเป็นทีม 3) ด้านการคิดสร้างสรรค์ 4) ด้านการสร้างบรรยากาศขององค์กร

- 5) ร่างการสร้างแรงจูงใจ 6) ความกล้าเสี่ยงกล้าตัดสินใจ 7) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
8) ด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) บันทึกขอหนังสือขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิทยาลัยการศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

2) นำหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษามาพิจารณาขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยส่งแบบขออนุญาตผ่านช่องทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (G-mail) ของโรงเรียนและนัดหมายวันและเวลาในการสัมภาษณ์ออนไลน์จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100

3) ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำวิธีการดำเนินการต่าง ๆ ของผู้บริหารสถานศึกษามาพิจารณาฉันทามติและปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำมาจัดทำเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

ตารางแสดงระดับการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

ที่	ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร	กลุ่มตัวอย่าง		แปลผล	ลำดับที่
		(n = 322)			
		(\bar{x})	(S.D.)		
1	ด้านการมีวิสัยทัศน์สู่การเปลี่ยนแปลง	4.50	0.50	มากที่สุด	2
2	ด้านการทำงานเป็นทีม	4.47	0.43	มาก	4
3	ด้านการคิดสร้างสรรค์	4.43	0.49	มาก	8
4	ด้านการสร้างบรรยากาศขององค์กร	4.46	0.45	มาก	5
5	ด้านการสร้างแรงจูงใจ	4.51	0.45	มากที่สุด	1
6	ด้านความกล้าเสี่ยงกล้าตัดสินใจ	4.44	0.48	มาก	6
7	ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	4.48	0.47	มาก	3
8	ด้านการตัดสินใจแก้ปัญหา	4.44	0.49	มาก	7
รวมเฉลี่ย		4.47	0.47	มาก	

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

จากตาราง 3 ระดับการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการสร้างแรงจูงใจ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้เกียรติ ยกย่องและยอมรับในความสามารถของบุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ รองลงมา ด้านการมีวิสัยทัศน์สู่การเปลี่ยนแปลง คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการสร้างโอกาสเพื่อพัฒนาสถานศึกษาได้ทุกสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาระบบบริหารให้เผยแพร่ความรู้สู่ชุมชนได้ ด้านการทำงานเป็นทีม คือ ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้บุคลากรเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในความสำเร็จของสถานศึกษา ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้บุคลากรแสวงหาความรู้และทักษะใหม่ๆ จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อนำไปสร้างหรือพัฒนานวัตกรรมของตนเอง ด้านความกล้าเสี่ยงกล้าตัดสินใจ คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ อยู่เสมอเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าในการดำเนินให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ ด้านการตัดสินใจแก้ปัญหา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความเชื่อมั่นในตนเองว่าจะสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดกับสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมและสามารถนำพาสถานศึกษาให้ผ่านพ้นวิกฤตหรือปัญหาต่างๆ ไปได้เป็นอย่างดี และด้านการคิดสร้างสรรค์ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรมีอิสระทางความคิดในการวางแผนการทำงานของตนเองตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า มี 8 แนวทาง ดังนี้

1) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้มีวิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง พบว่า แนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้มีวิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง ดังนี้ (1) การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารควรตั้งเป้าหมายความสำเร็จมองเห็นภาพอนาคตของสถานศึกษาในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง มุ่งมั่น ตั้งใจพัฒนาองค์กรและมีความเชื่อมโยงกับนโยบายของต้นสังกัด (2) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จัดสรรทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อพัฒนาการใช้ เทคโนโลยีในปฏิบัติงาน (3) การคิดสร้างสรรค์ รับฟังความคิดเห็นของบุคลากรและพร้อมสนับสนุนการดำเนินงานตาม ความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษา (4) การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรมีการตั้งเป้าหมายขององค์กร และมีแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจนที่สามารถถ่ายทอดแนวทางการปฏิบัติงานสู่บุคลากรได้ (5) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม: ผู้บริหารสร้างค่านิยมในองค์กรที่มีอัตลักษณ์ของ องค์กรชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตัวของบุคลากรการดำเนินการตามแนวทางเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีวิสัยทัศน์และสามารถนำพาสถานศึกษาผ่านการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพทีม

2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้มีความสามารถการทำงานเป็นทีม พบว่า แนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้ที่มีทักษะด้านการทำงานเป็นทีม ดังนี้ (1) การสร้างแรงจูงใจและการเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้บริหารควรแสดงพฤติกรรมที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เช่น การรับฟังความ

คิดเห็นของผู้อื่น การยอมรับความแตกต่าง และการสนับสนุนการทำงานร่วมกัน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับทีมงาน (2) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการสื่อสารที่เปิดเผยและตรงไปตรงมา เพื่อให้สมาชิกในทีมเข้าใจเป้าหมายและความคาดหวังร่วมกัน ลดความเข้าใจผิดและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี (3) การสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ: จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกในทีม เช่น การประชุมกลุ่ม การทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจและความเข้าใจซึ่งกันและกัน (4) การมอบหมายงานและความรับผิดชอบอย่างชัดเจน กำหนดบทบาทและหน้าที่ของแต่ละคนในทีมอย่างชัดเจน เพื่อให้ทุกคนรู้ว่าควรทำอะไรและรับผิดชอบในส่วนใด (5) การพัฒนาทักษะการตัดสินใจร่วมกัน: ส่งเสริมการตัดสินใจร่วมกันในทีม โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด

3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ พบว่า แนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้ที่มีทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ ดังนี้ (1) การส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ในตัวเอง เปิดรับมุมมองใหม่ ๆ ฝึกการคิดนอกกรอบ: ใช้วิธีการ ตั้งคำถาม ปลายเปิด และพัฒนาทักษะด้านจินตนาการ (2) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ กระตุ้นให้ครูและบุคลากรแสดงความคิดเห็นส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้แบบไม่กลัวความล้มเหลว และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์ (3) การพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรม ศึกษาแนวคิดภาวะผู้นำแบบสร้างสรรค์ (Creative Leadership) ฝึกฝนการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและนำแนวทางการบริหาร (4) การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เข้าร่วมอบรมและสัมมนาด้านการศึกษาและนวัตกรรม สร้างเครือข่ายกับผู้บริหารที่มีแนวคิดก้าวหน้า เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และฝึกฝนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 5) การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการบริหาร สนับสนุนการเรียนการสอนแบบ Active Learning และ STEAM Education เพื่อกระตุ้นให้ครูและนักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนไอเดียและการพัฒนาโรงเรียน

4) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้สร้างบรรยากาศแห่ง นวัตกรรมในสถานศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนาผู้บริหาร สถานศึกษาให้เป็นผู้ที่มีทักษะด้านการสร้างบรรยากาศขององค์กร ดังนี้ (1) การเป็นผู้นำที่ส่งเสริมนวัตกรรม (Innovative Leadership) เป็นต้นแบบในการใช้นวัตกรรม เปิดรับแนวคิดใหม่ ๆ และมองความล้มเหลวเป็นโอกาสเรียนรู้ (2) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริม นวัตกรรม สร้างค่านิยมการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยกระตุ้นให้บุคลากรพัฒนาตนเองเสมอ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เปิดพื้นที่สำหรับทดลองแนวคิดใหม่ (3) การนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการบริหารและการเรียนรู้ ใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการบริหาร เช่น ระบบ e-Office หรือระบบวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน และจัดสรรงบประมาณสำหรับนวัตกรรม เพื่อให้ครูและนักเรียนสามารถพัฒนาโครงการใหม่ ๆ (4) การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ เชื่อมโยงกับภาคเอกชน มหาวิทยาลัย และสตาร์ทอัพด้านการศึกษา นำ Best Practices จากโรงเรียนที่มีนวัตกรรมมาปรับใช้และร่วมมือกับชุมชนและ ผู้ปกครองในการพัฒนาโครงการนวัตกรรม (5) การส่งเสริมทักษะแห่งอนาคต (Future Skills) ให้ครูและนักเรียน อบรมและพัฒนาทักษะที่ จำเป็นในศตวรรษที่

21 นำแนวคิด STEAM และ Design Thinking มาประยุกต์ใช้ในการสอนส่งเสริม วัฒนธรรมผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Mindset) ให้กับนักเรียน (6) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม ปรับปรุงพื้นที่เรียนรู้ ห้องเรียน อัจฉริยะ (Smart Classroom) ออกแบบห้องเรียนให้ยืดหยุ่น และสนับสนุนการทำงานเป็นทีม และ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสีเขียวและความยั่งยืนในโรงเรียน

5) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้มีความสามารถด้านการสร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากร พบว่า แนวทางการพัฒนาผู้บริหาร สถานศึกษาให้เป็นผู้ที่มีทักษะด้านการสร้างแรงจูงใจ ดังนี้ (1) การเป็นแบบอย่างที่ดี (Leading by Example) ผู้บริหารต้องเป็นต้นแบบของความมุ่งมั่น กระตือรือร้น และความคิดบวก มีจรรยาบรรณทางวิชาชีพ ซื่อสัตย์ และโปร่งใส ทำงานหนักและแสดง ให้เห็นถึงความทุ่มเท เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากร (2) การสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่ดี ส่งเสริมสภาพแวดล้อมการทำงานที่เต็มไปด้วยพลังบวก ความร่วมมือ และความเคารพซึ่งกันและกัน เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจ สนับสนุนการทำงานเป็นทีม ลดความขัดแย้งในองค์กร และส่งเสริมความสามัคคี (3) การให้คำชื่นชมและยกย่องความสำเร็จ กล่าวคำขอบคุณและชื่นชมอย่างจริงใจ เมื่อบุคลากร ทำผลงานได้ดี ให้รางวัลหรือประกาศเกียรติคุณ และสร้างระบบแรงจูงใจเชิงบวก (4) การสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพของบุคลากร จัดอบรม สัมมนา หรือสนับสนุนให้บุคลากรเข้า ร่วมการศึกษาต่อเพื่อพัฒนาตนเอง ส่งเสริมให้ครูมีโอกาสนำหลักสูตรและนวัตกรรมการสอน และ เปิดโอกาสให้บุคลากรเรียนรู้จากการทำงานจริง (5) การใช้เทคนิคการบริหารเชิงจิตวิทยาเพื่อสร้างแรงจูงใจ ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) เพื่อเข้าใจความต้องการของบุคลากร นำทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg's Two-Factor Theory) มาประยุกต์ใช้ โดยเน้นสร้าง แรงจูงใจเชิงบวก มากกว่าการ หลีกเลี่ยงปัจจัยที่ทำให้หมดกำลังใจ (6) การให้โอกาสในการเติบโตในสายงาน มอบหมายงานที่ท้าทายและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ แสดงศักยภาพ ส่งเสริมให้ครูสามารถก้าวขึ้นเป็นผู้นำทางการศึกษา และสนับสนุนการทำโครงการวิจัย หรือให้ครูได้พัฒนาแนวทางการสอนใหม่ (7) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารควรมีการสื่อสารที่ชัดเจน เปิดกว้างและจริงใจ รับฟังความคิดเห็นของบุคลากร และเปิดช่องทางให้สามารถแสดงความคิดเห็นได้ และ ใช้คำพูดที่กระตุ้นให้เกิดพลังบวกและสร้างความมั่นใจให้บุคลากร (8) การดูแลสวัสดิการและความเป็นอยู่ของบุคลากร จัดหาสวัสดิการที่เหมาะสม สนับสนุนความ สมดุลระหว่างการทำงานและชีวิตส่วนตัว และจัดสภาพแวดล้อมการทำงานให้สะดวกสบายและลดภาระงานที่ไม่จำเป็น

6) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้มีความสามารถด้านความกล้า เสี่ยงกล้าตัดสินใจ พบว่า แนวทางการพัฒนาผู้บริหาร สถานศึกษาให้เป็นผู้ที่มีความสามารถด้านความกล้าเสี่ยงกล้าตัดสินใจ ดังนี้ (1) การพัฒนาความมั่นใจในตนเองและทักษะการตัดสินใจ ศึกษาข้อมูลและฝึกวิเคราะห์สถานการณ์ ก่อนตัดสินใจ ผู้บริหารต้องมีข้อมูลที่รอบด้านและมองเห็นแนวทางแก้ปัญหา ฝึกการ ตัดสินใจในสถานการณ์จำลอง (Case Study & Scenario Planning) เพื่อให้เกิดความชำนาญ รับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย แล้วเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุด และสร้างนิสัยการตัดสินใจที่เด็ดขาดและเป็นระบบ (2) การกล้ารับผิดชอบและยอมรับผลลัพธ์ของการตัดสินใจ เมื่อมีการตัดสินใจ ผู้บริหารต้อง พร้อมรับผลที่ตามมา ทั้งข้อดีและข้อเสีย หากตัดสินใจผิดพลาด ต้องสามารถปรับกลยุทธ์ได้อย่างรวดเร็ว และเรียนรู้จากข้อผิดพลาด

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ปลูกฝัง วัฒนธรรมการเรียนรู้จากความล้มเหลวให้บุคลากรกล้าทดลองสิ่งใหม่ (3) การสร้างทัศนคติที่กล้าเสี่ยง ในเชิงสร้างสรรค์ (Calculated Risk-Taking) ไม่ใช่การเสี่ยงแบบ ไม่มีแบบแผน แต่เป็น การเสี่ยงที่ผ่านการ คำนวณและวิเคราะห์เพื่อลองแนวคิดใหม่ในขนาดเล็กก่อนขยาย ผล ฝึกการบริหารความเสี่ยงโดยการ วิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงรุก (4) การพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) วางแผน ระยะยาว และ กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน พัฒนาแผนสำรอง (Contingency Planning) เพื่อกรณีเกิดปัญหา ที่ไม่คาดคิด (5) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมให้ครูและบุคลากร กล้าคิด กล้าทำ และกล้าทดลองสิ่งใหม่จัด เวทีแลกเปลี่ยนไอเดีย และให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจของ โรงเรียน สร้างระบบสนับสนุนการทดลองแนวคิดใหม่ ๆ โดยให้โอกาสนำร่องโครงการใหม่ที่มี ความเสี่ยง แต่มีโอกาสพัฒนาโรงเรียน (6) การใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีในการตัดสินใจ ใช้ Data-Driven Decision Making (DDDM) เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ นำ AI มาวิเคราะห์แนวโน้มของโรงเรียน เพื่อช่วยลดความเสี่ยงในการ ตัดสินใจ (7) การบริหารทีมที่กล้าคิดกล้าทำ สร้างทีมที่มีวัฒนธรรมการทำงานที่สามารถปรับตัวและ ทดลอง แนวทางใหม่ ๆ สนับสนุนให้กับครูและบุคลากร เพื่อให้พวกเขาเป็นผู้นำที่กล้าตัดสินใจ (8) การสร้างเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองการตัดสินใจ เชื่อมโยงกับผู้นำสถานศึกษาอื่น ๆ เพื่อเรียนรู้แนวทางการบริหารที่ประสบ ความสำเร็จและขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ หรือที่ปรึกษาทางการศึกษา

7) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้มีความสามารถด้านการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่า แนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้ที่มีความสามารถ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ดังนี้ การพัฒนาความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีของผู้บริหาร ศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับ (1) เทคโนโลยีดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ใช้ แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ (2) การนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาใช้ระบบบริหารจัดการ โรงเรียน (School Management System - SMS) นำ AI และ Data-Driven Decision Making มาใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ (3) การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน สนับสนุนให้ครูใช้ Google Classroom, Microsoft Teams, Zoom, และ LMS ต่าง ๆ ในการเรียนรู้เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพการสอน (4) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นเทคโนโลยีและนวัตกรรม ส่งเสริมให้บุคลากร เปิดรับและ ทดลองใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อให้ครูและนักเรียนได้นำเสนอแนวคิดด้านเทคโนโลยี ส่งเสริมการใช้ แนวคิด Digital Transformation ภายในสถานศึกษา (5) การสื่อสารผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ Social Media เช่น Facebook, LINE, YouTube และเว็บไซต์ของโรงเรียนในการสื่อสารกับบุคลากร นักเรียน และผู้ปกครอง ใช้ E-mail และระบบประชุมออนไลน์ (Zoom, Google Meet, Microsoft Teams) ในการบริหารงาน (6) การรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cybersecurity) ในสถานศึกษาปลูกฝังวัฒนธรรม ความปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cyber Hygiene) ให้กับบุคลากรและนักเรียนใช้ระบบการจัดการข้อมูลอย่าง ปลอดภัย(Data Protection System) ส่งเสริมความรู้ด้าน PDPA (Personal Data Protection Act) หรือ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

8) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้มีความสามารถด้านการ ตัดสินใจ แก้ปัญหา พบว่า แนวทางการพัฒนาผู้บริหาร สถานศึกษาให้เป็นผู้ที่มีความสามารถด้านการตัดสินใจแก้ปัญหา

ดังนี้ (1) พัฒนาทักษะการวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบใช้ Model การแก้ปัญหา เช่น PDCA (Plan-Do-Check-Act) วางแผนลงมือทำตรวจสอบและปรับปรุง แยกแยะปัญหาออกเป็น เร่งด่วนไม่ เร่งด่วนและสำคัญ ไม่สำคัญ (ใช้ Eisenhower Matrix) เพื่อจัดลำดับความสำคัญ (2) ฝึกทักษะการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน (Data-Driven Decision Making - DDDM) ใช้ ข้อมูลเชิงสถิติและวิเคราะห์แนวโน้ม เช่น ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน, ข้อมูลพฤติกรรมของนักเรียนและข้อมูลบุคลากรใช้เครื่องมือ Big Data & AI เพื่อช่วยในการวิเคราะห์แนวโน้มของปัญหา ใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษาเพื่อช่วยบริหารจัดการข้อมูลของโรงเรียน (3) การรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วม (Collaborative Decision-Making) เปิดโอกาสให้ ครู นักเรียน และผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางแก้ปัญหา ใช้เวทีระดมสมอง เพื่อหาทางออก ที่ดีที่สุด ส่งเสริมการตัดสินใจแบบ Consensus Decision Making คือให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและยอมรับผลลัพธ์ร่วมกัน

(10) การอบรมและพัฒนาอย่างการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการตัดสินใจแก้ปัญหาต้องอาศัย การคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ, การใช้ข้อมูลสนับสนุน, การเปิดรับความคิดเห็น, การบริหารความเสี่ยง และการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ นอกจากนี้ยังต้องเรียนรู้จากประสบการณ์และพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องเพื่อการตัดสินใจนำพาโรงเรียนไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ทำให้ทราบถึงระดับของการบริหาร อันจะนำไปสู่การสร้างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์สู่การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการสร้างโอกาสเพื่อพัฒนาสถานศึกษาได้ทุกสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง 2) ด้านการทำงานเป็นทีม คือ ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้บุคลากรเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในความสำเร็จของสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษานับสนุนให้บุคลากรมีโอกาสในการถ่ายทอดความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมร่วมกัน 3) ด้านการคิดสร้างสรรค์ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรมีอิสระทางความคิดในการวางแผนการทำงานของตนเองและผู้บริหารสถานศึกษาสามารถรวบรวมข้อคิดเห็นจากมุมมองต่าง ๆ เพื่อมาประยุกต์ สร้างเป็นแนวความคิดใหม่ได้อย่างเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี 4) ด้านการสร้างบรรยากาศขององค์กร ผู้บริหารสถานศึกษานับสนุนให้บุคลากรแสวงหาความรู้ และทักษะใหม่ๆจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำไปสร้างหรือพัฒนานวัตกรรมของตนเอง และผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการสร้างมิตรภาพ ไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีน้ำใจ และมีมารยาทในการทำงานร่วมกับผู้อื่น 5) ด้านการสร้างแรงจูงใจ ผู้บริหารสถานศึกษาให้เกียรติ ยกย่องและยอมรับในความสามารถของบุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ ให้รางวัลตอบแทนเมื่อบุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานสามารถดำเนินงานจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี 6) ด้านความกล้าเสี่ยงกล้าตัดสินใจ คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าในการดำเนินให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ ตลอดจนผู้บริหารสถานศึกษามีการกำกับ ตรวจสอบ และติดตามกระบวนการ

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

บริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ 7) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาระบบบริหารให้เผยแพร่ความรู้สู่ชุมชนได้ และสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารให้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม 8) ด้านการตัดสินใจแก้ปัญหา ผู้บริหารสถานศึกษามีความเชื่อมั่นในตนเองว่าจะสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดกับสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมและสามารถนำพาสถานศึกษาให้ผ่านพ้นวิกฤตหรือปัญหาต่าง ๆ ไปได้เป็นอย่างดี เมื่อผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมแล้วจะส่งผลต่อการเกิดนวัตกรรมเพื่อพัฒนาองค์ไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ และเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนเป็นอย่างดี

แผนภูมิที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวม พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีอิทธิพลต่อกระบวนการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพื่อนำไปสู่เป็นผู้นำทางนวัตกรรมและเป็นแบบอย่างที่ดีในการผลิตสื่อ นวัตกรรมต่างๆในองค์กรให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา และให้บรรลุเป้าหมายที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง สอดคล้องกับ Kanthin (2017) ที่พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมควรมีการจัดอบรม เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และสอดคล้องกับ Jaturat (2018) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ เป็นกระบวนการที่ผู้นำใช้พาองค์การสู่ทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจนด้วยการรู้จักสภาพการณ์ในอนาคต ปัจจุบัน และการมองเห็นอนาคตอย่างลึกซึ้ง แล้วนำมาผสมผสานเชื่อมโยง หลอมรวมเข้าด้วยกัน ผู้นำจะต้องมีทักษะด้านการคิดเชิงนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์เป็นระบบ และมองเชิงอนาคตภาพ สามารถบริหารคน บริหารตนและบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล้านำและกล้าจัดการกับความเปลี่ยนแปลง เพื่อให้องค์กรเป็นเลิศในทุกๆด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในกลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามี ความสามารถในการ

สร้างโอกาสเพื่อพัฒนาสถานศึกษาได้ทุกสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้อาจ เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสร้างโอกาสในทุกๆ ที่เพื่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงของสถานศึกษาที่ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันข้อที่มีค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุดในกลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร สถานศึกษามีความมุ่งมั่นให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสภาพปัจจุบันสู่การสร้างนวัตกรรมในสถานศึกษา ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้าน การมีวิสัยทัศน์สู่การเปลี่ยนแปลง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหาร สถานศึกษาขาดความตระหนักถึงการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงการสร้างนวัตกรรมกับบุคลากรทางการศึกษา 2) ด้านการทำงานเป็นทีม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ การให้ความร่วมมือร่วมใจปฏิบัติงานโดยการบูรณาการจากหลายๆฝ่าย เปิดโอกาสและโน้มน้าวให้ บุคลากรและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม ในการปฏิบัติงานร่วมกันทำงานช่วยกันคิด ช่วยกันระดมสมอง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีเป้าหมายร่วมกัน มีการกำหนดบทบาทวางแผนและมอบหมายงาน ตลอดจน การมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น เพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกันและปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานเปิดโอกาสให้ทุกคนได้สร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันถ่ายทอดความรู้ และเห็นคุณค่าของนวัตกรรมที่ได้สร้างสรรค์ มีส่วนรับผิดชอบร่วมกันและเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในองค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร สอดคล้องกับ Phongphongpun (2015) ที่กล่าวว่า การทำงานเป็นทีมเป็นการรวมกลุ่มของบุคคล เพื่อร่วมกันทำงานอย่างมีหลักตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ มีการวางแผนการทำงานร่วมกัน มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด มีความสามัคคี มีเป้าหมายเดียวกัน มีความพึงพอใจซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและมีการตัดสินใจร่วมกัน เพื่อให้สามารถทำงานได้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้บุคลากรเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการสำเร็จของสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานอยู่เสมอ ทำให้สถานศึกษาต้องมีระบบการบริหาร จัดการศึกษาดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาล โดยบูรณาการการมีส่วนร่วมและความร่วมมือจากหลายฝ่ายเพื่อก่อให้เกิดผลสำเร็จในการจัดการศึกษาที่เพิ่มขึ้นเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้สร้างสรรค์ผลงาน ที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ในขณะที่เดียวกันข้อที่มีค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุดในกลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสและโน้มน้าวให้บุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของสถานศึกษา 3) ด้านการคิดสร้างสรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะผู้บริหารมีภารกิจที่ต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และนโยบายมากมาย ซึ่งผู้บริหารอาจใช้เวลาส่วนใหญ่ในการปฏิบัติงานตามภารกิจและนโยบาย จึงทำให้ผู้บริหารอาจจะขาดการคิดในเชิงสร้างสรรค์งานรวมทั้งจินตนาการ ซึ่งสอดคล้องกับ Yasingthong (2017) ทำการวิจัยเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25 พบว่า ด้านความคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรมีอิสระทางความคิดในการวางแผนการทำงานของตนเอง ซึ่งมีความคิดเห็นในขณะเดียวกันข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในกลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการสำรวจหาข้อมูลสารสนเทศ ความรู้ ใหม่มาใช้ประกอบการพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆที่เป็นประโยชน์อยู่เสมอ 4) ด้านการสร้างบรรยากาศขององค์กร ใน

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันนี้มีเทคนิคและแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ๆ สถานศึกษาจึงต้องพร้อมที่จะร่วมมือกับทุกฝ่ายและให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ในองค์กรตลอดจนมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการแสวงหาความรู้และทักษะใหม่ ๆ จากแหล่งเรียนรู้ภายใน อีกทั้งผู้บริหารยังมีการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความรักความเมตตาต่อเพื่อนร่วมงานโดยการชื่นชมยินดีในโอกาสต่าง ๆ การสนับสนุนให้เกิดแนวปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนกลายเป็นวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับ Namwong (2020) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำจะต้องเรียนรู้วิธีการสร้างบรรยากาศองค์การเพื่อให้บุคลากรในองค์การสามารถประยุกต์ใช้ความคิดเชิงนวัตกรรมในการบริหารความเสี่ยงแก้ไขปัญหาและพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ ๆ ภาวะผู้นำสำหรับนวัตกรรมจะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรม ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรมีกระบวนการคิดที่แตกต่างและทำงานด้วยวิธีการใหม่ ๆ ในการเผชิญสิ่งที่ท้าทายเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้บุคลากรแสวงหาความรู้และทักษะใหม่ๆจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำไปสร้างหรือพัฒนานวัตกรรมของตนเอง ในขณะที่ข้อที่มีค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุดในกลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งเน้นและผลักดันให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมการเล็งเห็นคุณค่าและความสำคัญของการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ๆ 5) ด้านการสร้างแรงจูงใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมการปฏิบัติตนที่เป็นแบบอย่างที่ดีมีความรู้ความสามารถในการ บริหารงานในสถานศึกษาเป็นอย่างดี จึงทำให้บุคลากรเกิดความเคารพนับถือ ศรัทธาและยินยอมที่จะ ปฏิบัติงานตามคำสั่งของผู้บริหารด้วยความเต็มใจ สอดคล้องกับ Yawirach (2009) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารจะสามารถจูงใจให้ลูกน้องให้ร่วมมือทำงานได้ ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความสามารถให้ลูกน้องเชื่อถือยอมรับ และต้องมีเทคนิคการจูงใจที่ดีและมีความรู้ จิตวิทยาในการจูงใจทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างความไว้วางใจ และความน่าเชื่อถือของตนเองให้เกิดกับบุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี ในขณะที่ข้อที่มีค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุดในกลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่เสมอ 6) ด้านความกล้าเสี่ยงกล้าตัดสินใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผน ในการจัดการศึกษาและการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและนักเรียน เพื่อกำกับและตรวจสอบ ติดตามการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบที่น่าเชื่อถือ เพื่อกำกับและตรวจสอบ ติดตามการดำเนินงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแผนการดำเนินงานที่วางไว้ สอดคล้องกับ Thamtoon (2014) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ด้านการบริหารความเสี่ยง คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษามีการประเมินผลและรายงาน ผลการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าในการดำเนินให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ 2) ผู้บริหารสถานศึกษามีความกล้าในการตัดสินใจดำเนินงานบนความเสี่ยงและสามารถยอมรับผลที่เกิดขึ้นในภายหลังได้เป็นอย่างดี 7) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการใช้คอมพิวเตอร์ เห็นความสำคัญ และสามารถ ประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ แสดงวิสัยทัศน์

ในการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อให้บุคลากรมีความเข้าใจ ยอมรับ และนำไปสู่การปฏิบัติ ปรับ ประยุกต์ให้สอดคล้องกับการดำเนินงาน สนับสนุนให้มีการพัฒนาคุณภาพ และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารที่ทันสมัย พัฒนาระบบบริหารจัดการ ถ่ายทอด เผยแพร่ ความรู้สู่ชุมชนและหน่วยงานอื่น สอดคล้องกับ Kaewrakmuk (2020) ที่กล่าวว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศไว้ว่าเป็นเทคโนโลยีที่ใช้จัดการ สารสนเทศโดยมีกระบวนการการดำเนินงานสารสนเทศตั้งแต่การแสวงหา การวิเคราะห์ การประมวลผล การ จัดการ การจัดเก็บ การเรียกใช้ การแลกเปลี่ยน และเผยแพร่สารสนเทศด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพในด้านความถูกต้องและรวดเร็ว ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาระบบ บริหารให้เผยแพร่ความรู้สู่ชุมชน 2) ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการปรับประยุกต์เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารให้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา 8) ด้านการตัดสินใจแก้ปัญหา ใน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีความสามารถในการเปลี่ยนด้านลบให้เป็นด้านบวก กล่าวคือ เป็นการใช้ความคิดหรือนวัตกรรม เทคโนโลยีรวมถึงกระบวนการต่างๆ เพื่อกำหนดเป็นวิธีการที่ใช้ใน การแก้ปัญหาโดยประกอบด้วย กิจกรรมหลายอย่างต่อเนื่องกัน ผู้แก้ปัญหาต้องพยายามปรับปรุงตัวเองและ สิ่งแวดล้อมเข้าสู่ภาวะสมดุลที่คาดหวัง เพื่อให้สามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ การแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์เป็นกระบวนการที่มุ่งหาคำตอบและแก้ปัญหาที่ส่งผลถึงการพัฒนาสถานะที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นโดยผ่าน การทำงานร่วมกันระหว่าง ความคิดสร้างสรรค์และการคิดวิจารณ์ญาณ และทักษะที่หลากหลายสอดคล้อง Sarutapon (2011) ได้กล่าวว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาไว้ว่าเป็นกระบวนการแก้ปัญหาด้วยผลงานที่ เกิดขึ้น ความคิดสร้างสรรค์ การอาศัยนวัตกรรมเทคโนโลยีต่างๆเข้ามาช่วยแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมถึงวิธีการ แก้ปัญหาที่เป็นวิธีที่ยังไม่เคยมีใครทำมาก่อน หรือเป็นวิธีแก้ไขปัญหาที่แปลกแตกต่างจากวิธีอื่นที่เคยทำกันมา หรือเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาในเชิงบวกคือเกิดประโยชน์มากกว่าวิธีที่เคยทำนั่นเอง

ผลจากการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ประกอบด้วย 8 แนวทาง ได้แก่ 1) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 การมีวิสัยทัศน์สู่การเปลี่ยนแปลง 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ด้านการทำงานเป็น ทีม 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงรายเขต 3 ด้านการคิดสร้างสรรค์ 4) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ด้านการสร้าง บรรยากาศขององค์กร 5) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ด้านการสร้างแรงจูงใจ 6)) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิง นวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ด้านความกล้าเสี่ยงกล้าตัดสินใจ 7)) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสาร 8) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ด้านการตัดสินใจแก้ปัญหา ทั้งนี้อาจเป็น เพราะที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีจากนักวิชาการหลายท่านและนำมาสังเคราะห์ ซึ่งได้ประเด็นสำคัญ ของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ทั้งหมด 8 ประเด็นดังที่กล่าวมา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาเป็นแนวทางการ พัฒนาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ทั้ง 8 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yaowanat (2019) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ประกอบด้วย 6 แนวทางได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง 2) การ มีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ 3) การทำงานเป็นทีม 4) การกล้าเสี่ยงและกล้าตัดสินใจ 5) การสร้าง บรรยากาศแห่งนวัตกรรมในสถานศึกษา 6) ความสามารถในการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรม

สรุป

การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงรายเขต 3 โดยภาพรวมพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างแรงจูงใจ รองลงมา ด้านการมีวิสัยทัศน์สู่การเปลี่ยนแปลง ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กร ด้านความกล้าเสี่ยงกล้าตัดสินใจ ด้านการตัดสินใจแก้ปัญหา และด้านการคิด สร้างสรรค์ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

ผลจากการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ด้านการคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการสำรวจหาข้อมูลสารสนเทศความรู้ใหม่มาใช้ประกอบการพัฒนา สถานศึกษาโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆที่เป็นประโยชน์อยู่เสมอ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ควรพัฒนาตนเองสำรวจข้อมูลความรู้ใหม่ๆ โดยการเข้าร่วมอบรมเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการ บริหารความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของการทำงานให้มากขึ้น ด้านการตัดสินใจแก้ปัญหา มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยมุ่งเน้นการ พัฒนาสถานะที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาความรู้ต่าง ๆ อย่างถ่องแท้เพื่อนำความรู้ ที่ได้มาใช้ในการเลือกรูปแบบการปฏิบัติงานที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเป้าหมายที่สถานศึกษาตั้งเป้าไว้

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ประกอบด้วย 8 แนวทาง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับการมีวิสัยทัศน์สู่การเปลี่ยนแปลง การทำงานเป็นทีม การคิดสร้างสรรค์ การสร้างบรรยากาศขององค์กร การสร้างแรงจูงใจ ความกล้าเสี่ยงกล้าตัดสินใจ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การตัดสินใจและแก้ปัญหาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้และพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่ได้

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยถึงแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถส่งเสริมการเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมได้
2. ควรมีการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3
3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

References

- Chaturas, P. (2018). *Assessment of the Needs for Innovative Leadership Development of Basic Education School Administrators under the Secondary Educational Service Area Office 39*. (Master of Education Thesis). Naresuan University. Phitsanulok.
- Chamchoi, S. (2012). Innovative concepts for educational administration in the 21st century. *Naresuan University Journal of Education*, 14(2), 117-128.
- Kaewrakamuk, N. (2020). *A study of the conditions and problems of using information technology for the administration of educational institutions under the Office of the Primary Educational Service Area, Chiang Rai Area 3*. (Independent study, M.Ed., University of Phayao). Phayao.
- Kanthin, P. (2017). *Innovative Leadership of School Administrators in Pracharat Schools, Chiang Mai Primary Educational Service Area 5*. (Master of Education Thesis). Chiang Mai University. Chiang Mai.
- Namwong, J. (2020). *Development of a program to enhance innovative leadership of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area, Sisaket Area 1*. Master of Education in Educational Administration and Development. Maha Sarakham University. Maha Sarakham.

- Nuntasri, T. (2020). *Development of innovative leadership indicators for administrators of educational institutions under the Office of the Primary Educational Service Area in the Northeast*. (Master's Thesis). Sakon Nakhon Rajabhat University. Sakon Nakhon.
- Office of the Primary Educational Service Area, Chiang Rai Area 3. (2024). *Office of the Primary Educational Service Area, Chiang Rai Area 3 Action Plan for Fiscal Year 2024*. Chiang Rai: Office of the Primary Educational Service Area, Chiang Rai Area 3.
- Patipan, K. (2013). *Structural equation model of creative leadership of vocational education administrators*. (Ph.D. thesis). Khon Kaen University. Khon Kaen.
- Pongphongpoo, S. (2015). Teamwork affecting academic administration of educational institutions under the Office of the Primary Educational Service Area, Pathum Thani Area 2. *Journal of Graduate Studies, Valaya Alongkorn Rajabhat University under Royal Patronage*, 11(1), 162-173.
- Saensingh, A. (2017). *Organizational atmosphere affecting the achievement motivation of employees at The Mall Group Co., Ltd., Nakhon Ratchasima branch*. Independent study, M.B.A., Rajamangala University of Technology Isan, Nakhon Ratchasima.
- Saisirisuk, P. (2018). *Innovative leadership of administrators in secondary schools, interdisciplinary group, Panchapakhee District, Office of the Secondary Education Area 4*. Independent study. (Master of Education). Kasetsart University. Bangkok.
- Sarutaporn, S. (2011). *Systematic Problem Analysis Manual*. Bangkok: Basebook.
- Sindarat, P. (2010). *Creative and Productive Leaders: New Visions and New Leaders in Education*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House 138.
- Tamtoon, W. (2014). *Innovative leadership of administrators affecting high-performance organizations of schools under the Office of Secondary Education Area 21*. (Master of Education Thesis). Khon Kaen University. Khon Kaen.
- Yaowanat, N. (2019). *Guidelines for Development of Innovative Leadership of School Administrators under Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 2*. Independent study, (Master of Education). Sukhothai Thammathirat Open University. Nonthaburi.
- Yasingthong, W. (2017). Innovative leadership affecting the learning personhood of teachers under the Office of Secondary Education Area 25. *EDGKKUJ*, 11(3), 234-244.
- Yawirach, N. (2009). *Leadership and Strategic Leader*. Bangkok: Triple Group.

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส
ทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2
DIGITAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN EDUCATIONAL OPPORTUNITY
EXPANSION SCHOOLS, PHRAE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

¹วิภาดา นาระเดช และ ²ปณตนนท์ เกียรติประภากุล

¹ Wipada Naradech and ² Panotnon Teanprapakun

¹หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

¹Master of Educational Program in Educational Administration, Lampang Rajabhat University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: wipadatime@gmail.com

¹เบอร์โทร: 081-746-9465

Received: 2025-04-19

Revised: 2025-05-01

Accepted: 2025-05-01

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 จำนวน 167 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในด้านวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล เป็นลำดับที่หนึ่ง ($PNI_{modified} = 0.463$) ด้านการรู้ดิจิทัล เป็นลำดับที่สอง ($PNI_{modified} = 0.452$) ด้านการสื่อสารดิจิทัล เป็นลำดับที่สาม ($PNI_{modified} = 0.441$) และด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล เป็นลำดับที่สี่ ($PNI_{modified} = 0.425$)

2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 มีทั้งสิ้น 24 แนวทาง แบ่งเป็น

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ด้านวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล ด้านการรู้ดิจิทัล ด้านการสื่อสารดิจิทัล และด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล
ด้านละ 6 แนวทาง

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล; ผู้บริหารสถานศึกษา; โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

This research aims to; 1) examine the needs for developing digital leadership among school administrators in opportunity expansion schools under the jurisdiction of the Phrae Primary Educational Service Area Office 2, and 2) explore strategies for enhancing digital leadership among these administrators. The study population comprised 167 school administrators and teachers from opportunity expansion schools in Long District, under the Phrae Primary Educational Service Area Office 2, selected through purposive sampling. The research instruments included a 5-point Likert scale questionnaire and a focus group discussion record. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, the needs index, and content analysis.

The research findings revealed that:

1) The needs assessment for developing digital leadership among school administrators revealed that the highest priority was digital vision (PNI_{modified} = 0.463), followed by digital literacy (PNI_{modified} = 0.452), digital communication (PNI_{modified} = 0.441), and digital learning culture (PNI_{modified} = 0.425), respectively.

2) A total of 24 development strategies were identified for enhancing digital leadership among administrators of opportunity expansion schools under the Phrae Primary Educational Service Area Office 2. These were categorized into four areas: digital vision, digital literacy, digital communication, and digital learning culture — with six strategies proposed for each area.

Keywords: Digital Leadership; School Administrators; Opportunity Expansion Schools

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561- 2580) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐพัฒนาและปรับระบบวิธีการปฏิบัติราชการให้ทันสมัย โดยมีการกำหนดนโยบายและ การบริหารจัดการที่ตั้งอยู่บนข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ มุ่งผลสัมฤทธิ์ มีความโปร่งใส ยืดหยุ่นและคล่องตัวสูง นำนวัตกรรมเทคโนโลยี ข้อมูลขนาดใหญ่

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลมาใช้ในการบริหารและการตัดสินใจ Constitution of the Kingdom of Thailand (2021) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ.2561-พ.ศ.2580) ที่กำหนดทิศทางการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีมุ่งหวังปฏิรูปประเทศไทยให้ทันต่อบริบทการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไปสู่ยุคดิจิทัล ตั้งแต่การเร่งวางรากฐานดิจิทัลของประเทศผ่านการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล และใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมดิจิทัลอย่างเต็มศักยภาพ (Office of the National Digital Economy and Society Commission, 2018)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ได้มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) โดยผลจากการวิเคราะห์จุดด้อย ด้านเทคโนโลยี พบว่าชุมชนบางแห่งยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านผู้เรียน ความตระหนักในการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ถูกต้อง การใช้เทคโนโลยีที่ไม่เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ผู้เรียนขาดความคิดวิเคราะห์ และพิจารณาญาณการใช้เทคโนโลยีที่ไม่ถูกต้อง พฤติกรรมเลียนแบบที่ไม่พึงประสงค์ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยี ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการในด้านเทคโนโลยีสูง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว Phrae Primary Education Service Area Office 2 (2023) จากปัญหาเทคโนโลยีดังกล่าวนำไปสู่นโยบายกลยุทธ์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ พัฒนาคุณภาพผู้เรียนขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม สู่ศตวรรษที่ 21 มีพันธกิจที่กล่าวถึงการพัฒนาดิจิทัลว่า บริหารจัดการโดยใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งขับเคลื่อนนวัตกรรมการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ได้ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการศึกษา ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ในด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ในสถานศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 จำเป็นต้องมีการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความพร้อมที่จะนำองค์กรไปสู่ยุคดิจิทัลที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลง โดยสามารถที่จะคาดการณ์ถึงสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถกระตุ้นให้ครูผู้สอนและผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาและสามารถร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ สามารถปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของสถานศึกษาให้เป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ตลอดชีวิต

โรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 จัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีบทบาทสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ส่งเสริมความเสมอภาค และสร้างโอกาสให้กับผู้เรียนในพื้นที่ชนบท อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาเหล่านี้ยังประสบปัญหาในหลายด้าน เช่น ทรัพยากรบุคคลที่จำกัด ขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี และการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา Phrae Primary Education Service Area Office 2 (2023) ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำดิจิทัลที่สามารถปรับใช้

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการบริหารงาน การจัดการเรียนรู้ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัลที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขยายโอกาส การมีภาวะผู้นำดิจิทัลจะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทันสมัย และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2

1.1 ประชากร

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 จำนวน 12 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 คน และครู จำนวน 155 คน รวมจำนวน 167 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert Scale) คือ มากที่สุด

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ใช้คำตอบแบบตอบสนองคู่ (Dual Responses) มีจำนวนรวม 32 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended)

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยบันทึกเสนอต่อคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เพื่อออกหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษาในการขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง

2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยส่งหนังสือในระบบรับส่งหนังสือราชการ กลุ่มประชากรตอบแบบสอบถามผ่านคิวอาร์โค้ด โดยผู้วิจัยใช้ Google Form ในการจัดเก็บข้อมูล

3) นำผลแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนกลับมา นำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ใช้วิธีแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

2) ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 โดยการหาค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 โดยใช้ดัชนีความสำคัญเพื่อจัดลำดับความสำคัญใช้วิธี Priority Needs Index (PNI) เป็นวิธีการหาผลต่างของ (I-D) แล้วหารด้วย D เพื่อควบคุมขนาดของความถี่ความต้องการจำเป็นให้อยู่ในพิสัยที่ไม่มีช่วงกว้างมากเกินไปและให้ความหมายเชิงเปรียบเทียบ เมื่อใช้ระดับของสภาพที่เป็นจริงเป็นฐานในการคำนวณค่าอัตราการพัฒนาเข้าสู่สภาพที่ควรจะเป็นของกลุ่ม การจัดลำดับความต้องการจำเป็น จากค่ามากไปหาน้อย

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างข้อสรุป

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ในขั้นตอนดังกล่าวนี้เป็นการตรวจสอบเพื่อยืนยันความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การยกร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2

ส่วนที่ 2 การตรวจสอบเพื่อยืนยันความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) คัดเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้เชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษา การบริหารงานในสถานศึกษา การนิเทศการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากผู้ที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปีขึ้นไป ในการนี้ผู้วิจัยได้ขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความเหมาะสมในการติดต่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มตามคุณสมบัติที่กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ประเด็นการสนทนากลุ่มใช้ในการตรวจสอบเพื่อยืนยันความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลได้จัดทำขึ้นตามขอบเขตเนื้อหาที่กำหนด

2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันความเหมาะสมของร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล เป็นลักษณะข้อคำถามตามขอบเขตเนื้อหาที่กำหนด

3. วิธีการสร้างเครื่องมือ

1) ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาจัดทำรายการ/ข้อคำถามประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล

2) สร้างข้อคำถามเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 โดยกำหนดประเด็นที่ใช้ในการสนทนากลุ่มจากร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

3) นำประเด็นการสนทนากลุ่มมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำไปใช้ในการสนทนากลุ่มต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ส่งถึงผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อขอเชิญเข้าร่วมประชุม และดำเนินการสนทนากลุ่ม ตามวันเวลาที่กำหนด ดำเนินการบนเครือข่ายออนไลน์ผ่านลิงค์ Zoom Meetings

5. การวิเคราะห์ข้อมูลในการจัดสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาฉันทามติ และปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำมาจัดทำเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ในภาพรวม มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.26, \sigma = 0.41$) และมีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.72, \sigma = 0.31$) ดังตารางที่ 1 ดังนี้

รายการ	สภาพ		แปลผล	สภาพที่พึงประสงค์		(N=167) แปลผล
	ปัจจุบัน			ประสงค์		
	μ	σ		μ	σ	
1. ด้านวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล	3.26	0.62	ปานกลาง	4.77	0.46	มากที่สุด
2. ด้านการสื่อสารดิจิทัล	3.26	0.59	ปานกลาง	4.70	0.46	มากที่สุด
3. ด้านการรู้ดิจิทัล	3.23	0.55	ปานกลาง	4.69	0.46	มากที่สุด
4. ด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล	3.29	0.66	ปานกลาง	4.68	0.47	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.26	0.41	ปานกลาง	4.72	0.31	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2

ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ในด้านวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล เป็นลำดับที่หนึ่ง ($PNI_{modified} = 0.463$) ด้านการรู้ดิจิทัล เป็นลำดับที่สอง ($PNI_{modified} = 0.452$) ด้านการสื่อสารดิจิทัล เป็นลำดับที่สาม

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

(PNI_{modified} = 0.441) และด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล เป็นลำดับที่สี่ (PNI_{modified} = 0.425) ตามลำดับดังตารางที่ 2 ดังนี้

รายการ	PNI _{modified}	ลำดับที่
1. ด้านวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล	0.463	1
2. ด้านการสื่อสารดิจิทัล	0.441	3
3. ด้านการเรียนรู้ดิจิทัล	0.452	2
4. ด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล	0.425	4

ตารางที่ 2 ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ประกอบด้วย 24 แนวทาง ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล 6 แนวทาง ได้แก่

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาสร้างและพัฒนานวัตกรรม เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรสามารถเรียนรู้ ปรับตัว พัฒนาตนเอง และสร้างนวัตกรรมได้
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความสามารถในการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดวิสัยทัศน์ไปสู่ความสำเร็จ
- 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์เพื่อขับเคลื่อนและยกระดับคุณภาพการศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศได้
- 4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนกลยุทธ์ในการบริหารงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล
- 5) ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดให้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นวิสัยทัศน์ในสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันอย่างชัดเจนและเป็นไปได้
- 6) ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ข้าราชการครูและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงวิสัยทัศน์ทางดิจิทัลให้มากขึ้น

ด้านที่ 2 ด้านการเรียนรู้ดิจิทัล 6 แนวทาง ได้แก่

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมพัฒนาแหล่งสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลให้เพียงพอต่อการใช้งานในสถานศึกษา
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัล
- 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรู้และเข้าใจในเทคโนโลยีดิจิทัล
- 4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดอบรมหรือสัมมนาเพื่อพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากร เพื่อให้ได้เห็นมุมมองใหม่ๆ ในการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล
- 5) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองและส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สามารถนำความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ประโยชน์ในสถานศึกษา
- 6) ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้บุคลากรมีความรู้ ทักษะความสามารถในการสร้างนวัตกรรมให้มีประสิทธิภาพ

ด้านที่ 3 ด้านการสื่อสารดิจิทัล 6 แนวทาง ได้แก่

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรสื่อสารจงใจ สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นทำงานบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้สื่อสารได้อย่างชัดเจนและ

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

มีประสิทธิภาพ 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อดิจิทัลด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย 4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้การสื่อสารทางดิจิทัลเพื่อสร้างทัศนคติเชิงบวก สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา 5) ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการสื่อสารเชิงบวก ผ่านสื่อดิจิทัลต่างๆอย่าง เป็นถูกต้องและเหมาะสม 6) ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกัน

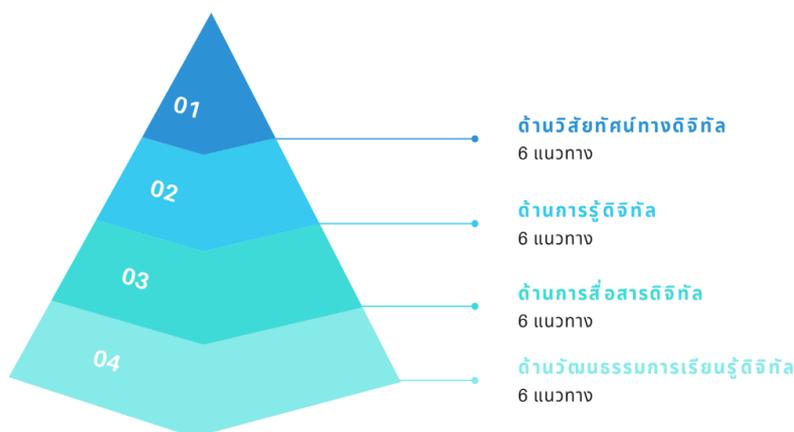
ด้านที่ 4 ด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล 6 แนวทาง ได้แก่

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการค้นหาและทดลองใช้เทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ๆ ในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักและเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา
- 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้ให้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ
- 4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรกระตุ้นให้บุคลากรมีความรู้และความพร้อมและเปิดใจยอมรับเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการดำเนินงาน
- 5) ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลให้บุคลากรตระหนักในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสร้างนวัตกรรมอย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในองค์กร
- 6) ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างวัฒนธรรมการทำงานโดยใช้ดิจิทัลให้มากที่สุด เช่น ประชุมออนไลน์ ลดการใช้กระดาษ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 พบว่าได้แนวทางทั้งหมด 24 แนวทาง โดยเรียงค่าต้องการจากมากไปน้อย คือแนวทางด้านวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล แนวทางด้านการรู้ดิจิทัล แนวทางด้านการสื่อสารดิจิทัล และแนวทางด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ซึ่งแต่ละด้านประกอบไปด้วย 6 แนวทางเพื่อให้การบริหารจัดการในสถานศึกษามีประสิทธิภาพและบรรลุประสิทธิผลของการจัดการศึกษาตามแผนภาพที่ 2 ดังนี้

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ผู้วิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลใน 3 ลำดับแรก ดังนี้

1.1 ด้านวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล พบว่า มีความต้องการจำเป็นอยู่ในอันดับแรก ทั้งนี้อาจสะท้อนให้เห็นว่าในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ต้องเผชิญกับความท้าทายรอบด้าน ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและเป็นระบบในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารและการเรียนรู้ การขาดโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลในพื้นที่ชนบทเป็นอุปสรรคที่ต้องอาศัยวิสัยทัศน์อันยาวไกลของผู้บริหารสถานศึกษาในการวางแผนทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์ การแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดวิสัยทัศน์ไปสู่ความสำเร็จ เผยแพร่วิสัยทัศน์ผ่านดิจิทัล นำวิสัยทัศน์ลงไปสู่การปฏิบัติ มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและเป็นไปได้ สามารถออกแบบวิสัยทัศน์ให้สอดคล้องกับพันธกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์ในการบริหาร มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการทำงาน สามารถสร้างกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาสร้างและพัฒนานวัตกรรม เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรสามารถเรียนรู้ ปรับตัว พัฒนาตนเอง และสร้างนวัตกรรมได้ ควรกระตุ้นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิด Komolvanit (2020) ได้เสนอว่า คุณลักษณะการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างกลยุทธ์การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรสามารถเรียนรู้ ปรับตัว พัฒนาตนเอง และสร้างนวัตกรรม

1.2 ด้านการรู้ดิจิทัล พบว่า มีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับที่สอง ทั้งนี้เป็นเพราะความจำเป็นเร่งด่วนของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อสามารถเลือกใช้เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับสภาพจริงของสถานศึกษา การรู้เท่าทันเทคโนโลยีจะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถประยุกต์ใช้นวัตกรรมดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาตนเอง เรียนรู้ สื่อสาร ออกแบบการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ อีกทั้งต้องส่งเสริมพัฒนาแหล่งสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลให้เพียงพอต่อการใช้งาน สอดคล้องกับ Rodphon (2020) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนพระราชรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนพระราชรัฐโดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ด้านการรู้ดิจิทัล เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่า ผู้บริหารใช้งานแอปพลิเคชันขั้นต้นสำหรับการทำงาน เช่น จัดการงานเอกสาร พิมพ์เอกสาร ตรวจสอบ ใช้โปรแกรมตารางคำนวณ โปรแกรมนำเสนอ มากที่สุด

1.3 ด้านการสื่อสารดิจิทัล พบว่า มีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับที่สาม ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขาดโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย แต่มีการใช้เทคโนโลยีสื่อสาร ผู้บริหารมีทักษะด้านการสื่อสารดิจิทัลสามารถเชื่อมโยงโรงเรียนกับชุมชน ผู้ปกครอง และหน่วยงานอื่น ๆ

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสื่อสารจูงใจ สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นทำงานบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ มีทัศนคติเชิงบวกและสร้างบรรยากาศการสื่อสารที่ดี ทั้งนี้เนื่องจากการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้สื่อสารได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Chaisat (2023) ได้เสนอว่า คุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนแสดงออกถึงการมีทักษะด้านการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล และประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อดิจิทัล สามารถสร้างแรงบันดาลใจและเป็นแบบอย่างที่ดีในการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถโน้มน้าว จูงใจ ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนบุคลากร การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย สะดวก รวดเร็ว สามารถ เลือกใช้รูปแบบในการสื่อสารและการนำเสนอด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสม รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิชาการ ตลอดจนสามารถสร้างเครือข่ายการสื่อสารดิจิทัลทั้งภายในและภายนอกองค์กร ได้อย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sangkaew (2022) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า ด้านการสื่อสารดิจิทัล โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 มีทั้งหมด 24 แนวทาง ประกอบด้วย ด้านวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล ด้านการรู้ดิจิทัล ด้านการสื่อสารดิจิทัล และด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ด้านละ 6 แนวทาง สามารถอภิปรายแต่ละด้านได้ดังนี้

1) ด้านวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดและถ่ายทอดวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลไปสู่การปฏิบัติ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและขับเคลื่อนโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการวางแผนกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและชุมชน และกำหนดแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยให้สถานศึกษามีทิศทางที่ชัดเจน พัฒนาอย่างยั่งยืน และสามารถปรับตัวเข้ากับยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม ดังที่ Amnat (2023) กล่าวว่าพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงการดำเนินงานในสถานศึกษา สามารถกำหนดภาพอนาคตของสถานศึกษาว่าต้องการก้าวหน้าไปในทิศทางใด ในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรสามารถเรียนรู้ ปรับตัว พัฒนาตนเอง และสร้างนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tisaphak (2022) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ พบว่าแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การนำวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพ การกำหนดการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นวิสัยทัศน์ในโรงเรียนอย่างชัดเจนเพื่อช่วยให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ การพัฒนาและส่งเสริมให้โรงเรียนมีคุณภาพโดยมุ่งสู่ความเป็นเลิศในทุกด้านด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารให้มีทักษะมีความรู้ความเข้าใจ ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในหน่วยงาน

2) ด้านการรู้ดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้และเข้าใจเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงสามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัลได้อย่างเท่าทัน นอกจากนี้การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ดิจิทัล และพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรผ่านการอบรมหรือสัมมนาจะช่วยให้เกิดการปรับตัวและนำเทคโนโลยี มาใช้ในการบริหารและจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ของ Suntawong (2022) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม พบว่า ด้านความรู้ดิจิทัล มี 5 แนวทาง ได้แก่ จัดโครงการอบรม เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของดิจิทัล เพื่อให้ครูสามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน และการจัดการเรียนการสอนได้ หาแหล่งข้อมูลเพื่อพัฒนาให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในดิจิทัล เพื่อให้ครูเข้าใจ ถึงการเปลี่ยนแปลงบนโลกดิจิทัล และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในสถานศึกษา รวมไปถึงนำดิจิทัลเข้ามาช่วย ในการจัดการเรียนการสอนให้ครูมีการเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในการตัดสินใจในเรื่องการทำงาน มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อดิจิทัลที่เหมาะสม รวมไปถึงการประมวลผลข้อมูลสารสนเทศ ในโลกดิจิทัล จัดหาแหล่งข้อมูลที่ดี และเชื่อถือได้ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของครู

3) ด้านการสื่อสารดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลในการสื่อสาร ทั้งการประชุมออนไลน์ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ และการประชาสัมพันธ์กิจกรรม ของสถานศึกษาผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล การสื่อสารที่ชัดเจนและมีทัศนคติเชิงบวกจะช่วยสร้างขวัญกำลังใจ ให้ครู บุคลากร และนักเรียน นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคโนโลยี ดิจิทัล จะช่วยส่งเสริมให้การบริหารงานมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัย ของ Chaisat (2023) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า แนวทางด้าน การสื่อสารดิจิทัล ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในติดต่อสื่อสาร ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ การประชุมออนไลน์ผ่าน แอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น Zoom, Google Meet เป็นต้น การประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ผ่านสื่อดิจิทัล เว็บไซต์โรงเรียน ความสามารถในการสื่อสารจูงใจ ผู้อื่นให้ทำงาน ด้วยทักษะการสื่อสารอย่างชัดเจน เข้าใจง่าย มีทัศนคติและสร้างบรรยากาศการสื่อสารที่ดี ก่อให้เกิดประโยชน์ในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

4) ด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องเป็นผู้นำในการทดลองใช้และ ส่งเสริมเทคโนโลยีดิจิทัลภายในองค์กร ตลอดจนกระตุ้นให้บุคลากรเปิดใจยอมรับและนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ ในการทำงาน นอกจากนี้ การสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการลดการใช้ ทรัพยากรแบบเดิม เช่น กระดาษ และเปลี่ยนไปใช้ระบบดิจิทัล จะช่วยสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพในระยะยาวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tisaphak (2022) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทาง การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุพรรณบุรี เขต 1 ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมให้โรงเรียนมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ ทางเทคโนโลยีดิจิทัล การกระตุ้นให้บุคลากรในองค์กรมีความรู้และความพร้อมที่จะยอมรับและเปิดใจ เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการดำเนินงานต่าง ๆ การสนับสนุนการนำเทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียนไปปรับใช้

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ในการวางแผนหรือกำหนดขั้นตอนสำหรับการบริหารจัดการ การสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ที่เป็นเทคโนโลยีดิจิทัลและแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลต่าง ๆ ที่ทันสมัยเพื่อใช้ในโรงเรียน การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรออกแบบและพัฒนางานในขอบข่ายที่ตนเองรับผิดชอบด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

สรุป

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง และมีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นด้านวิสัยทัศน์ทางดิจิทัลเป็นลำดับที่หนึ่ง ด้านการรู้ดิจิทัลเป็นลำดับที่สอง ด้านการสื่อสารดิจิทัลเป็นลำดับที่สาม และด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัลเป็นลำดับที่สี่ และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 พบว่า มีทั้งสิ้น 24 แนวทางประกอบด้วย ด้านวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล ด้านการรู้ดิจิทัล ด้านการสื่อสารดิจิทัล และด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ด้านละ 6 แนวทาง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลจากการวิจัย พบว่า ความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย คือด้านวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล ด้านการรู้ดิจิทัล ด้านการสื่อสารดิจิทัล และด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ดังนั้นโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลในแต่ละด้าน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาตนเองให้เกิดภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 ผลจากการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ประกอบด้วย 24 แนวทาง ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ควรนำผลการวิจัยในประเด็นแนวทางดังกล่าว ไปกำหนดเป็นนโยบายของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอลอง เพื่อขับเคลื่อนภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอลองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับผลสัมฤทธิ์ทางการบริหารหรือการเรียนรู้ของนักเรียน

2.2 ควรมีการศึกษาถึงรูปแบบการประเมินภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำดิจิทัลระหว่างโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และโรงเรียนประเภทอื่น

References

- Amnat, P. (2023). *Digital leadership of school administrators affecting academic management effectiveness in schools under the Bung Kan Primary Education Service Area Office*. [Master's thesis, Sakon Nakhon Rajabhat University]. GSMIS. Retrieved March 2, 2024, from https://gsmis.snru.ac.th/ethesis/file_att1/+2023102864421229203_fulltext.pdf
- Chaisat, W. (2023). *Needs and guidelines for developing digital leadership of school administrators under the Sakon Nakhon Primary Education Service Area Office 3*. [Master's thesis, Sakon Nakhon Rajabhat University]. GSMIS. Retrieved March 2, 2024, from https://gsmis.snru.ac.th/e-thesis/file_att1/202311164421229127_fulltext.pdf
- Constitution of the Kingdom of Thailand. (2021). *Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017), as amended by the first amendment B.E. 2564 (2021)*. Council of Ministers. Retrieved March 2, 2024, from https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2564/A/076/T_0001.PDF
- Komolvanit, S. (2020). *Digital leadership of school administrators affecting the competence of 21st-century teachers under the Secondary Education Service Area Office 23*. [Master's thesis, Khon Kaen University]. TDC. Retrieved March 5, 2024, from https://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.php?Int_code=92&ReclId=49802&obj_id=612864&howmenu=no&userid=0
- Office of the National Digital Economy and Society Commission. (2018). *National policy and master plan for digital development for economy and society (2018–2037)*. Ministry of Public Health. Retrieved March 5, 2024, from <https://ict.moph.go.th/th/extension/718>
- Phrae Primary Education Service Area Office 2. (2023). *Basic education development plan (B.E. 2566-2570)*. Phrae: Phrae Primary Education Service Area Office 2.

- Rodphon, S. (2020). A study of digital leadership of school administrators under the Sisaket Primary Education Service Area Office 1. *Journal of Educational Administration and Leadership, Sakon Nakhon Rajabhat University*, 9(35), 36–45. Retrieved March 9, 2024, from <https://jeal.snru.ac.th/ArticleViewFile?ArticleID=922&FileArticle=922-ArticleTextFile-20210617150425.pdf>
- Songkaew, N. (2022). *Digital leadership of school administrators under the Nakhon Si Thammarat Primary Education Service Area Office 1*. [Master's thesis, Hat Yai University]. TDC. Retrieved March 2, 2024, from https://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.php?Int_code=173&ReclD=447&obj_id=633
- Suntawong, P. (2022). *Guidelines for developing digital leadership of teachers under the Maha Sarakham Secondary Education Service Area Office*. [Master's thesis, Mahasarakham University]. DSPACE. Retrieved February 27, 2024, from <http://202.28.34.124/dspace/bitstream/123456789/1659/1/63010581038.pdf>
- Tisaphak, N. (2022). *Guidelines for developing digital leadership of school administrators under the Suphanburi Primary Education Service Area Office 1*. [Master's thesis, Rangsit University]. TDC. Retrieved February 27, 2024, from https://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.php?Int_code=115&ReclD=3113&obj_id=14526&sho_wmenu=no&userid=0

การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
LEADERSHIP DEVELOPMENT TO THE SAPPURISA-DHAMMA OF
SUB-DISTRICT HEADMEN, VILLAGE HEADMEN AT PHASING SUB-DISTRICT
IN MUANG DISTRICT OF NAN PROVINCE

¹สุนิสา จิตต์บรรจง, ²ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล และ ³ธิติวุฒิ หมั่นมี

¹Sunisa Jitbanjong, ²Theeratas Rojkitjakul and ³Thitiwut Munmee

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์น่าน

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nan Buddhist College, Thailand

¹Corresponding Author's Email: Baiteysunisa@gmail.com

¹เบอร์โทร: 082-180-5992

Received: 2025-04-30

Revised: 2025-05-05

Accepted: 2025-05-06

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรมกับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 3) เพื่อนำเสนอการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 378 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรมกับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน การทดสอบสมมติฐาน พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับมาก
3. การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน พบว่า การบูรณาการหลักสัปปุริสธรรม มีลักษณะดังนี้ 1) ธัมมัญญตา เป็นผู้รู้จักเหตุ ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้มีกระบวนการความคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ให้ใช้เหตุผลมาก่อนเสมอและรู้จักการวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหา 2) อตถัญญตา เป็นผู้รู้จักผล ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้มีการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบได้เรียนรู้จากการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม และรู้จักการใช้ เหตุผลที่เหมาะสม 3) อตถัญญตา เป็นผู้รู้จักตน

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้ได้เรียนรู้ฝึกวิเคราะห์โครงการ มีความรับผิดชอบสูง และนำความสามารถมาใช้
อย่างเต็มที่ 4) มัตตัญญูตา เป็นผู้รู้จักประมาณ ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้สามารถกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสม
เป็นผู้รู้จักความเหมาะสม กาลเทศะ เข้าใจในศักยภาพตัวเอง และสามารถดึงศักยภาพตัวเองออกมาอย่างเต็มที่
5) กาลัญญูตา เป็นผู้รู้จักกาล ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้วางแผนกำหนดการที่เหมาะสม คำนึงถึงความเหมาะสม
ของเวลาในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ และให้รู้จักการตรงต่อเวลา 6) ปริสัญญูตา เป็นผู้รู้จักชุมชน ได้แก่
ส่งเสริมผู้นำให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนในชุมชน มีกิจกรรมเพื่อสร้างเครือข่าย ให้รู้ในเรื่องของชุมชน
ของตน และมีความสำนึกรักในความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน 7) ปุคคลัญญูตา เป็นผู้รู้จักบุคคล ได้แก่ ส่งเสริม
ผู้นำให้รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้องในชุมชนเป็นอย่างดี สร้างความเป็นผู้นำใน การทำงาน พัฒนาฝึกอบรมและ
ทำกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์

คำสำคัญ: การพัฒนาภาวะผู้นำ; หลักสัพปริธรรม; กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

Abstract

This study aimed to: 1) examine the level of leadership among village headmen and sub-district chiefs; 2) investigate the relationship between the principles of Sappurisa-dhamma and their leadership; and 3) propose leadership development guidelines based on Sappurisa-dhamma principles. A mixed-methods approach was employed, comprising a quantitative study with a sample of 378 participants and a qualitative study using in-depth interviews with 10 key informants. Data were collected using interview protocols and analyzed through descriptive content analysis.

The findings revealed that:

1) The overall leadership level of village headmen and sub-district chiefs in Phasing Sub-district, Mueang District, Nan Province, was high.

2) There was a strong positive correlation between *Sappurisa-dhamma* principles and the leadership of village headmen and sub-district chiefs in the same area.

3) Leadership Development Based on Sappurisa-dhamma Principles among Village Headmen and Sub-district Chiefs in Phasing Sub-district, Mueang District, Nan Province revealed that integrating Sappurisa-dhamma into leadership practices emphasizes the following key aspects: 1) Dhammanñuta (Understanding of causes): Encourages leaders to develop analytical thinking, apply reasoning, and identify root causes of problems. 2) Atthanñuta (Understanding of results): Promotes systematic thinking, learning through participation, and appropriate application of reasoning. 3) Attanñuta (Self-awareness): Fosters self-assessment, responsibility, and full utilization of individual capabilities. 4) Mattanñuta

(Sense of moderation): Supports the ability to plan appropriate activities, recognize timing and context, and maximize personal potential. 5) Kalanāñña (Sense of timing): Emphasizes effective scheduling, awareness of appropriate timing, and punctuality. 6) Parisāñña (Understanding of community): Strengthens relationships within the community, encourages network-building, and fosters a sense of belonging. 7) Puggalañña (Understanding of individuals): Enhances knowledge of key community members, builds leadership in collaboration, and promotes ongoing training and engagement in community activities.

Keywords: Development Leadership; Sappurisa–Dhamma; Sub-district headmen, Village headmen

บทนำ

นับแต่ได้มีการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้มีการจัดระเบียบการปกครองแผ่นดินออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การปกครองส่วนกลาง และการปกครองส่วนภูมิภาค หรือเรียกอีกอย่างว่า “การปกครองอาณาเขต” ซึ่งในการปกครองอาณาเขตนั้นมีเมืองหรือ หัวเมืองเป็นศูนย์การบริหาร มีการจัดระเบียบการปกครองภายในเมืองนั้น ๆ ออกเป็นหน่วยการปกครองที่รับผิดชอบลดหลั่นกันลงมา คือ แขวง ตำบล และหมู่บ้าน ลักษณะการปกครองรูปแบบตำบล หมู่บ้าน ได้ใช้เป็นหลักในการปกครองสืบต่อกันเรื่อยมา (Princess Maha Chakri Sirindhorn, 2006)

การทดลองตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแล้ว ยังมีการศึกษาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมโดยดูสภาพท้องถิ่นและความ เป็นอยู่ทั่วไปของประชาชนโดยสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกทรงเสนาบดีคนแรก ของกระทรวงมหาดไทย ได้เสด็จออกตรวจราชการตามหัวเมืองต่าง ๆ และยังมีทรงมอบหมายให้หลวงเทศาภิบาล วิจารณ์เดินทางไปดูงานการปกครองของประเทศพม่า และมลายู หลังจากนั้น ได้จัดประชุมข้าหลวงเทศาภิบาล เพื่อปรึกษาความเห็นและรับฟังข้อเท็จจริงของแต่ละท้องถิ่น เมื่อปรากฏว่าโครงการทดลองตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประสบความสำเร็จดี จึงได้วางรูปแบบการปกครองระดับหมู่บ้าน ตำบล ที่เรียกว่าการปกครองท้องถิ่น อย่างเป็นทางการขึ้น เป็นส่วนหนึ่งในการปกครองประเทศและได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราเป็น พระราชบัญญัติปกครองท้องถิ่น ร.ศ.116 ใช้บังคับทั่วประเทศโดยประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม ร.ศ.116 ข้อความและหลักการส่วนใหญ่ของพระราชบัญญัตินี้ได้ใช้เป็นหลักในการปกครองท้องถิ่นของ ประเทศไทยสืบมา นับว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ได้กำหนดการจัดระเบียบตำบล และหมู่บ้านรวมทั้งกำหนด หน้าที่ไว้อย่างละเอียด เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจตราทุกข์สุขของราษฎรตามท้องถิ่นต่าง ๆ สร้างความเป็นธรรม ในการปกครองบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดเด่นของกฎหมายฉบับนี้ที่กำหนดให้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้าน เป็นเพราะพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่จะให้ราษฎรมีโอกาสใช้สิทธิ ในการปกครองตนเองด้วย หลังจากที่ได้อำนาจประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติปกครองท้องถิ่น ร.ศ.116

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

มาเป็นเวลานานประมาณ 17 ปี ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 จึงได้ทรงประกาศยกเลิกและประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457 ขึ้นใช้บังคับแทนและถือเป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้านสืบมาจนทุกวันนี้และได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังกล่าวมาเป็นลำดับจำนวน 9 ครั้ง (Department of Provincial Administration, Ministry of Interior, 2007)

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 6 เมษายน 2551 ได้แก้ไขวาระการดำรงตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านจากวาระ 5 ปี เป็นดำรงตำแหน่งจนครบอายุ 60 ปี และกำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านรวมถึงกำนันเป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างราชการ และเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้าน เพื่อให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในด้านรักษาความสงบเรียบร้อย และการรักษาความมั่นคงภายใน ซึ่งเป็นหน้าที่ที่สำคัญจึงได้มีการกำหนดมาตรการในการควบคุมดูแลอย่างเข้มงวด เช่น การลงโทษทางวินัยเช่นเดียวกับข้าราชการ Local Government Act No.11 (2008) นอกจากนี้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ.2551 มาตรา 14 (11) ได้กำหนดเหตุที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องพ้นจากตำแหน่งว่าไม่ผ่านการประเมินผลปฏิบัติหน้าที่ซึ่งต้องทำอย่างน้อยทุก ๆ 5 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ทั้งนี้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ฉบับที่ 11 พุทธศักราช 2551 ระบุให้หลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษานั้นมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดให้ราษฎรในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้วย (Local Government Act No.11, 2008)

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ฉบับที่ 12 พ.ศ 2552 ได้กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลในพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดกับราษฎรในการปฏิบัติงานตามกฎหมายและแนวนโยบายของรัฐ เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของราชการบริหารส่วนภูมิภาค มีบทบาทอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติม โดยเฉพาะในการเป็นผู้ประสานงานระหว่างราชการ ส่วนภูมิภาคกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและแก้ไขปัญหากรณีต่าง ๆ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมและจัดการระงับปัญหาความขัดแย้งในท้องที่ และยังมีฐานะเป็นตัวแทนของรัฐ ตัวแทนของราษฎรเกี่ยวกับเรื่องร้องทุกข์ ความเดือดร้อนของราษฎร เพื่อนำเสนอต่อส่วนราชการในพื้นที่ดูแลให้ราษฎรในพื้นที่ปฏิบัติตามกฎหมาย การอบรมชี้แจงในราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในข้อราชการให้ความช่วยเหลือในกิจการสาธารณะประโยชน์รวมถึงปฏิบัติการภารกิจตามนโยบายของรัฐหรืองานอื่น ๆ ตามกฎหมายกำหนด (Local Government Act No.12, 2009)

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นสารวัตรกำนัน ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนากาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม ภาวะผู้นำถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร

เป็นการนำหรือการทำให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติตามที่ประสงค์ตามเป้าหมายขององค์การ ภาวะผู้นำจึงเป็นเรื่องสำคัญมากในการบริหาร การพัฒนาผู้นำที่ดีนั้นเป็นพื้นฐานของการสร้างผลผลิตหรือบริการ องค์การจะสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของผู้นำในองค์การนั้นเป็นอย่างมาก ดังนั้นการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ หรือการบริหารงานภายในตำบลและหมู่บ้าน ให้เกิดความสงบเรียบร้อย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงจำเป็นต้องมีบุคลิกภาพและพฤติกรรมในฐานะ “ผู้นำ” เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์การ ทั้งนี้เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผน สั่งการ ดูแล และควบคุมให้บุคลากรขององค์การปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรมกับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่าง การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน รวมทั้งสิ้น 6,713 คน จึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) จึงได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 378 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 2 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติงานจำนวน 2 คน กลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 2 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 10 รูป/คน

เครื่องมือในการวิจัย

แบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (interview) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In-depth interview) เพื่อศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (interview) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure In-depth interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) การหาค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า

1.1 จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เพศ: ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (53.44%), อายุ: ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี (34.66%), การศึกษา: ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. (38.62%), อาชีพ: ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง (36.24%), รายได้: ส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 10,000-15,000 บาทต่อเดือน (56.35%)

1.2 ระดับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านมุ่งเกณฑ์	4.18	0.66	มาก
2. ด้านมุ่งงาน	4.16	0.65	มาก
3. ด้านมุ่งสัมพันธ์	4.17	0.65	มาก
4. ด้านมุ่งประสาน	4.22	0.63	มาก
รวม	4.18	0.58	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.58)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรมกับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ต่อตัวแปรตามตารางที่ 2 ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยภาพรวม	ตัวแปรตาม			
		1. ด้านมุ่งเกณฑ์	2. ด้านมุ่งงาน	3. ด้านมุ่งสัมพันธ์	4. ด้านมุ่งประสาน
ตัวแปรต้น					
หลักสี่ปฐพีธรรม					
โดยภาพรวม	0.865**	0.762**	0.754**	0.772**	0.809**
1. ธัมมัญญตา	0.755**	0.644**	0.653**	0.665**	0.741**
2. อตถัญญตา	0.747**	0.658**	0.674**	0.646**	0.696**
3. อตตัญญตา	0.744**	0.642**	0.663**	0.678**	0.680**
4. มัตตัญญตา	0.737**	0.674**	0.633**	0.635**	0.664**
5. กาลัญญตา	0.786**	0.697**	0.633**	0.723**	0.729**
6. ปริสัญญตา	0.750**	0.632**	0.655**	0.694**	0.705**
7. ปุคคลัญญตา	0.735**	0.674**	0.609**	0.651**	0.699**

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของหลักสี่ปฐพีธรรมกับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก และความสัมพันธ์ระหว่างหลักสี่ปฐพีธรรมกับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อนำเสนอการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐพีธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ สามารถสรุปเพื่อนำเสนอการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐพีธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยประยุกต์ตามหลักพุทธธรรมได้ดังนี้

- 1) ธัมมัญญตา ผู้รู้จักเหตุ คือ ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบ ให้บริการอยู่ในกรอบของกฎหมาย มีความรับผิดชอบหน้าที่
- 2) อตถัญญตา ผู้รู้จักผล คือ ให้การยอมรับและชี้แจงได้ ทราบผลเสียจากการบริหารชุมชน มุ่งมั่นทำงานให้ถึงจุดหมาย
- 3) อตตัญญตา ผู้รู้จักตน คือ มีความรับผิดชอบหน้าที่ ปรับตัวเข้ากับประชาชน ผู้นำให้บริการทั่วถึง
- 4) มัตตัญญตา ผู้รู้จักประมาณ คือ ส่งเสริมหลักเศรษฐกิจพอเพียง จัดการงบประมาณให้ทั่วถึง ใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์
- 5) กาลัญญตา ผู้รู้จักกาล คือ ให้การดูแลความปลอดภัย มีจิตอาสาและช่วยเหลือ แก่ไขสถานการณ์ ได้ทันท่วงที จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมความรู้

6) ปริสัญญูตา ผู้รู้จักชุมชน คือ ช่วยเหลือตามความเดือดร้อน ให้บริการต้อนรับดูแล มีความจริงใจต่อการให้บริการ

7) ปริสัญญูตา ผู้รู้จักชุมชน คือ จัดกิจกรรมที่ทุกคนเข้าร่วมได้ ให้การอนุเคราะห์ดูแล มีความจริงใจ มีน้ำใจ มอบหมายหน้าที่ให้ตรงความสามารถ

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของกัณน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาลิ่ง อำเภอมือง จังหวัดน่าน การบูรณาการหลักสัปปริสธรรมกับภาวะผู้นำ 1) ธัมมัญญูตา เป็นผู้รู้จักเหตุ ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้มีกระบวนการความคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ให้ใช้เหตุผลมาก่อนเสมอและรู้จักการวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหา 2) อุตัญญูตา เป็นผู้รู้จักผล ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้มีการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ได้เรียนรู้จากการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม และรู้จักการใช้ เหตุผลที่เหมาะสม 3) อุตัญญูตา เป็นผู้รู้จักตน ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้ได้เรียนรู้ฝึกวิเคราะห์โครงการ มีความรับผิดชอบสูง และนำความสามารถมาใช้อย่างเต็มที่ 4) มัตตัญญูตา เป็นผู้รู้จักประมาณ ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้สามารถกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสม เป็นผู้รู้จักความเหมาะสม กาลเทศะ เข้าใจในศักยภาพตัวเอง และสามารถดึงศักยภาพตัวเองออกมาอย่างเต็มที่ 5) กาลัญญูตา เป็นผู้รู้จักกาล ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้วางแผนกำหนดการที่เหมาะสม คำนึงถึงความเหมาะสมของเวลาในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ และให้รู้จักการตรงต่อเวลา 6) ปริสัญญูตา เป็นผู้รู้จักชุมชน ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนในชุมชน มีกิจกรรมเพื่อสร้างเครือข่าย ให้รู้ในเรื่องของชุมชนของตน และมีความสำนึกรักในความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน 7) ปุคคัลญูตา เป็นผู้รู้จักบุคคล ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้องในชุมชนเป็นอย่างดี สร้างความเป็นผู้นำใน การทำงาน พัฒนาฝึกอบรม และทำกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ดังแผนภาพที่ 1

จากแผนภาพที่ 1 TBCS Model เป็นโมเดลในการพัฒนาภาวะผู้นำควรให้ความสำคัญ โดยเป็นการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมมาเป็นแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

1. Traits Leadership ลักษณะเด่นของผู้นำ มีแนวคิดโดยสังเกตดูลักษณะเด่นที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มว่าเป็นผู้นำ คือ มีพลังความมุ่งมั่นสูง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ มีความคิด

สติปัญญาเฉียบคม มีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรเป็นอย่างดี มีความสามารถในการจูงใจคน มีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และมีความซื่อสัตย์และโปร่งใส

2. Behaviors Leadership พฤติกรรมของผู้นำ มีแนวคิดที่ว่าพฤติกรรมที่ดี หรือพฤติกรรมแห่งความสำเร็จของผู้นำ โดยพฤติกรรมเหล่านี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มคือ 1) พฤติกรรมที่มุ่งเน้นประเด็นที่เกี่ยวกับงาน และครอบคลุมในเรื่องการบริหารจัดการต่างๆ 2) พฤติกรรมที่มุ่งเน้นประเด็นที่เกี่ยวกับคน พฤติกรรมที่ผู้นำสร้างความสัมพันธ์อันดี ความเชื่อถือ ไว้วางใจซึ่งกันและกัน

3. Situational Leadership ผู้นำตามสถานการณ์ มีแนวคิดที่ว่าภาวะผู้นำที่ดีนั้นผู้นำจะต้องมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ปัจจัยหรือตัวแปรที่ก่อให้เกิดสถานการณ์ที่แตกต่างกัน เช่น สถานภาพความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับกลุ่มผู้ใต้บังคับบัญชา ลักษณะโครงสร้างของงาน อำนาจตามหน้าที่ของผู้นำ และความพร้อมในด้านความสามารถ และประสบการณ์ของผู้ใต้บังคับบัญชา ในการดำเนินงาน

4. Change Leadership ผู้นำการเปลี่ยนแปลง องค์กรปัจจุบันควรต้องมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลง เพื่อยกระดับการดำเนินงานขององค์กรให้มีขีดความสามารถทางการแข่งขันที่สูงขึ้น ดังนั้นผู้นำที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคคลในองค์กรจำนวนมากได้ดำเนินงานอย่างเต็มความสามารถและยกระดับการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น เพื่อเป็นการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนาการองค์กรให้มีขีดความสามารถทางการแข่งขันที่สูงขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทำให้ทราบว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลผาสิงห์ มีภาวะผู้นำที่สามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากภาวะผู้นำที่ปรากฏจะแสดงออกมาให้เห็นในรูปของผลงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการมีภาวะผู้นำจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของชุมชนเป็นอย่างมากแต่ตรงกันข้ามหากภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บกพร่องย่อมเกิดความเสียหายต่อชุมชนโดยส่วนรวม ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้นำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา มาเปรียบเทียบเพื่อให้สอดคล้องกับพุทธปรัชญาว่า การทำงานจำเป็นต้องใช้หลักธรรมมาประกอบเข้าด้วยกัน เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างถูกต้อง และเป็นธรรมที่สุด ก่อให้เกิด ความเชื่อใจจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jaikamnak (2009) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอนต่อการเสริมสร้าง เศรษฐกิจพอเพียง” ผลการวิจัยพบว่า จากการวัดการประเมินตนเองของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จะมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และมีภาวะผู้นำมากที่สุดในเรื่องการเป็นผู้ที่มีความเสียสละ มีคุณธรรมยึดถือผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า หลักสัปปุริสธรรมกับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก กล่าวคือ เมื่อกำนัน

ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน นำหลักสัปปุริสธรรมไปพัฒนาภาวะผู้นำให้กับตนเอง หรือนำไปบูรณาการร่วมกับการปฏิบัติหน้าที่ จะส่งผลให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถพัฒนาภาวะผู้นำของตนเอง ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phonphonphisit (2009) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำกับการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน: ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านจะต้องปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นตัวแทนของทางราชการ ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ ที่กำหนดไว้ ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองที่พระพุทธศักราช 2457 และกฎหมายอื่น ๆ รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Trasasri (2016) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์” ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับความสำคัญค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการ คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Prathanee Jandhiko (Klornok) (2018) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาตนเอง ตามหลักภavana 4 ของเยาวชน ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า 1) เยาวชน ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาตนเองตามหลักภavana 4 ภาพรวม มีระดับการพัฒนาตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง 2) เยาวชน ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง หลังเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาตนเองตามหลักภavana 4 ภาพรวม มีระดับการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก 3) ผลการเปรียบเทียบระดับการพัฒนาตนเองตามหลักภavana 4 ของเยาวชน ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาตนเองตามหลักภavana 4 โดยภาพรวมสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 1.15

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรมกับภาวะผู้นำ เมื่อพิจารณาผลจากการวิจัยสามารถอภิปรายได้ ดังนี้ หลักสัปปุริสธรรมกับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก กล่าวคือ เมื่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน นำหลักสัปปุริสธรรมไปพัฒนาภาวะผู้นำให้กับตนเอง หรือนำไปบูรณาการร่วมกับการปฏิบัติหน้าที่จะส่งผลให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถพัฒนาภาวะผู้นำของตนเอง ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Rajavachiramethi (Vira Varapanyo) (2016) ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย” ผลการวิจัย พบว่า หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย ได้แก่ หลักสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งจะนำไปสู่การส่งเสริมรูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยสงฆ์ไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และรูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย ซึ่งเป็นหลักในการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทยทั้ง 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยมหามงกุฎราช ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ Phramaha Udon Sutthijano (Kaetthong) (2014) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำ

ตามหลักพระพุทธศาสนากับภาวะผู้นำตามแนวคิดของ สตีเฟน อาร์. โคเวีย.” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา ผู้นำกับภาวะผู้นำมีความหมายต่างกัน ผู้นำหมายถึงคน ส่วนภาวะผู้นำ หมายถึงภาพที่เป็นนามธรรม ผู้นำที่มีหลักธรรมสามารถเป็นผู้นำที่ดีในทางพระพุทธศาสนา นำหมู่คณะไปสู่ความเจริญ ความหมดจด บริสุทธิ ผ่องแผ้วได้ ส่วนผู้นำตามแนวคิดของ สตีเฟน อาร์. โคเวีย ผู้นำในทัศนะนี้ควรเป็นผู้มีปัญญา มีวิสัยทัศน์ มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีความเป็นกลางไม่โอนเอียงข้างใดข้างหนึ่ง รู้จักเสริมสร้างและพัฒนาตนเอง ทั้งด้านกายภาพ สังคม อารมณ์ จิตใจและสติปัญญา จึงจะเป็นผู้นำที่สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้

การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้ การพัฒนาภาวะผู้นำของก้านัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน เกิดจากปัจจัยพื้นฐาน คือ ภาวะผู้นำของก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนหลักสัปปุริสธรรมพบว่า ทำให้เกิดรูปแบบในการพัฒนาตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยใช้หลักธรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาภาวะผู้นำของก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในการอยู่ร่วมสังคมเมืองหลวงที่อาจก่อเกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ และมีการควบคุมประชาชนในพื้นที่ให้มีความคิดที่ดี และทำให้สังคมมีความปลอดภัยมากขึ้น โดยข้อค้นพบที่สำคัญคือ การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของก้านัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน เกิดจากกาลัญญตา เป็นผู้รู้จักกาล มาเป็นอันดับ 1 แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำให้เป็นผู้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันต่อเหตุการณ์ และเป็นตัวอย่างที่ดีอันเป็นประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน ในการจัดทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับจังหวะเวลา รวมทั้งมีการวางแผน กำหนดการที่เหมาะสม ซึ่งคำนึงถึงความเหมาะสมของเวลาในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ และให้รู้จักการตรงต่อเวลาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Khrupalat Watcharapong Wachirapanyo (Plongkhan) (2016) ได้ศึกษา วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดน่าน” ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดน่าน พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง และทักษะการบริหาร มีความสัมพันธ์ ในภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง จึงยอมรับสมมติฐาน การวิจัย ในขณะที่เดียวกันหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้นำมีหลักในการปฏิบัติ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น หลักพุทธธรรมสำหรับพัฒนาภาวะผู้นำแล้วนับว่าเป็นเรื่องใหญ่ และสำคัญมาก เพราะว่าผู้นำจำเป็นต้องมีหลักธรรมประจำตัวในการมีชีวิตรอยู่ในสังคม และมีความหมายต่อสังคม หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมของสัตบุรุษธรรม ที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ ธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติของคนดี สัตบุรุษ หมายถึง คนที่มีความประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ คือ มีพฤติกรรมถูกต้องตามทำนองคลองธรรมหรือเรียบบรรยากาศไม่มีโทษ เป็นผู้มิจิตสงบระงับจากบาปอกุศลธรรม ไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่น ให้ได้รับความเดือดร้อนมาซึ่งจะสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาความเป็นอยู่ของคนในชุมชน หลักสัปปุริสธรรม 7 ประกอบด้วย ความเป็นผู้รู้จักเหตุ ความเป็นผู้รู้จักผล ความเป็นผู้รู้จักตน ความเป็นผู้รู้จักประมาณหรือรู้จักความพอเพียง ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลาหรือรู้จักเวลาที่เหมาะสมควร ความเป็นผู้รู้จักชุมชนและสังคม และ ความเป็นผู้รู้จักบุคคลหรือ รู้จักเลือกใช้บุคคลที่เหมาะสมกับงาน การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม

ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน เกิดจากธัมมัญญาตา เป็นผู้รู้จักเหตุ มาเป็นอันดับ 2 แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาภาวะผู้นำให้มีการยึดหลักการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ให้มีความสามารถระงับความขัดแย้งโดยใช้เหตุและผล มีความเข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์ของชุมชน มีกระบวนการความคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ให้ใช้เหตุผลมาก่อนเสมอและรู้จักการวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaewna (2021) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการคุณภาพ ด้านสิ่งแวดล้อมโดยการบูรณาการหลักพุทธ ธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยพื้นฐานทั้ง 2 ประการจะต้องบูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือ หลักสัปปุริสธรรมดังนี้ 1) เป็นผู้รู้จักเหตุ (ธัมมัญญาตา) ประกอบด้วย มีความตั้งมั่นในกฎหมาย โดยยึดหลักความถูกต้อง มีการปฏิบัติ ตามระเบียบที่มีการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน และให้บริการไปตามหน้าที่

สรุป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน” พบว่า ภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีการนำหลักสัปปุริสธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับสูงมาก และพบว่า การบูรณาการหลักสัปปุริสธรรม ดังนี้ 1) ธัมมัญญาตา เป็นผู้รู้จักเหตุ ส่งเสริมผู้นำให้มีกระบวนการ ความคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ให้ใช้เหตุผลมาก่อนเสมอและรู้จักการวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหา 2) อุตัญญาตา เป็นผู้รู้จักผล ส่งเสริมผู้นำให้มีการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ได้เรียนรู้จากการเข้าไป มีส่วนร่วมในกิจกรรม และรู้จักการใช้ เหตุผลที่เหมาะสม 3) อุตัญญาตา เป็นผู้รู้จักตน ส่งเสริมผู้นำให้ได้เรียนรู้ ฝึกวิเคราะห์โครงการ มีความรับผิดชอบสูง และนำความสามารถมาใช้อย่างเต็มที่ 4) มัตตัญญาตา เป็นผู้รู้จัก ประมาณ ส่งเสริมผู้นำให้สามารถกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสม เป็นผู้รู้จักความเหมาะสม กาลเทศะ เข้าใจ ในศักยภาพตัวเอง และสามารถดึงศักยภาพตัวเองออกมาอย่างเต็มที่ 5) กาลัญญาตา เป็นผู้รู้จักกาล ส่งเสริม ผู้นำให้วางแผนกำหนดการที่เหมาะสม คำนึงถึงความเหมาะสมของเวลาในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ และให้รู้จักการตรงต่อเวลา 6) ปริสัญญาตา เป็นผู้รู้จักชุมชน ส่งเสริมผู้นำให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน ในชุมชน มีกิจกรรมเพื่อสร้างเครือข่าย ให้รู้ในเรื่องของชุมชนของตน และมีความสำนึกรักในความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน 7) ปุคคลัญญาตา เป็นผู้ รู้จักบุคคล ส่งเสริมผู้นำให้รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้องในชุมชนเป็นอย่างดี สร้างความเป็นผู้นำใน การทำงาน พัฒนาฝึกอบรมและทำกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถปฏิบัติงาน

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ตามแนวทางการบริหารจัดการชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านมุ่งเกณฑ์ ด้านมุ่งงาน ด้านมุ่งสัมพันธ์ และด้านมุ่งประสาน ดังนั้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของหลักสัปปุริสธรรม กับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ดังนั้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ควรสนับสนุนและส่งเสริมการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการในการปฏิบัติงาน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำให้เป็นผู้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันต่อเหตุการณ์ และเป็นตัวอย่างที่ดีอันเป็นประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน ในการจัดทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับจังหวะเวลา รวมทั้งมีการวางแผนกำหนดการที่เหมาะสม ซึ่งคำนึงถึงความเหมาะสมของเวลาในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ และให้รู้จักการตรงต่อเวลา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยในประเด็น

2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพเพื่อได้ข้อมูลที่เจาะลึกในประเด็นที่เกี่ยวกับการ ประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมสำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับบุคลากรด้านอื่นๆ

2.2 ควรทำการวิจัยการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในหัวข้อธรรมอื่นๆ

2.3 ควรศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมอื่น ๆ มาส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

References

- Department of Provincial Administration, Ministry of Interior. (2007). *Operational manual for village headmen and subdistrict chiefs*. Bangkok: Volunteer Defense Printing House.
- Jaikamnak, S. (2009). *Leadership of subdistrict and village chiefs in Khun Yuam District, Mae Hong Son Province, in promoting the sufficiency economy*. (Master's Thesis). Chiang Mai University. Chiang Mai.
- Kaewna, S. (2021). *The development of leadership attributes based on Sappurisa-dhamma of municipal administrators in Samut Prakan Province*. (Doctoral dissertation). Mahachulalongkomrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Local Administration Act (No. 11), B.E. (2008).(2008, 5 February). *Royal Thai Government Gazette 125*. Volume 125, Chapter 27, 96-105.

- Local Administration Act (No. 12), B.E. (2009). (2009, 30 December). *Royal Thai Government Gazette 126*. Volume 126, Chapter 100, 1-3.
- Phonpornpisit, S. (2009). *Leadership and the performance of subdistrict headmen and village headmen: A case study of Samut Sakhon Province*. Graduate School: Ramkhamhaeng University.
- PhraKhrupalat Watcharapong Wachirapanyo (Plongkhan). (2016). *Buddhist-oriented leadership for integrated community development in Nan Province*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phramaha Udon Sutthijano (Kaetthong). (2014). *A comparative study of leadership according to Buddhist principles and Stephen R. Covey's leadership concept*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Rajavachiramethi (Vira Varapanyo). (2016). *Leadership model based on Buddhist principles of Thai Buddhist university administrators*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Pra Thanee Jandhiko (Klomnok). (2018). *Self-development based on the Four Bhavana of youth in Takhun Sub-district, Ban Khai District, Rayong Province*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Princess Maha Chakri Sirindhorn. (2006). *Notes on Thai governance during the Ayutthaya and early Rattanakosin periods*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Trassri, P. (2016). *Transformational leadership of local administrative organization executives in Khaw Wong District, Kalasin Province*. Graduate School: Mahasarakham Rajabhat University.

ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2

A 21ST CENTURY INSTRUCTIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS
UNDER THE OFFICE OF, LAMPHUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

¹จุฬามณี ปันวัง และ ²ปณตนนท์ เกียรติประภากุล

¹ Julamane Punwang and ² Panotnon Teanprapakun

¹หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

¹Master of Educational Program in Educational Administration, Lampang Rajabhat University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: julamane2529@gmail.com

¹เบอร์โทร: 086-180-4816

Received: 2025-04-22

Revised: 2025-05-01

Accepted: 2025-05-01

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตาราง Krejcie, and Morgan (1970) และสุ่มอย่างง่าย (Simple Sampling) โดยใช้วิธีการจับฉลาก แบ่งเป็นครู จำนวน 234 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 42 คน รวมกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ จำนวนทั้งสิ้น 276 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 2) ประเด็นการสนทนากลุ่ม และ 3) แบบสอบถามเพื่อยืนยันความเหมาะสมของแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ใน ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก (\bar{X} = 4.17, $S. D.$ = 0.77) 2) แนวทางการพัฒนาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ประกอบด้วย 1) ด้านมนุษยสัมพันธ์

จำนวน 6 แนวทาง 2) ด้านความร่วมมือจำนวน 5 แนวทาง 3) ด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ จำนวน 6 แนวทาง และ 4) ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการบริหารจัดการ จำนวน 6 แนวทาง

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; ภาวะผู้นำทางวิชาการ; ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21

Abstract

This study aimed to: 1) examine the level of 21st-century academic leadership among school administrators under the Lamphun Primary Educational Service Area Office 2; and 2) explore approaches for developing their 21st-century academic leadership. The sample consisted of school administrators and teachers under the Lamphun Primary Educational Service Area Office 2. The sample size of 276 participants—234 teachers and 42 administrators—was determined using Krejcie and Morgan's (1970) table and selected through simple random sampling. Research instruments included; 1) questionnaire assessing the level of 21st-century academic leadership, 2) focus group discussion topics, and 3) a validation questionnaire for the proposed leadership development approaches. Data were analyzed using basic statistics: frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings revealed that:

The overall level of 21st-century academic leadership among school administrators under the Lamphun Primary Educational Service Area Office 2 was high (\bar{X} = 4.17, S.D. = 0.77). The proposed development approaches for enhancing 21st-century academic leadership included: 1) Interpersonal skills – 6 approaches, 2) Collaboration – 5 approaches, 3) Critical and creative thinking – 6 approaches, and 4) Use of technology for communication and management – 6 approaches.

Keywords: Leadership; Academic Leadership; 21st-Century Academic Leadership

บทนำ

ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งถือเป็นผลผลิตหลักของสถานศึกษา โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และ ประชากร การจัดการศึกษาจึงไม่สามารถยึดติดกับรูปแบบเดิมได้อีกต่อไป แต่จำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580)

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ในทุกมิติ โดยเฉพาะการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อทักษะในศตวรรษที่ 21 ในบริบทนี้ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาทางวิชาการภายในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบและบริหารจัดการหลักสูตร การส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

จากการศึกษาสภาพปัญหาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 Office of Primary Education, Lamphun District 2 (2023) พบว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 มีอุปสรรคปัญหาซึ่งเกิดขึ้นจากสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ฐานครอบครัวที่ยากจน รวมถึงผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติในบางกลุ่มสาระหลัก ผลการประเมินการบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามตัวชี้วัดแผนปฏิบัติการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ 2566 มีผลการประเมินคุณภาพยังไม่บรรลุตามค่าเป้าหมาย สถานศึกษาขนาดเล็กส่วนหนึ่ง มีครูไม่ครบชั้นและมีความขาดแคลนครูตามมาตรฐานวิชาเอก และจากการรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) ระดับโรงเรียน ประจำปีการศึกษา 2565 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 จำนวน 88 โรงเรียน มีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) ระดับโรงเรียน ต่ำกว่าระดับประเทศ คิดเป็นร้อยละ 36.65 จากจำนวนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2

ทั้งนี้ จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 2 และผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปปรับปรุงนโยบายการปฏิบัติงานเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลการดำเนินงานในสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาในระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2

1.1 ประชากร

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลำพูน เขต 2 จำนวนทั้งสิ้น 648 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 48 คน และครูจำนวน 600 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลำพูน เขต 2 จำนวน 276 คน ซึ่งได้จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยใช้วิธีการจับฉลาก และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตาราง Krejcie, and Morgan (1970) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 42 คน และครู จำนวน 234 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ใช้คำตอบแบบตอบสนองคู่ (Dual Responses) ทั้งนี้ดังกล่าวมีจำนวนรวม 32 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน 1)ด้านมนุษยสัมพันธ์ 8 ข้อ 2)ด้านความร่วมมือ 8 ข้อ 3)ด้านการคิดวิเคราะห์ความคิดสร้างสรรค์ 7 ข้อ 4)ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการบริหารจัดการ 7 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended)

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) บันทึกเสนอต่อสำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เพื่อออกหนังสือถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ในการขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง

2) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3) นำผลแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนกลับมา นำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean: \bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

3) แผลผลระดับสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น ซึ่งมีเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย

4) ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างข้อสรุป

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ในขั้นตอนดังกล่าวนี้เป็นการตรวจสอบเพื่อยืนยันความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2

ส่วนที่ 1 การยกร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2

ส่วนที่ 2 การตรวจสอบเพื่อยืนยันความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) คัดเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้เชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษา การบริหารงานในสถานศึกษา การนิเทศการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา มีความรู้ความสามารถด้านภาวะผู้นำทางวิชาการเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากผู้ที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปีขึ้นไป ในการนี้ผู้วิจัยได้ขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความเหมาะสมในการติดต่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มตามคุณสมบัติที่กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ประเด็นการสนทนากลุ่ม ใช้ในการตรวจสอบเพื่อยืนยันความเหมาะสม ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ที่ได้จัดทำขึ้นตามขอบเขตเนื้อหาที่กำหนด

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

2) แบบสอบถามเพื่อยืนยันความเหมาะสมของร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 เป็นลักษณะข้อคำถามตามขอบเขตเนื้อหาที่กำหนด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ส่งถึงผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อขอเชิญเข้าร่วมประชุม และดำเนินการสนทนากลุ่ม ตามวันเวลาที่กำหนด ดำเนินการบนเครือข่ายออนไลน์ผ่านลิงค์ ZOOM Meetings

4. การวิเคราะห์ข้อมูลในการจัดสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาฉันทามติ และปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำมาจัดทำเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 มีการปฏิบัติโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากดังตารางที่ 1 ดังนี้

ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการ ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหาร สถานศึกษา	\bar{x}	S. D.	แปลผล	อันดับที่
1) ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.14	0.80	มาก	3
2) ด้านความร่วมมือ	4.17	0.78	มาก	2
3) ด้านการคิดวิเคราะห์ และ ความคิดสร้างสรรค์	4.13	0.77	มาก	4
4) ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการ สื่อสารและการบริหารจัดการ	4.22	0.74	มาก	1
ค่าเฉลี่ย	4.17	0.77	มาก	

ตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 มีการปฏิบัติโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

(\bar{X} = 4.17, $S.D.$ = 0.77) โดยด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (\bar{X} = 4.22, $S.D.$ = 0.74) รองลงมาได้แก่ ด้านความร่วมมือ(\bar{X} = 4.17, $S.D.$ = 0.78) ด้านมนุษยสัมพันธ์ (\bar{X} = 4.17, $S.D.$ = 0.78) และด้านการคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์(\bar{X} = 4.13, $S.D.$ = 0.77) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ประกอบด้วย 23 แนวทาง ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านมนุษยสัมพันธ์ 6 แนวทาง ได้แก่

1) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคลากร 2) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบุคลิกที่ให้ความเป็นกันเองตามสมควร 3) ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างขวัญและกำลังใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา 4) ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการเข้าใจพฤติกรรมของบุคลากร 5) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการทำงานเป็นทีมภายในสถานศึกษา 6) ผู้บริหารสถานศึกษาเน้นการสื่อสารที่เปิดกว้างและจริงใจ สร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือในทีม เพื่อสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและการเติบโตทั้งด้านวิชาการและความสัมพันธ์ของทุกคนในโรงเรียน

ด้านที่ 2 ด้านความร่วมมือ 5 แนวทาง ได้แก่

1) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำ และส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรในกิจกรรมทางวิชาการของระดับเครือข่าย สำนักงานเขตพื้นที่ หรือหน่วยงานอื่น ๆ อย่างสม่ำเสมอ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารงานแบบมีส่วนร่วม และร่วมรับผิดชอบกับผู้ใต้บังคับบัญชา 3) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำในการสร้างความร่วมมือภายในสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานภายนอก 4) ผู้บริหารสถานศึกษาประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการ 5) ผู้บริหารสถานศึกษาติดตามและประเมินผลความร่วมมือทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ

ด้านที่ 3 ด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ 6 แนวทาง ได้แก่

1) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาสถานการณ์ และหาสาเหตุของปัญหาทางด้านวิชาการได้อย่างรวดเร็ว 2) ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดสร้างสรรค์ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3) ผู้บริหารสถานศึกษาคิดเชิงวิพากษ์ วิเคราะห์ปัญหาจากหลายมุมมอง ค้นหาสาเหตุ และหาแนวทางแก้ไข 4) ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้บุคลากรคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์งานวิชาการให้ทันกับยุคสมัยปัจจุบันและอนาคต 5) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ จากส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่ได้อย่างเป็นองค์รวม 6) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถตีความและแปลความหมายข้อมูลที่ซับซ้อนได้อย่างน่าเชื่อถือ

ด้านที่ 4 ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการบริหารจัดการ 6 แนวทาง ได้แก่

1) ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้มีเว็บไซต์และโซเชียลมีเดียในการติดต่อสื่อสาร เพื่อความสะดวกรวดเร็ว 3) ผู้บริหาร

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

นำเทคโนโลยีมาใช้ในระบบการทำงานเพื่อลดการใช้กระดาษ การติดต่อสื่อสารและติดตามงานได้อย่างรวดเร็ว

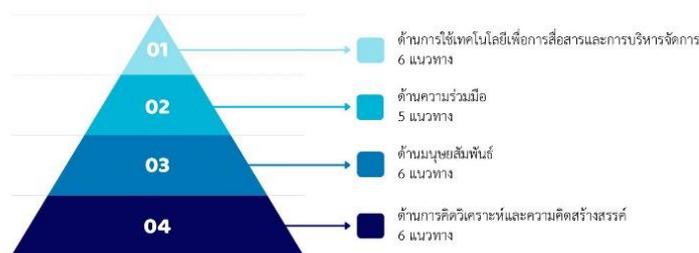
4) ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาบุคลากรในด้านการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ให้ก้าวทันสู่โลกอนาคต

5) ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถทางด้านการใช้ สามารถบริหารจัดการเทคโนโลยีได้ดี 6) ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีในการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้และผลงานของสถานศึกษาสู่ชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 พบว่าได้แนวทางทั้งหมด 23 แนวทาง โดยเรียงจากมากไปน้อย คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการบริหารจัดการ 6 แนวทาง ด้านความร่วมมือ 5 แนวทาง ด้านมนุษยสัมพันธ์ 6 แนวทาง และด้านการคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ 6 แนวทาง เพื่อให้การบริหารจัดการในสถานศึกษามีประสิทธิภาพและบรรลุประสิทธิผลของการจัดการศึกษาตามแผน ภูมิภาคที่ 1 ดังนี้

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2

แผนภูมิที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 มีการปฏิบัติโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านความร่วมมือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านการคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ สามารถอภิปรายผลรายด้าน ดังนี้

1) ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป โดยนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นระบบ ดังที่

Nammanu (2018, pp. 16–17) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล (Technological and digital literacy skills) การใช้เครื่องมือ สื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยี ได้อย่างคล่องแคล่วสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบันมาใช้สร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสื่อสารการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์กิจกรรมสู่ชุมชนมีการบริหารจัดการข้อมูล อย่างเป็นระบบและการใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ ในการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ เพื่อการพัฒนาองค์การให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ Thongkhli (2017) ได้ศึกษา รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษ ที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก

2) ด้านความร่วมมือ มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษา วางโครงข่ายทางวิชาการของสถานศึกษาโดยมีบุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการภายใต้บริบท ของการเปลี่ยนแปลง ดังที่ Mallinge (2001) กล่าวถึงภาวะผู้นำ ศตวรรษที่ 21 ว่า トラบใดที่ยังคงมีมนุษย์ トラบนั้นยังคงมีผู้นำ และแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำมี พัฒนาการมาตามลำดับ ซึ่งภาวะผู้นำถือที่ม เป็นฐานโครงสร้างตามลำดับขั้นนั้นคงอยู่ แต่องค์กรสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับการให้สมาชิกสามารถเป็นผู้นำ กันได้ ไม่มีใครต้องการทำงานเพื่อเป็นสมุน ลูกน้อง แต่ต้องการการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้อง กับ Limpiboon (2021, p. 44) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ในภาพรวมมีความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความร่วมมือ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

3) ด้านมนุษยสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษา มีการวางตัวและมีความเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชาในด้านการบริหารวิชาการ ประพฤติปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา ดังที่ Sikaewtu (2018, p. 27) กล่าวว่า ผู้บริหารต้องมีทักษะ ด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Skills) หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติตน การควบคุมอารมณ์ การเป็นมิตรยอมรับยกย่อง และให้ความสำคัญกับความสามารถของแต่ละบุคคล มีแนวทางการปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกันการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ร่วมงานและมอบหมายงาน ให้ปฏิบัติตรงตามความสามารถการสร้างความร่วมมือกับบุคลากรในโรงเรียนให้ทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับ Phanthuwapi (2019, p. 74) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จากการศึกษา พบว่า ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือการทำงาน ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก

4) ด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดนโยบายและทิศทางการดำเนินงานของสถานศึกษาและใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ให้สถานศึกษาพัฒนาไปสู่เป้าหมายและมาตรฐานของการศึกษา ดังที่ Trairat (2019, p. 18) ผู้บริหารที่ดีควรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นผู้นำในทุกด้านมุ่งความเชี่ยวชาญด้านทักษะ และความรู้ทางปัญญาคิดวิเคราะห์สังเคราะห์คิดเชิงซับซ้อนอย่างมีวิจารณญาณบริหารสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาและเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ศึกษาหาความรู้เทคนิคกระบวนการวิธีปฏิบัติงานใหม่ๆ เปิดรับแง่มุมใหม่ ๆ ที่หลากหลายเพื่อความก้าวหน้าในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ Kitwithee (2018) ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 พบว่า ข้อ 3 ในด้านการเป็นนักคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ คือ มีความสามารถในการนำความคิดที่สร้างสรรค์ไปสู่การสร้างและพัฒนานวัตกรรม ในระดับ มาก

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 การจัดสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เข้าร่วมในการตรวจสอบเพื่อยืนยัน ความเหมาะสมของแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 สามารถอภิปรายแต่ละด้านได้ ดังนี้

1) ด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษาควรต้องมีบุคลิกที่ให้ความเป็นกันเองตามสมควร ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างขวัญและกำลังใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการเข้าใจพฤติกรรมของบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการทำงานเป็นทีมภายในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรเน้นการสื่อสารที่เปิดกว้างและจริงใจ สร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือในทีม เพื่อสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและการเติบโตทั้งด้านวิชาการและความสัมพันธ์ของทุกคนในโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม และสามารถสร้างความร่วมมือและความเชื่อมั่นในทีม เพื่อนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ ดังที่ Bellanca, and Brandt (2011) กล่าวถึง ความสามารถในการปฏิบัติตน การควบคุมอารมณ์การเป็นมิตรยอมรับยกย่อง และให้ความสำคัญกับความสามารถของแต่ละบุคคล มีแนวทางการปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน การวิเคราะห์ความต้องการของผู้ร่วมงานและมอบหมายงานให้ปฏิบัติตรงตามความสามารถการสร้างร่วมมือกับบุคลากรในโรงเรียนให้ทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับ Ploenchit (2015, p. 21) ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ผลการวิจัย พบว่าการเปรียบเทียบการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

2) ด้านความร่วมมือ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำ และส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรในกิจกรรมทางวิชาการของระดับเครือข่าย สำนักงานเขตพื้นที่ หรือหน่วยงานอื่น ๆ อย่างสม่ำเสมอผู้บริหารสถานศึกษาบริหารงานแบบมีส่วนร่วม และร่วมรับผิดชอบกับผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำในการสร้างความร่วมมือภายในสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานภายนอก ผู้บริหารสถานศึกษาประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการผู้บริหารสถานศึกษาติดตามและประเมินผลความร่วมมือทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารงานแบบมีส่วนร่วม และร่วมรับผิดชอบกับผู้ใต้บังคับบัญชา การทำงานร่วมกันจะสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของและความผูกพันต่อสถานศึกษา ทำให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นและพร้อมที่จะทุ่มเทในการทำงาน ดังที่ Anantnavi (2019, pp. 40–53) ระบุว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการ และสถานการณ์ที่บุคคลหนึ่งเป็นที่ยอมรับให้เป็นผู้นำในกลุ่มและมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่ง สมาชิกในกลุ่มเชื่อว่ามีความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่กลุ่มเผชิญอยู่ได้ โดยอาศัยอำนาจหน้าที่หรือการกระทำของผู้ผู้นำในการชักจูงหรือชี้นำบุคคลอื่น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของส่วนรวมหรือของผู้ผู้นำได้อย่างไม่มีเงื่อนไข ซึ่งสอดคล้องกับ Un-uan (2021, p. 507) ศึกษาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมทุกด้าน พบว่าไม่แตกต่างกัน

3) ด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาสถานการณ์ และหาสาเหตุของปัญหาทางด้านวิชาการได้อย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดสร้างสรรค์ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาคิดเชิงวิพากษ์ วิเคราะห์ปัญหาจากหลายมุมมอง ค้นหาสาเหตุ และหาแนวทางแก้ไข ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้บุคลากรคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์งานวิชาการให้ทันกับยุคสมัยปัจจุบันและอนาคต ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ จากส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่ได้อย่างเป็นองค์รวม ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถตีความและแปลความหมายข้อมูลที่ซับซ้อนได้อย่างน่าเชื่อถือ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรดำเนินการกิจกรรมทางวิชาการได้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง เชื่อมโยงข้อมูลหากันได้อย่างเป็นระบบ ดังที่ Karbula (2009) ได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อหลักของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจในฐานะผู้บริหาร ได้แก่ การมีส่วนร่วมของบุคลากร ความซื่อสัตย์ ความมีน้ำใจ ความสุจริต และจริยธรรมส่วนบุคคล รวมถึงการดูแลเอาใจใส่ในนักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อภาวะผู้นำทางวิชาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Molangam (2022) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี พบว่า 1) ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ทักษะการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีโดย ภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

4) ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้มีเว็บไซต์และโซเชียลมีเดียในการติดต่อสื่อสาร เพื่อความสะดวกรวดเร็ว ผู้บริหารนำเทคโนโลยีมาใช้ในระบบการทำงานเพื่อลดการใช้กระดาษ การติดต่อสื่อสารและติดตามงานได้อย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาบุคลากรในด้านการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ให้ก้าวทันสู่โลกอนาคต ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถทางด้านการใช้ สามารถบริหารจัดการเทคโนโลยีได้ดี ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีในการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้และผลงานของสถานศึกษาสู่ชุมชนได้อย่างต่อเนื่องทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบูรณาการเทคโนโลยีที่มีบทบาทสำคัญในศตวรรษที่ 21 พัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถทางเทคโนโลยี แลกเปลี่ยนเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ Nammanu (2018, pp. 16–17) กล่าวว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องมีทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล (Technological and digital literacy skills) หมายถึง การใช้เครื่องมือ สื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่วสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบันมาใช้อย่างสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสื่อสารการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์กิจกรรมสู่ชุมชน มีการบริหารจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบและการใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาองค์การให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ Chinphan (2023, p. 13) ศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ และต่ำสุดคือด้านการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน 2) แนวทางการบริหารงานวิชาการโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เป็นโครงการที่จะนำไปใช้พัฒนาสถานศึกษาได้ดังนี้ 1) โครงการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ 2) โครงการอบรมส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร 3) โครงการนิเทศภายใน 4) โครงการวิจัยในชั้นเรียน

สรุป

ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 มีการปฏิบัติโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านความร่วมมือ ด้านมนุษยสัมพันธ์

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

และด้านการคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ และแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 มีทั้งหมด 4 ด้าน ได้ทั้งหมด 23 แนวทาง ประกอบด้วย ด้านมนุษยสัมพันธ์ 6 แนวทาง ด้านการคิดวิเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์ 6 แนวทาง ด้านการนำองค์การ 5 แนวทาง และด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร และการบริหารจัดการ 6 แนวทาง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 จากมากไปหาน้อย คือด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการบริหารจัดการ ด้านการด้านความร่วมมือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านการคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ในแต่ละด้าน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาตนเองให้เกิดภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษ ที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษ ที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ประกอบไปด้วย 23 แนวทาง ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ควรนำผลการวิจัยในประเด็น แนวทางดังกล่าว ไปกำหนดเป็นนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 เพื่อขับเคลื่อนภาวะ ผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ลำพูน เขต 2 ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ เพื่อในการกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2.2 ควรศึกษาแนวทางด้านมนุษยสัมพันธ์เพื่อผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจความแตกต่างระหว่าง บุคคล

References

Anannavee, P. (2019). The development of indicators for academic leadership of school administrators in the 21st century under the Office of the Basic Education Commission in the eastern region. *Journal of Education, Burapha University*, 30(2), 40–53.

- Bellanca and Brandt. (2011). *21st Century Skills: Rethinking How Students Learn*. Bloomington. IN : Solution Tree.
- Chinnapan, P. (2023). Academic administration of schools under Bangkok Metropolitan. *Journal of the Graduate Arts Club*, 1(3), 1-13.
- Karbula, J. (2009). *Case Study on The Role of The Superintendent of Schools in Instructional Leadership and Student Academic Achievement*. Colorado: Colorado State University.
- Kitwithee, K. (2017). Characteristics of School Administrators in the 21th Century Who Working under Phranakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 1. *ARU Research Journal*. 5(1), 33–40.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3), 607-610.
- Limpaiboon, T. (2022). *Academic leadership in the 21st century of basic education school administrators under the Suphanburi Secondary Educational Service Area Office*. (Master's thesis). Kanchanaburi Rajabhat University. Kanchanaburi.
- Mallinge, M. (2001). *Title of the work*. Publisher.
- Molangam, T. (2021). The Relationship Between Managerial Skills in the 21st Century and Academic Administration of the Schools Under the Secondary Educational Service Area Office Kanchanaburi. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(1), 49–63.
- Namnu, M. (2018). *Skills of school administrators in the 21st century under Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 2*. (Master's thesis). DSpace at Rajamangala University of Technology Thanyaburi. Pathum Thani.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2018). *Master plan under the 20-year national strategy*. Bangkok: Office of the Prime Minister.
- Panwapee, P. (2019). *Academic leadership in the 21st century of school administrators under the Secondary Education Service Area Office 20*. (Independent Study, Master of Education Program in Education, Sukhothai Thammathirat Open University). Nonthaburi.
- Ploenchit, S. (2015). *Management skills in the 21st century of basic education school administrators under Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1*. (Independent study, Kanchanaburi Rajabhat University). Kanchanaburi.
- Sikaewtu, U. (2018). *A structural equation model of 21st century school administrators skills affecting quality schools under Loei Primary Educational Service Area Office 2*. (Master's thesis). Khon Kaen University Library. Khon Kaen.

- Thongkli, W. (2017). Development Model of Academic Leadership of School Administrators in the 21st Century under the Secondary Educational Service Area Office. *Journal of Educational Research and Development, Faculty of Education, Maharakham University*, 13(3), 239-248.
- Trairat, S. (2019). *A Study of 21st Century Skills of School Administrators in Schools under the Ubon Ratchathani Provincial Administrative Organization*. (Master of Education Thesis). Graduate School, Ubon Ratchathani University. Ubon Ratchathani.
- Un-uan, T. (2021). Academic Administration in Elementary Schools Under the Office of Sisaket Primary Educational Service Area 4. *Journal of Educational Innovation and Research*, 5(3), 507-518.

การส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษา

สงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6

PROMOTING OF EMPLOYMENT IN THE DIGITAL AGE FOR STUDENTS OF THE

WELFAES SCHOOL NETWORK UNDER THE OFFICE OF SPECIAL EDUCATION

ADMINISTRATION GROUP 6

¹อัญชลีพร คำเด่นเหล็ก, ²สังวาล วังแจ่ม, ³สมมาต คำวังนัง และ ⁴มานะ ครูธาโรจน์

¹Anchaleeporn Kumdenlek, ²Sangwan wangjam, ³Sommart Kamwatjanang

and ⁴Mana Kruttarod

¹หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

¹ Master of Education Program in Educational Administration, North-Chiang Mai University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: g663302041@northcm.ac.th

Received: 2025-04-22

¹เบอร์โทร : 064-204-3532

Revised: 2025-05-24

Accepted: 2025-05-24

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลของนักเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 2) วิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้อง และ 3) เสนอแนวทางการส่งเสริมดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารและครูระดับมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2566 จำนวน 241 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่ได้รับคะแนนสูงสุดคือ การพัฒนาทักษะและความสามารถ รองลงมาคือ การสร้างโอกาสในการทำงาน การส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง และการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน/ตลาดแรงงาน ตามลำดับ

ปัญหาที่พบ ได้แก่ 1) นักเรียนมีพฤติกรรมติดเกม ขาดทัศนคติและทักษะที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ 2) ครอบครัวและสิ่งแวดล้อมจำกัดโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยี 3) อุปกรณ์และเทคโนโลยีไม่เพียงพอ ระบบอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล 4) ครูขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีและการแนะแนวอาชีพในยุคดิจิทัล 5) งบประมาณมีข้อจำกัด ไม่เพียงพอในการพัฒนาเครื่องมือและบุคลากร และ 6) การประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนและเครือข่ายยังไม่ทั่วถึง

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

แนวทางการพัฒนา ควรวางแผนสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อนำองค์ความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน โดยเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับ AI และ Blockchain ในรายวิชาคอมพิวเตอร์ ใช้เทคโนโลยีจริงภายในห้องเรียน เช่น การประยุกต์ใช้ AI เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน และนำ Blockchain มาใช้จัดเก็บข้อมูลผลการเรียนอย่างปลอดภัยและโปร่งใส

คำสำคัญ: การส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัล; สำหรับนักเรียน; สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

Abstract

This study aimed to: 1) examine the promotion of employment in the digital era for students within the network of welfare schools under the Office of Special Education Administration, Group 6; 2) analyze the challenges associated with such promotion; and 3) propose strategies for its development. The sample consisted of 241 school administrators and secondary school teachers from the network during the 2023 academic year. Research instruments included questionnaires and interviews. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The findings revealed that the overall level of employment promotion in the digital era was high. The highest-rated aspect was skill and competency development, followed by the creation of employment opportunities, the promotion of a learning and self-development culture, experiential learning, and collaboration with the private sector/labor market, resp The problems encountered include: 1) students exhibit gaming addiction and lack appropriate attitudes and skills necessary for future careers, 2) family and environmental factors limit access to technology, 3) there is an insufficiency of devices and technology, along with unstable internet connectivity, especially in remote areas, 4) teachers lack knowledge in technology and digital-era career guidance, 5) budget constraints hinder the development of tools and personnel, and 6) collaboration with the private sector and relevant networks remains limited in scope.

Development Guidelines should involve planned collaboration with private sector industries in digital technology to leverage their knowledge and experience for student development. The curriculum should be updated to include AI and Blockchain topics in computer science courses. Real-world technologies should be integrated into classrooms,

such as using AI to analyze student learning behavior and applying Blockchain to securely and transparently store academic records.

Keywords: Promoting of employment in the digital; Age for students; Office of Special Education Administration

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนโอกาสทางสังคม Phromwong (2017, p. 102) กล่าวว่า “การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเท่าเทียมในสังคม” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของการศึกษาในการสร้างความเสมอภาคทางสังคม

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีบทบาทสำคัญในการให้โอกาสทางการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส Wattanaburanon (2019, p. 45) อธิบายว่าโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ไม่ได้จัดการเรียนการสอนเพียงตามหลักสูตรแกนกลางเท่านั้น แต่ยังมีภารกิจในการพัฒนาทักษะชีวิต เสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ และเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม Jitladap (2020, p. 78) ได้ชี้ให้เห็นถึงความท้าทายในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพและการส่งเสริมการมีงานทำ ซึ่งยังคงเป็นปัญหาสำคัญ เนื่องจากข้อจำกัดด้านทรัพยากร และความเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัล

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็น โดยเฉพาะทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและการคิดวิเคราะห์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Mesinthree (2023, p. 8) ที่เน้นว่าการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพในยุคดิจิทัล ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา หนึ่งในทักษะที่สำคัญคือ ทักษะดิจิทัล (Digital Literacy) ซึ่ง Malaiwong (2017, p. 13) ระบุว่า เป็นทักษะพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาทักษะนี้จึงต้องครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม Dokprakhon (2020, pp. 78–92) ได้เสนอแนวทางการเรียนรู้ดิจิทัลสำหรับเยาวชนไทย ผ่านการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล และการคิดวิเคราะห์ข้อมูลออนไลน์อย่างมีวิจารณญาณ

การตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบส่งเสริมอาชีพที่มีประสิทธิภาพ เป็นประเด็นที่ต้องได้รับความใส่ใจอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนในโรงเรียน

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ศึกษาสงเคราะห์สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเอง และมีโอกาสในการประกอบอาชีพอย่างมั่นคงในอนาคต อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การมีงานทำของนักเรียนจากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ยังคงเป็นเรื่องที่น่ากังวล เนื่องจากนักเรียนกลุ่มนี้มักประสบปัญหาในการเข้าสู่ตลาดแรงงานหลังสำเร็จการศึกษา อันเนื่องมาจากข้อจำกัดทางสังคม เศรษฐกิจ และโอกาสในการพัฒนาทักษะที่จำเป็น ผ่านการส่งเสริมอาชีพตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะช่วยเพิ่มโอกาสในการมีงานทำ เสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง อย่างไรก็ตาม ยังมีอุปสรรคอีกหลายประการ เช่น การขาดทักษะที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ทักษะคิดเชิงลบของนายจ้างต่อผู้จบจากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และการขาดเครือข่ายทางสังคม (Ministry of Education, 2024)

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีบทบาทในการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาสำหรับเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส Tulasuk (2019, p. 45) ระบุว่าสำนักฯ มีหน้าที่กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรฐานการศึกษาพิเศษ เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียม Saksiriphon (2018, p. 32) เสริมว่าขอบเขตการดำเนินงานของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ครอบคลุมทั้งโรงเรียนเฉพาะความพิการ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ศูนย์การศึกษาพิเศษ และการสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมในโรงเรียนทั่วไป เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ ในด้านการพัฒนาครู Arayawinyu (2020, p. 19) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เหมาะสมให้กับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ แม้จะมีความพยายามอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาหลักยังคงอยู่ อย่างไรก็ตาม Niyomtham (2022, p. 23) มองว่า แม้จะเผชิญความท้าทายหลายประการ แต่สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษได้แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส ซึ่งถือเป็นก้าวสำคัญในการสร้างสังคมแห่งความเท่าเทียมและการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณภาพ

จากเหตุผลดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาและพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการมีงานทำที่มีประสิทธิภาพสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคธุรกิจ และการพัฒนาระบบสนับสนุนการเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนกลุ่มนี้อย่างยั่งยืนสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาการศึกษาพิเศษของกระทรวงศึกษาธิการ จึงเป็นที่มาของการทำวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

2. เพื่อศึกษาปัญหาการส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6

3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ปีการศึกษา 2566 ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 14 คน ครูผู้สอน จำนวน 616 คน รวมทั้งหมด 630 คน (Information System of the School Network Group, 2023)

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ปีการศึกษา 2566 โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie, and Morgan, 1970 : 608 as cited in Suksamran, 2022, p. 53) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 241 คน จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม

1. แบบสอบถาม แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีงานทำของนักเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาทักษะและความสามารถ 2) การสร้างโอกาสในการทำงาน 3) การสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน/ตลาดแรงงาน 4) การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง และ 5) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert) (as cited in Rattanasakda, 2022, p. 55)

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการส่งเสริมการมีงานทำของนักเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. แบบสอบถาม

1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและการสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม

1.2 สร้างแบบสอบถาม เรื่อง การส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6

1.3 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหา

1.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบหรือปรับปรุง แก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่ตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของคำถามหาค่า Objective Congruence Index : (IOC) ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ความตรงเชิงเนื้อหา ข้อคำถามมีค่าตั้งแต่ 0.60 - 1.00 เป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้ถ้าต่ำกว่านั้นต้องนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

1.5 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจนมีความสมบูรณ์และมีความเหมาะสมไปทดลอง (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยนำไปทดลองใช้กับโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 36 จังหวัดภูเก็ต กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99

1.6 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปใช้ในการรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการส่งเสริมการมีงานทำของนักเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จำนวน 7 คน เลือกแบบเจาะจงจากศึกษานิเทศก์ วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไปจำนวน 3 คน และครูวิชาการ วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 3 คน เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการส่งเสริมการมีงานทำของนักเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

2. แบบสัมภาษณ์

2.1 ศึกษา วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีงานทำของนักเรียน

2.2 จัดทำแบบสัมภาษณ์โดยนำข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 1 ข้อ จากแบบสอบถามแต่ละด้าน รวมกับปัญหาที่รวบรวมจากแบบสอบถามตอนที่ 3 มากำหนดเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ ข้อสัมภาษณ์แบบ กึ่งโครงสร้างข้อคำถาม เป็นแนวทางพัฒนาการส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6

2.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ข้อมูล และข้อคำถาม

2.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษา และนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบ และพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา โดยหาค่า Objective Congruence Index : (IOC)

2.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุง แก้ไขอีกครั้งหนึ่ง

2.6 ปรับแก้แบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6พบว่า

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 โดยรวม และรายด้าน

การส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียน	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
	\bar{x}	S.D.	
1. ด้านการพัฒนาทักษะและความสามารถ	4.35	0.66	มาก
2. ด้านการสร้างโอกาสในการทำงาน	4.33	0.67	มาก

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

3. ด้านการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน/ตลาดแรงงาน	4.27	0.69	มาก
4. ด้านการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง	4.29	0.67	มาก
5. ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง	4.31	0.66	มาก
โดยรวม	4.31	0.67	มาก

จากตาราง 1 พบว่า การส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการพัฒนาทักษะและความสามารถ (\bar{X} = 4.35) รองลงมา คือ ด้านการสร้างโอกาสในการทำงาน (\bar{X} = 4.33) ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง (\bar{X} = 4.31) ด้านการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง (\bar{X} = 4.29) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายคือ ด้านการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน/ตลาดแรงงานตามลำดับ (\bar{X} = 4.27)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัญหาการส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ผลการวิจัย พบว่า

ปัญหาด้านนักเรียน มีพฤติกรรมและทัศนคติติดเกม ไม่สนใจการเรียนและอาชีพ มุมมองด้านอาชีพ แคบ ขาดความตื่นตัว ขาดความรับผิดชอบและไม่นำความรู้ไปต่อยอดในชีวิตประจำวันขาดทักษะในการทำงานและความยืดหยุ่นในการแก้ปัญหา ไม่สนใจดิจิทัลและไม่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีพื้นฐานครบถ้วนและสภาพแวดล้อม นักเรียนบางส่วนมาจากครอบครัวที่ยากจน ทำให้ขาดโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีและการศึกษานักเรียนส่วนใหญ่เป็นชาวเขา ทำให้ขาดทักษะด้านภาษาและการสื่อสาร การเดินทางและสถานที่ที่นักเรียนมาจากพื้นที่ห่างไกล มีปัญหาในการเดินทางและเข้าถึงทรัพยากรการศึกษา

ปัญหาด้านเทคโนโลยีและอุปกรณ์ ความไม่พร้อมของอุปกรณ์และเทคโนโลยี อุปกรณ์ดิจิทัล คอมพิวเตอร์ และสื่อเทคโนโลยีมีไม่เพียงพอ ระบบอินเทอร์เน็ตไม่เสถียรและครอบคลุมไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล การใช้งานเทคโนโลยี นักเรียนใช้เทคโนโลยีและโซเชียลมีเดียในทางที่ไม่ถูกต้อง นักเรียนและครูขาดทักษะและความรู้ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ปัญหาด้านครูและบุคลากร ครูขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีและการส่งเสริมอาชีพยุคดิจิทัล การจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในยุคดิจิทัลขาดสื่อการสอนที่มีคุณภาพและการฝึกปฏิบัติจริง การวางแผนและนโยบายของผู้บริหารไม่ต่อเนื่องและขาดความชัดเจนขาดการวางแผนและกลยุทธ์ที่ดีในการพัฒนาทักษะอาชีพ

ปัญหาด้านงบประมาณและทรัพยากรงบประมาณไม่เพียงพอในการจัดหาอุปกรณ์และเทคโนโลยีขาดงบประมาณในการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร ข้อจำกัดในการใช้งานแอปพลิเคชันที่มีค่าบริการเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัยไม่เท่าเทียมกันระหว่างนักเรียน

ปัญหาด้านความร่วมมือและเครือข่าย การร่วมมือกับภาคเอกชนยังไม่ครอบคลุมและมีส่วนร่วมน้อยขาดการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาทักษะอาชีพ การสร้างเครือข่ายกับสถานประกอบการเพื่อให้ นักเรียนเข้าฝึกงานยังมีข้อจำกัด

ผลการวิเคราะห์ความถี่ของปัญหาที่พบและสรุปประเด็นสำคัญปัญหาและอุปสรรคการส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มที่ 6 การวิเคราะห์ความถี่ของปัญหา พบว่ามีจำนวนประเด็น ด้านที่มีความถี่สูงที่สุด คือ ปัญหา ด้านนักเรียน ด้านที่มีความถี่ต่ำที่สุด คือ ปัญหาด้านงบประมาณและทรัพยากรและปัญหาด้านความร่วมมือ และเครือข่าย

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ผลการวิจัย พบว่า

ด้านการพัฒนาทักษะและความสามารถ คือ จากการพัฒนาทักษะดิจิทัลพื้นฐานให้กับนักเรียน การใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์เบื้องต้น การใช้อินเทอร์เน็ตอย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้การทำงานผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน การสร้างโอกาสให้เด็ก ๆ ได้มีประสบการณ์จริงจากการฝึกงานออนไลน์หรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับงานดิจิทัล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยมีการนำเนื้อหาและรายละเอียดเกี่ยวกับยุคปัจจุบันให้มากที่สุด

ด้านการสร้างโอกาสในการทำงาน คือ การสร้างเครือข่ายกับบริษัทต่าง ๆ เพื่อให้มีการจัดโครงการร่วมกัน มีครูผู้สอนหรือบุคลากรที่ให้คำปรึกษาในระบบออนไลน์ด้านอาชีพที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้นักเรียนกล้าที่จะปรึกษาได้ตลอดเวลา มีเครือข่ายที่หลากหลาย และใช้เครือข่ายที่มีให้นำมาเสนอต่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน พัฒนาระบบการให้คำปรึกษาออนไลน์โดยพัฒนาเซตของคำถามเบื้องต้นเกี่ยวกับอาชีพ สอนวิธีการหารายได้ขายสินค้าโดยศึกษาจากระบบเว็บไซต์การให้คำปรึกษาด้านอาชีพที่นักเรียนเข้าถึงง่าย

ด้านการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน/ตลาดแรงงาน คือ การสร้างเครือข่ายกับภาคเอกชนในอุตสาหกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะในสาขาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล การเขียนโปรแกรม ซึ่งภาคเอกชนสามารถเข้ามามีบทบาทในการจัดฝึกอบรมให้กับนักเรียน นำความรู้และประสบการณ์จากเครือข่ายนั้น นำมาต่อยอดให้กับผู้เรียน หากมีการนำเสนองานต่างๆ ที่สามารถนำผลงานของนักเรียนไปนำเสนอได้ ก็นำไปนำเสนอตามศักยภาพ ปรับเนื้อหาการเรียนการสอน เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับ AI และ Blockchain ในหลักสูตรคอมพิวเตอร์ ใช้เทคโนโลยีจริงในห้องเรียน ใช้ AI ช่วยวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการเรียนของนักเรียน นำ Blockchain มาใช้เก็บข้อมูลผลการเรียน ให้นักเรียนพัฒนาโครงการที่ใช้ AI การเขียนโค้ด ฝึกการสร้าง Smart Contracts หรือ NFT บน Blockchain บูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับ AI และ Blockchain ในหลักสูตรการเรียน

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

การสอนที่สามารถบูรณาการได้ นำเทคโนโลยีเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในห้องเรียน ฝึกให้นักเรียน ได้ใช้ AI และ Blockchain กับสถานการณ์การทำงานจริงทำโปรเจกต์ เชื่อมโยงกับปัญหาจริงของภาคธุรกิจและใช้เทคโนโลยี AR/VR ในการสอน AI และ Blockchain

ด้านการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง คือ การสร้างโอกาสให้เด็ก ๆ ได้มีประสบการณ์จริงจากการฝึกงานออนไลน์ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถานศึกษา เพื่อให้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหลายแหล่ง การสร้างคอนเทนต์ดิจิทัล ผ่านความร่วมมือกับภาคเอกชนและองค์กรต่าง ๆ การพัฒนาระบบให้คำปรึกษาออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพ เพิ่มแหล่งข้อมูลเพื่อหาโอกาสและแนวทางในการนำนักเรียนไปเรียนรู้ตามแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มีอยู่ในท้องถิ่นและใกล้ท้องถิ่นเป็นการประหยัดงบประมาณไปด้วย ศึกษาดูงานสถานประกอบการโดยตรง เชิญผู้รู้มาให้ความรู้แก่นักเรียน การบริหารงบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ระบบช่วยตอบคำถามและให้คำปรึกษาอัตโนมัติ ใช้ AR ในการเรียนรู้ทักษะอาชีพ พัฒนาระบบที่นักเรียนสามารถ เชื่อมต่อกับที่ปรึกษาทางอาชีพและผู้เชี่ยวชาญจากบริษัทเทคโนโลยี ผ่าน วิดีโอคอลและแชท

ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง คือ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ โดยการให้โอกาสนักเรียนเข้าถึงแหล่งข้อมูลดิจิทัลที่มีคุณภาพ การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษา ส่งเสริมให้นักเรียนใช้เครื่องมือดิจิทัลในการค้นคว้าและพัฒนาความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาขาที่พวกเขาสนใจ เพื่อเป็นผู้ประกอบการในอนาคตได้ ลดปัญหาด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยีใช้ Mobile Learning ผ่านสมาร์ตโฟนศึกษาข้อมูลและนำนักเรียนเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง สอดแทรกแนวความคิดให้กับนักเรียน ให้ความตระหนักและหมั่นพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาและต่อเนื่อง ประสานงานกับ ภาคเอกชนหรือมูลนิธิ เพื่อขอรับบริจาคอุปกรณ์ ปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ เปลี่ยน mindset ครูในการส่งเสริมอาชีพแก่นักเรียนในกลุ่มเครือข่ายสอนทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการดิจิทัล จัดหา อุปกรณ์ร่วมใช้ ภายในโรงเรียน จัดให้มีการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการเรียนการสอนใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ใช้แอปพลิเคชันและเครื่องมือดิจิทัล ให้นักเรียนสร้างนวัตกรรมในการเรียนรู้จากการแก้ปัญหา การเป็น ผู้ประกอบการดิจิทัล ต้องมี ทั้ง ทักษะเทคโนโลยี การตลาด การเงิน และการบริหารธุรกิจ การพัฒนาทักษะเหล่านี้ผ่านการเรียนรู้ ลงมือทำ และสร้างเครือข่ายจะช่วยให้ นักเรียนสามารถเริ่มต้นธุรกิจดิจิทัลของตนเองได้ ฝึกให้นักเรียนทดลองทำธุรกิจจริง การบริหารธุรกิจง่าย ๆ เบื้องต้นที่จำเป็นในการเป็นผู้ประกอบการในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ภาพที่ 1 การส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6

การส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 พบว่า

ด้านการพัฒนาทักษะและความสามารถ คือ จากการพัฒนาทักษะดิจิทัลพื้นฐานให้กับนักเรียน การใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์เบื้องต้น การใช้อินเทอร์เน็ตอย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้การทำงานผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน การสร้างโอกาสให้เด็ก ๆ ได้มีประสบการณ์จริงจากการฝึกงานออนไลน์หรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับงานดิจิทัล

ด้านการสร้างโอกาสในการทำงาน คือ การสร้างเครือข่ายกับบริษัทต่าง ๆ เพื่อให้มีการจัดโครงการร่วมกัน มีครูผู้สอนหรือบุคลากรที่ให้คำปรึกษาในระบบออนไลน์ด้านอาชีพที่มีประสิทธิภาพเพื่อนักเรียนกล้าที่จะปรึกษาได้ตลอดเวลา มีเครือข่ายที่หลากหลาย และใช้เครือข่ายที่มีให้นำมาสานต่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน

ด้านการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน/ตลาดแรงงาน คือ การสร้างเครือข่ายกับภาคเอกชนในอุตสาหกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะในสาขาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล การเขียนโปรแกรม ซึ่งภาคเอกชนสามารถเข้ามามีบทบาทในการจัดฝึกอบรมให้กับนักเรียน นำความรู้และประสบการณ์จากเครือข่ายนั้น นำมาต่อยอดให้กับผู้เรียน หากมีการนำเสนองานต่าง ๆ ที่สามารถนำผลงานของนักเรียนไปนำเสนอได้ ก็นำไปนำเสนอตามศักยภาพ ปรับเนื้อหาการเรียนการสอน เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับ AI และ Blockchain ในหลักสูตรคอมพิวเตอร์ ใช้เทคโนโลยีจริงในห้องเรียน ใช้ AI ช่วยวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการเรียนของนักเรียน

ด้านการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง คือ การสร้างโอกาสให้เด็ก ๆ ได้มีประสบการณ์จริงจากการฝึกงานออนไลน์ ส่งเสริม ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถานศึกษา เพื่อให้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหลายแหล่ง การสร้างคอนเทนต์ดิจิทัล ผ่านความร่วมมือกับภาคเอกชนและองค์กรต่าง ๆ การพัฒนาระบบให้คำปรึกษาออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพ เพิ่มแหล่งข้อมูลเพื่อหาโอกาสและแนวทางในการนำนักเรียนไปเรียนรู้ตามแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง คือ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ โดยการให้โอกาสนักเรียนเข้าถึงแหล่งข้อมูลดิจิทัลที่มีคุณภาพ การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษา ส่งเสริมให้นักเรียนใช้เครื่องมือดิจิทัลในการค้นคว้าและพัฒนาความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาขาที่พวกเขาสนใจ เพื่อเป็นผู้ประกอบการในอนาคตได้ ลดปัญหาด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยีใช้ Mobile Learning

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 การส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการพัฒนาทักษะและความสามารถ รองลงมา คือ ด้านการสร้างโอกาสในการทำงาน ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง ด้านการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายคือ ด้านการสร้างร่วมมือกับภาคเอกชน/ตลาดแรงงานอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นเช่นนี้เพราะว่า สถานศึกษามีการวางแผนก่อนดำเนินการ มีการจัดกิจกรรมที่เน้นการทำงานจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wongprasert (2023, pp. 112–127) พบว่านักเรียนต้องการการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลพื้นฐานมากที่สุด รูปแบบการฝึกอบรมแบบผสมผสาน (Blended Learning) มีประสิทธิภาพสูงสุดการมีส่วนร่วมของสถานประกอบการในท้องถิ่นช่วยเพิ่มโอกาสการมีงานทำ ควรมีการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นทักษะปฏิบัติและการฝึกงานจริง มีการวางแผนมีการแนะแนวอาชีพ และการสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pegg et al. (2012, as cited in Petchdee, 2019) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการแนะแนวอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพมีแนวโน้มที่จะหางานทำได้ง่ายขึ้นและสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมการทำงานได้ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพวกเขามีทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน มีการวางแผนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและสถานประกอบการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kwanphet (2018) พบว่า ในส่วนของความคิดเห็นของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เห็นว่าควรมีการสำรวจอาชีพของชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและร่วม รับผิดชอบ ระดมทรัพยากร วิทยากรท้องถิ่น พัฒนาแหล่งเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ให้ทันสมัย สร้างความตระหนักให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สร้างเครือข่ายความร่วมมือของสถานประกอบการ สร้างผลิตภัณฑ์ให้โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์และประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการวางแผนก่อนดำเนินการรวมทั้งชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบอย่างทั่วถึงมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ New Zealand, Ministry of Education (2003, p. 5 as cited in Leenarach, 2017, p. 79) ระบุว่า กระทรวงศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ได้ให้คำนิยามการรู้ดิจิทัลไว้ในรายงานชื่อเรื่อง Digital horizons ว่าเป็นความสามารถในการเห็นคุณค่าศักยภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ในการนำมาสนับสนุนนวัตกรรมในอุตสาหกรรม ธุรกิจและการสร้างกระบวนการเรียนรู้ จำเป็นต้องได้มาซึ่งความมั่นใจในทักษะและความสามารถในการแยกแยะพินิจพิเคราะห์ในการนำเอา ICT มาใช้ให้เหมาะสม ดังนั้นการรู้ดิจิทัลจึงถูกมองเสมือนเป็นทักษะชีวิต โดยมีความสำคัญเท่าเทียมกับการอ่านออกเขียนได้หรือการรู้ในเรื่องตัวเลข

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาปัญหาการส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 พบว่า

ปัญหาด้านนักเรียน มีพฤติกรรมและทัศนคติติดเกม ไม่สนใจการเรียนและอาชีพ มุมมองด้านอาชีพ แคบ ขาดความตื่นตัว ขาดความรับผิดชอบและไม่นำความรู้ไปต่อยอดในชีวิตประจำวันขาดทักษะในการทำงานและความยืดหยุ่นในการแก้ปัญหา ไม่สนใจดิจิทัลและไม่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีพื้นฐานครอบครัวและสภาพแวดล้อม นักเรียนบางส่วนมาจากครอบครัวที่ยากจน ทำให้ขาดโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีและการศึกษานักเรียนส่วนใหญ่เป็นชาวเขา ทำให้ขาดทักษะด้านภาษาและการสื่อสาร การเดินทางและสถานที่ที่นักเรียนมาจากพื้นที่ห่างไกล มีปัญหาในการเดินทางและเข้าถึงทรัพยากรการศึกษา

ปัญหาด้านเทคโนโลยีและอุปกรณ์ ความไม่พร้อมของอุปกรณ์และเทคโนโลยี อุปกรณ์ดิจิทัล คอมพิวเตอร์ และสื่อเทคโนโลยีมีไม่เพียงพอระบบอินเทอร์เน็ตไม่เสถียรและครอบคลุมไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล การใช้งานเทคโนโลยี นักเรียนใช้เทคโนโลยีและโซเชียลมีเดียในทางที่ไม่ถูกต้องนักเรียนและครูขาดทักษะและความรู้ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ปัญหาด้านครูและบุคลากร ครูขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีและการส่งเสริมอาชีพยุคดิจิทัล การจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในยุคดิจิทัลขาดสื่อการสอนที่มีคุณภาพและการฝึกปฏิบัติจริง การวางแผนและนโยบายของผู้บริหารไม่ต่อเนื่องและขาดความชัดเจนขาดการวางแผนและกลยุทธ์ที่ดีในการพัฒนาทักษะอาชีพ

ปัญหาด้านงบประมาณและทรัพยากร งบประมาณไม่เพียงพอในการจัดหาอุปกรณ์และเทคโนโลยีขาดงบประมาณในการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร ข้อจำกัดในการใช้งานแอปพลิเคชันที่มีค่าบริการเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัยไม่เท่าเทียมกันระหว่างนักเรียน

ปัญหาด้านความร่วมมือและเครือข่าย การร่วมมือกับภาคเอกชนยังไม่ครอบคลุมและมีส่วนร่วมน้อย ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาทักษะอาชีพ การสร้างเครือข่ายกับสถานประกอบการ เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าฝึกงานยังมีข้อจำกัด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 พบว่า

ด้านการพัฒนาทักษะและความสามารถ คือ ผู้บริหารควรวางด้านการพัฒนาทักษะและความสามารถ การพัฒนาทักษะดิจิทัลพื้นฐานให้กับนักเรียน การใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์เบื้องต้น การใช้อินเทอร์เน็ตอย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้การทำงานผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน การสร้างโอกาสให้เด็ก ๆ ได้มีประสบการณ์จริงจากการฝึกงานออนไลน์หรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับงานดิจิทัล การจัด

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

กิจกรรมการเรียนการสอนโดยมีการนำเนื้อหาและรายละเอียดเกี่ยวกับยุคปัจจุบันให้มากที่สุด สอดคล้องกับการวิจัยของ Wongprasert (2023, pp. 112–127) พบว่านักเรียนต้องการการพัฒนาทักษะ ด้านดิจิทัลพื้นฐานมากที่สุด (ร้อยละ 87.5) รูปแบบการฝึกอบรมแบบผสมผสาน (Blended Learning) มีประสิทธิภาพสูงสุดการมีส่วนร่วมของสถานประกอบการในท้องถิ่นช่วยเพิ่มโอกาสการมีงานทำควรมีการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นทักษะปฏิบัติและการฝึกงานจริง

ด้านการสร้างโอกาสในการทำงาน คือ ผู้บริหารควรวางแผนการสร้างเครือข่ายกับบริษัทต่าง ๆ เพื่อให้มีการจัดโครงการร่วมกัน มีครูผู้สอนหรือบุคลากรที่ให้คำปรึกษาในระบบออนไลน์ด้านอาชีพที่มีประสิทธิภาพ เพื่อนักเรียนกล้าที่จะปรึกษาได้ตลอดเวลา มีเครือข่ายที่หลากหลาย และใช้เครือข่ายที่มีให้นำมาสานต่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน พัฒนาระบบการให้คำปรึกษาออนไลน์โดยพัฒนาเซทบอทสำหรับตอบคำถามเบื้องต้นเกี่ยวกับอาชีพ สอนวิธีการหารายได้ขายสินค้าโดยศึกษาจากระบบเว็บไซต์การให้คำปรึกษาด้านอาชีพที่นักเรียนเข้าถึงง่าย สอดคล้องกับการวิจัยของ New Zealand, Ministry of Education (2003, p. 5, as cited in Leenarach, 2017, p. 79) ระบุว่า กระทรวงศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ได้ให้คำนิยาม การรู้ดิจิทัลไว้ในรายงานชื่อเรื่อง Digital horizons ว่าเป็นความสามารถในการเห็นคุณค่าศักยภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ในการนำมาสนับสนุนนวัตกรรมในอุตสาหกรรม ธุรกิจและการสร้างกระบวนการเรียนรู้ จำเป็นต้องได้มาซึ่งความมั่นใจในทักษะและความสามารถในการแยกแยะพินิจพิเคราะห์ในการนำเอา ICT มาใช้ให้เหมาะสม ดังนั้นการรู้ดิจิทัลจึงถูกมองเสมือนเป็นทักษะชีวิต โดยมีความสำคัญเท่าเทียมกับการอ่านออกเขียนได้หรือการรู้ในเรื่องตัวเลข

ด้านการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน/ตลาดแรงงาน คือ ผู้บริหารควรวางแผนการสร้างเครือข่ายกับภาคเอกชนในอุตสาหกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะในสาขาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล การเขียนโปรแกรม ซึ่งภาคเอกชนสามารถเข้ามามีบทบาทในการจัดฝึกอบรมให้กับนักเรียน นำความรู้และประสบการณ์จากเครือข่ายนั้น นำมาต่อยอดให้กับผู้เรียน หากมีการนำเสนองานต่าง ๆ ที่สามารถนำผลงานของนักเรียนไปนำเสนอได้ ก็นำไปนำเสนอตามศักยภาพ ปรับเนื้อหาการเรียนการสอน เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับ AI และ Blockchain ในหลักสูตรคอมพิวเตอร์ ใช้เทคโนโลยีจริงในห้องเรียน ใช้ AI ช่วยวิเคราะห์พฤติกรรมผลการเรียนของนักเรียน นำ Blockchain มาใช้เก็บข้อมูลผลการเรียน ให้นักเรียนพัฒนาโครงการที่ใช้ AI การเขียนโค้ด ฝึกการสร้าง Smart Contracts หรือ NFT บน Blockchain บูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับ AI และ Blockchain ในหลักสูตรการเรียนการสอนที่สามารถบูรณาการได้ นำเทคโนโลยีเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในห้องเรียน ฝึกให้นักเรียน ได้ใช้ AI และ Blockchain กับสถานการณ์การทำงานจริงทำโปรเจกต์ เชื่อมโยงกับปัญหาจริงของภาคธุรกิจและใช้เทคโนโลยี AR/VR ในการสอน AI และ Blockchain ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Paengneewong (2015,

p. 194) พบว่า ระดับสภาพการดำเนินงานโครงการหารายได้ระหว่างเรียนของนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยการอาชีพเทิง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบริบทมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านผลผลิต ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านกระบวนการอยู่ในระดับมาก

ด้านการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง คือ ผู้บริหารควรวางแผนการการสร้างโอกาสให้เด็ก ๆ ได้มีประสบการณ์จริงจากการฝึกงานออนไลน์ ส่งเสริม ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถานศึกษา เพื่อให้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหลายแหล่ง การสร้างคอนเทนต์ดิจิทัล ผ่านความร่วมมือกับภาคเอกชน และองค์กรต่าง ๆ การพัฒนาระบบให้คำปรึกษาออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพ เพิ่มแหล่งข้อมูลเพื่อหาโอกาสและแนวทางในการนำนักเรียนไปเรียนรู้ตามแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มีอยู่ในท้องถิ่นและใกล้ท้องถิ่นเป็นการประหยัดงบประมาณไปด้วย ศึกษาดูงานสถานประกอบการโดยตรง เชิญผู้รู้มาให้ความรู้แก่นักเรียน การบริหารงบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ระบบช่วยตอบคำถามและให้คำปรึกษาอัตโนมัติ ใช้ AR ในการเรียนรู้ทักษะอาชีพ พัฒนาระบบที่นักเรียนสามารถ เชื่อมต่อกับที่ปรึกษาทางอาชีพและผู้เชี่ยวชาญจากบริษัท เทคโนโลยี ผ่าน วิดีโอคอลและแชทซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ Basham (2011, as cited in Charoensuk, 2015) พบว่า การจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ และการแนะแนวแก่นักเรียนมีความหลากหลายโดยธรรมชาติ และพบว่า นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ และนักเรียนที่จบการศึกษาไปแล้วมีความจำเป็นและความต้องการในการตัดสินใจด้านอาชีพแตกต่างกัน และความต้องการให้ที่ปรึกษาด้านอาชีพช่วยเหลือในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมปลาย แตกต่างกัน นอกจากนี้ งานวิจัยได้เสนอแนะให้นักเรียนและผู้ปกครองควรเป็นส่วนหนึ่งในโปรแกรมการให้คำปรึกษาและต้องคำนึงถึงสภาพการณ์ของนักเรียนแต่ละคนเป็นสำคัญด้วย

ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง คือ ผู้บริหารควรวางแผนการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ โดยการให้โอกาสนักเรียนเข้าถึงแหล่งข้อมูลดิจิทัลที่มีคุณภาพ การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษา ส่งเสริมให้นักเรียนใช้เครื่องมือดิจิทัลในการค้นคว้าและพัฒนาความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาขาที่พวกเขาสนใจเพื่อเป็นผู้ประกอบการในอนาคตได้ ลดปัญหาด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยีใช้ Mobile Learning ผ่านสมาร์ทโฟนศึกษาข้อมูลและนำนักเรียนเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง สอดแทรกแนวความคิดให้กับนักเรียน ให้ความสำคัญตระหนักและหมั่นพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาและต่อเนื่อง ประสานงานกับภาคเอกชนหรือมูลนิธิ เพื่อขอรับบริจาคอุปกรณ์ ปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ เปลี่ยน mindset ครูในการส่งเสริมอาชีพแก่นักเรียนในกลุ่มเครือข่ายสอนทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการดิจิทัล จัดหา อุปกรณ์ร่วมใช้ภายในโรงเรียน จัดให้มีการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการเรียนการสอนใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ใช้แอปพลิเคชันและเครื่องมือดิจิทัล ให้นักเรียนสร้างนวัตกรรมในการเรียนรู้จากการแก้ปัญหา การเป็น ผู้ประกอบการดิจิทัล ต้องมีทั้ง ทักษะเทคโนโลยี การตลาด การเงิน และการบริหารธุรกิจ การพัฒนา

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ทักษะเหล่านี้ผ่านการเรียนรู้ ลงมือทำ และสร้างเครือข่ายจะช่วยให้ นักเรียนสามารถเริ่มต้นธุรกิจดิจิทัลของตนเองได้ ฝึกให้นักเรียนทดลองทำธุรกิจจริง การบริหารธุรกิจง่าย ๆ เบื้องต้นที่จำเป็นในการเป็นผู้ประกอบการในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ Wongprasert (2023, pp. 112–127) พบว่านักเรียนต้องการการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลพื้นฐานมากที่สุด (ร้อยละ 87.5) รูปแบบการฝึกอบรมแบบผสมผสาน (Blended Learning) มีประสิทธิภาพสูงสุดการมีส่วนร่วมของสถานประกอบการในท้องถิ่นช่วยเพิ่มโอกาสการมีงานทำควรมีการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นทักษะปฏิบัติและการฝึกงานจริง

สรุป

การส่งเสริมการมีงานทำในยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ช่วยให้ผู้บริหารและครูมีข้อมูลในการพัฒนาระบบส่งเสริมอาชีพ เข้าใจสถานการณ์และอุปสรรคที่มีอยู่ นำไปสู่การกำหนดนโยบายและแนวทางที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มโอกาสในการมีงานทำให้กับนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางแผนแนวทางการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน/ตลาดแรงงานในการสร้างความเข้าใจในเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น AI และ Blockchain เพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเรื่องการแนะแนวอาชีพในยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6
2. ควรวิจัยเรื่องการพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัลกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6
3. ควรวิจัยเรื่องการพัฒนาแพลตฟอร์มฝึกอาชีพออนไลน์โดยใช้ AR/VR สำหรับนักเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6

References

Arayawinyu, P. (2020). *Education for children with special needs.* (2nd ed.). Bangkok: Waenkaew Publishing.

- Bureau of Special Education Administration. (2023). *Information system of the group network of Suksasongkroh schools, group 6, academic year 2023*. Retrieved July 20, 2024, from http://www.specialset.bopp.go.th/set_index/
- Charoensuk, W. (2015). *Effective leadership styles of administrators in the Faculty of Education, Southern Rajabhat University*. (Doctoral dissertation, Leadership in Educational Management). Graduate School, Suratthani Rajabhat University. Suratthani.
- Dokprakhon, P. (2020). Game on imaginary programming and systematic computational thinking. *Journal of Science and Technology*, 6(2), 9–16.
- Jitladap, S. (2020). *Final research report: Development of mechanisms and trends of the impact of educational innovation policies in Satun province*. Bangkok: Phannee Printing Center Co., Ltd.
- Kwanphet, W. (2018). *Education management for employability in welfare schools in the southern border provinces*. Personal study report, Institute for Development of Teachers, Faculty, and Educational Personnel, Ministry of Education. Bangkok.
- Leenarach, P. (2017). Digital literacy skills for enhancing learning quality. *Library Journal*, 61(2), 79–95.
- Malaiwong, K. (2017). *Educational administration technology*. Retrieved July 20, 2024, from https://www.drkanchit.com/general_articles/articles-24.html
- Mesinthree, S. (2023). *The world changes, people adapt: Escape the trap... move toward sustainability*. Pathum Thani: National Science and Technology Development Agency (NSTDA).
- Ministry of Education. (2024). *Guidelines for enhancing skills and providing occupational experiences for students*. Bangkok: Ministry of Education Publishing.
- Niyomtham, S. (2022). *Language development*. Bangkok: Waenkaew Publishing.
- Paengneewong, T. (2015). The development of a dual vocational education administration model for 21st-century changes in vocational institutions in Northern Thailand. *Academic Research Journal*, 7(1), 217–232.
- Petchdee, T. (2019). *Academic leadership of school administrators in the Pluak Daeng district under Rayong Primary Educational Service Area Office 1*. (Independent study, M.Ed. in Educational Studies). Krirk University. Bangkok.

- Phromwong, C. (2017). *Teaching and learning management*. Teaching material for Unit 10: Instructional technology. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University, School of Educational Studies.
- Rattanasakda, T. (2022). *Academic leadership of school administrators under Prachinburi Primary Educational Service Area Office 2*. (Master's thesis, M.Ed. in Educational Administration). Faculty of Liberal Arts, Krirk University. Bangkok.
- Saksiriphon, D. (2018). The development of a screening tool for early childhood children at risk of learning disabilities in mathematics. *Journal of Education, Burapha University*, 31(1), 16–28., From <https://so02.tcithaijo.org/index.php/edubuu/article/view/244157>
- Special Education Bureau. (2023). *Information system of the school network group under the Bureau of Special Education Administration, Group 6, academic year 2023*. Retrieved July 20, 2024, from http://www.specialset.bopp.go.th/set_index/
- Suksamran, K. (2022). *Academic leadership of school administrators in Pluak Daeng District under Rayong Primary Educational Service Area Office 1*. (Independent study, M.Ed. in Educational Studies). Krirk University. Bangkok.
- Tulasuk, P. (2019). *Employment situation of students in Suksasongkroh schools*. [Press briefing presented at the school administrators' meeting, Bangkok, Thailand]. Bangkok: Ministry of Education.
- Wattanaburanon, A. (2019). *Research report: Development of the LOVE model to enhance holistic human development under the research project for undergraduate students*. Bangkok: Faculty of Education, Chulalongkorn University.
- Wongprasert, S. (2023). *Development of a model to enhance digital career skills for students in welfare schools*. Surat Thani: Office of Academic Resources and Information Technology, Surat Thani Rajabhat University.

การพัฒนานวัตกรรมระบบสารสนเทศด้านกฎหมายอาชีวอนามัย
และความปลอดภัยของประเทศไทย

INNOVATION DEVELOPMENT IN OCCUPATIONAL HEALTH
AND SAFETY LAW INFORMATION SYSTEM OF THAILAND

¹วิทยา ธาตุบุรมย์, ²ตระกุล จิตวัฒนากร และ ³เกียรติ บุญโยโป

¹Wittaya Thatburom, ²Trakul Chittwattanakorn and ³Kiat Boonyapo

¹คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

¹Faculty of Liberal Arts Department, North Bangkok University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: wittaya.that@northbkk.ac.th

¹เบอร์โทร: 089-209-5829

Received: 2025-04-22

Revised: 2025-05-06

Accepted: 2025-05-07

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการของผู้ใช้งาน 2) พัฒนานวัตกรรมระบบสารสนเทศที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งาน 3) ทดลองใช้นวัตกรรมระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้น และ 4) ประเมินผลการใช้นวัตกรรมระบบสารสนเทศ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัย โดยใช้เครื่องมือ เช่น แบบสอบถาม สัมภาษณ์ แบบประเมินระบบ และรายงานการใช้งานจริง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการของผู้ใช้งาน โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 310 คน และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 คน พบว่า ระบบสารสนเทศเดิมมีข้อจำกัดด้านความซับซ้อนของการใช้งาน ไม่มีระบบแจ้งเตือน ผู้ใช้งานต้องการระบบที่ใช้งานง่าย เสถียร อัปเดตข้อมูลแบบเรียลไทม์ และมีระบบรักษาความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ

2. ระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบสำคัญ 7 ด้าน ได้แก่ ความง่ายในการใช้งาน ประโยชน์จากการใช้งาน คุณภาพของระบบ คุณภาพของข้อมูล คุณภาพของการให้บริการ ความพึงพอใจของผู้ใช้งาน และความเชื่อมั่นในระบบ ผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน อยู่ในระดับมาก

3. ผลการทดลองใช้นวัตกรรมระบบสารสนเทศ ผู้วิจัยดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการและทดลองใช้ระบบสารสนเทศกับกลุ่มเป้าหมาย 26 คน โดยให้ทดลองใช้งานในสถานการณ์จำลอง พร้อมสังเกตการณ์และ

ติดตามบันทึกการใช้งาน ผลการทดลองพบว่า ระบบสารสนเทศช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานได้อย่างชัดเจน ลดระยะเวลาในการค้นหากฎหมาย และลดความซับซ้อนในกระบวนการประเมินความสอดคล้องของกฎหมายเมื่อเทียบกับวิธีเดิม

4. ผลการประเมินการใช้นวัตกรรมระบบสารสนเทศ พบว่า 1) ระบบสามารถช่วยลดเวลาในการค้นหาข้อมูลเฉลี่ยได้ 3.00 นาทีในกลุ่มผู้ไม่มีประสบการณ์ และ 1.60 นาทีในกลุ่มผู้มีประสบการณ์ จากกลุ่มเป้าหมาย 6 คน, 2) กลุ่มเป้าหมายที่มีประสบการณ์ใช้งาน 20 คน มีความพึงพอใจต่อระบบในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.418), 3) ระบบสามารถสร้างผู้สมัครใช้งานจริงสะสมได้ 455 คน คิดเป็นร้อยละ 91 ของเป้าหมาย 500 คน

คำสำคัญ: การพัฒนานวัตกรรม; ระบบสารสนเทศ; กฎหมายอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

Abstract

This research aimed to: 1) examine the current conditions, problems, and user needs; 2) develop an information system innovation that meets user requirements; 3) implement and test the developed system; and 4) evaluate its effectiveness. This study employed a Research and Development (R&D) approach, utilizing both quantitative and qualitative data collection methods throughout the research process. Instruments included questionnaires, interviews, system evaluation forms, and usage reports. Data were analyzed using descriptive statistics and content analysis.

The findings revealed that:

1) From a survey of 310 participants and in-depth interviews with 18 key informants, the existing information system was found to be overly complex, lacked a notification system, and did not meet user expectations. Users expressed a need for a system that is user-friendly, stable, supports real-time data updates, and features robust security.

2) The developed information system comprises seven key components: ease of use, usefulness, system quality, information quality, service quality, user satisfaction, and system reliability. Evaluation by 12 experts indicated a high level of quality in all aspects.

3) For the trial implementation, the researcher conducted a workshop and system simulation with 26 participants. Users engaged in hands-on practice under simulated conditions, while usage was observed and recorded. The results showed that the system significantly improved work efficiency, reduced the time needed to search for legal

information, and simplified the process of legal compliance assessment compared to traditional methods.

4) The evaluation of the information system innovation revealed the following findings: 1) the system reduced the average information search time by 3.00 minutes for inexperienced users and 1.60 minutes for experienced users (from a target group of 6 participants), 2) among 20 experienced users, satisfaction with the system was at a high level (\bar{X} = 4.41, S.D. = 0.418), and 3) the system successfully registered 455 actual users, representing 91% of the target (500 users).

Keywords: Innovation Development; Information System; Occupational Health and Safety Law

บทนำ

ในยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี องค์กรภาครัฐและเอกชน ต่างต้องเผชิญกับความซับซ้อนและความท้าทายในการดำเนินงาน โดยเฉพาะการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ซึ่งมีจำนวนมากและมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง International Labour Organization (2024) การขาดระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพส่งผลให้การเข้าถึงกฎหมายเหล่านี้ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และไม่สามารถตอบสนองต่อความจำเป็นในภาคปฏิบัติได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทย Thai Health Promotion Foundation (2018) ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อบุคลากรและองค์กร ดังนั้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้สนับสนุนการจัดการด้านกฎหมายอาชีวอนามัยและความปลอดภัยจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

การศึกษานี้มุ่งเน้นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาและขยายตัวทางอุตสาหกรรม ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และภาคตะวันออก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจหนาแน่น และมีความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุจากการทำงานสูง International Labour Organization (2024) กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร พนักงาน เจ้าหน้าที่ความปลอดภัย และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในสถานประกอบการ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสะท้อนปัญหาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในหลายภาคส่วนอย่างแท้จริง (Krejcie, and Morgan, 1970)

ในการพัฒนาระบบสารสนเทศครั้งนี้ ได้นำกรอบแนวคิดทางวิชาการและมาตรฐานสากลมาประยุกต์ใช้ ได้แก่ แบบจำลองความสำเร็จของระบบสารสนเทศ (IS Success Model) ของ DeLone, and McLean (2003) ที่เน้นความพึงพอใจของผู้ใช้งานและคุณภาพของข้อมูลเป็นหลัก ร่วมกับทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (TAM) ของ Davis (1989) และทฤษฎีการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีแบบรวม (UTAUT) ของ Venkatesh et al. (2003) ซึ่งเน้นความตั้งใจและพฤติกรรมในการใช้งานระบบสารสนเทศ นอกจากนี้ยังอ้างอิงมาตรฐานการจัดการความปลอดภัยสากล ISO 45001:2018 ซึ่งกำหนดแนวทางการบริหารจัดการ

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ความเสี่ยงและข้อกำหนดตามกฎหมายในสถานประกอบการ (International Organization for Standardization, 2018)

แรงจูงใจสำคัญของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เกิดจากความมุ่งมั่นในการพัฒนานวัตกรรมที่สามารถสนับสนุนการเข้าถึงและการปฏิบัติตามกฎหมายด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมความปลอดภัยในการทำงานของประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 8 เรื่อง "งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ" การวิจัยนี้จึงมุ่งหวังที่จะพัฒนาระบบสารสนเทศต้นแบบที่สามารถนำไปใช้จริงในสถานประกอบการ เพื่อลดความเสี่ยง เสริมสร้างการปฏิบัติตามกฎหมาย และสนับสนุนการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยอย่างเป็นระบบและยั่งยืน (United Nations, 2023)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการในการพัฒนานวัตกรรมระบบสารสนเทศด้านกฎหมายอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของประเทศไทย
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมระบบสารสนเทศด้านกฎหมายอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของประเทศไทย
3. เพื่อทดลองใช้นวัตกรรมระบบสารสนเทศด้านกฎหมายอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของประเทศไทย
4. เพื่อประเมินผลการใช้นวัตกรรมระบบสารสนเทศด้านกฎหมายอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมระบบสารสนเทศด้านกฎหมายอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของประเทศไทย” เป็นการวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัย โดยใช้เครื่องมือ เช่น แบบสอบถาม สัมภาษณ์ แบบประเมินระบบ และรายงานการใช้งานจริง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศด้านกฎหมายอาชีวอนามัยและความปลอดภัย เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศต้นแบบ โดยแนวคิดที่นำมาใช้ประกอบด้วย แบบจำลองความสำเร็จของระบบสารสนเทศ (IS Success Model) ของ DeLone, and McLean (2003), ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model – TAM) ของ Davis (1989), ทฤษฎีการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีแบบรวม

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

(UTAUT) ของ Venkatesh et al. (2003) และการศึกษาโครงสร้างกฎหมายและระบบสารสนเทศในการสนับสนุนการปฏิบัติตามข้อกำหนดทางกฎหมาย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม

เป็นการศึกษาในภาคสนามเพื่อสำรวจสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่ใช้งานระบบสารสนเทศด้านกฎหมายอาชีวอนามัยและความปลอดภัย กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ประกอบด้วยบุคลากรในสถานประกอบการ จำนวน 310 คน ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล ซึ่งแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรของ Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.828 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่เชื่อถือได้

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 18 คน ซึ่งได้แก่ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ความปลอดภัย และ ผู้แทนจากองค์กรหรือสมาคมส่งเสริมความปลอดภัยในการทำงาน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interviews) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาองค์ประกอบที่จำเป็นในการออกแบบระบบสารสนเทศ และแนวทางการใช้งานระบบสารสนเทศให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

เป็นการพัฒนาระบบสารสนเทศต้นแบบ โดยนำข้อมูลไปใช้ในการออกแบบโครงสร้างและฟังก์ชันของระบบสารสนเทศ จากนั้นนำระบบสารสนเทศที่พัฒนาเสร็จเรียบร้อยแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินประสิทธิภาพของระบบประเมินด้วยวิธี White Box Testing และ Black Box Testing ทำการทดสอบหาข้อผิดพลาด และทดสอบความสมบูรณ์ของโปรแกรม และนำไปทำการวิพากษ์และยืนยัน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อประเมินระบบสารสนเทศต้นแบบในประเด็นด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ที่ได้รับ ผลจากการประเมินถูกนำไปใช้ในการปรับปรุงระบบสารสนเทศต้นแบบให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ก่อนนำไปทดลองใช้งานจริง

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

เป็นการทดลองใช้ระบบสารสนเทศต้นแบบในสถานการณ์จำลองกับกลุ่มเป้าหมาย 26 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเป้าหมายที่ประเมินประสิทธิภาพการช่วยเหลือการทำงาน 6 คน (ไม่มีประสบการณ์ 3 คน และมีประสบการณ์อย่างน้อย 1 ปี 3 คน) และ กลุ่มเป้าหมายที่ประเมินประสิทธิภาพการใช้งาน 20 คน (มีประสบการณ์ใช้งานระบบอย่างน้อย 1 ปี) โดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมการใช้งานควบคู่กับการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยอ้างอิงแนวทางการแปลผลของ Likert (1967) และ Best (1997) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นหลัก ได้แก่ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ของระบบสารสนเทศต้นแบบ

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ข้อ อภิปรายผลการวิจัยเชิงวิชาการ เปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอข้อเสนอแนะทั้งในเชิงวิชาการ เชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติ รวมถึงแนวทางการนำระบบสารสนเทศต้นแบบไปประยุกต์ใช้จริงในหน่วยงานและขยายผลสู่การใช้ในระดับประเทศและเชิงพาณิชย์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการเข้าถึงกฎหมายอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ในสถานประกอบการ มีข้อจำกัดในด้านการค้นหา การอัปเดต และการประมวลผลข้อมูล โดยกลุ่มตัวอย่าง 310 คน ส่วนใหญ่มีความต้องการให้มีระบบสารสนเทศที่สามารถรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องไว้อย่างครบถ้วน สามารถเข้าถึงได้สะดวกและรวดเร็ว ทั้งนี้จากผลการวิเคราะห์แบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการ ในการพัฒนานวัตกรรมระบบสารสนเทศทั้ง 7 องค์ประกอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.577) แสดงดังตารางที่ 1

(n = 310)

ความต้องการการใช้งาน ทั้ง 7 องค์ประกอบ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านความง่ายในการใช้งาน	3.91	0.589	มาก
2. ด้านประโยชน์ที่เกิดจากการใช้งาน	3.87	0.595	มาก
3. ด้านคุณภาพของระบบ	3.93	0.578	มาก
4. ด้านคุณภาพของข้อมูล	4.14	0.606	มาก
5. ด้านคุณภาพของการให้บริการ	4.22	0.492	มาก
6. ด้านความพึงพอใจของผู้ใช้งาน	4.26	0.585	มาก
7. ความเชื่อมั่นในระบบ	4.10	0.592	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.06	0.577	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการในการพัฒนานวัตกรรมระบบสารสนเทศด้านกฎหมายอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า ระบบสารสนเทศต้นแบบที่พัฒนาขึ้น มีโครงสร้างข้อมูลที่รองรับการสืบค้นกฎหมาย อัปเดตกฎหมายใหม่ และระบบจัดการข้อมูลที่ใช้ทำงานง่าย และครอบคลุมการจัดเก็บข้อมูลตามหมวดหมู่กฎหมาย โดยผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของโค้ดด้วยการทดสอบด้วยวิธี White Box Testing และ Black Box Testing ทำการวิพากษ์และยืนยันโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ และประเมินรูปแบบการพัฒนานวัตกรรมระบบสารสนเทศ โดยผลการประเมินภาพรวมจากทุกหัวข้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.624) แสดงดังตารางที่ 2

(N = 12)

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ความถูกต้องตามหลักวิชาการ	4.32	0.724	มาก
2. ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้	4.60	0.553	มากที่สุด
3. ความเหมาะสมในการนำไปใช้	4.49	0.510	มาก
4. ความเป็นประโยชน์	4.40	0.710	มาก
ค่าเฉลี่ยรวมจากการประเมินทุกหัวข้อ	4.45	0.624	มาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการประเมินรูปแบบการพัฒนานวัตกรรมระบบสารสนเทศด้านกฎหมายอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

วัตถุประสงค์ที่ 3 ดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการและทดลองใช้ระบบสารสนเทศกับกลุ่มเป้าหมาย 26 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มประเมินประสิทธิภาพการช่วยเหลือในการทำงาน 6 คน และกลุ่มประเมินประสิทธิภาพการใช้งาน 20 คน โดยให้ทดลองใช้งานในสถานการณ์จำลอง พร้อมสังเกตการณ์และติดตามบันทึกการใช้งาน ผลการทดลองพบว่า ระบบสารสนเทศช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานได้อย่างชัดเจนลดระยะเวลาในการค้นหากฎหมาย และลดความซับซ้อนในกระบวนการประเมินความสอดคล้องของกฎหมายเมื่อเทียบกับวิธีเดิม ทั้งนี้ ระบบยังช่วยลดข้อผิดพลาดในกระบวนการทำงาน เช่น การค้นหาข้อมูลผิดพลาดหรือไม่ครบถ้วน และลดความซับซ้อนในกระบวนการประเมินความสอดคล้องของกฎหมาย

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า

4.1 ผลการประเมินด้านประสิทธิภาพการช่วยเหลือในการทำงาน โดยใช้กลุ่มเป้าหมาย 6 คน พบว่าระบบสามารถช่วยลดเวลาในการค้นหาข้อมูลเฉลี่ยได้ 3.00 นาที ในกลุ่มผู้ไม่มีประสบการณ์ และ 1.60 นาที ในกลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์ แสดงดังตารางที่ 3

(N = 6)

ประสบการณ์การใช้งานกฎหมาย	ลำดับผู้ประเมิน	ระยะเวลาในการค้นหา (นาที)		เวลาลดลง (นาที)	ค่าเฉลี่ย (นาที)
		รูปแบบเดิม	ระบบสารสนเทศที่พัฒนา		
ไม่มีประสบการณ์	1	3.58	0.52	-3.06	-3.00
	2	4.52	1.07	-3.45	
	3	2.89	0.41	-2.48	
มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 1 ปี	1	2.37	0.72	-1.65	-1.60
	2	1.75	0.40	-1.35	
	3	2.83	1.02	-1.81	

ตารางที่ 3 ผลการประเมินด้านประสิทธิภาพการช่วยเหลือในการทำงาน

4.2 ผลการประเมินด้านประสิทธิภาพการใช้งานระบบ โดยใช้กลุ่มเป้าหมาย 20 คน ซึ่งมีประสบการณ์ในการใช้งานระบบอย่างน้อย 1 ปี โดยมีหัวข้อการประเมินครอบคลุมองค์ประกอบตามแนวคิด IS Success Model 7 ด้าน ผลการประเมินพบว่า ระบบสารสนเทศที่ได้พัฒนาขึ้นโดยรวมมีประสิทธิภาพการใช้งานในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.418) แสดงดังตารางที่ 4

(N = 20)

องค์ประกอบ 7 ด้าน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน	4.49	0.500	มาก
2. การรับรู้ถึงประโยชน์ที่เกิดจากการใช้งาน	4.39	0.480	มาก
3. คุณภาพของระบบ	4.33	0.460	มาก
4. คุณภาพของข้อมูล	4.27	0.240	มาก
5. คุณภาพของการให้บริการ	4.55	0.390	มากที่สุด
6. ความพึงพอใจของผู้ใช้	4.45	0.420	มาก
7. ความเชื่อมั่นในระบบ	4.41	0.440	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.41	0.418	มาก

ตารางที่ 4 ผลการประเมินด้านประสิทธิภาพการใช้งานระบบ องค์ประกอบทั้ง 7 ด้าน

4.3 จำนวนผู้สมัครใช้งานจริงสะสม พบว่า มีผู้สมัครใช้งานสะสม 455 คน คิดเป็นร้อยละ 91.00 ของเป้าหมาย 500 คน ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 70 หรือ 350 คน ตามแนวคิดการยอมรับนวัตกรรมของ Rogers (2003) สะท้อนถึงระดับการยอมรับของระบบในเชิงพฤติกรรมการใช้งานจริง แสดงดังตารางที่ 5

เดือน	ผู้สมัครใช้งาน จริง (คน)	ผู้สมัครใช้งานจริง สะสม (คน)	ร้อยละของ เป้าหมาย (%)	ร้อยละ สะสม (%)
สิงหาคม 2567	65	65	13.00%	13.00%
กันยายน 2567	102	167	20.40%	33.40%
ตุลาคม 2567	140	307	28.00%	61.40%
พฤศจิกายน 2567	148	455	29.60%	91.00%
สรุปยอดรวม	455	455	91.00%	91.00%

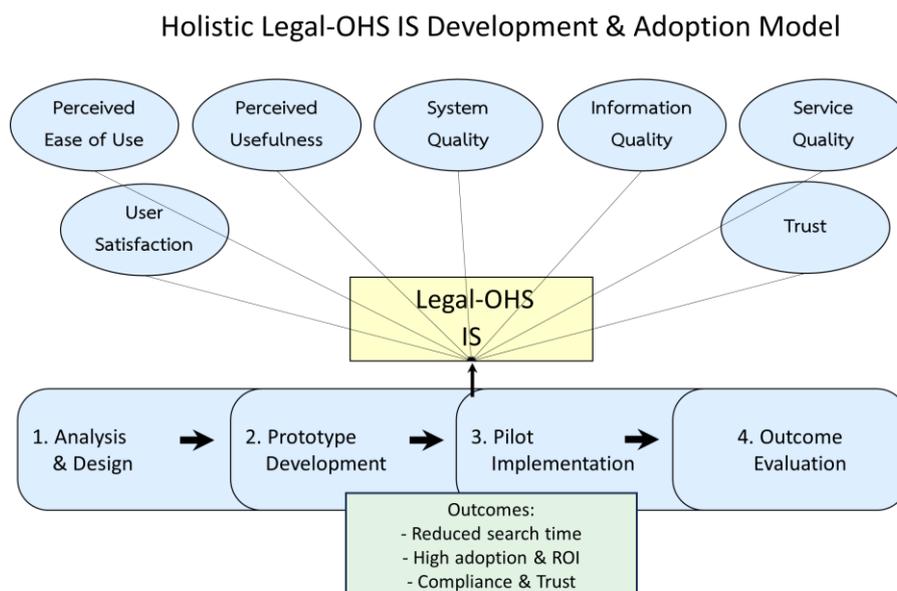
ตารางที่ 5 สรุปข้อมูลจำนวนผู้สมัครใช้งานจริงสะสม

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการวิจัยได้นำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของโมเดลโมเดลการพัฒนาและการนำไปใช้ระบบสารสนเทศกฎหมายอาชีวอนามัยและความปลอดภัย โดยองค์รวม (Holistic Legal-OHS IS Development & Adoption Model) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาและการนำระบบสารสนเทศด้านกฎหมายอาชีวอนามัยและความปลอดภัยไปใช้จริงอย่างเป็นระบบ ครอบคลุม 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ (1) การวิเคราะห์และออกแบบระบบโดยอิงจากความต้องการของผู้ใช้งานและหลักวิชาการ (2) การพัฒนาระบบต้นแบบและประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ (3) การทดลองใช้จริงและปรับปรุงระบบจากข้อเสนอแนะของผู้ใช้ (4) การนำไปใช้จริงและประเมินผลลัพธ์เชิงประสิทธิภาพและการยอมรับ

โมเดลนี้เชื่อมโยงกับ 7 องค์ประกอบ ของคุณภาพระบบสารสนเทศตามแนวคิด IS Success Model ได้แก่ ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use), ประโยชน์จากการใช้งาน (Perceived Usefulness), คุณภาพของระบบ (System Quality), คุณภาพของข้อมูล (Information Quality), คุณภาพของการให้บริการ (Service Quality), ความพึงพอใจของผู้ใช้งาน (User Satisfaction) และ ความเชื่อมั่นในระบบ (Trust) ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญต่อการนำระบบไปใช้และการยอมรับในเชิงพฤติกรรม โดยผลลัพธ์ของระบบที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ การลดระยะเวลาในการค้นหาข้อมูลกฎหมาย การเพิ่มอัตราการสมัครใช้งานจริง และการสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติตามกฎหมาย

องค์ความรู้นี้มีคุณค่าทั้งในเชิงวิชาการและการประยุกต์ใช้ โดยสามารถขยายผลเพื่อพัฒนาเครื่องมือหรือระบบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายหรือการบริหารจัดการในด้านอื่น อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระดับบุคคล องค์กร และสังคม โดยเฉพาะด้านการยกระดับมาตรฐานความปลอดภัย การลดต้นทุนเวลาในการบริหารจัดการ และการส่งเสริมการยอมรับนวัตกรรมในภาคปฏิบัติอย่างยั่งยืน

รูปภาพที่ 1 โมเดลการพัฒนาและการนำไปใช้ระบบสารสนเทศกฎหมายอาชีวอนามัยและความปลอดภัย โดยองค์รวม (Holistic Legal-OHS IS Development & Adoption Model)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยการพัฒนานวัตกรรมระบบสารสนเทศด้านกฎหมายอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของประเทศไทย ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า กลุ่มผู้ใช้งานมีความต้องการระบบสารสนเทศที่สามารถเข้าถึงกฎหมายอาชีวอนามัยและความปลอดภัยได้อย่างรวดเร็ว ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน โดยเฉพาะในด้านความพึงพอใจผู้ใช้งานและคุณภาพการให้บริการที่อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะระบบเดิมมีข้อจำกัดในการจัดการข้อมูลและการเชื่อมโยงหมวดหมู่กฎหมายอย่างมีระบบ ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบสารสนเทศที่มีโครงสร้างข้อมูลชัดเจนและใช้งานง่าย สอดคล้องกับแนวคิด IS Success Model ที่กล่าวว่า “คุณภาพของระบบ” และ “คุณภาพของข้อมูล” มีผลโดยตรงต่อความพึงพอใจและการตัดสินใจใช้งานระบบสารสนเทศ DeLone, and McLean (2003) และสอดคล้องกับเรื่องวิจัยของ Muangsuwan (2017) ที่ระบุไว้ว่า การเข้าถึงข้อมูลด้านความปลอดภัยต้องอาศัยระบบที่สามารถรวบรวม วิเคราะห์ และแสดงผลได้อย่างแม่นยำและต่อเนื่อง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ระบบสารสนเทศต้นแบบที่พัฒนาขึ้นได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในระดับมากถึงมากที่สุด มีโครงสร้างข้อมูลที่รองรับการสืบค้นกฎหมายและอัปเดตกฎหมายใหม่ได้อย่างครบถ้วน อีกทั้งยังสามารถใช้งานได้ง่ายผ่านหลายอุปกรณ์ ซึ่งสะท้อนถึงการพัฒนาระบบที่สามารถตอบโจทย์การใช้งานจริงในสถานประกอบการได้เป็นอย่างดี ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Goodhue, and Thompson (1995: p.87) ใน "แบบจำลองความสอดคล้องระหว่างงานกับเทคโนโลยี (Task-Technology Fit Model)" ยังสนับสนุนว่าระบบที่ออกแบบให้สอดคล้องกับ

ลักษณะงานและความต้องการของผู้ใช้งานสามารถเพิ่มความแม่นยำ ลดข้อผิดพลาด และเพิ่มประสิทธิภาพ ในกระบวนการได้ อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Venkatesh et al. (2003) ที่กล่าวว่า Perceived Usefulness และ Perceived Ease of Use มีผลโดยตรงต่อการยอมรับการใช้งานระบบ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ระบบสารสนเทศต้นแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถลดระยะเวลา ในการค้นหากฎหมาย และผู้ใช้งานได้แสดงความพึงพอใจในด้านความง่ายในการใช้งานและคุณภาพของข้อมูล โดยเฉพาะในด้านการค้นหาข้อมูลกฎหมาย การแจ้งเตือน และการอัปเดตข้อมูลแบบเรียลไทม์ ซึ่งสะท้อน ให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในรูปแบบที่เหมาะสมกับงานจริงของผู้ใช้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Diffusion of Innovation (Rogers, 2003) ที่กล่าวว่า “นวัตกรรมจะได้รับการยอมรับเมื่อผู้ใช้งานสามารถรับรู้ ได้ถึงความง่ายในการใช้งานและประโยชน์ที่ชัดเจนของระบบ” และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rogers (2003) ที่กล่าวว่า ความง่ายในการใช้งานและความคุ้มค่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นวัตกรรมได้รับการยอมรับในวงกว้าง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ผลการประเมินการใช้นวัตกรรมระบบสารสนเทศ

1) ด้านประสิทธิภาพการช่วยเหลือในการทำงาน: การทดลองใช้งานระบบกับ กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 6 คน ทำการทดลองใช้งานระบบในสถานการณ์จำลอง ผลการทดลองพบว่า ระบบช่วยลดเวลาในการค้นหาข้อมูล เฉลี่ยได้ 3.00 นาที สำหรับผู้ไม่มีประสบการณ์ และ 1.60 นาที สำหรับผู้ที่มีประสบการณ์ เมื่อเทียบกับวิธีการ ค้นหาข้อมูลรูปแบบเดิม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระบบสามารถช่วยลดความซับซ้อนของกระบวนการทำงาน และ เพิ่มความเร็วในการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับแนวคิด Goodhue, and Thompson (1995: p.87) ใน “แบบจำลองความสอดคล้องระหว่างงานกับเทคโนโลยี (Task-Technology Fit Model)” ที่ระบุว่า เทคโนโลยีที่ออกแบบให้สอดคล้องกับลักษณะของงานจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดข้อผิดพลาด และ ส่งเสริมการทำงานได้ดียิ่งขึ้น

2) ด้านประสิทธิภาพการใช้งานระบบ: เป็นการประเมินประสิทธิภาพการใช้งาน ระบบของกลุ่มเป้าหมาย 20 คน ที่มีประสบการณ์ใช้งานระบบอย่างน้อย 1 ปี พบว่า ผู้ใช้งานประเมิน ประสิทธิภาพของระบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.418) สะท้อนถึงความพึงพอใจ ของผู้ใช้งานในด้านการเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน และการให้บริการที่ตอบสนองต่อความต้องการได้ดี สอดคล้องกับแนวคิดของ DeLone, and McLean (2003,2004) ใน IS Success Model ซึ่งระบุว่า “คุณภาพ ของระบบ คุณภาพของข้อมูล และคุณภาพการบริการ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจและการยอมรับ ของผู้ใช้งานระบบสารสนเทศ” และ

3) จำนวนผู้สมัครใช้งานจริงสะสม: ใช้งานในช่วง 4 เดือน (สิงหาคม - พฤศจิกายน 2567) จำนวนผู้สมัครใช้งานจริงสะสมคิดเป็นร้อยละ 91 ของเป้าหมาย

สรุป

จากการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมระบบสารสนเทศด้านกฎหมายอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ของประเทศไทย พบว่าระบบเดิมที่มีอยู่ไม่สามารถรองรับการปฏิบัติงานของผู้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านความซับซ้อนของระบบ การขาดระบบแจ้งเตือน และความล่าช้าในการ อัปเดตข้อมูล ส่งผลให้เกิด

ความต้องการระบบใหม่ที่ตอบสนองการทำงานในลักษณะใช้งานง่าย มีความเสถียร และสามารถอัปเดตข้อมูลแบบเรียลไทม์ได้ โดยกลุ่มตัวอย่าง 310 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 คน ต่างแสดงความต้องการให้มีการพัฒนาระบบดังกล่าวในทุกองค์ประกอบหลักทั้ง 7 ด้าน

ระบบต้นแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 7 ด้าน ได้แก่ ความง่ายในการใช้งาน ความเป็นประโยชน์ คุณภาพของระบบ คุณภาพของข้อมูล คุณภาพของการให้บริการ ความพึงพอใจ และความเชื่อมั่นของผู้ใช้ ซึ่งผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คนในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการใช้งานจริง โดยได้ดำเนินการทดสอบประสิทธิภาพของระบบด้วยวิธี White Box Testing และ Black Box Testing ก่อนนำไปใช้จริง

ผลการทดลองใช้งานกับกลุ่มเป้าหมายในสถานการณ์จำลอง 26 คน พบว่า ระบบสามารถลดระยะเวลาในการค้นหากฎหมายได้อย่างชัดเจน ทั้งในกลุ่มผู้ไม่มีประสบการณ์และผู้มีประสบการณ์ อีกทั้งยังช่วยลดข้อผิดพลาดในการค้นหาข้อมูลและเพิ่มความรวดเร็วในกระบวนการประเมินความสอดคล้องของกฎหมาย ส่งผลให้ผู้ใช้งานมีความพึงพอใจในระดับมากในทุกองค์ประกอบ โดยเฉพาะในด้านการให้บริการและความง่ายในการใช้งาน

เมื่อนำระบบไปใช้งานจริงในช่วงเวลา 4 เดือน ระบบสามารถสร้างผู้สมัครใช้งานจริงได้ถึง 455 คน คิดเป็นร้อยละ 91 ของเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งเกินเกณฑ์ขั้นต่ำตามแนวคิดการยอมรับนวัตกรรม สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของระบบในการนำไปใช้งานจริงในระดับองค์กร และมีความเหมาะสมที่จะขยายผลในระดับประเทศ เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยอย่างเป็นระบบและยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า กลุ่มผู้ใช้งานในสถานประกอบการมีความต้องการระบบสารสนเทศด้านกฎหมายอาชีวอนามัยและความปลอดภัยที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ครบถ้วน และมีการอัปเดตแบบเรียลไทม์ โดยเฉพาะความต้องการในด้านความพึงพอใจและคุณภาพของบริการในระดับสูง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ควรนำผลการศึกษานี้ไปพัฒนาแนวทางการจัดการข้อมูลกฎหมายให้เข้าถึงได้ง่ายขึ้น เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตามกฎหมายในสถานประกอบการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ระบบสารสนเทศต้นแบบที่พัฒนาขึ้นมีความครบถ้วนทั้งในด้านโครงสร้างข้อมูล ฟังก์ชันการใช้งาน และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งานในสถานประกอบการได้ดี ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญในระดับมากถึงมากที่สุด ดังนั้น หน่วยงานด้านการวิจัยและพัฒนา หรือศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานรัฐและเอกชน ควรนำต้นแบบระบบดังกล่าวไปปรับใช้หรือต่อยอดในการพัฒนาแอปพลิเคชันหรือระบบการให้บริการด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่ม

ขีดความสามารถของหน่วยงานในการให้บริการข้อมูลด้านความปลอดภัยที่ทันสมัยและเป็นมิตรกับผู้ใช้งานมากขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การทดลองใช้ระบบในสถานการณ์จำลองสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการค้นหากฎหมาย ลดข้อผิดพลาด และเพิ่มความเข้าใจในกระบวนการประเมินความสอดคล้องของกฎหมายได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น สถานประกอบการควรส่งเสริมให้บุคลากรที่มีหน้าที่ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ทดลองใช้หรือฝึกอบรมระบบที่พัฒนาขึ้นนี้ในลักษณะเชิงปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างทักษะและเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการความปลอดภัยให้สอดคล้องกับกฎหมาย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า ระบบสามารถลดระยะเวลาในการค้นหากฎหมายได้อย่างชัดเจน ได้รับความพึงพอใจในระดับมากจากผู้ใช้งานจริง และมีจำนวนผู้สมัครใช้งานสะสมสูงถึงร้อยละ 91 ของเป้าหมายภายในระยะเวลา 4 เดือน แสดงถึงศักยภาพของระบบในการนำไปใช้งานจริงในระดับองค์กร ดังนั้น ผู้บริหารองค์กรควรพิจารณานำระบบไปปรับใช้ในงานด้านความปลอดภัยและการปฏิบัติตามกฎหมาย พร้อมทั้งวางแผนการขยายผลในระดับอุตสาหกรรม เพื่อให้เกิดการใช้งานอย่างยั่งยืนและลดความเสี่ยงจากการไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดทางกฎหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 การขยายขอบเขตการวิจัยไปสู่กลุ่มอุตสาหกรรมเฉพาะทาง เช่น อุตสาหกรรมพลังงาน ก่อสร้าง หรือการผลิต เพื่อศึกษาความสามารถของระบบในการตอบสนองต่อข้อกำหนดด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยที่ซับซ้อนและแตกต่างกันในแต่ละอุตสาหกรรม

2.2 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) หรือการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) เพื่อเพิ่มศักยภาพของระบบในด้านการแจ้งเตือนเชิงคาดการณ์ การวิเคราะห์เชิงลึก และการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การศึกษาความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของระบบสารสนเทศ โดยทำการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ (Cost-Benefit Analysis) เพื่อประเมินความเหมาะสมในการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

References

- Best, J. W. (1997). *Research in education*. (7th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340.
- DeLone, W. H., & McLean, E. R. (2003). The DeLone and McLean model of information systems success. *Journal of Management Information Systems*, 19(4), 9–30.

- DeLone, W. H., & McLean, E. R. (2004). Measuring E-Commerce Success: Applying the DeLone & McLean Information Systems Success Model. *International Journal of Electronic Commerce*, 9(1), 31–47.
- Goodhue, D. L., & Thompson, R. L. (1995). Task–technology fit and individual performance. *MIS Quarterly*, 19(2), 213–236.
- International Labour Organization. (2024). *Occupational safety and health in Thailand: Progress and future directions*. Geneva: ILO.
- International Organization for Standardization. (2018). *ISO 45001:2018 Occupational health and safety management systems – Requirements with guidance for use*. Geneva: ISO.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Likert, R. (1967). *The human organization: Its management and value*. New York: McGraw-Hill.
- Muangsuwan, N. (2017). Safety management in organizations: Integrated approach of legal and information system. *Journal of Safety and Health*, 9(2), 131–133.
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations*. (5th ed.). New York: Free Press.
- Stufflebeam, D. L. (2007). *The CIPP model for evaluation*. Boston: Kluwer Academic Publishers.
- Thai Health Promotion Foundation. (2018). *Thailand’s situation report on occupational safety and health*. Bangkok: ThaiHealth.
- United Nations. (2023). *Sustainable Development Goals (SDGs) – Goal 8: Decent work and economic growth*. Retrieved July 9, 2024, from <https://sdgs.un.org/goals/goal8>
- Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B., & Davis, F. D. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS Quarterly*, 27(3), 425–478.

การมีส่วนร่วมการดำเนินงานพัฒนาพลังงานชีวมวล เสริมรายได้ประชาชนของชุมชนใน
จังหวัดลำปาง

PARTICIPATION IN THE IMPLEMENTATION OF BIOMASS ENERGY DEVELOPMENT TO
ENHANCE THE INCOME OF LOCAL COMMUNITIES IN LAMPANG PROVINCE

พระครูสุตชยาภรณ์

Phrakhru Sutchayaphorn

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

Faculty of Social Development, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

Nakhon Lampang Buddhist Collage, Thailand

Corresponding Author's Email: singchai2559@gmail.com

Received: 2025-04-22

เบอร์โทร: 087-184-7139

Revised: 2025-07-23

Accepted: 2025-07-23

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาพลังงานชีวมวลเพื่อส่งเสริมรายได้ของประชาชน 2) ศึกษาวิธีการปฏิบัติในการพัฒนาพลังงานชีวมวลอย่างสร้างสรรค์ และ 3) เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านพลังงานชีวมวลเพื่อส่งเสริมรายได้ของประชาชน การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จำนวน 146 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 24 รูป/คน รูปแบบวิธีการวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยด้วยกัน 4 แบบ คือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) 3) การสัมภาษณ์ (Interview) และ 4) การสังเกตการณ์ (observation)

ผลการวิจัยพบว่า

1.การพัฒนาพลังงานชีวมวลเพื่อเสริมสร้างรายได้แก่ประชาชน ประชาชนให้ความสนใจในกระบวนการผลิตพลังงานชีวมวลในเชิงปฏิบัติ เช่น การเก็บวัสดุเหลือใช้ในพื้นที่ การทำผลิตภัณฑ์จากไม้ และการปรับปรุงเตาพลังงานชีวมวล มีความรู้ ความเข้าใจ

2.การพัฒนาพลังงานชีวมวลที่มีประสิทธิภาพควรเริ่มจากการสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่เข้าถึงง่าย มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ชุมชนควรได้รับความรู้ตั้งแต่ระดับพื้นฐานของชีวมวล ความเข้าใจในแหล่งเชื้อเพลิง วิธีการเผาไหม้ และข้อดีข้อจำกัดของเตาชีวมวล รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกแบบ ผลิต ทดลอง

3.รูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านพลังงานชีวมวล ได้พัฒนารูปแบบเตาอบชีวมวล อเนกประสงค์ และแปรรูปวัสดุเหลือใช้ให้เป็นผลิตภัณฑ์สร้างรายได้ เช่น การผลิตถ่านชีวมวล น้ำส้มควันไม้ และปุ๋ยหมัก โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การพัฒนา; พลังงานชีวมวล

Abstract

This research aimed to: 1) develop biomass energy to enhance community income; 2) study practical methods for creative biomass energy development; and 3) propose a participatory model for biomass energy initiatives to support community income. Data were collected via questionnaires from 146 participants and in-depth interviews with 24 individuals. The research employed four methodologies: 1) Quantitative research, 2) Qualitative research, 3) Interviews, and 4) Observation.

The research findings revealed that;

1) Communities showed strong interest in practical biomass energy production processes, such as collecting local biomass waste, wood product manufacturing, and improving biomass stoves, demonstrating knowledge and understanding of these activities.

2) Effective biomass energy development should begin with an accessible learning platform and appropriate technology transfer. Communities need foundational knowledge about biomass sources, combustion methods, and the advantages and limitations of biomass stoves, alongside active participation in design, production, and testing.

3) The participatory model led to the development of a multipurpose biomass oven and the transformation of biomass waste into income-generating products such as charcoal, wood vinegar, and compost, with community involvement at every stage.

Keywords: Participation; Development; Biomass Energy

บทนำ

พลังงานชีวมวลถือเป็นแหล่งพลังงานหมุนเวียนที่ได้จากสิ่งมีชีวิต โดยเฉพาะจากพืช ซึ่งสามารถนำมาแปรรูปเป็นพลังงานความร้อน ไฟฟ้า หรือเชื้อเพลิงชีวภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ แหล่งชีวมวลที่สำคัญได้แก่ พืชเศษเหลือจากกิจกรรมเกษตรกรรมและป่าไม้ ของเสียจากสัตว์ ตลอดจนอินทรีย์วัตถุต่าง ๆ ซึ่ง

ต้องผ่านกระบวนการแปรสภาพ เช่น การเผาไหม้ การหมัก หรือการแปลงทางเคมี เพื่อให้ได้พลังงานที่พร้อมใช้งาน

ในบริบทของพื้นที่ภาคเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดลำปาง ได้มีการพัฒนานวัตกรรมในระดับชุมชนอย่างโดดเด่น ตัวอย่างเช่น การประดิษฐ์เตาชีวมวลเพื่อใช้ในการหุงต้มอาหารในครัวเรือน โดยใช้เศษวัสดุเหลือใช้จากการเกษตรเป็นเชื้อเพลิง เตาประเภทนี้สามารถเปลี่ยนรูปชีวมวลให้กลายเป็นพลังงานความร้อนได้ และมีหลากหลายรูปแบบ เช่น เตาอั้งโล่ เตาจรวด เตาสามเส้า เตาแกลบ และเตาชีวมวลชนิด Top-Lit Up-Draft (TLUD) โดยเฉพาะเตาชีวมวลชนิด TLUD เป็นเตาชีวมวลที่มีโครงสร้างเป็นเตาผนัง 2 ชั้น ซึ่งชั้นที่ 1 เป็นห้องเผาไหม้ ชั้นที่ 2 เป็นช่องอุ่นอากาศทำหน้าที่เป็นช่องให้อากาศไหลผ่านและมีช่องเพื่อให้อากาศไหลออกอยู่ด้านบนของห้องเผาไหม้ของเตา (Khaowan,2020)

พลังงานเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชน และการผลิตในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม ดังนั้น จึงต้องมีการจัดหาพลังงานให้มีปริมาณเพียงพอ มีราคาที่เหมาะสม และมีคุณภาพที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของทุกภาคส่วนได้อย่างเพียงพอ สำหรับอัตราการใช้พลังงานของประเทศไทยนั้น พบว่าในปีพ.ศ.2557 มีการใช้พลังงานสูงเป็นอันดับที่ 21 ของโลก และอันดับ 8 ของเอเชีย โดยใช้พลังงานรวมทั้งสิ้น 4,445 ล้านล้านบีทียู (Wongsa, 2014)

จังหวัดลำปาง ได้วางเป้าหมายให้มีการผลิตพลังงานจากพืชพลังงานให้ได้มีกำลังการผลิต 650 เมกะวัตต์ต่อปี จึงมีการคาดการณ์ ว่าในอำเภอเกาะคาที่มีพื้นที่ของเอกชนได้รับการอนุมัติการประมูลให้สร้างโรงไฟฟ้าพลังชีวมวล และความต้องการใช้ถ่าน และน้ำส้มควันไม้ และแต่ละพื้นที่ ยังมีวัตถุดิบที่เหลือใช้สามารถนำมาใช้เป็นวัตถุดิบที่ต้องใช้เตาอบชีวมวลมาใช้ ให้เกิดมลพิษน้อยมาก เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เรายังมีโอกาสที่จะส่งวัตถุดิบไปจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับประชาชนภายในพื้นที่อำเภอเกาะคา และมีโรงไฟฟ้าชีวมวลเกิดขึ้นในพื้นที่ แต่ปัญหาคือต้องมีการตัดสินใจและการศึกษาเรียนรู้กับสิ่งแวดล้อม เมื่อการมีส่วนร่วมของกลุ่มเครือข่ายเกิดขึ้นจริง ก็จะมีส่วนช่วยให้การเกิดขึ้นของโรงงานเหล่านี้จะช่วยรองรับและแก้ไขปัญหาวิกฤตพลังงานที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต อีกทั้งยังช่วยขับเคลื่อนกลไกการลงทุนด้านพลังงานทดแทน ซึ่งจะช่วยลดการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศ และช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่ายให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ผู้ผลิตจนถึงผู้ใช้พลังงานทดแทนอย่างครอบคลุมในพื้นที่ การทำวิจัยครั้งนี้ ไม่มีผลต่อการดำเนินของโรงไฟฟ้าแต่ประการใด เพราะเป็นแค่กระบวนการริเริ่มการทำวิจัยที่ใช้นวัตกรรมใช้ภายในครัวเรือน และขยายกิจกรรมสร้างจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อมและเรียนรู้การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมให้เกิดคุณค่า สร้างเสริมรายได้ชุมชนให้มีความเป็นอยู่แบบพอเพียง ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

การสร้างการมีส่วนร่วมภายในพื้นที่ ระหว่างเครือข่ายที่ครอบคลุมในเรื่องบริบทพื้นที่ในจังหวัดลำปาง ซึ่งปัจจุบัน ได้มีพระสงฆ์ที่เข้าไปศึกษาในสถานศึกษา ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการศึกษา และเป็นครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน ตลอดจนได้ไปศึกษาเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้พระภิกษุสงฆ์สามเณรเข้าไปศึกษา สิ่งเหล่านี้เป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้กระบวนการทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางการทำงานแบบมีส่วนร่วมกับประชาชน และสอนให้ประชาชนรู้วิธีการใช้หลักธรรมสร้างแรงจูงใจ

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เตาพลังงานชีวมวล โดยเริ่มต้น สอนให้รู้จักวิธีสร้างความสนใจ (สร้างฉันทะ) สร้างความเพียรพยายาม (สร้างวิริยะ) สร้างความมุ่งมั่นใส่ใจ (สร้างจิตตะ) และสร้างความใคร่รู้ (สร้างวิมังสา) ให้กับตนเอง ตามหลักธรรมอิทธิบาท 4 เพื่อช่วยประชาชนให้มีความพร้อมในการพัฒนาพลังงานชีวมวลชนิดต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ภายในครอบครัวและชุมชน และหรือจำหน่ายเป็นรายได้เสริม รวมทั้งรณรงค์ให้ประชาชนในชุมชนเห็นถึงความสำคัญของพลังงานชีวมวลและนำไปใช้เท่าที่จำเป็นในการดำรงชีวิต

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจในการลงพื้นที่ศึกษาในอำเภอแม่ทะ อำเภอเมืองลำปาง และอำเภอเกาะคา เพื่อสำรวจศักยภาพ ปัญหา และแนวทางในการพัฒนาระบบพลังงานชีวมวลอย่างสร้างสรรค์ พร้อมทั้งออกแบบแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในมิติของสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาพลังงานชีวมวลเสริมรายได้ประชาชน ของชุมชนในจังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาวิธีปฏิบัติการพัฒนาพลังงานชีวมวลแบบสร้างสรรค์เสริมรายได้ประชาชน ของชุมชนในจังหวัดลำปาง
3. เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมการดำเนินงานพัฒนาพลังงานชีวมวลเสริมรายได้ประชาชน ของชุมชนในจังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา นิสิต นักศึกษา ประชาชน และสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในเขตชุมชนบ้านนาคตแพะ และบ้านนาคว้าว ตำบลป่าตัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง จำนวน 146 คน จากประชากรทั้งหมด 231 คน

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไป เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามที่มีลักษณะแบบสำรวจเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส อาชีพ และรายได้เฉลี่ย/เดือน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะแบบสำรวจเกี่ยวกับการพัฒนาพลังงานชีวมวลเสริมรายได้ประชาชน ของชุมชนในจังหวัดลำปาง ใน 10 ด้าน คือ

- (1) ด้านความรู้/ความเข้าใจ ความสนใจ ในกระบวนการผลิตพลังงานชีวมวล
- (2) ด้านความสนใจในกระบวนการผลิตพลังงานชีวมวล

- (3) ด้านความต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตพลังงานชีวมวล
- (4) ด้านการรับรู้เทคโนโลยีที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาพลังงานชีวมวล
- (5) ด้านการรับรู้การเงินที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาพลังงานชีวมวล
- (6) ด้านการรับรู้ชุมชนและสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาพลังงานชีวมวล
- (7) ด้านการรับรู้วัตถุดิบที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาพลังงานชีวมวล
- (8) ด้านการรับรู้ผลกระทบหลังจากการดำเนินการผลิตพลังงานชีวมวล
- (9) ด้านการมีส่วนร่วมการดำเนินการผลิตพลังงานชีวมวล
- (10) ด้านการได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินการผลิตพลังงานชีวมวล

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1)แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นด้าน ข้อมูลทั่วไปเช่น (เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ) และข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาพลังงานชีวมวล จำนวน 146 คน

2)การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อได้มาซึ่งวิธีปฏิบัติการพัฒนาพลังงานชีวมวลแบบสร้างสรรค์เสริมรายได้ประชาชน จำนวน 24 คน

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการพัฒนาพลังงานชีวมวลเสริมรายได้ประชาชน ของชุมชนในจังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป 1) พบว่าเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ร้อยละ 35.62 เพศชาย ร้อยละ 64.38 2) อายุของผู้ให้ข้อมูล พบว่าส่วนใหญ่ อายุช่วง 31 – 40 ปี ร้อยละ 28.08 3) ระดับการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 25.34 4) ตามสถานภาพการสมรส พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ มีสถานภาพสมรส จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 72.60 5) ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ ส่วนใหญ่ มีอาชีพเกษตรกรกรรม จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 26.71 6) จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 -15,000 บาท จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 28.08

1.2 ผลการวิเคราะห์ แบบสำรวจเกี่ยวกับการพัฒนาพลังงานชีวมวลเสริมรายได้ประชาชนของชุมชนในจังหวัดลำปาง ใน 10 ด้าน พบว่า1) การพัฒนาพลังงานชีวมวลเสริมรายได้ประชาชน ของชุมชนในจังหวัดลำปาง ด้านความรู้/ความเข้าใจในกระบวนการผลิตพลังงานชีวมวล โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.17, S.D. = 0.75) 2.ด้านความสนใจในกระบวนการผลิตพลังงานชีวมวล โดยรวม

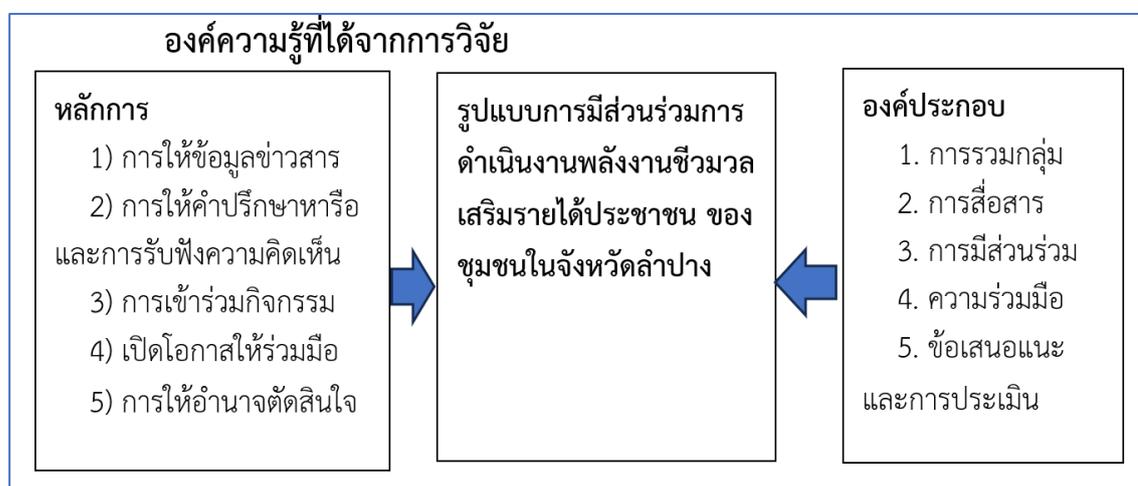
มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.87, S.D. = 0.76) 3) ด้านความต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตพลังงานชีวมวล โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.46, S.D. = 0.53) 4) ด้านการรับรู้เทคโนโลยีที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาพลังงานชีวมวล โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.81, S.D. = 0.78) 5) ด้านการรับรู้การเงินที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาพลังงานชีวมวล โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.47, S.D. = 0.71) 6) ด้านการรับรู้ชุมชนและสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาพลังงานชีวมวล โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.73, S.D. = 0.64) 7) ด้านการรับรู้วัตถุดิบที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาพลังงานชีวมวล โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.81, S.D. = 0.67) 8) ด้านการรับรู้ผลกระทบหลังจากการดำเนินการผลิตพลังงานชีวมวล โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.17, S.D. = 0.75) 9) ด้านการมีส่วนร่วมการดำเนินการผลิตพลังงานชีวมวล โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.62, S.D. = 0.78) และ 10) ด้านการได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินการผลิตพลังงานชีวมวล โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.63, S.D. = 0.82)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติในการพัฒนาพลังงานชีวมวลอย่างสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษากระบวนการผลิตเตาพลังงานชีวมวล เพื่อให้คนในชุมชน ร่วมคิดวิเคราะห์รูปแบบเตาพลังงานชีวมวลสำหรับนำไปใช้ในครัวเรือน และประชาชนสามารถผลิตจำหน่ายเสริมรายได้ โดยวัสดุที่นำมาผลิตเตาพลังงานชีวมวลนั้นต้องมีราคาถูก สอดคล้องกับรายได้ส่วนใหญ่ของคนในชุมชนทั้งสองแห่งนี้ การพัฒนาพลังงานชีวมวลที่มีประสิทธิภาพควรเริ่มจากการสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่เข้าถึงง่าย มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ชุมชนควรได้รับความรู้ตั้งแต่ระดับพื้นฐานของชีวมวล ความเข้าใจในแหล่งเชื้อเพลิง วิธีการเผาไหม้ และข้อดีข้อจำกัดของเตาชีวมวล รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกแบบ ผลิต ทดลอง และเผยแพร่เทคโนโลยี

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านพลังงานชีวมวลเพื่อส่งเสริมรายได้ของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า โครงการนี้สำเร็จได้รับการตอบรับอาจเป็นช่องทางหนึ่งในการลดขยะในพื้นที่ได้ และชื่นชมผู้เข้ารับการอบรม ที่มาจากหลายหน่วยงาน เช่น ทางวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ทีมกลุ่มตัวแทนวิสาหกิจชุมชน ตัวแทนโรงเรียนพระปริยัติธรรม ทางประชาชน และผู้สนใจ ทั้งพระภิกษุสงฆ์ สามเณร เป็นต้น เพื่อได้มาฝึกอบรมวิธีการใช้อุปกรณ์ และวิธีการบริหารจัดการขยะหรือวัตถุดิบที่ใช้ในกระบวนการผลิตเตาชีวมวล ให้ได้ประสิทธิภาพ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สามารถสังเคราะห์เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ 1) การให้ข้อมูลข่าวสาร โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนรับรู้ และเผยแพร่ข่าวสารที่เกี่ยวข้อง 2) การให้คำปรึกษาหารือและรับฟังความคิดเห็น โดยเปิดพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นร่วมวางแผนและตัดสินใจ 3) การเข้าร่วมกิจกรรม ชักชวนให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน เช่น การออกแบบ ทดลอง ผลิต 4) การร่วมมือเป็นหุ้นส่วน โดยร่วมกันวางแผนและดำเนินการ โดยประชาชนมีบทบาทเสมือนเจ้าของร่วม และ 5) การให้อำนาจตัดสินใจแก่ประชาชน โดยส่งเสริมการบริหารจัดการด้วยตนเองและการตัดสินใจในทุกขั้นตอน

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพลังงานชีวมวลเพื่อเสริมรายได้ของประชาชนในจังหวัดลำปาง ประกอบด้วย หลักการ และ องค์ประกอบ ที่สำคัญ ดังนี้

แผนภูมิรูปภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาพลังงานชีวมวลสามารถจำแนกหลักการ ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้:

- 1.การให้ข้อมูลข่าวสาร เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ และให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาพลังงานชีวมวล เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในชุมชน
- 2.การให้คำปรึกษาหารือและการรับฟังความคิดเห็น เปิดเวทีให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและนำข้อเสนอแนะมาประกอบการตัดสินใจ ในการออกแบบและพัฒนาารูปแบบเตาชีวมวลให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน
- 3.การเข้าร่วมกิจกรรม เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงในการดำเนินกิจกรรม เช่น การทดลองผลิตเตาชีวมวล หรือการเสนอแนวทางปรับปรุงพัฒนา
- 4.การมีส่วนร่วมในฐานะหุ้นส่วน ส่งเสริมให้ประชาชน กลุ่มชุมชน หรือองค์กรภาคประชาชน เข้ามาเป็น “หุ้นส่วน” ในทุกขั้นตอนของกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผน ออกแบบ ผลิต และประเมินผล
- 5.การให้อำนาจตัดสินใจแก่ประชาชนมอบอำนาจการตัดสินใจร่วมแก่ประชาชน โดยให้มีบทบาทสำคัญในการร่วมกำหนดทิศทางและแนวทางในการดำเนินงานด้านพลังงานชีวมวลในพื้นที่

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพลังงานชีวมวล เพื่อให้การมีส่วนร่วม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ เช่น

- 1) การใช้หลักธรรมสร้างแรงจูงใจ การปลุกฝังแรงจูงใจภายในโดยใช้หลักธรรม ซึ่งช่วยให้ประชาชนเกิดความตระหนักและมีส่วนร่วมในการพัฒนาพลังงานชีวมวลอย่างต่อเนื่อง

- 2) การรวมกลุ่ม ส่งเสริมการรวมกลุ่มของคนในชุมชนอย่างหลากหลาย โดยไม่ละเลยกลุ่มเปราะบางหรือผู้ที่มักถูกกีดกัน เพื่อให้ทุกเสียงมีโอกาสมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง
- 3) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างระบบการสื่อสารที่โปร่งใส ชัดเจน และมีประสิทธิภาพ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ กระบวนการตัดสินใจ ผลกระทบ และแนวทางการดำเนินงานให้ประชาชนรับรู้และเข้าใจ
- 4) การมีส่วนร่วมทุกระดับ เปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการ ตั้งแต่การออกแบบ ผลิต ทดลอง และปรับปรุงเตาพลังงานชีวมวล
- 5) ความร่วมมือเชิงสร้างสรรค์สร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนและนักพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาข้อมูล และออกแบบนวัตกรรมพลังงานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของตนเอง
- 6) ข้อเสนอแนะและการประเมินผล จัดให้มีกลไกการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากชุมชน พร้อมทั้งนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ในการประเมินและปรับปรุงการดำเนินงาน เพื่อยกระดับคุณภาพของการพัฒนาพลังงานชีวมวลให้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน 94 คน ส่วนเพศหญิง มีจำนวน 52 คน ด้านอายุ ส่วนใหญ่ มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 41 คน ด้านระดับการศึกษา ส่วนใหญ่ สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 37 คน ส่วนที่เป็นโสด จำนวน 29 คน ด้านอาชีพ ส่วนใหญ่ มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 39 คน และด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 -15,000 บาท จำนวน 41 คน และยังพบว่ากลุ่มตัวอย่าง มีความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตพลังงานชีวมวลเป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาความขาดแคลนพลังงานที่จำเป็นต่อครอบครัว เฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rakkeow (2019) ที่มุ่งทำการวิจัยเพื่อการใช้ประโยชน์ต้นปาล์มหมุดอายุซึ่งเป็นวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เพื่อนำวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาใช้ให้เกิดประโยชน์แทนการทิ้ง เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและนำทรัพยากรต้นปาล์มหมุดอายุมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ก่อให้เกิดรายได้แก่เกษตรกร และซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sae-ngae Saichan, and Nilkan (2018) เพราะมีผลการขยายผลสู่พื้นที่เครือข่ายกระบวนการพัฒนาเชื้อเพลิงชีวมวลภาคครัวเรือนเพื่อลดการใช้ แก๊สหุงต้มชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง บ้านคลองเคียน ตำบลกะปาง มีผู้สนใจใฝ่รู้ และพยายามเรียนรู้เพื่อลดรายจ่าย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าการสร้างนวัตกรรมของชุมชนบ้านนาคตแพะ และบ้านนาแก้วกัว ตำบลป่าตัน อำเภอแม่ทะ และบ้านแม่หลง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ผู้นำชุมชนได้เชิญชวนคนในชุมชนที่สนใจผลิตเตาพลังงานชีวมวล เข้ามาเรียนรู้ ดูการสาธิตและมีส่วนร่วมในการผลิตเตาพลังงานชีวมวลที่เหมาะสมกับเศรษฐกิจท้องถิ่น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้นำชุมชนเห็นว่า การสร้างนวัตกรรม

ของชุมชน เพื่อให้ทำหน้าที่พัฒนาเตาพลังงานชีวมวล และถ่ายทอดความรู้ต่อไปในชุมชนและเครือข่าย จะเป็นประโยชน์อย่างแพร่หลาย จึงเชิญชวนคนที่สนใจผลิตเตาพลังงานชีวมวลเข้ามาเรียนรู้ เพื่อเป็นนวัตกรรมรุ่นต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrasunil (2023) ที่พบว่าเงื่อนไขความสำเร็จของนวัตกรรมชาวบ้าน ประกอบด้วยองค์ความรู้ภาวะผู้นำกับการพัฒนา การสร้างภาคีเครือข่าย และการพัฒนาองค์ความรู้การพัฒนาที่ยั่งยืน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า หลักการมีส่วนร่วมการดำเนินงานพลังงานชีวมวล โดยการให้ข้อมูลข่าวสาร เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพลังงานชีวมวล ทั้งนี้ เพราะเห็นว่า การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาพลังงานชีวมวล เป็นปัจจัยสำคัญเบื้องต้น ที่จะทำให้คนมีความรู้ และเกิดการให้ข้อมูลที่รู้มาแก่กันและกัน อันจะก่อให้เกิดการดำเนินการขั้นต่อไป ซึ่งการให้ข้อมูลข่าวสาร อาจทำได้โดยการแสดง การสาธิต และการบรรยาย เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Aimsomboon, and group (2017) ที่พบว่า แนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจต่อพลังงานชีวมวลโดยกระบวนการละครสร้างสรรค์ มี 5 ขั้นตอน 1) ขั้นตอนการเตรียม 2) ขั้นตอนประกายความคิดสร้างสรรค์ 3) ขั้นตอนจัดทำเรื่องราว 4) ขั้นตอนการแสดง 5) ขั้นตอนดูแลผลตอบกลับ มีส่วนร่วมกับชุมชนในการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาผลิตภัณฑ์อุปกรณ์ชีวมวล อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ เพราะเห็นว่า การร่วมคิด ตัดสินใจ และพัฒนา อุปกรณ์เตาพลังงานชีวมวล จะทำให้การพัฒนาเตาพลังงานชีวมวลสำเร็จเร็วขึ้น และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rerngthai (2020) ที่พบว่า ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยเริ่ม ตั้งแต่ร่วมค้นหาปัญหา ร่วมวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และสรุปหาแนวทางต่าง ๆ ที่เหมาะสมเพื่อนำมาใช้แก้ไขปัญหา

สรุป

การวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนในจังหวัดลำปางมีศักยภาพสูงในการพัฒนาพลังงานชีวมวล จากวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่น โดยมีความพร้อมทั้งด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยี และความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน ซึ่งส่งเสริมให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ภายใต้แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การให้ข้อมูล การทดลองใช้ ไปจนถึงการตัดสินใจร่วมกัน ในประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้ ด้านความสนใจและแรงจูงใจของประชาชน ผลการสำรวจพบว่า ประชาชนมีความสนใจในกระบวนการผลิตพลังงานชีวมวลในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$; S.D. = 0.76) โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาเตาพลังงานชีวมวลเพื่อใช้วัสดุเหลือใช้ในครัวเรือน เช่น กิ่งไม้ แกลบ และซังข้าวโพด ซึ่งแสดงถึงแรงจูงใจ (ฉันทะ) ที่นำไปสู่ความเพียร (วิริยะ) ความมุ่งมั่น (จิตตะ) และการพัฒนาต่อยอด (วิมังสา) ด้านความรู้และความเข้าใจในพลังงานชีวมวล ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในระดับสูง ว่าพลังงานชีวมวลเป็นทางเลือกในการลดต้นทุนพลังงานในครัวเรือน ($\bar{X} = 4.06$; S.D. = 0.91) โดยเฉพาะกลุ่มรายได้น้อยที่ได้รับผลกระทบจากราคาก๊าซหุงต้ม ด้าน การตระหนักรู้เทคโนโลยีและแหล่งทุน ประชาชนส่วนใหญ่ รับรู้ความทันสมัย

ของเทคโนโลยีชีวมวล ($\bar{X} = 3.94$; S.D. = 0.72) รวมถึงการรับรู้ถึง แหล่งเงินทุนที่มั่นคงในระยะยาวที่สามารถนำมาใช้ในการลงทุนเพื่อสร้างเตาพลังงานชีวมวลเพื่อจำหน่าย ($\bar{X} = 3.63$; S.D. = 0.67) แสดงถึงความพร้อมในการขยายผลทางเศรษฐกิจ ด้านการมีส่วนร่วมและการสร้างรายได้การมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับสูง โดยประชาชน เข้ามามีบทบาทในการพัฒนา ปรับปรุง และทดลองใช้เตาพลังงานชีวมวล ($\bar{X} = 3.69$; S.D. = 0.78) ซึ่งช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ ด้านผลกระทบเชิงเศรษฐกิจและสังคม ศูนย์เรียนรู้ด้านพลังงานชีวมวลในชุมชนมีบทบาทสำคัญในการ เสริมสร้างอาชีพให้กับผู้ว่างงาน ($\bar{X} = 3.89$; S.D. = 0.67) และเป็นพื้นที่ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การพึ่งพาตนเอง นอกจากนี้ยังมีการรับรู้ว่าการใช้เตาชีวมวลสามารถ ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้อย่างมีนัยสำคัญ และแม้ในช่วงต้นของการจุดไฟจะเกิดควันบ้าง แต่สามารถจัดการได้ ($\bar{X} = 3.69$; S.D. = 0.71) และด้านการขยายผลและความยั่งยืน ประชาชนแสดงความต้องการ นำผลการทดลองที่ประสบความสำเร็จไปเผยแพร่สู่ชุมชนอื่น ๆ ($\bar{X} = 3.63$; S.D. = 0.46) โดยเน้นเทคโนโลยีที่ประหยัดต้นทุน ใช้วัตถุดิบท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การพัฒนาพลังงานชีวมวลเสริมรายได้ประชาชน 1) ชุมชนควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ค้นหารูปแบบการประหยัดค่าแก๊สหุงต้มในองค์กรขนาดกลางขนาดใหญ่ เพื่อเสนอต่อผู้บริหารองค์กรพิจารณานำไปประยุกต์ใช้ต่อไป และ 2) นักวิจัยควรสนับสนุนให้นักศึกษาระดับบัณฑิต วิจัยพลังงานทดแทนในรูปแบบต่าง ๆ ให้มากขึ้น

ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ 1) ประธานชุมชนบ้านนาแก้วกัว และชุมชน ควรสนับสนุนให้องค์กรชุมชน ใช้พลังงานทางเลือกที่ใช้ปัจจัยที่มีแนวโน้มเป็นของเหลือใช้ในท้องถิ่น โดยเฉพาะภาคการเกษตร ที่มีผลการดำเนินงานแล้วก็ควรจะทำในในส่วนที่ทำอยู่แล้วให้มีการพัฒนาแบบยั่งยืนยิ่งขึ้น 2) หน่วยงานสนับสนุนงบประมาณ ในจังหวัดลำปาง หรือสถานศึกษา ควรเชื่อมการพัฒนา ร่วมกับจังหวัด และหน่วยงานท้องถิ่นควรจัดงบประมาณพัฒนาจังหวัด มาสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสร้างและใช้เตาชีวมวลในชุมชนพื้นที่เป้าหมายแบบเข้มข้นอย่างต่อเนื่อง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า วิธีปฏิบัติการพัฒนาพลังงานชีวมวลแบบสร้างสรรค์ การพัฒนาการผลิตพลังงานชีวมวลนั้น มีความเหมาะสมของการนำชีวมวลมาใช้ประโยชน์และสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ทั้งทางด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านวิถีชีวิตของชุมชน ตลอดถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชุมชนและครัวเรือน และชี้ให้เห็นถึงผลตอบแทนที่จะได้รับจากการลงทุน รวมถึงการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานพัฒนาด้านชุมชน พัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่เทศบาล หน่วยงานส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัดลำปาง ควรนำไปใช้ดำเนินการ อย่างจริงจัง ติดตามประเมินผล และป้องกันควันพิษ โดยประสานงาน

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

กับหน่วยงานที่รับผิดชอบทำอย่างงานเป็นรูปธรรมจัดสรรงบประมาณ ให้ประชาชนได้ทำงานอย่างจริงจังมากขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมการดำเนินงานพลังงานชีวมวลเสริมรายได้ประชาชน ในเชิงบริหารจัดการจะต้องมีรูปแบบการทำงานอย่างเป็นรูปธรรมเช่น

- 1) รูปแบบการลดใช้แก๊สหุงต้ม โดยใช้เตาชีวมวลอย่างจริงจังโดยใช้งบจาก องค์กรปกครองท้องถิ่น
- 2) รูปแบบจากหน่วยงานที่ใช้แก๊สหุงต้ม ต้องมีการปรับเปลี่ยนมาใช้เตาชีวมวล โดยจดยกรายการค่าใช้จ่ายเปรียบเทียบกับการใช้เตาชีวมวล แสดงให้เห็นส่วนต่างของค่าใช้จ่ายให้ชัดเจน ดังนั้นหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม ควรนำแนวทางที่ทีมงานวิจัยไปทดลองใช้แก้ปัญหา เช่นการบริหารสิ่งแวดล้อมให้มีมูลค่า และการทำงานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน มีแผนปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพ ให้มีการมีส่วนร่วมแบบสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ และมีการพัฒนาแบบยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

- 1) ควรวิจัยเรื่อง การพัฒนาเตาชีวมวลประหยัดพลังงาน แปรรูปวัตถุดิบ สร้างเสริมความมั่นคงด้านอาหารของประชาชนในจังหวัดลำปาง
- 2) ควรวิจัยเรื่อง การสร้างนวัตกรรมพลังงานทดแทนแปรรูปจากพลาสติกให้เป็นน้ำมันดีเซล แก้วและชุมชนที่มีเมรุเผาศพในอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
- 3) ควรวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมจากหน่วยงานในพื้นที่กับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นพิษแบบยั่งยืนในจังหวัดลำปาง

References

- Aimsomboon, N. (2017). Guidelines for creating knowledge and understanding of biomass energy through creative drama process, Tambon Plai Phong Phang, Amphoe Amphawa, Samut Songkhram Province. *Journal of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi*, 1(1), 1-29.
- Khaowan, P., & group. (2020). Development of the performance of TLUD type biomass stove at household level”, *RMUTT Research Journal*, 14(1), 52-62.
- Phothacharoen, W. & Chulsak, R. (2019). *Biomass Stove Technology Knowledge Transfer Project to Reduce the Problem of Smog in Omkoi District, Chiang Mai Province*. (Research report). Chiang Mai: Chiang Mai Rajabhat University.

- Phrasunil, J. (2023). *A Success Model for the Development of Villagers Innovators in Community Management for Sustainable Development*. Doctor of Philosophy Thesis. Development Studies Program. Type 2.1. Department of Basic Education. Graduate School: Silpakorn University.
- Rakkeow, S.(2019).*Study of the potential of expired palm trees to be compressed Biomass*. (Research report). Faculty of Agriculture: Rajamangala University of Technology Srivijaya.
- Rerngthai, P. (2020). *People’s Participation in Local Development Plan Preparation: A Case Study of Dongkhon Subdistrict Municipality, Sankhaburi District, Chainat Province*. (Master of Political Science Thesis). Field of Study Politics and government For executives, Faculty of Political Science, Thammasat University. Bangkok.
- Sae-ngae Saichan, K. & Nilkan, L. (2018) .The process of developing household biomass fuel to reducetheuse of cooking gas. *Nakabutra Paritat Journal. Nakhon SiThammarat Rajabhat University*, 10(Special), 116-127.
- Wongsa, K. (2014). *The Future of Thai Energy*. Bangkok: Public Policy Studies Institute, Chiang Mai University.

การประเมินความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย
ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

ASSESSMENT OF NEEDS AND GUIDELINES FOR SAFE SCHOOL ADMINISTRATION BY
SCHOOL ADMINISTRATORS. PRIMARY SCHOOL UNDER THE JURISDICTION OF THE
CHIANG RAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, AREA 3

ปภังกร ไชยวงศ์

Paphangkon Chaiwong

มหาวิทยาลัยพะเยา

Phayao University, Thailand

Received: 2025-05-03

Revised: 2025-05-07

Accepted: 2025-05-07

Corresponding Author's Email: 66205199@up.ac.th

เบอร์โทร : 084-043-4600

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานสถานศึกษาปลอดภัยของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานศึกษาปลอดภัยของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.965 และแบบสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมายคือผู้บริหารโรงเรียน 139 คน และครูผู้รับผิดชอบโครงการสถานศึกษาปลอดภัย 139 คน รวมทั้งสิ้น 278 คน โดยใช้การกำหนดกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นแบบจำแนกองค์ประกอบ ส่วนข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือภัยจากความรุนแรง รองลงมาคืออุบัติเหตุ และผลกระทบต่อสุขภาพ ส่วนที่ต่ำสุดคือการละเมิดสิทธิ 2) แนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย ประกอบด้วย การจัดการความรุนแรงด้วยมาตรการชัดเจนและการคัดกรองนักเรียน การป้องกันอุบัติเหตุผ่านการอบรมและตรวจสอบจุดเสี่ยง การคุ้มครองสิทธิด้วยระบบร้องเรียนและพัฒนาทักษะป้องกันตนเอง และการดูแลสุขภาพด้วยการส่งเสริมสุขภาพจิตและระบบส่งต่อผู้เชี่ยวชาญ

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษาปลอดภัย; สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

Abstract

This research aimed to: 1) assess the essential needs for implementing safe school operations among primary school administrators under the Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 3; and 2) study approaches to improving safe school management by these administrators. The study employed a mixed-methods design using research instruments including a questionnaire—with an IOC ranging from 0.67 to 1.00 and a reliability coefficient of 0.965—and interviews. The target group consisted of 139 school administrators and 139 teachers responsible for the safe school project, totaling 278 participants, selected through purposive sampling. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics including frequency, percentage, mean, and standard deviation, and needs assessment through factor classification. Qualitative interview data were analyzed via content analysis.

The research findings revealed that; 1) the highest priority need was addressing violence, followed by accidents and health impacts, while rights violations ranked lowest, and 2) the safe school management approach includes clear violence prevention measures and student screening; accident prevention through training and risk inspections; rights protection via complaint systems and self-defense skill development; and health care through mental health promotion and referral to specialists.

Keywords: Safe School Administration; under the Office of the Primary Educational Service Area, Chiang Rai Area 3

บทนำ

ปัจจุบันสถานศึกษาต้องเผชิญกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เช่น ความรุนแรง การกลั่นแกล้ง ยาเสพติด และภัยพิบัติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านการศึกษาและคุณภาพชีวิตของผู้เรียนและบุคลากร Nongnaps (2022) แผนยุทธศาสตร์ชาติด้านที่ 1 มุ่งเน้นให้สถานศึกษาสร้างระบบดูแลและป้องกันภัยอย่างเป็นระบบ Ministry of Education (2021) แม้จะมีนโยบาย Quick Win 7 และแนวทาง 3 ป (ป้องกัน ปลุกฝัง ปราบปราม) แต่หลายพื้นที่ยังขาดข้อมูลชัดเจนเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการดำเนินงาน สถานศึกษาปลอดภัย Vichit (2022) ซึ่งสะท้อนถึงช่องว่างขององค์ความรู้ โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการ ในระดับพื้นที่

พื้นที่วิจัยครั้งนี้คือโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 ซึ่งมีความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ ครอบคลุม 5 อำเภอ และเผชิญกับความเสียหายจากภัย 4 กลุ่ม ได้แก่ ความรุนแรง อุบัติเหตุ การละเมิดสิทธิ และผลกระทบต่อด้านสุขภาพ (World Health Organization, 2017) จากประสบการณ์ภาคสนามของผู้วิจัยพบว่า การดำเนินงานสถานศึกษาปลอดภัยในพื้นที่ยังต้องการ

การสนับสนุนที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Suwannee (2021) ที่เน้นการพัฒนาแนวทางเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและสามารถสะท้อนปัญหาและความต้องการของผู้บริหารในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง การศึกษาครั้งนี้มุ่งเป้าไปที่การตอบคำถามว่า “ผู้บริหารต้องการอะไรในการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย”

ผลการวิจัยคาดว่าจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการบริหารที่สอดคล้องกับสภาพจริงในพื้นที่ และใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายทั้งในระดับเขตพื้นที่และระดับกระทรวง โดยเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับความปลอดภัยในสถานศึกษา และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของนักเรียน ครู และบุคลากรในระยะยาว (Piyanch, 2022)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประเมินความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประเมินความต้องการจำเป็นการดำเนินงานสถานศึกษาปลอดภัยของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานศึกษาปลอดภัยของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาประเมินความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาโดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1.กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้บริหาร 139 โรงเรียน จำนวน 139 คน และครูผู้รับผิดชอบโครงการสถานศึกษาปลอดภัยของโรงเรียน 139 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย รวมเป็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 278 คน

2.เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามการศึกษาการดำเนินงานรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วย ตำแหน่งในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 การศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์การดำเนินงานความปลอดภัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย ลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ธ (Likert) ประกอบด้วย 4 ด้าน

- 1.1. ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์
- 1.2. ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ
- 1.3. ภัยที่เกิดจากการถูก ละเมิดสิทธิ
- 1.4. ภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพกายและจิตใจ

โดยมีลักษณะเป็นแบบแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์ให้คะแนน

แบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญ

ส่วนที่ 2: ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์

ส่วนที่ 3: ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ

ส่วนที่ 4: ภัยที่เกิดจากการถูก ละเมิดสิทธิ

ส่วนที่ 5: ภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพกายและจิตใจ

3.การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของแบบสอบถามการศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์การดำเนินงานความปลอดภัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาเอกสาร ความหมาย แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานรักษาความปลอดภัยสถานศึกษา

2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย 1. มาตรการป้องกันปลุกฝังและปราบปรามภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ 2. มาตรการป้องกันปลุกฝังและปราบปรามภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ 3. มาตรการป้องกันปลุกฝังและปราบปรามภัยที่เกิดจากการถูก ละเมิดสิทธิ 4. มาตรการป้องกันปลุกฝังและปราบปรามภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพกายและจิตใจ

3. กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามในการสร้างเครื่องมือ และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

4. สร้างแบบสอบถามฉบับร่างตามนิยามศัพท์เฉพาะ และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม ความสอดคล้อง ความครอบคลุมเนื้อหา เพื่อได้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณา เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์เฉพาะ กับข้อคำถาม และหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) และความเหมาะสมของภาษา จำนวน 3 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) มีการเลือกคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ

6. นำผลที่ได้จากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญมาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการโดยผู้เชี่ยวชาญ ไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามในแบบสอบถามกับนิยามศัพท์เฉพาะที่กำหนดไว้ในแต่ละด้าน ตามแนวคิดการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ปรากฏว่าได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งมีความตรงของเนื้อหา นำไปใช้ในงานวิจัย และแก้ไขปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญให้มีความตรงตามเนื้อหารวมถึงการใช้ภาษา เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

7. ปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมตามค่า IOC และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยผ่านความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษา

8. นำแบบสอบถามไปทดลอง (try-out) กับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ปรากฏว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.965

9. นำข้อมูลการทดลองมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ แล้วนำไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ในรูปแบบสอบถามออนไลน์ (Google form) และนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

4.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

1. ติดต่อขอหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากครูและผู้บริหารสถานศึกษา

2. ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อมแนบ QR Code ลิงค์แบบสอบถามออนไลน์ (Google form) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย และประสานขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับ ดำเนินการวิเคราะห์และสรุปผลตามขั้นตอนการวิจัย จากการส่งแบบสอบถาม จำนวน 139 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 139 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับจากแบบสอบถามออนไลน์ (Google Forms) มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. ผู้วิจัยได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามแล้วนำไปสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 5 คน เพื่อหาแนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและนำข้อมูลไปวิเคราะห์และสรุปผลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถาม ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามจัด ระเบียบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 1 ได้แก่ ตำแหน่งในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษา โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. ข้อมูลประเมินความต้องการจำเป็นการดำเนินงานสถานศึกษาปลอดภัยของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 วิเคราะห์โดยการหาโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นดำเนินงานสถานศึกษาปลอดภัยของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จากแบบสอบถามไปสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษามาเพื่อพัฒนาเป็นแนวทาง

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้สถิติ ดังต่อไปนี้

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

- 1.1 วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งมีสูตร ดังนี้
 - 1.2 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค
2. สถิติพื้นฐาน
 - 2.1 ค่าความถี่ (Frequency)
 - 2.2 ค่าร้อยละ (Percentage)
 - 2.3 ค่าเฉลี่ย (Mean)
 - 2.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Division: S.D.)
3. สถิติ Priority Needs Index (PNI)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการประเมินความต้องการจำเป็นการดำเนินงานสถานศึกษา ปลอดภัยของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานศึกษาปลอดภัยของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาปลอดภัย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการ สถานศึกษาปลอดภัยในระดับมาก เมื่อจำแนกตามกลุ่มภัย 4 ด้าน พบว่า กลุ่มภัยที่มีระดับความต้องการ จำเป็นมากที่สุด คือ ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ รองลงมา ได้แก่ ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ และภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ ตามลำดับ

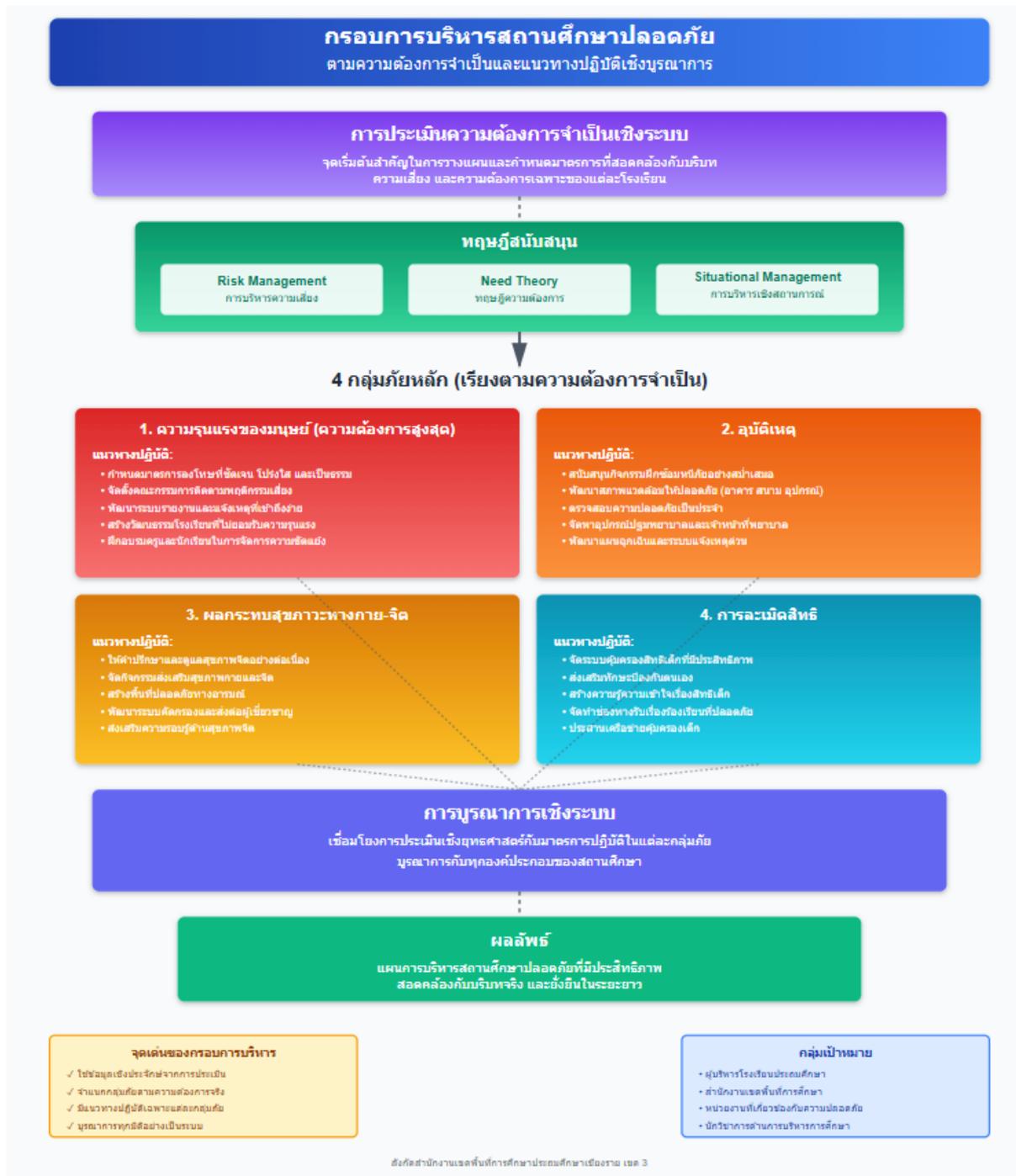
วัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า แนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยสามารถสรุปได้ เป็นรายกลุ่มภัย ดังนี้ภัยจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ ควรกำหนดมาตรการลงโทษที่ชัดเจน โปร่งใส และเป็นธรรม พร้อมทั้งจัดตั้งคณะกรรมการติดตามพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อความรุนแรงภัยจากอุบัติเหตุ ควรส่งเสริม การจัดกิจกรรมฝึกซ้อมหนีภัย การอบรมความปลอดภัย และการพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อ ความปลอดภัย ภัยจากการถูกละเมิดสิทธิ ควรส่งเสริมทักษะการป้องกันตนเองให้กับนักเรียน พร้อมจัดระบบ ดูแลคุ้มครองสิทธิอย่างเป็นรูปธรรม ภัยจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ ควรส่งเสริมทักษะ การจัดการความเครียด การให้คำปรึกษา และการดูแลสุขภาพจิตในสถานศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง “การประเมินความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3” ครั้งนี้ ได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่เน้นความสำคัญของกรอบการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยบนพื้นฐานของการประเมินความต้องการจำเป็นอย่างแท้จริง แม้ว่าผู้บริหารจะตระหนักถึงภาพรวมของความปลอดภัย แต่ยังขาดข้อมูลเชิงลึกในการจำแนกตามกลุ่มภัยต่าง ๆ การประเมินเชิงระบบจึงเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญ เพื่อให้การวางแผนและการกำหนดมาตรการมีความสอดคล้องกับบริบท ความเสี่ยงและความต้องการเฉพาะของแต่ละโรงเรียนอย่างแท้จริง

ผลการวิจัยแบ่งกลุ่มภัยหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ความรุนแรงของมนุษย์ อุบัติเหตุ การละเมิดสิทธิ และผลกระทบทางสุขภาพทางกาย-จิต พบว่า ผู้บริหารมีความต้องการจำเป็นมากที่สุดในเรื่องการจัดการความรุนแรง รองลงมาคืออุบัติเหตุ สุขภาวะ และการละเมิดสิทธิ ตามลำดับ จากนั้นได้เสนอแนวทางปฏิบัติเชิงคุณภาพเฉพาะแต่ละกลุ่มภัย เช่น กำหนดมาตรการลงโทษที่ชัดเจน โปร่งใส และเป็นธรรม พร้อมจัดตั้งคณะกรรมการติดตามพฤติกรรมเสี่ยง สนับสนุนกิจกรรมฝึกซ้อมหนีภัย พัฒนาสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย ส่งเสริมทักษะป้องกันตนเอง จัดระบบคุ้มครองสิทธิ ตลอดจนให้คำปรึกษาและดูแลสุขภาพจิตอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่จึงนำเสนอ “กรอบการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยตามความต้องการจำเป็นและแนวทางปฏิบัติเชิงบูรณาการ” ที่บูรณาการระหว่างการประเมินเชิงยุทธศาสตร์กับมาตรการปฏิบัติในแต่ละกลุ่มภัย โดยไม่แยกการบริหารความปลอดภัยเป็นกิจกรรมเดียว แต่เป็นกระบวนการเชื่อมโยงกับทุกองค์ประกอบของสถานศึกษา ทฤษฎีสนับสนุน ได้แก่ แนวคิดบริหารความเสี่ยง (Risk Management) ทฤษฎีความต้องการ (Need Theory) และการบริหารเชิงสถานการณ์ (Situational Management) อันจะช่วยให้แผนการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระดับนโยบายและปฏิบัติ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับบริบทจริง และยั่งยืนในระยะยาว

แผนภาพ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

1. การประเมินความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาปลอดภัย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ให้ความสำคัญกับความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาปลอดภัยในระดับสูง สะท้อนถึงความตระหนักในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย

ทั้งด้านกายภาพและจิตใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีความเข้าใจถึงความสำคัญของการสร้างความปลอดภัยในการพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน Office of the Basic Education Commission (2021) ที่ส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นพื้นที่ปลอดภัย (Safe School) ครอบคลุมทั้งการป้องกันความรุนแรง อุบัติเหตุ การละเมิดสิทธิ และผลกระทบทางสุขภาพ

1.1 ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์

ผลจากการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการด้านการป้องกันภัยจากความรุนแรงของมนุษย์มีความต้องการจำเป็นสูงสุด โดยเฉพาะมาตรการการมีบทลงโทษผู้กระทำผิดที่เหมาะสม การคัดกรองและเฝ้าระวังนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และการส่งเสริมการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานการณ์ความรุนแรงในสังคมปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้ผู้บริหารตระหนักถึงความจำเป็นในการมีมาตรการที่เข้มงวดเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Srisawat (2019) ที่ชี้ว่า การบริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในด้านความปลอดภัยต้องมีระบบการป้องปรามการใช้ความรุนแรงและส่งเสริมทักษะการแก้ไขปัญหาอย่างสันติควบคู่กัน ในส่วนของมาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการสร้างกฎระเบียบที่พบว่ามีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารยังคงให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการแบบมีผู้บริหารเป็นศูนย์กลาง (Top-down) มากกว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ซึ่งอาจขัดกับ แนวทางของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education (2021) ที่ เน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทในการกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในตนเอง

1.2 ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ

ผลจากการวิจัยพบว่า ด้านภัยจากอุบัติเหตุมีความต้องการจำเป็นในระดับสูงเช่นกัน โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความตระหนักเรื่องความปลอดภัย การตรวจสอบอาคารสถานที่อย่างสม่ำเสมอ และการเตรียมอุปกรณ์ป้องกันอัคคีภัยที่พร้อมใช้งาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอุบัติเหตุเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้เรียนและบุคลากรในสถานศึกษาโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cohen และ Barth (2017) ที่พบว่า การมีมาตรการด้านกายภาพและการฝึกอบรมความปลอดภัยอย่างต่อเนื่องช่วยลดอุบัติเหตุในสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่การมีระบบสอบสวนและวิเคราะห์สาเหตุของอุบัติเหตุได้รับการประเมินความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะโรงเรียนระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่อาจมุ่งเน้นไปที่การป้องกันการเกิดอุบัติเหตุมากกว่าการจัดการเมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้นแล้ว ทั้งนี้ในความเป็นจริง แนวทางการบริหารจัดการความปลอดภัยสากล เช่น ระบบ SHE Management (Safety, Health, Environment) ของ International Labour Organization (ILO) เน้นการวิเคราะห์หาสาเหตุเพื่อนำไปสู่การป้องกันซ้ำ

1.3 ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ

ผลจากการวิจัยพบว่า ด้านภัยจากการถูกละเมิดสิทธิ ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการป้องกันตนเอง การประสานงานกับหน่วยงานคุ้มครองเด็ก และการส่งเสริมการเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ทั้งนี้

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญของการปกป้องคุ้มครองผู้เรียนจากภัยคุกคามและการถูกละเมิดสิทธิ ซึ่งเป็นประเด็นที่สังคมให้ความสำคัญมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ที่เน้นให้สถานศึกษาเป็นพื้นที่ปลอดภัยจากการคุกคามและการละเมิดสิทธิในทุกรูปแบบ การมีระบบคัดกรองบุคคลภายนอกที่เข้ามาติดต่อซึ่งพบว่ามีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ข้อจำกัดด้านทรัพยากร เช่น บุคลากรและงบประมาณในการดำเนินการ อย่างไรก็ตาม ซึ่งขัดแย้งกับ งานวิจัยของ Chaiwong (2018) ที่ชี้ให้เห็นว่าการควบคุมการเข้า-ออกสถานศึกษาเป็นแนวทางสำคัญในการลดความเสี่ยงจากการละเมิดสิทธิและความปลอดภัยเช่นกัน

1.4 ด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพกายและจิตใจ

ผลจากการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการด้านผลกระทบต่อสุขภาพกายและจิตใจ พบว่าผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมทักษะการจัดการความเครียด การเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ และการมีระบบดูแลสุขภาพจิตนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารเล็งเห็นถึงความสำคัญของสุขภาพทางจิตใจที่มีผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการโดยรวมของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Suksamran (2022) ที่พบว่าการเสริมสร้างสุขภาพทางอารมณ์ในนักเรียนช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม การคัดกรองภาวะซึมเศร้าในนักเรียนที่ได้รับการประเมินความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจสะท้อนถึง ความท้าทายในการนำเครื่องมือทางจิตวิทยามาใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา หรืออาจเกิดจากข้อจำกัดในเรื่องบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตเด็ก

2. แนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ในแต่ละด้าน มีดังนี้

2.1. ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์

จากผลการวิจัยพบว่า มาตรการที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ การมีมาตรการลงโทษผู้กระทำผิดที่เหมาะสม แนวทางในการพัฒนา ได้แก่ การกำหนดมาตรการลงโทษที่ชัดเจน โปร่งใส และเป็นธรรม พร้อมทั้งเน้นการบูรณาการการให้คำปรึกษาควบคู่ไปกับการลงโทษ เพื่อแก้ไขพฤติกรรมอย่างยั่งยืน โดยควรสร้างระบบติดตามผลเพื่อป้องกันพฤติกรรมซ้ำ และใช้มาตรการเชิงบวก เช่น การบำเพ็ญประโยชน์ แทนการลงโทษที่รุนแรงเกินจำเป็น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การลงโทษที่ไม่เหมาะสมอาจนำไปสู่ปัญหาพฤติกรรมที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น การบูรณาการการให้คำปรึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการแก้ไขที่ต้นเหตุ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Janruang (2023) ซึ่งระบุว่า การมีมาตรการลงโทษที่ชัดเจน โปร่งใส และคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาและลดอัตราความรุนแรงในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังควรอบรมครูเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองเด็กและการดำเนินการอย่างเหมาะสม เพื่อลดความเสี่ยงในการละเมิดสิทธิเด็ก (Wongsakul, 2022)

2.2. ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ

จากผลการวิจัยพบว่ามาตรการที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ การสร้างความตระหนักรู้ด้านความปลอดภัยให้แก่นักเรียน แนวทางสำคัญ ได้แก่ การจัดอบรมซ้อมหนีไฟ การอบรมปฐมพยาบาลเบื้องต้น และการบูรณาการเรื่องความปลอดภัยในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูควรเป็นตัวอย่างที่ดีด้านความปลอดภัย และควรมีแผนรองรับอย่างต่อเนื่อง พร้อมประเมินผลเพื่อปรับปรุงกิจกรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การสร้างความตระหนักรู้และทักษะการเอาตัวรอดที่ถูกต้องเป็นพื้นฐานสำคัญในการป้องกันและลดความสูญเสียจากอุบัติเหตุ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Chaiwong (2018) ที่ชี้ว่า การบูรณาการเรื่องความปลอดภัยในบทเรียนประจำวัน และการฝึกซ้อมสถานการณ์จำลองบ่อยครั้ง ช่วยลดอุบัติเหตุในโรงเรียนได้จริง โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนชั้นประถมต้น

2.3 ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ

ผลการวิจัยพบว่ามาตรการที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการป้องกันตนเอง แนวทางสำคัญ ได้แก่ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ฝึกทักษะปฏิเสธ การขอความช่วยเหลือ และการสร้างความตระหนักรู้เรื่องสิทธิส่วนบุคคล โดยควรบูรณาการกิจกรรมเหล่านี้ในวิชาสุขศึกษา หรือกิจกรรมแนะแนว นอกจากนี้ควรมีระบบให้คำปรึกษาอย่างเป็นมิตรต่อเด็ก และส่งเสริมบทบาทของครูประจำชั้นในการเฝ้าระวังความเสี่ยง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การเสริมสร้างทักษะการป้องกันตนเอง จะช่วยให้เด็กสามารถรับมือกับสถานการณ์เสี่ยงและปกป้องตนเองจากการถูกละเมิดสิทธิได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Pholsiri (2023) ที่ระบุว่า การพัฒนาทักษะป้องกันตนเองของนักเรียนในระดับประถมศึกษาเป็นเกราะป้องกันสำคัญต่อการถูกล่วงละเมิด โดยเฉพาะเมื่อนำมาใช้ร่วมกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็งและมีส่วนร่วมจากชุมชน ทั้งนี้ควรประสานกับหน่วยงานภายนอก เช่น พม. หรือ มูลนิธิคุ้มครองเด็ก เพื่อจัดการอบรมและช่วยเหลือในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ละเมิดสิทธิ (Pongpaksin, 2020)

2.4 ด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพกายและจิตใจ

จากผลการวิจัยพบว่ามาตรการที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ การส่งเสริมทักษะการจัดการความเครียด แนวทางในการดำเนินการ ได้แก่ การจัดกิจกรรมระบายอารมณ์ผ่านศิลปะ ดนตรี หรือการออกกำลังกาย การอบรมครูให้สามารถรับฟังและประเมินสัญญาณความเครียดของนักเรียนเบื้องต้น และการจัดบริการให้คำปรึกษาอย่างมีระบบ รวมถึงการประสานกับหน่วยงานด้านสุขภาพจิต เช่น โรงพยาบาลหรือศูนย์สุขภาพจิตประจำจังหวัด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความเครียดและปัญหาสุขภาพจิตส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก การส่งเสริมทักษะการจัดการจึงเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Rattanapong (2021) ที่เสนอว่า การเสริมสร้างความสามารถในการจัดการอารมณ์และความเครียดในเด็กประถมศึกษาส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงบวกในระยะยาว และสามารถลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อความรุนแรงและการใช้สารเสพติดได้อย่างมีนัยสำคัญ

สรุป

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา ปลอดภัยในระดับสูง ซึ่งสะท้อนถึงความตระหนักในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยทั้งด้านกายภาพและจิตใจ การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาไม่ได้มุ่งเน้นเพียงแค่การป้องกันภัยจากอุบัติเหตุหรือความรุนแรงเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการป้องกันการละเมิดสิทธิและการดูแลสุขภาพทางกายและจิตใจของนักเรียนอีกด้วย ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ การวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความตระหนักถึงความจำเป็นในการมีมาตรการที่เข้มงวดในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในสถานศึกษา โดยมาตรการสำคัญที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ การลงโทษผู้กระทำความผิดที่เหมาะสม การคัดกรองและเฝ้าระวังนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และการส่งเสริมการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเป็นธรรมในสถานศึกษา โดยการบูรณาการการให้คำปรึกษาควบคู่ไปกับการลงโทษจะช่วยแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อย่างยั่งยืน ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ผลการวิจัยในด้านนี้ชี้ให้เห็นว่า การสร้างความตระหนักด้านความปลอดภัยให้นักเรียนเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด โดยการอบรมซ้อมหนีไฟ การฝึกปฐมพยาบาลเบื้องต้น และการบูรณาการเรื่องความปลอดภัยในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ถือเป็นแนวทางสำคัญในการลดอุบัติเหตุในสถานศึกษา นอกจากนี้ยังควรมีการประเมินผลและปรับปรุงกิจกรรมความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้มั่นใจว่ามาตรการต่าง ๆ มีประสิทธิภาพสูงสุดในการป้องกันอุบัติเหตุ ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ การวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะการป้องกันตนเองและการเสริมสร้างความรู้เรื่องสิทธิเด็ก โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อฝึกทักษะการปฏิเสธและขอความช่วยเหลือ รวมถึงการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในโรงเรียนและการบูรณาการกิจกรรมเหล่านี้เข้าไปในหลักสูตร ซึ่งสามารถช่วยเสริมสร้างการปกป้องสิทธิของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพกายและจิตใจ ผลการวิจัยระบุว่า ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการส่งเสริมทักษะการจัดการความเครียด ซึ่งสามารถดำเนินการได้โดยการจัดกิจกรรมที่ช่วยผ่อนคลาย เช่น การฝึกสมาธิ การทำกิจกรรมกลางแจ้ง หรือการจัดโซนผ่อนคลายในโรงเรียน การอบรมครูให้สามารถสังเกตและดูแลนักเรียนที่มีภาวะเครียดได้อย่างเหมาะสม ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สำคัญในการดูแลสุขภาพทางจิตของนักเรียน

จากผลการวิจัยทั้งหมดนี้ สะท้อนให้เห็นว่า การบริหารจัดการสถานศึกษาปลอดภัยต้องใช้มาตรการหลายด้านที่มีความสอดคล้องและครบถ้วน ทั้งในด้านการป้องกัน การปลุกฝัง และการเฝ้าระวัง โดยต้องมีการสนับสนุนกลไกที่ยั่งยืนจากความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชนรอบข้าง ซึ่งจะช่วยในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในสถานศึกษาประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ผลการวิจัยยืนยันว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความตระหนักรู้สูงต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาปลอดภัย ซึ่งครอบคลุมมิติที่หลากหลาย ตั้งแต่ความปลอดภัยทางกายภาพ จิตใจ การป้องกันภัยจากความรุนแรง อุบัติเหตุ การละเมิดสิทธิ ไปจนถึงการดูแลสุขภาพของนักเรียน เพื่อให้การดำเนินงานด้านความปลอดภัยเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการดังนี้:

สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา: ควรมีบทบาทในการสนับสนุนองค์ความรู้งบประมาณ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้การบริหารจัดการความปลอดภัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้สามารถปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการให้ดียิ่งขึ้น

สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา: ควรนำผลการวิจัยไปเป็นกรอบแนวคิดในการวางแผนและดำเนินงานด้านความปลอดภัย โดยบูรณาการมาตรการความปลอดภัยเข้าสู่กิจกรรมต่าง ๆ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในโรงเรียน การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นความปลอดภัยต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

สำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา: การตระหนักถึงบทบาทของตนเองในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวข้อง จะช่วยให้สามารถสนับสนุนการดำเนินงานด้านความปลอดภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับชุมชนและผู้ปกครอง: การเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน และการร่วมกันเฝ้าระวัง จะเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความปลอดภัยให้กับนักเรียน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังได้ชี้ให้เห็นถึงความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาในแต่ละด้านของภัยคุกคาม ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปพิจารณาในการกำหนดนโยบายและมาตรการที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสถานศึกษา ตัวอย่างเช่น การเน้นมาตรการลงโทษที่เหมาะสมควบคู่กับการให้คำปรึกษาในด้านความรุนแรง การสร้างความตระหนักรู้และการฝึกทักษะในด้านอุบัติเหตุ การพัฒนาทักษะการป้องกันตนเองและการให้ความรู้เรื่องสิทธิในด้านการละเมิดสิทธิ และการส่งเสริมทักษะการจัดการความเครียดและการดูแลสุขภาพจิตในด้านสุขภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาปลอดภัยของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษาในด้านการป้องกันความรุนแรงและการละเมิดสิทธิ

2.2 ควรศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการสุขภาพจิตและความเครียดของครูในสถานศึกษา

2.3 ควรวิจัยพัฒนาและศึกษาหลักสูตรการเสริมสร้างความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุในสถานศึกษา

References

- Chaiwong, P. (2018). Access control in schools to reduce safety risks. *Early Childhood Education Journal*, 12(2), 45-60.
- Cohen, J., & Barth, J. M. (2017). School safety and injury prevention: A systematic review of intervention effectiveness. *Journal of School Health*, 87(11), 864-876.
- International Labour Organization. (2020). *SHE Management (Safety, Health, Environment) guidelines for schools*. ILO Publications.
- Janruang, S. (2023). Transparent disciplinary measures for violence prevention in schools. *Educational Research Journal*, 15(1), 78-92.
- Ministry of Education, Thailand. (2021). *National Strategy Plan Part 1: Safe School Development*. Bangkok: Office of the Education Council.
- Nongnapas, S. (2022). Emerging threats in schools: Violence and bullying. *Journal of Management Studies*, 10(3), 112-125.
- Office of the Basic Education Commission. (2021). *Guidelines for Safe School Implementation*. Bangkok: Ministry of Education.
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education. (2021). *Handbook on Student Participation in School Administration*. Bangkok: Ministry of Education.
- Pholsiri, K. (2023). Self-protection skills development for primary students. *Journal of Child Protection*, 8(3), 201-215.
- Piyanuch, W. (2022). Impact of school safety on students' quality of life. *Journal of Education*, 18(2), 34-50.
- Pongpaksin, R. (2020). Collaboration between schools and child protection agencies. *Social Work Journal*, 11(1), 33-48.
- Rattanapong, S. (2021). Stress and emotional management in primary students. *Journal of Educational Psychology*, 16(4), 220-235.
- Srisawat, N. (2019). Violence prevention systems in schools: Peaceful approaches. *International Journal of School Safety*, 5(2), 90-105.
- Suksamran, P. (2022). Emotional well-being and academic achievement. *Journal of Educational Psychology*, 13(3), 145-160.
- Suwannee, J. (2021). Context-based models for safe school administration. *Journal of Educational Administration*, 7(2), 89-104.
- United Nations. (1989). *Convention on the Rights of the Child*. New York: UN General Assembly.
- Vichit, B. (2022). Gaps in school safety management. *Social Studies Journal*, 14(4), 155-170.

Wongsakul, A. (2022). Teacher training on child protection laws. *Journal of Education Law*, 6(2), 77-92.

World Health Organization. (2017). *School safety and security: A practical guide*. WHO Regional Office for South-East Asia.

ประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในเขตเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่
THE EFFICIENCY OF MUNICIPAL SOLID WASTE MANAGEMENT
IN SUBDISTRICT MUNICIPALITIES OF CHIANG MAI PROVINCE

¹วริญญา สุเตนนท์ และ ²อุดมโชค อาชาวิมลกิจ

¹Waranya Sutaenan and ²Udomchoke Asawimalkit

¹คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University, Thailand

¹Corresponding Author E-mail: waranya_sutenant@cmu.ac.th

Received: 2025-05-25

¹เบอร์โทร: 085-623-3553

Revised: 2025-06-09

Accepted: 2025-06-10

บทคัดย่อ

การศึกษา เรื่อง “ประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในเขตเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายประสิทธิภาพ และวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกเทศมนตรีตำบล เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการขยะมูลฝอย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบรายงานผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดของแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” จากเทศบาลตำบลภายใต้การคัดเลือกตามเกณฑ์ในการศึกษา จำนวน 10 แห่ง

ผลการศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลที่ศึกษา โดยแบ่งการอธิบาย ออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะต้นทาง ระยะกลางทาง และระยะปลายทาง อยู่ในระดับปานกลาง อีกทั้งยังพบว่า เทศบาลตำบลที่ศึกษามีแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยที่สอดคล้องกับกรอบแนวทางของแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565 – 2570) ซึ่งให้ความสำคัญกับการคัดแยกขยะมูลฝอย ณ ต้นทาง ลดอัตราการเกิดขยะมูลฝอยเพื่อให้เหลือขยะที่ต้องกำจัดน้อยที่สุด อย่างไรก็ตาม แนววิธีการจัดการขยะของเทศบาลตำบลแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันในบางประเด็น เช่น รูปแบบของการให้ความรู้ และสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชน การจัดกิจกรรมคัดแยกขยะมูลฝอย และรูปแบบการเก็บ ขนขยะมูลฝอยไปกำจัด ซึ่งเป็นไปตามบริบทด้านการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชน และความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

คำสำคัญ: การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน; ประสิทธิภาพ; คัดแยกขยะ; เทศบาลตำบล

Abstract

The study titled “The efficiency of Municipal Solid Waste Management in Subdistrict Municipalities of Chiang Mai Province” aimed to examine the efficiency and methods of solid waste management within selected subdistrict municipalities in Chiang Mai. This qualitative research collected data from key informants, including subdistrict mayors and waste management personnel. Research tools included semi-structured interviews and analysis of performance reports based on the indicators of the “Clean Province” Community Waste Management Action Plan. Ten subdistrict municipalities were selected according to predetermined criteria.

The findings indicated that the efficiency of waste management in the studied municipalities—analyzed across three stages: initial (source), intermediate (collection/transportation), and final (disposal)—was at a moderate level. The waste management approaches aligned with Thailand’s National Waste Management Master Plan (Phase 2: 2022–2027), emphasizing waste separation at the source and reducing overall waste generation. However, certain practices varied across municipalities, such as methods for public education and awareness, waste separation activities, and waste collection and disposal systems. These differences reflected local administrative contexts, levels of community participation, and area-specific suitability.

Keywords: Community solid waste management; Efficiency; Waste separation; Subdistrict municipality

บทนำ

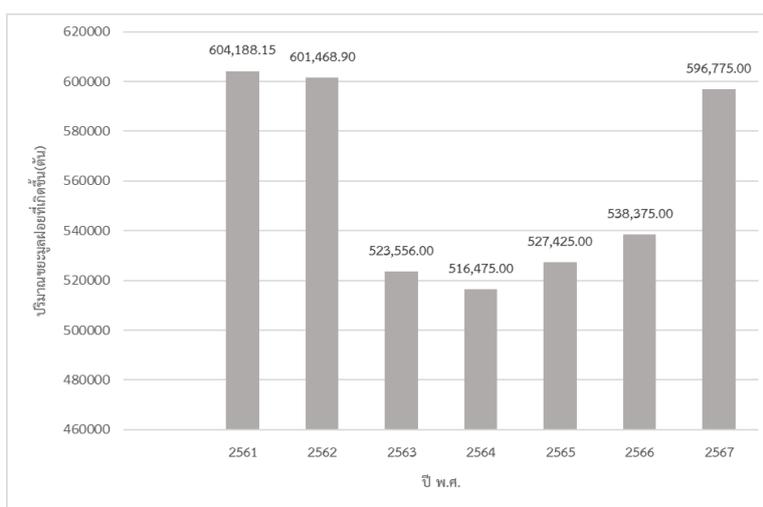
ขยะมูลฝอย หมายถึง เศษวัสดุ หรือสิ่งของที่ผ่านการใช้งานหรือการบริโภคแล้ว นำมาใช้ประโยชน์อื่นอีกไม่ได้ จึงถูกทิ้งให้กลายเป็นขยะ ยังหมายรวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้ว เศษวัสดุ สิ่งของอื่น ๆ ที่เกิดจากกระบวนการผลิต การจำหน่าย การบริโภค และกิจกรรมอื่นของมนุษย์ ได้แก่ ขยะมูลฝอยชุมชน ของเสียอันตรายชุมชน กากของเสียอุตสาหกรรม มูลฝอยติดเชื้อ ขยะบรรจุภัณฑ์ ขยะพลาสติก ขยะอาหาร ฯลฯ Pollution Control Department (2022) ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่เป็นวาระสำคัญที่ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาวิธีการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา เนื่องจากส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดมลพิษในด้านต่าง ๆ ส่งกลิ่นเหม็นรบกวน ทำให้น้ำเน่าเสีย เป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค และสัตว์พาหะนำโรค เช่น หนู แมลงวัน ยุง ฯลฯ (Pollution Control Department, 2023)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ตามระเบียบ หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหาร

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งกำหนดให้ต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง Department of Local Administration (2009) โดยต้องมีการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ไม่ให้มีตกค้างในพื้นที่ มีระบบจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สามารถนำขยะมูลฝอยกลับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านอื่น ๆ การจัดการขยะมูลฝอยจึงต้องมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบตั้งแต่การลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอย การคัดแยกขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด การเก็บรวบรวม การขนส่ง การแปรสภาพ และการนำไปกำจัดหรือทำลาย รวมทั้งการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การใช้ซ้ำ การนำกลับมาใช้ใหม่ เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่ ไม่ให้ส่งกลิ่นเหม็น และไม่ก่อให้เกิดเชื้อโรคในพื้นที่

จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่ ความเจริญรุ่งเรืองในทุกด้านย่อมก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ ซึ่งต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงเกิดการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ที่มีความสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ (พ.ศ. 2565 - 2570) มุ่งเน้นการคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง ให้มีมาตรการรองรับการเก็บ ขน และส่งกำจัดอย่างถูกต้อง รวมไปถึงการลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง (single - use plastics) โดยมีสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่จัดทำเป็นแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ระดับจังหวัด เพื่อเป็นกรอบแนวทางให้อำเภอทั้ง 25 อำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 211 แห่ง ในพื้นที่ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 แห่ง เทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 1 แห่ง เทศบาลเมือง จำนวน 4 แห่ง เทศบาลตำบล จำนวน 116 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 89 แห่ง นำไปขับเคลื่อนให้บรรลุตามเป้าหมาย Chiang Mai Provincial Local Administration Office (2024) สถานการณ์ด้านการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ตามข้อมูลที่กรมควบคุมมลพิษได้รายงานข้อมูล พร้อมทั้งได้จำแนกปริมาณขยะมูลฝอย จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2561 – 2567 ดังแสดงตามภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงข้อมูลสถานการณ์ปริมาณขยะมูลฝอย จังหวัดเชียงใหม่ ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ, 2567

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า สถานการณ์จำนวนขยะในจังหวัดเชียงใหม่ มีแนวโน้มปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้จะมีแนวโน้มลดลงในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 – 2564 ก็ตาม Pollution

Control Department (2024) ปัญหาปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่ผ่านมาว่าไม่มีการคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง การจัดทำระบบเก็บขนขยะมูลฝอยที่ยังคงมีประสิทธิภาพไม่ดีพอ อีกทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยที่ยังคงใช้วิธีการแบบฝังกลบที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในอนาคต และยังสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนไม่ให้ความสำคัญกับปัญหาขยะมูลฝอย ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกขยะมูลฝอยที่ต้นทางค่อนข้างน้อย ผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่าเทศบาลตำบลเป็นรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการจัดตั้งมากที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่ Chiang Mai Provincial Local Administration Office (2024) มีระดับความเป็นกิ่งสังคมชุมชนเมือง ทำให้ความหนาแน่นของประชาชนค่อนข้างสูง ส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่มีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นตาม แต่กลับมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการในพื้นที่ไม่ค่อยมากนัก Chiang Mai Provincial Local Administration Office (2025) ดังนั้น การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจการจัดการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลตำบลให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล จึงเป็นส่วนสำคัญเพื่อป้องกัน แก้ไข รวมทั้งลดผลกระทบจากปัญหาขยะมูลฝอยที่จะส่งผลกระทบต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสม ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงบประมาณที่ใช้ในการจัดการขยะมูลฝอย ตลอดจนสามารถนำแนวทาง และวิธีการที่ได้รับมาเป็นแบบอย่างในการจัดการขยะมูลฝอยในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่ออธิบายประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาวิธีการจัดการขยะมูลฝอยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาและเก็บข้อมูลสถานการณ์ด้านขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบล ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2567 โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study)

1. การศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง กฎหมาย ระเบียบ นโยบาย แนวทางปฏิบัติ บทความ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. แบบรายงานข้อมูลผลการดำเนินการตามตัวชี้วัดตามแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2567 ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ที่รายงานมายังสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) แบบไม่เป็นทางการจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย นายกเทศมนตรีตำบล และเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลผู้รับผิดชอบการจัดการขยะมูลฝอย ครอบคลุมเทศบาลตำบลที่ศึกษา จำนวน 10 แห่ง ภายใต้การคัดเลือกตามเกณฑ์ ได้แก่ เป็นเทศบาลตำบลที่มีความตั้งใจที่จะให้ข้อมูลในด้านการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ เป็นเทศบาลตำบลที่มาจากพื้นที่อำเภอที่ไม่ซ้ำกัน เป็นเทศบาลตำบลที่ไม่เป็นที่ตั้งของสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นเทศบาลตำบลมีการให้บริการการเก็บ ขนขยะมูลฝอย และเป็นเทศบาลตำบลที่มีลักษณะของพื้นที่ที่แตกต่างกัน โดยสามารถสรุปรายชื่อเทศบาลตำบลและข้อมูลพื้นฐานด้านขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลที่ต้องการศึกษา ดังนี้

ทต.	ขนาดพื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวน ประชากร (คน)	ความหนาแน่น ของประชากร (ต่อ 1 ตร.กม)	ปริมาณขยะมูลฝอยที่เก็บขนไปกำจัด ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565-2567		
				2565	2566	2567
หางดง	2.72	6,843	2,516	2,741.10	5,176.10	5,169.60
สันป่าเปา	6.46	4,821	746	1,163.22	1,209.31	1,190.98
สองแคว	8.5	4,730	556	652.00	629.64	609.27
สันผีเสื้อ	12	12,464	1,039	3,912.90	3,792.06	3,858.70
เวียงพร้าว	12.3	4,597	374	1,331.27	1,278.27	1,260.04
ทุ่งสะโตก	15	6,079	405	699.81	627.78	633.15
สันโป่ง	21.60	10,837	502	1,663.15	2,075.89	1,945.97
แม่ฮาด	40	10,544	264	1,586.51	1,578.76	1,535.59
ออนใต้	41.53	5,351	129	628.83	603.11	622.24
ไชยปราการ	49.13	15,729	320	3,000.58	2,903.28	2,893.27

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานด้านขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลที่ต้องการศึกษา ที่มา: สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่, 2568

เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structure Interview Form) โดยเป็นลักษณะคำถาม แบบปลายเปิด (Open end) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผ่านทางโทรศัพท์ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่ 2) แบบรายงานข้อมูลผลการดำเนินการตามตัวชี้วัดตามแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ของเทศบาลตำบลในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ที่รายงานมายังสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ 1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ที่ได้ทำการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาหาข้อสรุป และนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาสรุปเรียบเรียงความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เป็นภาพรวม เพื่อทำการสรุปข้อมูลตามคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่ออธิบายประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกระบวนการดำเนินงานที่ครอบคลุมทั้ง 3 ระยะ ได้แก่ ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง ผลการวิจัยพบว่า

1. ระยะต้นทาง การลดปริมาณและคัดแยกขยะมูลฝอยโดยใช้หลักการ 3 Rs ได้แก่ Reduce (ใช้น้อย) คือ การลดระดับการใช้ขยะให้อยู่ในสัดส่วนที่พอเหมาะ เพื่อเป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะเกิดขึ้น Reuse (ใช้ซ้ำ) คือ การนำสิ่งของที่ใช้แล้วและยังสามารถใช้งานได้ กลับมาใช้ประโยชน์อีก และ Recycle (นำกลับมาใช้ใหม่) คือ การนำวัสดุสิ่งของต่างๆ เช่น กระดาษ แก้ว พลาสติก มาแปรรูป โดยใช้กรรมวิธีต่างๆ เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่แล้วนำกลับมาใช้อีกครั้ง พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน สร้างเครือข่าย และรวมกลุ่มจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น ธนาคารขยะ เพื่อคัดแยกขยะรีไซเคิล การทำปุ๋ยอินทรีย์หรือนำหมักชีวภาพ เพื่อคัดแยกขยะเปียกหรือขยะอินทรีย์ และกิจกรรมนำขยะบรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ กลับมาใช้ประโยชน์ โดยพบว่าเทศบาลตำบลมีประสิทธิภาพในการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ระยะกลางทาง เป้าหมายเพื่อจัดระบบการเก็บรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอยอย่างเหมาะสม ได้แก่ การจัดวางถังขยะให้เพียงพอและสอดคล้องกับประเภทขยะมูลฝอย กำหนดตารางวันและเส้นทางการเก็บขนขยะมูลฝอย พร้อมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ จัดระบบการเก็บขนขยะแยกประเภท เช่น การเก็บขนขยะเปียก หรือขยะอินทรีย์แยกออกจากขยะมูลฝอยทั่วไป การใช้นานพาหนะขนส่งขยะที่เพียงพอและได้มาตรฐาน รวมทั้งมีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นให้เป็นไปตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด ซึ่งเทศบาลตำบลมีประสิทธิภาพในระดับปานกลาง

1.3. ระยะปลายทาง ขยะมูลฝอยได้รับการจัดเก็บและนำไปกำจัดอย่างต่อเนื่อง ไม่ให้เกิดขยะตกค้างหรือขยะสะสม มีสถานที่หรือศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม เพื่อกำจัดขยะมูลฝอยหรือแปรรูปขยะมูลฝอย โดยต้องมีระบบการคัดแยกขยะมูลฝอยและนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์จากต้นทางให้มากที่สุด เพื่อลดปริมาณขยะที่ต้องกำจัด และช่วยลดพื้นที่และต้นทุนในการกำจัด รวมทั้งมีการเลือกใช้วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งประสิทธิภาพด้านการกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบล พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาวิธีการจัดการขยะมูลฝอยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ทต.	วิธีการจัดการขยะมูลฝอย				
	การวางแผน	การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชน	การนำขยะมูลฝอยกลับไปใช้ประโยชน์	การเก็บ ขนขยะมูลฝอย และรูปแบบการกำจัดขยะ	การออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
หางดง	มีการวางแผนและกำหนดนโยบาย	- ประชาสัมพันธ์ 4 ช่องทาง - ความถี่ 1 ครั้ง/เดือน	- ธนาคารขยะ - ปู่หมัก - นำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ใหม่ 2 ครั้งต่อปี	- ดำเนินการเอง - มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย จำนวน 2 จุด - ฝังกลบ	มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
สันป่าเปา	มีการวางแผนและกำหนดนโยบาย	- ประชาสัมพันธ์ 4 ช่องทาง - ความถี่ 1 ครั้ง/เดือน	- ธนาคารขยะ - นำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ใหม่ 2 ครั้งต่อปี	- จ้างเหมาเอกชน - มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย 6 จุด - ฝังกลบ	มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
สองแคว	มีการวางแผนและกำหนดนโยบาย	- ประชาสัมพันธ์ 3 ช่องทาง - ความถี่ 1 ครั้ง/เดือน	-ธนาคารขยะ - นำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ใหม่ 2 ครั้งต่อปี	- ดำเนินการเอง -มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย 9 จุด -ฝังกลบ	มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
สันผีเสื้อ	มีการวางแผนและกำหนดนโยบาย	- ประชาสัมพันธ์ 4 ช่องทาง - ความถี่ 4 ครั้ง/เดือน	-ธนาคารขยะ -กิจกรรมขยะแลกไข่ -การทอดผ้าป่าขยะ - น้ำหมักชีวภาพ - นำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ใหม่ 4 ครั้งต่อปี	- ดำเนินการเอง - มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย 9 จุด -ฝังกลบ	มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลที่ศึกษา ที่มา: สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่, 2568

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ทต.	วิธีการจัดการขยะมูลฝอย				
	การวางแผน	การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชน	การนำขยะมูลฝอยกลับไปใช้ประโยชน์	การเก็บ ขนขยะมูลฝอย และรูปแบบการกำจัดขยะ	การออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
เวียงพร้าว	มีการวางแผนและกำหนดนโยบาย	- ประชาสัมพันธ์ 4 ช่องทาง - ความถี่ 1 ครั้ง/เดือน	- ธนาคารขยะ - นำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ใหม่ 5-6 ครั้งต่อปี	- จ้างเหมาเอกชน - มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย 12 จุด - ฝังกลบ	มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
ทุ่งสะโตก	มีการวางแผนและกำหนดนโยบาย	- ประชาสัมพันธ์ 5 ช่องทาง - ความถี่มากกว่าจำนวน 5 ครั้ง/เดือน	- ธนาคารขยะ - นำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ใหม่ 4 ครั้งต่อปี	- ดำเนินการเอง - มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย 12 จุด - ฝังกลบ	มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
สันโป่ง	มีการวางแผนและกำหนดนโยบาย	- ประชาสัมพันธ์ 7 ช่องทาง - ความถี่ 4 ครั้ง/เดือน	- ธนาคารขยะ - นำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ใหม่ จำนวน 5 ครั้งต่อปี - การทำปุ๋ย - ประดิษฐ์สิ่งของจากขยะพลาสติก	- จ้างเหมาเอกชน - มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย 5 จุด - ฝังกลบ	มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
แม่ฮ้อย	มีการวางแผนและกำหนดนโยบาย	- ประชาสัมพันธ์ 4 ช่องทาง - ความถี่ 1 ครั้ง/เดือน	- ธนาคารขยะ - โครงการคัดแยกขยะ - นำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ใหม่ 2 ครั้งต่อปี	- ดำเนินการเอง - มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย 19 จุด - ฝังกลบ	มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
ออนใต้	มีการวางแผนและกำหนดนโยบาย	- ประชาสัมพันธ์ 3 ช่องทาง - ความถี่ 1 ครั้ง/เดือน	- ไม่มีธนาคารขยะ - ไม่มีการนำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ใหม่	- ดำเนินการเอง - ไม่มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทในที่สาธารณะ	มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
ไชยปราการ	มีการวางแผนและกำหนดนโยบาย	- ประชาสัมพันธ์ 3 ช่องทาง - ความถี่ 1-2 ครั้ง/เดือน	- มีธนาคารขยะ - ไม่มีการนำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ใหม่	- ดำเนินการเอง - มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย จำนวน 2 จุด - ฝังกลบ	มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลที่ศึกษา ที่มา: สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่, 2568

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ประเด็นวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

1. ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนและกำหนดนโยบาย โดยเทศบาลตำบลมีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ระบุกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย มีการจัดสรรงบประมาณ การกำหนดแนวทางรวมทั้งจัดสรรอัตรากำลังบุคลากรเพื่อการบริหารปฏิบัติหน้าที่ด้านการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ พบว่า เทศบาลตำบลที่ศึกษาจำนวน 10 แห่ง เทศบาลตำบลทุกแห่งมีการวางแผนและกำหนดนโยบายในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 100 เช่น เทศบาลตำบลเวียงพร้าว อำเภอพร้าว ได้มีการกำหนดแผนและนโยบายด้านการจัดการขยะรีไซเคิล โดยให้ทุกหมู่บ้านในพื้นที่ดำเนินการคัดแยกขยะรีไซเคิลแล้วนำมาจำหน่ายในรูปแบบธนาคารขยะ

2. ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชนและการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะ ณ คริวเรือน พบว่า เทศบาลตำบลที่ศึกษา จำนวน 10 แห่ง เทศบาลตำบลทุกแห่ง คิดเป็นร้อยละ 100 มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องการคัดแยกขยะ รมรณรงค์สร้างจิตสำนึกในการลดและคัดแยกขยะ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะ รวมทั้งประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ภายในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบ เช่น เสียงตามสาย หอกระจายข่าว ป้ายประชาสัมพันธ์ การเคาะประตูบ้าน เป็นต้น แต่มีข้อแตกต่างกันในเรื่องของช่องทางในการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ และความถี่ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ เช่น เทศบาลตำบลสันป่าสัก อำเภอแมริม มีการดำเนินการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนในด้านการจัดการขยะมูลฝอย จำนวน 7 ช่องทาง ได้แก่ 1) เอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่คู่มือ หรือแผ่นพับ 2) ป้ายประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่ 3) เสียงตามสาย/หอกระจายข่าว 4) Social Media/สื่อออนไลน์ 5) รถประชาสัมพันธ์ของ อบต. 6) 4) แอปพลิเคชัน Line และ 7) การเคาะประตูบ้าน (Knock Door Marketing)

3. ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับการนำขยะมูลฝอยกลับไปใช้ประโยชน์ เช่น การจัดตั้งธนาคารขยะ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนคัดแยกขยะรีไซเคิลในครัวเรือน และสนับสนุนให้นำแนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) มาใช้ในการจัดการขยะ การส่งเสริมและสนับสนุนการทำปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์ในครัวเรือน รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำขยะบรรจุภัณฑ์นำกลับไปใช้ประโยชน์ พบว่า เทศบาลตำบลที่ศึกษา จำนวน 10 แห่ง เทศบาลตำบลมีการส่งเสริมให้มีการนำขยะบรรจุภัณฑ์กลับไปใช้ประโยชน์ จำนวน 8 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 80 และเทศบาลตำบล 2 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 20 ไม่พบข้อมูลว่ามีการจัดกิจกรรมที่นำขยะบรรจุภัณฑ์กลับไปใช้ประโยชน์แต่อย่างใด เนื่องจากเทศบาลตำบลมีการบรรจุแผนงาน/โครงการที่ไม่ครอบคลุมการจัดกิจกรรมดังกล่าว และอีกประการหนึ่งพบว่า เทศบาลตำบลแต่ละแห่งมีข้อแตกต่างในเรื่องของรูปแบบของกิจกรรมที่เกี่ยวกับการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ โดยจะขึ้นอยู่กับประเภทของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ เช่น เทศบาลตำบลสันป่าสักมีการนำขยะเปียกหรือขยะอินทรีย์มาใช้ประโยชน์ในรูปแบบของการทำปุ๋ยหมัก หรือนำหมักชีวภาพ เทศบาลตำบลทุ่งสะโตกนำขยะพลาสติกมาอัดเป็นก้อนแล้วนำไปจำหน่าย เทศบาลตำบลเวียงพร้าวมีการจัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิล

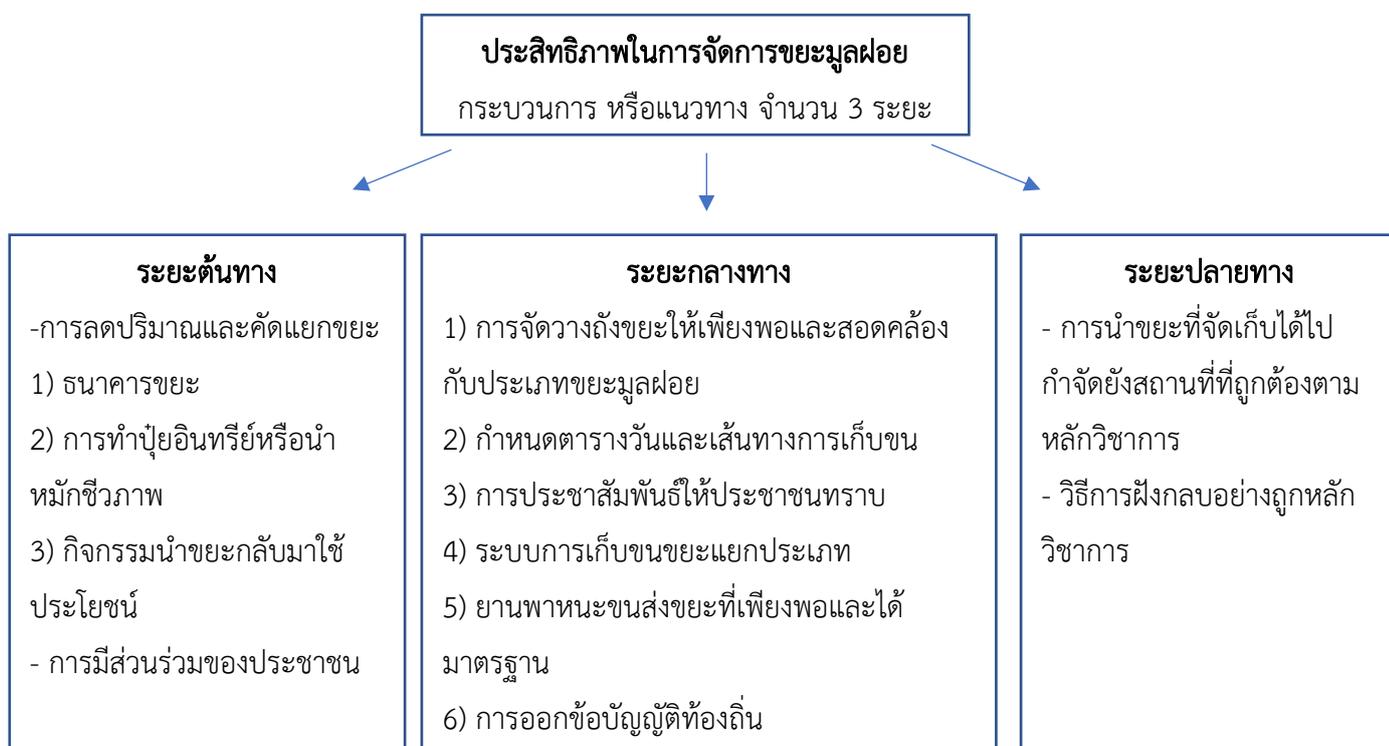
4. ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับการเก็บ ขนมูลฝอยเพื่อนำไปกำจัด และรูปแบบการกำจัดขยะ ซึ่งควรมีการจัดเก็บ และขนขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท เช่น การเก็บขนขยะเปียกหรือขยะอินทรีย์แยกออกจากขยะทั่วไป การวางถังขยะแบบแยกประเภทในพื้นที่สาธารณะตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ การจัดให้มียานพาหนะ

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ขนส่งขยะมูลฝอยที่เพียงพอ และตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการนำขยะมูลฝอยที่จัดเก็บได้ไปกำจัด ในสถานที่ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ พบว่า เทศบาลตำบลที่ศึกษา จำนวน 10 แห่ง มีรูปแบบการเก็บ ขนขยะมูลฝอย ที่แตกต่างกันออกไปอยู่ 2 วิธีหลัก ได้แก่ (1) การจ้างเหมาเอกชนให้ดำเนินการ จำนวน 3 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 30 และ (2) เทศบาลตำบลดำเนินการเอง โดยใช้รถเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบล จำนวน 7 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 70 และอีกประการหนึ่งพบว่า เทศบาลตำบลที่ศึกษา จำนวน 10 แห่ง เทศบาลตำบลจำนวน 1 แห่ง ไม่มีภาชนะ รองรับขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทในที่สาธารณะ เทศบาลตำบล จำนวน 2 แห่ง มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย แบบแยกประเภทในที่สาธารณะไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน/ชุมชน เนื่องจากไม่มีการบรรจุโครงการ/กิจกรรม ลงไปในแผนพัฒนาท้องถิ่น ทำให้ไม่มีงบประมาณในการจัดหาภาชนะรองรับขยะมูลฝอย และเทศบาลตำบล จำนวน 7 แห่ง มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทในที่สาธารณะครอบคลุมทุกหมู่บ้าน/ชุมชน ในส่วนของรูปแบบการกำจัดขยะ พบว่า เทศบาลตำบลที่ศึกษา จำนวน 10 แห่ง ทุกแห่งมีการเลือกใช้วิธีการ กำจัดขยะมูลฝอยโดยใช้วิธีการฝังกลบ ณ สถานที่กำจัดอย่างถูกหลักวิชาการ

5. ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อกำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการในการเก็บ ขน และกำจัดขยะมูลฝอย พบว่า เทศบาลตำบลที่ศึกษา จำนวน 10 แห่ง เทศบาล ตำบลทุกแห่งมีการดำเนินการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 100

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย

วิธีการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่ มีแนวทางและกรอบการดำเนินงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งระยะต้นทางถือเป็นระยะสำคัญในการลดอัตราการเกิดขยะมูลฝอยเข้าสู่ปลายทาง เมื่อเปรียบเทียบแต่ละพื้นที่ที่จะพบว่า การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลแต่ละแห่ง จะมีความแตกต่างกันตามบริบทของเทศบาลตำบล การจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้ สร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนในพื้นที่ให้เกิดความตระหนักรู้ จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกขยะ ณ ครัวเรือน ซึ่งจะสามารถช่วยในการจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่ลดลง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า

1.1 ระยะต้นทางเทศบาลตำบลที่ศึกษาได้นำหลัก 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) นำมาใช้ในการจัดการขยะมูลฝอย ณ ต้นทาง ผ่านโครงการธนาคารขยะรีไซเคิล การทำปุ๋ยอินทรีย์จากขยะเปียกหรือขยะอินทรีย์ และกิจกรรมการส่งเสริมให้มีการนำขยะบรรจุภัณฑ์ไปใช้ประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องตามแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565 – 2570) และแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” กระทรวงมหาดไทย โดยเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ระดับครัวเรือน ที่ส่งผลให้เกิดการลดปริมาณขยะมูลฝอยได้ตั้งแต่ต้นทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wichaidit, and Chompan (2023) ที่ได้ระบุว่า สมาชิกในชุมชนที่ตระหนักถึงปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทำให้เกิดความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยที่ยั่งยืน Wichaidit, and Chompan (2023) และงานวิจัยของ Huan-arom, Panyadee, Kaewthip, and Aeka-eiam (2024) ที่กล่าวว่า ถ้าขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรต่าง ๆ จะทำให้การจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีประสิทธิภาพประสิทธิผลและไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้เลย (Huan-arom, Panyadee, Kaewthip, and Aeka-eiam, 2024)

1.2 ระยะกลางทาง การกำหนดระบบการเก็บขนที่ชัดเจน เช่น การจัดตั้งถังขยะแยกประเภท การประชาสัมพันธ์เส้นทางและเวลาการเก็บขน ตลอดจนวิธีการจัดเก็บ และขนขยะ ทั้งเทศบาลตำบลดำเนินการเองและการจ้างเหมาเอกชน ถือเป็นแนวทางปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2567 ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมและการจัดให้มีบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ และสะท้อนถึงแนวคิด "การมีส่วนร่วม" ที่เน้นการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน Ministry of Interior (2024) แต่อย่างไรก็ตามยังคงพบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ เช่น จำนวนรถขยะที่มีไม่เพียงพอในบางพื้นที่ การขาดแคลนงบประมาณในการจัดหาถังขยะแบบแยกประเภทวางในสถานที่สาธารณะต่าง ๆ

1.3 ระยะปลายทาง เทศบาลตำบลดำเนินการกำจัดขยะตามหลักวิชาการโดยเน้นการคัดแยกและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ก่อนเข้าสู่กระบวนการกำจัด ซึ่งสอดคล้องกับประกาศกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2567 ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการกำจัดขยะในสถานที่และด้วยวิธีการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและเกิดความยั่งยืน Ministry of Interior (2024) อย่างไรก็ตามกลับพบว่า สถานที่ในการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการยังคงมีไม่เพียงพอที่จะรองรับปริมาณขยะในปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของกระบวนการจัดการขยะปลายทาง จึงควรมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างเทศบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียง

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

และหน่วยงานระดับจังหวัด เพื่อร่วมกันจัดตั้งหรือพัฒนาศูนย์กำจัด ขยะรวมแบบครบวงจรที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงผลักดันให้เกิดการลงทุนในเทคโนโลยีการจัดการขยะที่ยั่งยืนต่อไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า

2.1 การวางแผนและกำหนดนโยบายด้านการจัดการขยะมูลฝอย สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักรู้ในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อปัญหาขยะมูลฝอย และความพยายามในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา อย่างไรก็ตาม แนวทางในการดำเนินงานและความต่อเนื่องของการดำเนินการในแต่ละพื้นที่ยังมีความแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากบริบทของพื้นที่ ความพร้อมด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.2 การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และการจัดกิจกรรมให้แก่ประชาชน เพื่อส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะ ได้มีการใช้หลากหลายช่องทาง ได้แก่ การแจกเอกสาร แผ่นพับ การใช้หอกระจายข่าว การเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการจัดกิจกรรมรณรงค์ในชุมชน เช่น เดินรณรงค์ และเคาะประตูบ้าน โดยเทศบาลตำบลที่มีความถี่ในการประชาสัมพันธ์มากกว่าจะมีผลลัพธ์ด้านพฤติกรรมของประชาชนที่เด่นชัดกว่า เช่น เทศบาลตำบลทุ่งสะโตกที่ดำเนินการประชาสัมพันธ์มากกว่าจำนวน 5 ครั้งต่อเดือน แสดงให้เห็นถึงความสม่ำเสมอและการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างต่อเนื่อง

2.3 การนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ หรือหมุนเวียนกลับเข้าสู่ระบบอีกครั้ง ถือเป็นแนวทางสำคัญในการลดปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่ โดยเทศบาลตำบลส่วนใหญ่มีการจัดตั้งธนาคารขยะ รวมถึงกิจกรรมอื่นๆ เช่น การจัดโครงการ “ขยะแลกไข่” และ “ทอดผ้าป่าขยะ” ของเทศบาลตำบลสันผีเสื้อ และกิจกรรมแปรรูปขยะเป็นพวงหรีดรักษ์โลก ซึ่งเป็นตัวอย่างของการนำนวัตกรรมมาส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 การเก็บ ขนมูลฝอย เพื่อนำไปกำจัด และรูปแบบการกำจัดขยะ ซึ่งการจัดให้มีถังขยะแบบแยกประเภทไว้ในพื้นที่สาธารณะมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมแยกขยะมูลฝอยของประชาชน และอาจส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่อีกด้วย และการที่เทศบาลตำบลที่ศึกษาทั้ง 10 แห่งมีการกำจัดขยะมูลฝอยโดยใช้ “วิธีการฝังกลบ” เป็นหลัก แสดงถึงข้อจำกัดทางด้านเทคโนโลยีและงบประมาณในการจัดหาวิธีการกำจัดขยะอื่น ๆ ซึ่งวิธีฝังกลบแม้จะเป็นวิธีที่ง่ายและประหยัดงบประมาณ แต่หากไม่มีการดำเนินการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาน้ำชะขยะ การปนเปื้อนของสารพิษในดินและแหล่งน้ำ ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ใช้เทคโนโลยีกำจัดขยะที่ยั่งยืนต่อไป

2.5 การออกข้อบัญญัติท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย เทศบาลตำบลทุกแห่งมีการวางแผนและกำหนดนโยบายด้านการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญที่มีต่อปัญหาขยะมูลฝอย เทศบาลตำบลควรมีการบังคับใช้ข้อบัญญัติท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ มีการติดตามและการลงโทษผู้กระทำผิดอย่างเหมาะสม

สรุป

ประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกระบวนการดำเนินงานครอบคลุมทั้ง 3 ระยะ ได้แก่ ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง โดยการจัดการขยะที่ต้นทาง มีการใช้หลัก 3Rs

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

(Reduce, Reuse, Recycle) เพื่อคัดแยกและลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง พร้อมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและเครือข่ายทุกภาคส่วนในพื้นที่อย่างเป็นระบบ ระยะกลางทาง มีการจัดระบบเก็บและขนขยะมูลฝอย มีการจัดวางถังขยะแยกประเภทอย่างเหมาะสม กำหนดตารางเก็บขนชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์ทั่วถึง และมีการจัดระบบเก็บขนขยะแบบแยกประเภท ระยะปลายทาง ต้องมีการเก็บขนและนำขยะไปกำจัดยังสถานที่ และมีรูปแบบการกำจัดที่ถูกต้องตามหลักวิชาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อไม่ให้เกิดขยะตกค้างในพื้นที่ ถึงแม้จะพบว่า เทศบาลตำบลที่ศึกษาทุกแห่งมีแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยที่เป็นไปในกรอบและทิศทางเดียวกัน แต่ก็มี ความแตกต่างกันในบางประเด็น ได้แก่ ด้านช่องทางการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ ความถี่ในการประชาสัมพันธ์ และรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ วิธีการจัดกิจกรรม และประเภทของขยะมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ รวมทั้งรูปแบบการเก็บ ขนขยะมูลฝอยที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นไปตามบริบทและความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 เทศบาลตำบลควรดำเนินการเชิงรุก โดยเพิ่มความถี่ของกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ และการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง ผ่านช่องทางที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ง่าย เช่น การใช้สื่อออนไลน์ (Social Media) รวมถึงเพิ่มบทบาทของสื่อบุคคลในชุมชนเพื่อให้เกิดความใกล้ชิด และสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนในท้องถิ่น

1.2 การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ อย่างจริงจัง ทั้งจากเทศบาลตนเอง ภาคเอกชน ภาคการศึกษา ภาคประชาสังคม รวมถึงประชาชนในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

1.3 ควรส่งเสริมให้เกิดการคิดค้น หรือประยุกต์ใช้นวัตกรรมและกิจกรรมริเริ่มใหม่ๆ ในการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางและวิธีการจัดการขยะมูลฝอย รวมถึงวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทอื่นๆ นอกเหนือจากเทศบาลตำบล เพื่อสะท้อนภาพรวมของระบบการจัดการขยะในระดับท้องถิ่นได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษากรณีตัวอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จและเป็นต้นแบบในการนำนวัตกรรมที่สร้างสรรค์มาใช้ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย เพื่อถอดบทเรียนที่ดี (Best Practices) นำไปสู่การยกระดับประสิทธิภาพและพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ ในระบบการจัดการขยะมูลฝอยของท้องถิ่น

References

- Chiang Mai Provincial, Chiang Mai Provincial Local Administration Office. (2025). *Chiang Mai Provincial Action Plan for Community Solid Waste Management “Clean Province” B.E. 2568 (A.D.2025)*. Chiang Mai: Chiang Mai Provincial Local Administration Office.
- Huan-arom, R., Panyadee, C., Kaewthip, S., & Aeka-eiam, B. (2024). The Guideline of Management Systems for Strengthening the Effectiveness of Solid Waste Management of Local Administrative Organizations in Lampang Province. *Parichart Journal*, 38 (1), 213-224.
- Ministry of Interior. (2024). *Announcement of the Ministry of Interior on Waste Management B.E. 2567 (A.D.2024)*. Retrieved December 8, 2024, from <https://www.dla.go.th/>
- Ministry of Interior, Department of Local Administration, Legal and Regulation Division. (2009). *Laws on the establishment of local administrative organizations*. Retrieved December 8, 2024, from <https://www.dla.go.th/>
- Ministry of Interior, Department of Local Administration. (2024). *Municipal solid waste management action plan “Clean Province” B. E. 2567 (A. D. 2024)*. Bangkok: Department of Local Administration.
- Ministry of Natural Resources and Environment, Pollution Control Department, Waste and Hazardous Substances Management Division. (2023). *National solid waste management action plan, 2nd edition (2022–2027)*. Bangkok: Pollution Control Department.
- Ministry of Natural Resources and Environment, Pollution Control Department, Waste and Hazardous Substances Management Division. (2023). *Report on the situation of municipal solid waste disposal sites in Thailand*. Bangkok: Pollution Control Department.
- Wichaidit, Y., & Chompan, J. (2023). Success Factors for Sustainable Community Waste Management in the Context of the Circular Economy Principle: A Case Study from Ban Rang Phlap Community, Ratcha Buri Province. *Local Administration Journal*, 16(3), 421-446.

ความท้าทายการนำปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ มาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับประถมศึกษาของผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

THE CHALLENGES OF IMPLEMENTING AI AND AI ETHICS OF ADMINISTRATORS:
MANAGEMENT IN PRIMARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE SAMUT PRAKAN
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

¹จารุวิทย์ ใจกล้า, ²สุชาดา นันทะไชย,
³วรรณวิศา สืบบุญสรณ์ คล้ายจำแลง และ ⁴รัชพล วิทยานนท์

¹Charuvit Chaikla, ²Suchada Nanthachai,

³Wanwisa Suebnusorn Klajumlanga and ⁴Rajapol Viriyanon

¹สาขาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹Educational Administration, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: Charuvit.c@ku.th

¹เบอร์โทร: 096-228-5795

Received: 2025-05-26

Revised: 2025-06-07

Accepted: 2025-06-07

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความท้าทาย และความพร้อมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรม (AI) ในการบริหารสถานศึกษา (2) เปรียบเทียบความท้าทาย ความพร้อมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรม AI ในการบริหารสถานศึกษา ตามวิทยฐานะ เจเนอเรชัน และขนาดสถานศึกษา การวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากกลุ่มประชากร คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการสถานศึกษาของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ทั้งหมด จำนวน 101 คน ใช้แบบสอบถามที่มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่น 0.85 วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความท้าทายในการใช้ AI ในภาพรวมมีความท้าทายอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.32$, $\sigma = 0.68$) โดยด้านการส่งเสริมการใช้งาน AI เป็นความท้าทายมากที่สุด ($\mu = 4.50$, $\sigma = 0.67$) ขณะที่ด้านความรู้ความเข้าใจ AI ของผู้อำนวยการสถานศึกษามีความท้าทายน้อยที่สุดเป็นลำดับสุดท้าย ($\mu = 4.06$, $\sigma = 0.72$) ส่วนความท้าทายการใช้จริยธรรม AI ในภาพรวมมีความท้าทายอยู่ในระดับมากที่สุด

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

($\mu = 4.27$, $\sigma = 0.69$) โดยด้านการมุ่งเน้นการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยไม่ให้ขัดต่อกฎหมาย ระเบียบ นโยบาย และส่งผลกระทบต่อผู้อื่น มีความท้าทายมากที่สุด ($\mu = 4.52$, $\sigma = 0.64$) ขณะที่การรู้และเข้าใจถึงความรับผิดชอบต่อการ ใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีความท้าทายน้อยที่สุดเป็นลำดับสุดท้าย ($\mu = 4.01$, $\sigma = 0.71$) ความพร้อมในการใช้ AI และจริยธรรม AI พบว่าในภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.03$, $\sigma = 0.73$) โดยด้านบุคลากรมีความพร้อมมากที่สุดเป็นลำดับแรก ($\mu = 4.22$, $\sigma = 0.65$) ขณะที่ด้านวัสดุอุปกรณ์มีความพร้อมอยู่ในระดับน้อยที่สุดเป็นลำดับสุดท้าย ($\mu = 3.89$, $\sigma = 0.82$) (2) ผลการเปรียบเทียบความท้าทายและความพร้อมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) จำแนกตามวิทยฐานะ และเจเนอเรชันในภาพรวมมีความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน แต่จำแนกตามขนาดสถานศึกษา สถานศึกษาขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ มีความท้าทายอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนสถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่พิเศษ มีความท้าทายอยู่ในระดับมาก ในด้านความพร้อม จำแนกตามวิทยฐานะ เจเนอเรชัน และขนาดสถานศึกษา ในภาพรวมมีความพร้อมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

คำสำคัญ: ความท้าทาย; ปัญญาประดิษฐ์ (AI); จริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI); การบริหารจัดการสถานศึกษา ประถมศึกษา

Abstract

This study aimed to (1) investigate the challenges and readiness in employing Artificial Intelligence (AI) and AI ethics in school administration, and (2) compare the challenges and readiness in using AI and AI ethics in school management based on academic rank, generation, and school size. The research population comprises all 101 primary school administrators and deputy administrators in Samut Prakan District 2. Data was collected using a questionnaire with content validity (IOC) ranging from 0.67 to 1.00 and a reliability coefficient of 0.85. Data analysis was conducted using means and standard deviations.

The study findings revealed that (1) the overall challenges of using AI are at a high level ($\mu = 4.32$, $\sigma = 0.68$), with the greatest challenge being promoting the use of AI ($\mu = 4.50$, $\sigma = 0.67$), ranking first. Conversely, the least challenging aspect for administrators was their knowledge and understanding of AI ($\mu = 4.06$, $\sigma = 0.72$). Regarding the challenges of AI ethics, the overall level was also high ($\mu = 4.27$, $\sigma = 0.69$), with the greatest challenge being focusing on the use of AI without violating laws, regulations, policies, and avoiding negative impacts on

others ($\mu = 4.52$, $\sigma = 0.64$), ranking first. The least challenging was knowledge and understanding of responsibilities related to AI use ($\mu = 4.01$, $\sigma = 0.71$). The overall readiness to use AI and AI ethics was rated high ($\mu = 4.03$, $\sigma = 0.73$). Among these, personnel were most ready ($\mu = 4.22$, $\sigma = 0.65$), while the availability of materials and equipment was the least ready ($\mu = 3.89$, $\sigma = 0.82$). (2) Comparison of the challenges and readiness using Artificial Intelligence and AI Ethics. Classified by academic rank, generation, and overall, the challenges in using artificial intelligence and AI ethics are at the highest level. When classified by the size of educational institutions, small and large institutions face the highest level of challenges, whilst medium-sized and extra-large institutions experience a high level of challenges. Regarding readiness, when classified by academic rank, generation, and school size, the overall readiness to use artificial intelligence and understanding of artificial intelligence ethics are both at high levels.

Keywords: The Challenges; Artificial Intelligence; AI Ethics; Primary School Management

บทนำ

ในปัจจุบัน สถานศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายในการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้กลายเป็นนวัตกรรมสำคัญที่ขับเคลื่อนการพัฒนาในหลากหลายภาคส่วน รวมถึงด้านการศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการบริหารจัดการสถานศึกษา

การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาก่อให้เกิดทั้งโอกาสและความท้าทายสำหรับผู้อำนวยการสถานศึกษา โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีประโยชน์อย่างมากในการยกระดับประสบการณ์การเรียนรู้ สนับสนุนกระบวนการสอน และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน การติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน การพัฒนาหลักสูตร และการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษา อย่างไรก็ตามผู้อำนวยการสถานศึกษาต้องพิจารณาประเด็นด้านจริยธรรมในการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ ทั้งในด้านความเป็นส่วนตัว ความปลอดภัย ความน่าเชื่อถือของข้อมูล และความโปร่งใสในการตัดสินใจ

ความพร้อมของผู้อำนวยการสถานศึกษาในการบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ากับการบริหารการศึกษามีความแตกต่างกันตามปัจจัยต่าง ๆ เช่น วิทยฐานะ เจเนอเรชัน และขนาดของสถานศึกษา นอกจากนี้การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ยังต้องคำนึงถึงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในองค์กรให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

อย่างมีประสิทธิภาพตั้งแต่ระดับผู้ใช้งานทั่วไปไปจนถึงผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในสถานศึกษา

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับบริบทของสถานศึกษาในสังกัด สพป.สมุทรปราการ เขต 2 สถานศึกษาแต่ละแห่งส่วนใหญ่ขาดแคลนครูเฉพาะทาง/สาขา เพื่อการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เช่น ครูที่จบตรงสาขาคณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ ครูเฉพาะทางความพิการ เป็นต้น ทำให้นักเรียนไม่ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด อีกทั้งความเหลื่อมล้ำของโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดเล็กยังประสบปัญหาขาดแคลนครูสถานที วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ Klahan, and Surasen (2021) ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ว่าความพร้อมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารจัดการสถานศึกษาจึงยังมีข้อจำกัด การศึกษานี้จึงมุ่งศึกษาความท้าทายและความพร้อมของผู้อำนวยการสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยเน้นศึกษาในสถานศึกษาสังกัด สพป.สมุทรปราการ เขต 2 เนื่องจากเป็นสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ปริมณฑล เป็นชุมชนอุตสาหกรรม ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีข้อจำกัดในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โรงเรียนจึงจำเป็นต้องทำหน้าที่ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มกำลัง นอกจากนี้ที่สำคัญคือผลจากการศึกษาจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัด สพป.สมุทรปราการ เขต 2 สามารถบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ (AI) ไปใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม รวมถึงนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ จริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ และความพร้อมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัด สพป.สมุทรปราการ เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ จริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ และความพร้อมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารสถานศึกษา ตามวิทยฐานะ เจเนอเรชัน และขนาดสถานศึกษา สังกัด สพป.สมุทรปราการ เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยประชากรทั้งหมดที่เป็นผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัด สพป.สมุทรปราการ เขต 2 จำนวน 101 คน เป็นผู้ให้ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบ Likert Scale 5 ระดับ

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ขั้นตอนที่ 3 สร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย การตรวจสอบคุณภาพโดยหาค่าความสอดคล้องค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC : Index of item objective congruence) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

ขั้นตอนที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ Google Form

ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ จริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ และความพร้อมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัด สพป.สมุทรปราการ เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา สามารถแสดงได้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI)ของผู้อำนวยการสถานศึกษาในภาพรวม

รายการ	(N=101)		
	μ	σ	แปลผล
1. ด้านความรู้ความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา	4.06	0.72	มาก
2. ด้านความรู้ความเข้าใจจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา	4.27	0.69	มากที่สุด
3. ด้านการส่งเสริมการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา	4.50	0.67	มากที่สุด
4. ด้านการส่งเสริมจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา	4.44	0.63	มากที่สุด
รวม	4.32	0.68	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษาในภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.32$, $\sigma = 0.68$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการส่งเสริมการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับแรก ($\mu = 4.50$, $\sigma = 0.67$) รองลงมา ด้านการส่งเสริมจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.44$, $\sigma = 0.63$) และ ด้านความรู้ความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.06$, $\sigma = 0.72$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเป็นอันดับสุดท้าย

ในส่วนด้านความพร้อมการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในสถานศึกษาของผู้อำนวยการสถานศึกษา สามารถแสดงได้ใน ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความพร้อมการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในสถานศึกษาของผู้อำนวยการสถานศึกษา ในภาพรวม (N=101)

รายการ	μ	σ	แปลผล
ด้านที่ 1 บุคลากร (Man)	4.22	0.65	มากที่สุด
ด้านที่ 2 เงิน (Money)	4.01	0.73	มาก
ด้านที่ 3 วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์เทคโนโลยี (Material)	3.89	0.82	มาก
ด้านที่ 4 การบริหารจัดการ (Management)	4.01	0.72	มาก
รวม	4.03	0.73	มาก

จากตารางที่ 2 ความพร้อมการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในสถานศึกษาในภาพรวม พบว่า มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.03$, $\sigma = 0.73$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพร้อมด้านบุคลากร (Man) อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับแรก ($\mu = 4.22$, $\sigma = 0.65$) รองลงมา ความพร้อมด้านการบริหารจัดการ (Management) และความพร้อมด้านเงินอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.01$, $\sigma = 0.72$, $\mu = 4.01$, $\sigma = 0.73$) ส่วนความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์เทคโนโลยี (Material) อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.89$, $\sigma = 0.82$) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเป็นอันดับสุดท้าย

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ จริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ และความพร้อมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารสถานศึกษา ตามวิทยฐานะ เจเนอเรชั่น และขนาดสถานศึกษา สังกัด สพป.สมุทรปราการ เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า การเปรียบเทียบความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ จริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) และความพร้อมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) สามารถแสดงได้ในตารางที่ 3-8

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษาจำแนกตามวิทยฐานะ

รายการ	วิทยฐานะ					
	ชำนาญการ (คศ.2)			ชำนาญการพิเศษ (คศ.3)		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
1. ความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านความรู้ความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ (AI)ของผู้อำนวยการสถานศึกษา	4.00	0.68	มาก	4.12	0.72	มาก

รายการ	วิทยฐานะ					
	ชำนาญการ (คศ.2)			ชำนาญการพิเศษ (คศ.3)		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
2. ความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI)						
ด้านการส่งเสริมการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา	4.53	0.57	มากที่สุด	4.53	0.69	มากที่สุด
3. ความท้าทายใช้จริยธรรม						
ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านความรู้ความเข้าใจจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา	4.31	0.64	มากที่สุด	4.26	0.72	มากที่สุด
4. ความท้าทายใช้จริยธรรม						
ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการส่งเสริมจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา	4.46	0.60	มากที่สุด	4.46	0.63	มากที่สุด
รวม	4.33	0.62	มากที่สุด	4.34	0.69	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา จำแนกตามวิทยฐานะ ในภาพรวม ทั้งวิทยฐานะชำนาญการ (คศ.2) และวิทยฐานะชำนาญการ (คศ.2) มีความท้าทายอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\mu = 4.34$, $\sigma = 0.69$, $\mu = 4.33$, $\sigma = 0.62$) เมื่อพิจารณารายด้านทั้งสองวิทยฐานะมีความท้าทายด้านการส่งเสริมการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา ด้านความรู้ความเข้าใจจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) และด้านการส่งเสริมจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\mu = 4.53$, $\sigma = 0.57$, $\mu = 4.31$, $\sigma = 0.64$, $\mu = 4.46$, $\sigma = 0.60$, $\mu = 4.53$, $\sigma = 0.69$, $\mu = 4.26$, $\sigma = 0.72$, $\mu = 4.46$, $\sigma = 0.63$) โดยด้านความรู้ความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเป็นอันดับสุดท้ายเช่นกัน ($\mu = 4.00$, $\sigma = 0.68$, $\mu = 4.12$, $\sigma = 0.72$)

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา จำแนกตามเจนอเรชั่น

รายการ	เจเนอเรชั่น					
	เจเนอเรชั่นวาย (Y)			เจเนอเรชั่นเอ็กซ์ (X)		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
1. ความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านความรู้ความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา	4.11	0.70	มาก	4.11	0.73	มาก
2. ความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการส่งเสริมการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา	4.51	0.70	มากที่สุด	4.56	0.64	มากที่สุด
3. ความท้าทายใช้จริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านความรู้ความเข้าใจจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา	4.20	0.70	มาก	4.36	0.71	มากที่สุด
4. ความท้าทายใช้จริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการส่งเสริมจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา	4.44	0.64	มากที่สุด	4.52	0.62	มากที่สุด
รวม	4.32	0.69	มากที่สุด	4.39	0.68	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา จำแนกตามเจเนอเรชั่น ในภาพรวม ทั้งเจเนอเรชั่น (X) และเจเนอเรชั่น (Y) มีความท้าทายอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\mu = 4.39$, $\sigma = 0.68$, $\mu = 4.32$, $\sigma = 0.69$) เมื่อพิจารณารายด้าน ทั้งสองเจเนอเรชั่นมีความท้าทายด้านการส่งเสริมการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา และด้านความรู้ความเข้าใจจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\mu = 4.56$, $\sigma = 0.64$, $\mu = 4.51$, $\sigma = 0.70$, $\mu = 4.36$, $\sigma = 0.71$, $\mu = 4.52$, $\sigma = 0.62$, $\mu = 4.44$, $\sigma = 0.64$) ส่วนด้านความรู้ความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษาอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เป็นอันดับสุดท้ายเช่นกัน ($\mu = 4.11$, $\sigma = 0.73$, $\mu = 4.11$, $\sigma = 0.70$)

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

รายการ	ขนาดของสถานศึกษา											
	ขนาดเล็ก			ขนาดกลาง			ขนาดใหญ่			ขนาดใหญ่พิเศษ		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
1. ความท้าทาย การใช้ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านความรู้ ความเข้าใจ	4.03	0.74	มาก	4.15	0.78	มากที่สุด	4.22	0.70	มากที่สุด	3.75	0.69	มาก
ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของ ผู้อำนวยการ สถานศึกษา												
2. ความท้าทาย การใช้ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการ ส่งเสริมการใช้ งาน	4.42	0.68	มากที่สุด	4.54	0.80	มากที่สุด	4.69	0.47	มากที่สุด	4.26	0.78	มากที่สุด
ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของ ผู้อำนวยการ สถานศึกษา												
3. ความท้าทาย การใช้จริยธรรม ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านความรู้ ความเข้าใจ จริยธรรม	3.97	0.77	มาก	4.27	0.68	มากที่สุด	4.48	0.59	มากที่สุด	4.25	0.71	มากที่สุด
ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของ												

รายการ	ขนาดของสถานศึกษา											
	ขนาดเล็ก			ขนาดกลาง			ขนาดใหญ่			ขนาดใหญ่พิเศษ		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
ผู้อำนวยการ สถานศึกษา 4. ความท้าทาย การใช้จริยธรรม ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการ ส่งเสริม จริยธรรม ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของ ผู้อำนวยการ สถานศึกษา												
รวม	4.18	0.72	มาก	4.38	0.72	มาก	4.50	0.57	มาก	4.12	0.74	มาก

จากตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษาในภาพรวม พบว่า สถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีความท้าทายอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.38, \sigma = 0.72, \mu = 4.50, \sigma = 0.57$) ส่วนสถานศึกษาขนาดเล็ก และขนาดใหญ่พิเศษ มีความท้าทายอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.18, \sigma = 0.72, \mu = 4.12, \sigma = 0.74$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการส่งเสริมการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา ($\mu = 4.42, \sigma = 0.68, \mu = 4.54, \sigma = 0.80, \mu = 4.69, \sigma = 0.47, \mu = 4.26, \sigma = 0.78$) และด้านการส่งเสริมจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา สถานศึกษาทุกขนาดมีความท้าทายอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($4.31, \sigma = 0.69, \mu = 4.54, \sigma = 0.60, \mu = 4.60, \sigma = 0.50, \mu = 4.22, \sigma = 0.77$) ส่วนด้านความรู้ความเข้าใจจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) สถานศึกษาทุกขนาด มีความท้าทายอยู่ในระดับมากที่สุด ($4.27, \sigma = 0.68, \mu = 4.48, \sigma = 0.59, \mu = 4.25, \sigma = 0.71$) ยกเว้นสถานศึกษาขนาดเล็กมีความท้าทายอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.97, \sigma = 0.77$) ส่วนด้านความรู้ความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษาสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดใหญ่พิเศษมีความท้าทายอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.15, \sigma = 0.78, \mu = 4.22, \sigma = 0.70$)

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

แต่สถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดใหญ่พิเศษมีความท้าทายอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.03$, $\sigma = 0.74$, $\mu = 3.75$, $\sigma = 0.69$)

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบความพร้อมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา จำแนกตามวิทยฐานะ

(N=101)

รายการ	วิทยฐานะ					
	ชำนาญการ (คศ.2)			ชำนาญการพิเศษ (คศ.3)		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
ด้านบุคลากร (Man)	4.33	0.71	มากที่สุด	4.20	0.67	มาก
ด้านเงิน (Money)	3.94	0.64	มาก	4.06	0.76	มาก
ด้านวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์เทคโนโลยี (Material)	4.27	0.79	มากที่สุด	3.71	0.87	มาก
ด้านการบริหารจัดการ (Management)	3.94	0.84	มาก	4.05	0.77	มาก
รวม	4.12	0.75	มาก	4.01	0.77	มาก

จากตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบความพร้อมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา จำแนกตามวิทยฐานะในภาพรวม ทั้งวิทยฐานะชำนาญการ (คศ.2) และวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ (คศ.3) มีความพร้อมอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\mu = 4.12$, $\sigma = 0.75$, $\mu = 4.01$, $\sigma = 0.77$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน วิทยฐานะชำนาญการ (คศ.2) มีความพร้อมด้านบุคลากร (Man) อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ (คศ.3) มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.33$, $\sigma = 0.71$, $\mu = 4.20$, $\sigma = 0.67$) ส่วนด้านเงิน (Money) และด้านการบริหารจัดการ (Management) ทั้งสองวิทยฐานะอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\mu = 3.94$, $\sigma = 0.84$, $\mu = 4.05$, $\sigma = 0.77$) ยกเว้นด้านวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์เทคโนโลยี (Material) วิทยฐานะชำนาญการ (คศ.2) มีความพร้อมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.27$, $\sigma = 0.79$)

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบความพร้อมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษาจำแนกตามเจเนอเรชัน

รายการ	เจเนอเรชั่น					
	เจเนอเรชั่นวาย (Y)			เจเนอเรชั่นเอ็กซ์ (X)		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
ด้านบุคลากร (Man)	4.17	0.68	มาก	4.29	0.64	มากที่สุด
ด้านเงิน (Money)	4.03	0.74	มาก	4.08	0.77	มาก
ด้านวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์เทคโนโลยี (Material)	3.74	0.89	มาก	3.81	0.83	มาก
ด้านการบริหารจัดการ (Management)	3.89	0.76	มาก	4.28	0.71	มากที่สุด
รวม	3.96	0.77	มาก	4.12	0.74	มาก

จากตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบความพร้อมการใช้อุปกรณ์ประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา จำแนกตามเจเนอเรชั่น ในภาพรวมทั้งเจเนอเรชั่นเอ็กซ์ (X) และเจเนอเรชั่นวาย (Y) มีความพร้อมอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\mu = 4.12, \sigma = 0.74, \mu = 3.96, \sigma = 0.77$)

เมื่อพิจารณารายด้าน เจเนอเรชั่นวาย (Y) มีความพร้อมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\mu = 4.17, \sigma = 0.68, \mu = 4.03, \sigma = 0.74, \mu = 3.74, \sigma = 0.89, \mu = 3.89, \sigma = 0.76$) ส่วนเจเนอเรชั่นเอ็กซ์ (X) มีความพร้อมด้านบุคลากร (Man) และ ด้านการบริหารจัดการ (Management) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.29, \sigma = 0.64, \mu = 4.28, \sigma = 0.71$) ยกเว้นด้านเงิน (Money) และ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์เทคโนโลยี (Material) มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.08, \sigma = 0.77, \mu = 3.81, \sigma = 0.83$)

ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบความพร้อมการใช้อุปกรณ์ประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

รายการ	ขนาดของสถานศึกษา											
	ขนาดเล็ก			ขนาดกลาง			ขนาดใหญ่			ขนาดใหญ่พิเศษ		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
ด้านบุคลากร (Man)	4.09	0.67	มาก	4.21	0.75	มากที่สุด	4.36	0.56	มากที่สุด	4.14	0.53	มาก
ด้านเงิน (Money)	3.78	0.76	มาก	4.17	0.74	มาก	4.27	0.62	มากที่สุด	3.75	0.79	มาก

รายการ	ขนาดของสถานศึกษา											
	ขนาดเล็ก			ขนาดกลาง			ขนาดใหญ่			ขนาดใหญ่พิเศษ		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
ด้านวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ เทคโนโลยี (Material)	3.31	0.83	ปาน กลาง	3.91	0.86	มาก	4.09	0.69	มาก	4.25	0.86	มาก ที่สุด
ด้านการ บริหาร จัดการ (Managem ent)	3.77	0.77	มาก	4.07	0.83	มาก	4.34	0.61	มาก ที่สุด	3.75	0.50	มาก
รวม	3.74	0.76	มาก	4.09	0.80	มาก	4.27	0.62	มาก ที่สุด	3.97	0.67	มาก

จากตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบความพร้อมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษาในภาพรวมสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ มีความพร้อมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.27, \sigma = 0.62$) ส่วนสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่พิเศษมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.74, \sigma = 0.76, \mu = 4.09, \sigma = 0.80, \mu = 3.97, \sigma = 0.67$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีความพร้อมด้านบุคลากร (Man) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.21, \sigma = 0.75, \mu = 4.36, \sigma = 0.56$) ในขณะที่สถานศึกษาขนาดเล็ก และขนาดใหญ่พิเศษมีความพร้อมด้านบุคลากร (Man) อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.09, \sigma = 0.67, \mu = 4.14, \sigma = 0.53$) ส่วนด้านเงิน (Money) สถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.27, \sigma = 0.62$) ส่วนสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่พิเศษ มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.78, \sigma = 0.76, \mu = 4.17, \sigma = 0.74, \mu = 3.75, \sigma = 0.79$) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์เทคโนโลยี (Material) สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษมีความพร้อมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.25, \sigma = 0.86$) สถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.91, \sigma = 0.86, \mu = 4.09, \sigma = 0.69$) และสถานศึกษาขนาดเล็กมีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.31, \sigma = 0.83$) ด้านการบริหารจัดการ (Management) สถานศึกษาขนาดใหญ่

มีความพร้อมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.34$, $\sigma = 0.61$) ส่วนสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พิเศษมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.77$, $\sigma = 0.77$, $\mu = 4.07$, $\sigma = 0.83$, $\mu = 3.75$, $\sigma = 0.50$)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาดังกล่าว ผู้ศึกษาสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาในรูปแบบ 4D-AI Leadership ซึ่งประกอบด้วย 4 มิติที่สำคัญ ได้ตั้งแผนภาพดังนี้

แผนภาพแสดงแนวทางการส่งเสริมการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ในสถานศึกษา

จากแผนภาพดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถบรรยายขั้นตอนแนวทางการส่งเสริมการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ในสถานศึกษาได้ดังนี้

D1: Discovery (การค้นพบและสร้างความรู้ความเข้าใจ) หมายถึง การสร้างรากฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์แก่ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา ผ่านการจัดอบรมอย่างต่อเนื่อง การสร้างเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำ การศึกษาประเภทของปัญญาประดิษฐ์ที่เหมาะสมกับบริบททางการศึกษา เช่น Canva, Chatbot, ระบบ SMSS และ School Health Hero รวมทั้งส่งเสริมการแบ่งปันองค์ความรู้ระหว่างสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกัน

D2: Design (การออกแบบและวางแผน) หมายถึง การวางรากฐานโครงสร้างและระบบที่เอื้อต่อการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการบริหาร 4M's ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการ (Management) ซึ่งจำเป็นต้องกำหนดนโยบายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ที่ชัดเจน วางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และกำหนดแนวทางป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ด้านงบประมาณ (Money) โดยการประสานขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลและหน่วยงานต้นสังกัด การสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการจัดหาทรัพยากร และการจัดสรรงบประมาณอย่างคุ้มค่าเหมาะสมกับความจำเป็นด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) โดยหน่วยงานต้นสังกัดควรให้การสนับสนุนการจัดหาคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ที่เพียงพอ

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

เหมาะสม ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเทคโนโลยี เช่น ระบบอินเทอร์เน็ตคุณภาพสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร และด้านบุคลากร (Man) ซึ่งหน่วยงานต้นสังกัดจำเป็นต้องส่งเสริมการพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง สร้างแรงจูงใจในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการยอมรับและเห็นคุณค่าของเทคโนโลยี

D3: Develop (การพัฒนาและนำไปใช้) หมายถึง การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การใช้ระบบรับ-ส่งหนังสือราชการออนไลน์ (SMSS) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสาร การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหาร และการใช้ระบบสารสนเทศในการบริหารทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่า ในด้านการจัดการเรียนการสอน ควรส่งเสริมให้ครูใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการออกแบบแผนการสอนที่หลากหลายตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน วิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนรายบุคคลเพื่อพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ และสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime) นอกจากนี้ ในการพัฒนาคุณภาพวิชาการ ควรนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน พัฒนาทักษะดิจิทัลและทักษะภาษาต่างประเทศของผู้เรียน รวมทั้งเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในอนาคต

D4: Digital Ethics (จริยธรรมดิจิทัล) หมายถึง การใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีความรับผิดชอบ โปร่งใส และไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ซึ่งหน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมและกำกับดูแลให้มีการปฏิบัติตามหลักจริยธรรม 6 ประการ ได้แก่ 1) ความโปร่งใสและความสามารถในการอธิบาย โดยการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล สร้างความเข้าใจในกระบวนการทำงานของปัญญาประดิษฐ์ เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถตรวจสอบ และประเมินความน่าเชื่อถือได้ 2) ความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูล ด้วยการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล กำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวด เพื่อป้องกันการเข้าถึงหรือนำข้อมูลไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต 3) ลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา โดยไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น แครพสิทธิ์ในภาพ เสียง วิดีโอ และผลงานสร้างสรรค์ต่างๆ เพื่อรักษาความเป็นธรรมและคุณค่าของผู้สร้างสรรค์ 4) การป้องกันอคติและการเลือกปฏิบัติ ด้วยการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล สร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี เพื่อไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติหรือความไม่เป็นธรรมต่อบุคคลใดๆ 5) การกลั่นกรองคอนเทนต์ที่เป็นอันตราย โดยการป้องกันข้อมูลเท็จ คัดกรองข้อมูลที่ไม่เหมาะสมหรืออาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ใช้งาน และ 6) การกำกับดูแลและตรวจสอบ ด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการกำกับดูแล กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อให้การใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นไปอย่างถูกต้อง ไม่ขัดต่อกฎหมาย ระเบียบ และนโยบายของหน่วยงาน

โมเดล 4D-AI Leadership ดังกล่าวนี้นี้ จึงเป็นกรอบแนวทางที่ครอบคลุมและเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การสร้างความรู้ความเข้าใจ การวางแผนและเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากร การนำไปปฏิบัติใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน ไปจนถึงการรักษาหลักจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และสร้างคุณค่าที่แท้จริงต่อผู้เรียนและสังคมในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารจัดการสถานศึกษายังมีข้อจำกัด และต้องเผชิญกับความท้าทายในระดับมากที่สุด ในสามลำดับแรกคือ คือ ด้านการส่งเสริมการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านความท้าทายการส่งเสริมจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ไปใช้ในการบริหาร และด้านความรู้ความเข้าใจจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา ทั้งนี้เป็นเพราะ สถานศึกษาเหล่านี้มีส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง อีกทั้งปัญหาการขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ ในสถานศึกษาแต่ละแห่งโดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็ก Klahan, and Surasen (2021) อีกทั้ง การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการบริการจัดการสถานศึกษาเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่สำหรับสถานศึกษาในหลายแห่ง สอดคล้องกับประกาศ เรื่อง นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2568-2569 ที่กำหนดไว้ในนโยบาย ข้อ. 2.10 มุ่งเน้นให้นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาช่วยในการจัดการเรียนรู้ พัฒนาทักษะดิจิทัล และการพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศ Ministry of Education Announcement on Education Policy of the Ministry of Education for Fiscal Year 2025-2026 (2024) จึงทำให้ผู้อำนวยการ ครู และบุคลากรทางการศึกษาต้องมีการปรับตัว และเกิดการเรียนรู้การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการจัดการภาระงาน และการจัดการเรียนการสอนของผู้อำนวยการ ครู และบุคลากรในสถานศึกษา

ในด้านความพร้อมการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ สถานศึกษาทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ พบว่า มีความพร้อมทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยด้านบุคลากร (Man) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในช่วงเจนเอเรชันวาย (Y) ได้เล็งเห็นถึงข้อดี และจุดเด่นของการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการบริหารจัดการ ส่งเสริม และเพิ่มประสิทธิภาพงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Nakprathum, and Porananond (2021) ที่พบว่า ความรู้ และความเข้าใจและทัศนคติของบุคลากรมีผลต่อความพร้อมในการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการบริหารงานในส่วนต่างๆ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์เทคโนโลยี (Material) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเป็นอันดับสุดท้าย ทั้งนี้เป็นเพราะสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก ขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์ และสิ่งที่จะช่วยในการส่งเสริมสนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Pakdee, and Phetmalhkul (2024) ที่พบว่า การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 สถานศึกษาจะต้องเตรียมการนำ AI ไปใช้สำหรับสถานศึกษา โดยการวางแผนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสม ติดตั้งเครือข่าย อินเทอร์เน็ตที่เสถียร และความเร็วสูง ใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบปรับตัว ที่ตอบสนองความต้องการของ ผู้เรียน และการจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับการเรียน เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต หรืออุปกรณ์เสริมสำหรับการเรียน ชุดหูฟัง และกล้องเว็บแคม (Thavirath, 2025)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารจัดการสถานศึกษา เมื่อจำแนกตามวิถีสถาณะวิถีสถาณะชำนาญการ (คศ.2) และวิถีสถาณะชำนาญการพิเศษ (คศ.3) จำแนกตามเจเนอเรชั่นทั้งเจเนอเรชั่นเอ็กซ์ (X) และเจเนอเรชั่นวาย (Y) ในภาพรวม มีความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารจัดการสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ส่วนจำแนกตามขนาดสถานศึกษาในภาพรวมพบว่า สถานศึกษาขนาดเล็ก และขนาดใหญ่มีความท้าทายอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนสถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่พิเศษ มีความท้าทายอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่า ความท้าทายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารจัดการสถานศึกษาเมื่อเปรียบเทียบกันแล้วไม่ว่าจะเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาต่างวิถีสถาณะ ต่างเจเนอเรชั่น และต่างขนาดสถานศึกษา จะเผชิญกับความท้าทายในระดับที่ใกล้เคียงกัน คือระดับมาก ถึงมากที่สุด อาจเป็นเพราะผู้อำนวยการทุกระดับต้องมีการปรับตัวตามประกาศนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการดังกล่าวข้างต้น และให้สอดคล้องกับคุณสมบัติการเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาไทยกับความท้าทายในยุคเทคโนโลยีพลิกผัน ดังผลการวิจัยของ Yimprasert (2024) ซึ่งพบว่าผู้อำนวยการสถานศึกษาไทยยังต้องการเตรียมพร้อม และต้องเผชิญกับความท้าทายหลายๆเรื่อง

ผลการเปรียบเทียบความพร้อมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารจัดการสถานศึกษาในภาพรวม สถานศึกษาทุกขนาดมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมากทุกด้าน ทั้งด้านบุคลากร ด้านเงิน ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการบริหารจัดการโดยเฉพาะด้านบุคลากร มีความพร้อมเป็นอันดับแรก แสดงให้เห็นว่าครูและบุคลากรในสถานศึกษามีความตื่นตัว กระตือรือร้นที่จะตอบสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และพร้อมที่จะนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในสถานศึกษาอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Choeyklin (2023) ที่ศึกษาภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสถานศึกษายุคดิจิทัล ว่าผู้อำนวยการต้องส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรให้มีความสามารถด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ต้องสร้างแรงบันดาลใจให้กับคนในองค์กร และเสริมพลังเพื่อให้เกิดการบรรลุ วิสัยทัศน์ ด้วยการกระตุ้นให้ตื่นตัวที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ สนับสนุนการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีและ ICT ในการปฏิบัติงานการเรียนการสอน และงานของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ จากผลการวิจัยยังพบว่ามีเพียงด้านวัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ความพร้อมอยู่ในระดับมากเป็นอันดับสุดท้าย ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาแต่ละแห่งส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาซึ่งยังประสบปัญหาขาดแคลนอาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ Klahan, and Surasen (2021) ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ว่าความพร้อมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารจัดการสถานศึกษาจึงยังมีข้อจำกัดดังกล่าว

สรุป

จากผลการวิจัยที่สถานศึกษาในหลายๆแห่งของ สพป.สมุทรปราการ เขต 2 ยังคงเป็นความท้าทายที่ต้องนำมาขับเคลื่อน ส่งเสริม ปรับปรุง พัฒนา คือ ด้านการส่งเสริมการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านความท้าทาย

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

การส่งเสริมจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) และด้านความรู้ความเข้าใจจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมให้สถานศึกษาในทุกๆแห่งมีความพร้อมในเรื่องปัจจัยพื้นฐานต่อการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา เช่น การส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษามีความพร้อมด้านอุปกรณ์ เทคโนโลยี เครือข่ายอินเทอร์เน็ตจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการรองรับการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาของสถานศึกษาทุกแห่ง อีกทั้งจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญให้เป็นผู้ช่วยในการส่งเสริม ให้ความรู้แก่บุคลากรให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และสามารถใช้งานได้อย่างถูกต้อง ไม่ละเมิดจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ความท้าทายด้านความรู้ความเข้าใจจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ควรพิจารณาดำเนินการในเรื่องนี้โดยเร่งด่วน ดังนี้ 1) เก็บข้อมูลเชิงสำรวจเกี่ยวกับความต้องการของผู้อำนวยการสถานศึกษา ในด้านความรู้ความเข้าใจการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) 2) ประสานเครือข่ายจากหน่วยราชการ และเอกชน ในการอบรมให้ความรู้ รวมถึง สร้างคู่มือ และเอกสารอ้างอิงให้ผู้อำนวยการ ครู และบุคลากร 3) จัดตั้งทีมงาน เกี่ยวกับการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยให้ผู้ที่มีความสามารถในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (AI) เช่น ครูกลุ่มสาระ การเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จากโรงเรียนต่างๆ ทำงานร่วมกันเป็นทีมที่ปรึกษากลุ่มโรงเรียนแต่ละขนาด โดยอาจใช้การแบ่งปันงบประมาณการพัฒนาบุคลากรจากโรงเรียนต่าง ๆ 4) สร้างแรงจูงใจให้กับคณะทำงาน รวมถึงมีช่องทางให้คำปรึกษาการใช้งานที่สะดวก รวดเร็ว และมีเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับด้านเทคโนโลยีคอย ให้คำแนะนำการใช้งานอย่างใกล้ชิด 5) ส่งเสริมครูและบุคลากรให้ใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อส่งเสริมคุณภาพ ในการทำงานให้กับสถานศึกษา เช่น โปรแกรมระบบบริหารจัดการผลการเรียน (School Mis) และโปรแกรมอื่น ๆ เพื่ออำนวยความสะดวก ประสิทธิภาพและความถูกต้องของงานให้มากยิ่งขึ้น โดยสร้างคู่มือ สื่อ หรือคลิปวิดีโอ การใช้งานที่ถูกต้อง และ 6) มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม จากทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2 และผู้อำนวยการสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการใช้งานที่ถูกต้อง และไม่ส่งผลกระทบต่อด้านจริยธรรม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ มีความพร้อมน้อยที่สุด ด้านวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์เทคโนโลยี (Material) ซึ่งทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 และหน่วยงานต้นสังกัด ควรดำเนินการดังนี้ 1) สำรวจความต้องการด้านวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์เทคโนโลยี (Material) ของสถานศึกษาแต่ละแห่ง 2) สร้างโรงเรียนเครือข่ายระหว่างสถานศึกษา และหน่วยงาน เพื่อให้เกิด

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

การช่วยเหลือ สนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ และ 3) ปรับใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาโดยการเริ่มต้นจากการเลือกใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่ไม่ต้องใช้ทรัพยากรมาก เช่น อาจเริ่มต้นด้วยการใช้แอปพลิเคชันที่ให้เรียนรู้ และใช้งานได้ฟรี หรือใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงง่ายไม่ซับซ้อนมากเกินไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของผู้อำนวยการทั้งในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และมัธยมศึกษา

2.2 ศึกษาแนวทางการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาระดับต่าง ๆ โดยคำนึงถึงจริยธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้สถานศึกษามีแนวทางการกำกับดูแลการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงและสร้างความเชื่อมั่นในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (AI)

2.3 ศึกษาประเด็นทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลเพื่อช่วยให้ตระหนักถึงประเด็นทางจริยธรรมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในงานบริหารบุคคลและพัฒนาแนวทางการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (AI) ให้มีความรับผิดชอบและเป็นธรรม

References

- Choeyklin, P. (2023). *Leadership of School administrator in the digital era*. (Unpublished master's thesis). Silpakorn University. Bangkok.
- Klahan, S., & Surasen, S. (2021). *Educational information data of Samut Prakan Province*. (1st ed.). Samut Prakan Provincial Education Office.
- Manodamrongsat, P., Intarachai, P., & Intarachai, C. (2023). The Impact of Artificial Intelligence on Education. *Phranakhon Rajabhat Research Journal (Humanities and Social Sciences)*, 17(2), 318-328.
- Ministry of Education Announcement on Education Policy of the Ministry of Education for Fiscal Year 2025-2026. (2024, 13 November). *Royal Gazette*, Vol. 141, Special Issue 309 D, pp. 11-13.

- Nakprathum, W., & Porananond, D. (2021). Knowledge and Understanding, and Attitudes Affecting Readiness in Applying Artificial Intelligence (AI) Technology in Project Management . *MUT Journal of Business Administration*, 18(2), 1-25.
- National Science and Technology Development Agency. (2022). *AI ethics guidelines*, Retrieved September 1, 2024, from <https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/ori/docs/20220831-aw-book-ai-ethics-guideline.pdf>
- Pakdee, S., & Phetmalhkul, T. (2024). Guidelines for Application artificial intelligence (AI) in education under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 4(6), 555-572.
- Thavirath, J. (2025). AI and Education: The Ultimate Intelligent Assistant for Enhancing Learning. *Journal of Social Studies Perspective*, 1(2), 98-108.
- Udomtanatira, K. (2018). *Factors in business operations with 4 aspects (4M in business)*. Retrieved November 11, 2018, from <https://www.iok2u.com/article/business-administrator/4m-in-business-4>
- Yimprasert, U. (2024). Thai Educational Institution Administrators and Challenges in Technology Disruption Era. *Leadership Educational Administration Development Journal Ramkhamhaeng University*, 1(2), 8-12.

การประเมินผลสำเร็จในการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและ
สิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี

EVALUATION SUCCESS OF LAND AND BUILDING TAX ACT
B.E. 2562 IMPLEMENTATION IN CHONBURI PROVINCE

¹สุธาสิณี รังสิมานุรักษ์, ²สทิติย์ นียมญาติ, ³กมลพร กัลยาณมิตร
และ ⁴ทศนีย์ ลักขณาภิชนชัช

¹Suthasinee Rangsimanurak, ²Satit Niyomyaht, ³Kamolporn Kalyanamitra
and ⁴Tassanee Lakkanapichonchat

¹คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

¹Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Thailand

Received: 2025-06-09

¹Corresponding Author's Email: pasutha.nam55@gmail.com

Revised: 2025-06-23

¹เบอร์โทร: 089-821-7537

Accepted: 2025-06-23

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการประเมินผลสำเร็จในการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี (2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี และ (3) เสนอแนวทางการปรับปรุงการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมี 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการภาคเอกชน และประชาชนผู้จ่ายภาษี จำนวน 24 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยพิจารณาจากประสบการณ์และความเกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การสรุปความแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) การประเมินผลสำเร็จในการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ การบังคับใช้พระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการปฏิรูประบบภาษีท้องถิ่นของไทย โดยสามารถลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มรายได้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม แม้ แต่ยังมีบางประเด็นที่ควรได้รับการแก้ไข อาทิ การตีความกฎหมายที่ยังไม่ชัดเจน ความซับซ้อนของขั้นตอนประเมินภาษี การขาดแคลนบุคลากรเฉพาะทาง ข้อยกเว้นด้านเทคโนโลยี การประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่ทั่วถึง และความไม่เข้าใจของประชาชนในรายละเอียดของกฎหมาย (2) ปัญหาและอุปสรรคในการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ ความคลาดเคลื่อนของฐานข้อมูลกรรมสิทธิ์ที่ดิน ความเหลื่อมล้ำด้านศักยภาพระหว่าง อปท.

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ที่ยังไม่มีมาตรฐานกลาง รวมถึงกลไกการสื่อสารที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน นำไปสู่ความไม่เป็นธรรมและประสิทธิภาพที่ไม่ทั่วถึงในการจัดเก็บภาษี และ (3) แนวทางการปรับปรุงการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ การกำหนดอัตราภาษีที่จูงใจการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสม การพัฒนาระบบประเมินและยื่นภาษีออนไลน์ การเพิ่มบุคลากรและพัฒนาเครือข่ายเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น การบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานเพื่อเพิ่มความโปร่งใส และการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงทุกกลุ่มประชาชน ควบคู่ไปกับการสร้างแรงจูงใจในการชำระภาษีอย่างสมัครใจ

คำสำคัญ: การประเมินผล; พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562; การนำไปปฏิบัติ; จังหวัดชลบุรี

Abstract

This study aims to; (1) evaluate the implementation effectiveness of the Land and Building Tax Act B.E. 2562 in Chonburi Province, (2) identify problems and obstacles in its implementation, and (3) propose recommendations for improving its enforcement in the province. This is a qualitative research approach involving four key stakeholder groups: local government executives, local revenue officers, private sector entrepreneurs, and taxpayers—a total of 24 participants selected through purposive sampling based on their experience and relevance to the Act's enforcement. Data were collected using structured interviews and analyzed through descriptive analysis.

The findings revealed that:

(1) The implementation of the Land and Building Tax Act B.E. 2562 in Chonburi Province marked a significant shift in Thailand's local tax system, contributing to reduced inequality and increased local government revenue. However, several issues remain, including ambiguous legal interpretations, complex assessment procedures, shortages of specialized personnel, technological limitations, inadequate public communication, and limited public understanding of the Act.

(2) Key problems and obstacles include inaccuracies in land ownership databases, disparities in the capacity of local administrative organizations, inconsistent use of administrative discretion, and communication mechanisms that do not align with community contexts. These factors contribute to perceived inequities and inefficiencies in tax collection.

(3) Recommended improvements include setting tax rates that incentivize appropriate land use, developing online assessment and filing systems, increasing and networking local

personnel, integrating inter-agency data to enhance transparency, and implementing inclusive public communication strategies. Additionally, encouraging voluntary tax compliance through targeted incentives is essential.

Keywords: Evaluation; Land and Building Tax Act B.E. 2562; Implementation; Chonburi Province

บทนำ

การจัดเก็บภาษีทรัพย์สินถือเป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างภาษีของประเทศไทย เนื่องจากภาษีทรัพย์สินเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของรัฐทั้งในระดับประเทศ และระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) รวมทั้งยังเป็นเครื่องมือที่จะช่วยส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การตราพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 จึงเป็นกฎหมายที่ปฏิรูปโครงสร้างภาษีของประเทศไทยให้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและแก้ไขปัญหาของระบบภาษีเดิมตามกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน และกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ เนื่องจากพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475 และพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508 ใช้บังคับมาเป็นเวลานานและไม่ได้ปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งข้อจำกัดด้านฐานภาษี อัตราภาษี และการลดหย่อนภาษีที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน (Insawang, and Radaphat, 2023)

จังหวัดชลบุรี เป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงทางด้านการท่องเที่ยวระดับโลก เป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคตะวันออกที่ติดกับอ่าวไทย ด้วยสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบสลับเนินเขา และที่ราบชายฝั่งทะเล โดยที่ราบลุ่มบริเวณแม่น้ำบางปะกงก็มีความอุดมสมบูรณ์อย่างมากด้วยดินตะกอน เหมาะสำหรับการเกษตร จังหวัดชลบุรีมีความหนาแน่นของประชากรปานกลาง ซึ่งอาศัยอยู่หนาแน่นในอำเภอเมืองฯ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ไปกับการทำเกษตรกรรม มีการแบ่งพื้นที่เป็นอำเภอต่างๆ รวมถึงมีรูปแบบการปกครองพิเศษ 1 แห่ง คือเมืองพัทยา เนื่องจากชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลาย มีนักท่องเที่ยวเข้ามาออกหนาแน่นอยู่ตลอดทั้งปี ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความคึกคักอย่างมาก นอกจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแล้ว ยังมีท่าจอดเรือสำหรับขนส่งสินค้าที่สำคัญอย่างท่าจอดเรือน้ำลึกแหลมฉบังในอำเภอเกาะสีชัง ซึ่งมีความสำคัญทางเศรษฐกิจอย่างมากรองจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพาณิชย์และเศรษฐกิจแห่งหนึ่งของประเทศไทย อีกทั้งยังเป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้เมืองหลวงอย่างกรุงเทพฯ ทำให้ชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีผู้คนเข้ามาออกตลอดทั้งปี สามารถเดินทางเข้าออกจังหวัดชลบุรีได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งทางรถยนต์ รถประจำทาง อีกทั้งยังสามารถเดินทางโดยรถไฟ ซึ่งมีรอบเดินทางวันละหนึ่งรอบ จากการทำจังหวัดชลบุรีมีความโดดเด่นในหลายด้าน ส่งผลให้ธุรกิจประเภทอสังหาริมทรัพย์มีความคึกคัก โดยอสังหาริมทรัพย์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด ได้แก่ ที่ดิน, บ้านเดี่ยว ทาวน์เฮ้าส์และคอนโด โดยราคาที่ดินบริเวณยอดนิคมอย่างที่ดินติดถนนเลียบหาดพัทยาก็มีราคาสูงถึง 150,000 บาท/ตร.วา จากราคาประเมินที่ดินล่าสุด ทำให้กลุ่มนักลงทุน เจ้าของกิจการทั้งจากในและนอกพื้นที่สนใจเข้ามาลงทุน และสร้างธุรกิจในพื้นที่

อย่างมาก เช่น การค้าขายบนย่านธุรกิจ ตึกแถว อาคารพาณิชย์ กิจการ ร้านค้า กระจายตัวตามอำเภอต่าง ๆ ที่มีสถานที่ท่องเที่ยว เช่น อำเภอเมือง อำเภอศรีราชา อำเภอสตึบ เมืองพญา All Property Media Company Limited (2024) การนำกฎหมายดังกล่าวมาปฏิบัติจะมีผลกระทบอย่างมากต่อการพัฒนาเมือง และการจัดการทรัพยากรที่ดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ดังนั้น จังหวัดชลบุรี จึงเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจในการศึกษา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องมีความพร้อมสำหรับการดำเนินการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เพื่อให้การจัดเก็บภาษีมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องมีความละเอียดรอบคอบและทำความเข้าใจกับกฎหมายตามพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง รวมถึงมีข้อมูลแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สินที่ครบถ้วน ใช้ในการประเมินภาษี ให้บริการชำระภาษี และเร่งรัดติดตามได้สะดวก รวดเร็วขึ้น นอกจากนี้ ควรมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบการใช้แผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นข้อมูลและเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น Ngamchan (2018) อย่างไรก็ตาม ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่มีความสามารถในการดำเนินการที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ เครื่องมือและอุปกรณ์ รวมถึงระยะเวลา เช่น บุคลากรที่ทำหน้าที่จัดเก็บภาษีน้อยและไม่มีความชำนาญเรื่องกฎหมายดังกล่าว ขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งมีขนาดเล็ก อาจมีงบประมาณไม่เพียงพอและเครื่องมือหรืออุปกรณ์ไม่เพียงพอด้วย และระยะเวลาในการดำเนินการก็ค่อนข้างจำกัดต่อขนาดพื้นที่ที่รับผิดชอบ ทำให้การดำเนินการไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร (Mahilek, 2023)

นอกจากนี้ การนำกฎหมายฉบับนี้ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรีนั้นยังคงมีความท้าทายและปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน เช่น พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 เริ่มใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 13 มีนาคม 2562 และเริ่มบังคับเก็บภาษีตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563 ซึ่งนับว่ายังเป็นเวลาที่ไม่นานนักนับตั้งแต่เริ่มประกาศใช้ จึงทำให้ยังอาจมีปัญหาในการตีความและการบังคับใช้ รวมถึงยังไม่มีบรรทัดฐานใดในการตีความที่จะสามารถใช้อ้างอิงได้เช่นเดียวกันกับคำพิพากษาของศาล ดังนั้น ในบางกรณีจึงอาจมีการตีความที่แตกต่างกันระหว่างผู้เสียภาษีกับผู้มีหน้าที่จัดเก็บภาษี โดยเฉพาะเรื่องของทรัพย์สินที่เป็นที่อยู่อาศัย รวมถึงในเรื่องของช้อยกเว้น Ekkarawijit (2024) การพัฒนาและปรับตัวของระบบจัดเก็บภาษีที่ต้องใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ การสร้างความเข้าใจและความร่วมมือจากประชาชนและเจ้าของที่ดิน การกำหนดอัตราภาษีที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้เป็นภาระหนักแก่ประชาชนและการจัดการข้อมูลและการประเมินมูลค่าที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้และการสร้างความตระหนักให้กับประชาชนเกี่ยวกับการใช้พระราชบัญญัติอย่างถูกต้อง รวมถึงการจัดการด้านสังคมและเศรษฐกิจที่อาจส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษีและ การพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้มีความสำคัญในหลายประการ กล่าวคือ จะช่วยให้เห็นภาพรวมของความสำเร็จในการจัดเก็บภาษีภายใต้กฎหมายใหม่ว่ามี การเพิ่มรายได้จากภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างได้ตามเป้าหมายหรือไม่ และสามารถจัดการกับข้อผิดพลาดหรือปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างไร การเข้าใจถึงผลกระทบที่เกิดจากการใช้กฎหมายใหม่จะช่วยให้สามารถปรับปรุง และพัฒนานโยบายท้องถิ่นได้ดีขึ้น

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องการประเมินผลสำเร็จในการนำพระราชบัญญัติวิชาชีพที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี เพราะเป็นเรื่องที่ความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยให้เห็นถึงความสำเร็จและปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับท้องถิ่น และสามารถใช้อ้างอิงข้อมูลเหล่านั้นในการปรับปรุงนโยบายและการจัดการทรัพยากรที่ดินในระดับจังหวัดและประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประเมินผลสำเร็จในการนำพระราชบัญญัติวิชาชีพที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการนำพระราชบัญญัติวิชาชีพที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงในการนำพระราชบัญญัติวิชาชีพที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การประเมินผลสำเร็จในการนำพระราชบัญญัติวิชาชีพที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษานี้มุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ ผลสำเร็จในการนำพระราชบัญญัติวิชาชีพที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างกรอบแนวทางในการศึกษา ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผล แนวคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ แนวคิดเกี่ยวกับวิชาชีพการพระราชบัญญัติวิชาชีพที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดชลบุรี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำพระราชบัญญัติวิชาชีพที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน จำนวน 24 คน ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน รวม 24 คน ดังนี้ (1) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6 คน มีตำแหน่งบริหารในพื้นที่บางละมุงหรือศรีราชา (2) เจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ท้องถิ่นปฏิบัติงานด้านภาษีในเทศบาล 6 คน มีประสบการณ์ในพื้นที่ศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี (3) ผู้ประกอบการภาคเอกชน 6 คน ทำธุรกิจในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ และ (4) ประชาชนผู้จ่ายภาษี 6 คน มีที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ และพร้อมให้ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการประเมินผลสำเร็จในการนำพระราชบัญญัติวิชาชีพที่ดิน

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

และสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี ส่วนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี ส่วนที่ 4 ข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางการปรับปรุงการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี

ขั้นตอนที่ 4 การรวบรวมข้อมูล การวิจัยนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธี ได้แก่ (1) การวิจัยเอกสารเพื่อศึกษากฎหมาย รายงาน และข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ พ.ร.บ. ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 (2) การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารท้องถิ่น เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษี ผู้ประกอบการ และประชาชนผู้เสียภาษี โดยมีหนังสือขอความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี และนัดหมายล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 1 สัปดาห์ และ (3) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อศึกษาการปฏิบัติงานจริงของหน่วยงานในพื้นที่และผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยบันทึกข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากภาคสนามมาถอดเทปคำให้สัมภาษณ์แบบคำต่อคำและบันทึกข้อมูลสำคัญ จากนั้นตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลครบถ้วนและไม่มีข้อผิดพลาดวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาเพื่อสรุปข้อมูลที่รวบรวมได้ นำข้อมูลที่วิเคราะห์มาพิจารณาและอภิปรายผลการศึกษา โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบความสอดคล้องกับทฤษฎีหรืองานวิจัยที่มีอยู่และนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบของรายงาน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการประเมินผลสำเร็จในการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี สามารถสรุปผลวิจัยแต่ละด้านดังนี้

1. กฎหมาย/นโยบาย พบว่า กฎหมายดังกล่าวได้สร้างความก้าวหน้าในการปฏิรูประบบภาษีทรัพย์สิน โดยมีการกำหนดอัตราภาษีตามมูลค่าและประเภทการใช้ประโยชน์ของที่ดินและสิ่งปลูกสร้างอย่างชัดเจน ซึ่งช่วยส่งเสริมการใช้ทรัพย์สินอย่างมีประสิทธิภาพและลดการเก็งกำไร แต่ในการนำมาปฏิบัติยังพบปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน ทั้งการตีความกฎหมายที่ยังคลุมเครือ การขาดข้อมูลที่ถูกต้องทันสมัย และข้อจำกัดในกระบวนการประเมินราคาทรัพย์สิน ซึ่งกระทบต่อความแม่นยำในการจัดเก็บภาษีและความเป็นธรรมต่อประชาชน แม้กฎหมายจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจผ่านการเก็บภาษีตามมูลค่าทรัพย์สิน แต่ยังพบว่าการยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีไม่ครอบคลุมกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้มีรายได้น้อย ส่งผลให้เกิดภาระภาษีที่ไม่สอดคล้องกับความสามารถในการจ่ายของกลุ่มเหล่านี้ ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีเผชิญกับรายได้ที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย และยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับความมั่นคงทางการคลัง หากต้องพึ่งพางบอุดหนุนจากภาครัฐเป็นหลัก

2. ความพร้อมด้านทรัพยากร พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีมีความพร้อมในด้านทรัพยากรในระดับที่น่าพอใจ โดยเฉพาะในด้านการจัดสรรงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี และการพัฒนาบุคลากร ซึ่งสะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนการจัดเก็บภาษี

ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฯ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการสำรวจที่ดิน จัดทำแผนที่ภาษี และทะเบียนทรัพย์สินอย่างเป็นระบบ ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการจัดเก็บภาษีที่ถูกต้องและโปร่งใส ในด้านเทคโนโลยี มีการนำระบบสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้ อาทิ โปรแกรม LTAX-3000, LTAX-GIS, The Stamp Camera, QGIS และการใช้โดรนในการสำรวจพื้นที่ ช่วยเพิ่มความแม่นยำของข้อมูล ลดข้อผิดพลาด และทำให้กระบวนการทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องปัญหาทางเทคนิค ระบบเครือข่าย และอุปกรณ์ที่ล้าสมัยในบางพื้นที่ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานและควรได้รับการแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น สำหรับด้านบุคลากร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะเจ้าหน้าที่ผ่านการฝึกอบรม การกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน และการเพิ่มจำนวนบุคลากรในบางพื้นที่ที่ภาระงานมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้กระบวนการจัดเก็บภาษีมีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การสนับสนุนจากภาครัฐ โดยเฉพาะด้านงบประมาณ ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความต่อเนื่องและศักยภาพในการดำเนินงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

3. มาตรการในการดำเนินงาน พบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีมีการดำเนินงานตามมาตรการที่สอดคล้องกับนโยบายส่วนกลาง โดยเฉพาะการนำแนวทางจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ทั้งในด้านโครงสร้างการบริหาร การจัดสรรทรัพยากร และกลไกการจัดเก็บภาษีที่เป็นระบบ โดยมีกองคลังของแต่ละองค์การทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มาตรการที่สำคัญประกอบด้วย การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เฉพาะด้าน การสำรวจและประเมินมูลค่าที่ดิน การแจ้งผลและติดตามการชำระภาษี รวมถึงการจัดทำรายงานผลต่อหน่วยงานระดับจังหวัด และกระทรวงการคลัง ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีมาตรฐานและตรวจสอบได้ องค์การยังให้ความสำคัญกับการสื่อสารและสร้างความเข้าใจกับประชาชน โดยจัดอบรม ประชุม และกิจกรรมให้ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายภาษีฉบับใหม่ รวมถึงเปิดช่องทางอุทธรณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียภาษี แต่การดำเนินงานยังเผชิญกับข้อจำกัดเชิงปฏิบัติ เช่น ขั้นตอนการประเมินมูลค่าทรัพย์สินที่ซับซ้อน อัตราภาษีที่สูงสำหรับที่ดินรกร้าง ซึ่งส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเลี่ยงภาษี และภาระงานที่มากเกินไปของเจ้าหน้าที่ในการจัดทำข้อมูลและรายงาน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ลดทอนประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีในระดับพื้นที่

4. ศักยภาพเจ้าหน้าที่ พบว่า เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง โดยเจ้าหน้าที่ส่วนหนึ่งมีความรู้ ความชำนาญ และสามารถปฏิบัติงานได้ดีในระดับหนึ่ง ทั้งในด้านเทคนิคและการใช้เทคโนโลยี เช่น โปรแกรม LTAX-3000 และระบบ LTAX-GIS อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดที่สำคัญ ได้แก่ จำนวนบุคลากรที่ไม่เพียงพอ ภาระงานซ้อน และความรู้อันเฉพาะทาง โดยเฉพาะในตำแหน่งพนักงานสำรวจที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญตามที่กฎหมายกำหนด องค์การส่วนใหญ่ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวและมีแนวทางแก้ไข เช่น การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การถ่ายทอดความรู้ภายในองค์กร และการส่งเสริมทัศนคติร่วมของเจ้าหน้าที่เพื่อเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม นอกจากนี้ยังมีแนวคิดจากภาคเอกชนในการจ้างผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกเข้ามาช่วยดำเนินงานบางส่วน เพื่อเพิ่มความแม่นยำและลดภาระเจ้าหน้าที่

ภายในองค์กร ขณะที่ประชาชนผู้เสียภาษีส่วนหนึ่งมีข้อเสนอให้พัฒนาทักษะการสื่อสารของเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะการอธิบายภาษีในรูปแบบที่เข้าใจง่าย

5. การประชาสัมพันธ์ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างผ่านหลายช่องทาง ทั้งแบบดั้งเดิม เช่น หอกระจายข่าวและแผ่นพับประชาสัมพันธ์ และแบบดิจิทัล เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก รวมถึงการจัดส่งหนังสือแจ้งไปยังเจ้าของบ้านโดยตรง แต่พบว่า การประชาสัมพันธ์ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครอบคลุม โดยเฉพาะในประเด็นสำคัญ เช่น การเปลี่ยนแปลงระบบจัดเก็บภาษี การจำแนกประเภทที่ดิน และขั้นตอนการชำระภาษี ประชาชนยังขาดความเข้าใจอย่างถูกต้อง ส่งผลให้การปฏิบัติตามกฎหมายไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากผู้ประกอบการและประชาชน ได้แก่ การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีเนื้อหาชัดเจน เข้าใจง่าย การใช้สื่อท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และการสร้างเวทีหรือกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสอบถามและมีส่วนร่วมโดยตรงกับภาครัฐ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและความเข้าใจที่ตรงกัน

6. ความโปร่งใส/เป็นธรรมในการจัดการภาษี พบว่า การจัดการภาษีมีความโปร่งใสและเป็นธรรมในระดับที่น่าพึงพอใจ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้พัฒนากระบวนการสำรวจทรัพย์สิน การประเมินมูลค่า และการแจ้งผลประเมินภาษีอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งเปิดช่องทางให้ประชาชนตรวจสอบข้อมูลและยื่นคำร้องแก้ไขได้ ซึ่งช่วยลดข้อร้องเรียนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้ยังมีการเผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อสร้างความรับรู้และความเข้าใจแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อท้าทายเรื่องความเป็นธรรมในเชิงโครงสร้างของระบบภาษี โดยเฉพาะกรณีการใช้ราคากลางในการประเมินมูลค่าสิ่งปลูกสร้างที่อาจไม่สะท้อนความแตกต่างของวัสดุและคุณภาพที่แท้จริงของทรัพย์สิน ส่งผลให้ผู้เสียภาษีบางกลุ่มอาจได้รับภาระภาษีที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ภาคเอกชนและประชาชนยังเสนอให้มีการกำหนดอัตราภาษีและเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนและเท่าเทียมกันในพื้นที่ใกล้เคียง พร้อมทั้งเรียกร้องบทลงโทษที่เข้มงวดต่อเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานโดยมิชอบ เพื่อรักษาความน่าเชื่อถือของระบบภาษีโดยรวม

7. ความเข้าใจของประชาชน พบว่า ความเข้าใจของประชาชนต่อพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ยังคงอยู่ในระดับที่ไม่ทั่วถึงและไม่ลึกซึ้งเพียงพอ แม้ว่ากฎหมายจะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 แต่ประชาชนจำนวนมากยังประสบปัญหาในการรับรู้และปฏิบัติตามกฎหมายอย่างถูกต้อง โดยเฉพาะในเรื่องการจำแนกประเภทของทรัพย์สิน การคำนวณอัตราภาษี และขั้นตอนการดำเนินการที่เกี่ยวข้อง ข้อค้นพบสำคัญชี้ให้เห็นว่า ความซับซ้อนของเนื้อหากฎหมายและระบบภาษีรูปแบบใหม่ส่งผลให้ประชาชนบางส่วนเกิดความสับสนและไม่มั่นใจ ส่งผลต่อการปฏิบัติตามกฎหมาย อีกทั้งยังมีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงข้อมูลและการประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุและผู้มีรายได้น้อยซึ่งมีโอกาสน้อยในการเข้าร่วมกิจกรรมให้ความรู้หรือรับฟังข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าประชาชนบางกลุ่มจะมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของระบบภาษี และยินดีปฏิบัติตามหน้าที่ แต่ความเข้าใจในรายละเอียด เช่น อัตราภาษีที่แท้จริง ขั้นตอนการยื่นแบบ และบทลงโทษ ยังคงไม่ดีนัก ส่งผลให้การปฏิบัติตามกฎหมายยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี สามารถสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ได้ดังนี้ (1) ปัญหาฐานข้อมูลด้านกรรมสิทธิ์ และการใช้ประโยชน์ในที่ดินยังไม่เป็นปัจจุบันและไม่ตรงกับข้อเท็จจริงในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อน ในการประเมินและจัดเก็บภาษี ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสูญเสียรายได้และเกิดข้อพิพาทกับประชาชน ในบางกรณี (2) การตีความและใช้ดุลพินิจในการจำแนกประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินของเจ้าหน้าที่ประสบ ความยุ่งยาก โดยเฉพาะในกรณีที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างที่มีการใช้ประโยชน์หลายลักษณะ ทำให้เกิด ความไม่ชัดเจนและอาจกระทบต่อความเป็นธรรมของผู้เสียภาษี (3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ และเครื่องมือหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะ การสำรวจพื้นที่และจัดทำบัญชีรายการที่ดิน ซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้ความละเอียดสูงและมีข้อมูลประกอบ ที่ครบถ้วน (4) การสื่อสารและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกฎหมายยังไม่ทั่วถึงและไม่เหมาะสมกับบริบทของ ประชาชนในพื้นที่ ทั้งในด้านเนื้อหา วิธีการถ่ายทอด และภาษาที่ใช้ ทำให้ประชาชนขาดความเข้าใจในสิทธิ หน้าที่ และแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง และ (5) การบังคับใช้กฎหมายในบางพื้นที่อาจส่งผลกระทบต่อ ความเป็นธรรมและเพิ่มความเหลื่อมล้ำระหว่างท้องถิ่น โดยเฉพาะท้องถิ่นขนาดเล็กที่ขาดศักยภาพด้าน ทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งไม่สามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพเทียบเท่าท้องถิ่นขนาดใหญ่

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงในการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี สามารถสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ได้ดังนี้ (1) ควรกำหนดอัตราภาษีให้จูงใจ ต่อการใช้ประโยชน์จากที่ดินรกร้างให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ภาครัฐควรมีมาตรการเสริม เช่น การเช่าหรือซื้อ ที่ดินเพื่อจัดสรรเป็นพื้นที่ทำกินแก่ประชาชนผู้ยากไร้ โดยการจัดเก็บภาษีควรมุ่งเป็นแหล่งรายได้ของ ท้องถิ่น ไม่ควรนำมาใช้แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำหรือการเก็งกำไร และควรมีการประเมินกฎหมายเพื่อ การปรับปรุงในอนาคต (2) ควรพัฒนาโปรแกรมประเมินภาษีออนไลน์ที่ใช้งานได้ฟรี เพื่อเพิ่มความคล่องตัวใน การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พร้อมจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานฉบับย่อ เผยแพร่ผ่านช่องทาง ออนไลน์ที่เข้าถึงง่าย และพัฒนาระบบยื่นภาษีออนไลน์แบบครบวงจรพร้อมช่องทางชำระเงินที่สะดวก แก่ประชาชน (3) ควรมีกำหนดบุคลากรให้เพียงพอและเหมาะสมกับภาระงาน จัดเจ้าหน้าที่ให้ตรงกับหน้าที่ และส่งเสริมการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น กลุ่มไลน์ หรือเฟซบุ๊ก เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน (4) ควรปรับปรุงแนวทาง การตีความเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินให้ชัดเจน ลดปัญหาการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ และควรมีกรอบ การทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถใช้ข้อมูลร่วมกันได้สะดวกและรวดเร็ว (5) ควรปรับระบบภาษีให้ส่งเสริมการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่เศรษฐกิจ ควรพัฒนาเชิงพาณิชย์ ไม่ควรใช้เพื่อเลี้ยงภาษี การใช้ภาษีควรเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจระยะยาว (6) ควรสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น หอกระจายข่าว ป้ายประกาศ และโซเชียลมีเดีย พร้อมจัดงบประมาณ สำหรับผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ที่เข้าใจง่าย และให้ผู้นำชุมชนช่วยถ่ายทอดข้อมูลไปยังประชาชน และ (7) ควร สร้างกลไกจูงใจและสนับสนุนความร่วมมือจากประชาชน เช่น ส่วนลดหรือสิทธิประโยชน์แก่ผู้ชำระภาษีตรง

เวลา และหากประชาชนไม่ได้รับหนังสือแจ้ง ควรมีมาตรการเชิงรุกโดยให้เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่สอบถามข้อมูลจากชุมชนเพื่อให้สามารถติดต่อเจ้าของที่ดินได้อย่างทันเวลา

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้สำคัญที่ได้จากงานวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นว่า การนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรีให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวบทกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการบูรณาการในหลายมิติ คือ มิติที่ 1 การปรับปรุงเชิงนโยบายและกฎหมาย สร้างความชัดเจนในการตีความ ลดช่องว่าง และพิจารณาผลกระทบต่อกลุ่มเปราะบางอย่างรอบด้าน มิติที่ 2 การพัฒนาระบบและเครื่องมือ ลงทุนในเทคโนโลยีที่ทันสมัยและฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน เพื่อสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่ มิติที่ 3 การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร เพิ่มจำนวน พัฒนาทักษะ และสร้างแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง มิติที่ 4 การสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วม ออกแบบการประชาสัมพันธ์เชิงรุกที่เข้าถึงง่าย ตรงกลุ่มเป้าหมาย และส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ มิติที่ 5 การสร้างความเป็นธรรมอย่างยั่งยืน ทบทวนอัตราภาษีและเกณฑ์การประเมินให้สะท้อนความเป็นจริง และลดความเหลื่อมล้ำในการจัดเก็บ โดยสรุปแล้ว การบังคับใช้ พ.ร.บ. ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ในจังหวัดชลบุรี เป็นภาพสะท้อนของการปฏิรูปที่กำลังดำเนินไป แม้จะมีความก้าวหน้าในการสร้างกรอบกติกาที่ทันสมัย แต่ยังคงต้องการ การปรับปรุงให้เหมาะสมในระดับการดำเนินงาน เพื่อให้กฎหมายนี้สามารถบรรลุเจตนารมณ์ในการสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และเป็นแหล่งรายได้ที่มั่นคงเพื่อพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนแท้จริง ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลสำเร็จในการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี ซึ่งสามารถอภิปรายผลเป็นรายด้าน ดังนี้

1. กฎหมาย/นโยบาย พบว่า กฎหมายภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ช่วยปฏิรูประบบภาษี โดยกำหนดอัตราตามมูลค่าและประเภทการใช้ประโยชน์ ส่งเสริมการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพและลดการเก็งกำไร แต่การนำมาปฏิบัติยังมีปัญหา เช่น การตีความกฎหมายไม่ชัดเจน ขาดข้อมูลทันสมัย และระบบประเมินราคาที่ยังไม่แม่นยำ ส่งผลต่อการจัดเก็บภาษีและความเป็นธรรม โดยเฉพาะกับกลุ่มเปราะบางที่ไม่ได้รับสิทธิยกเว้นภาษี เป็นต้น ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชลบุรีมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานและเสี่ยงต่อความไม่มั่นคงทางการคลัง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Isarangkun Na Ayutthaya (2022) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์ของพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า การใช้อัตราภาษีก้าวหน้าสร้างความไม่เป็นธรรมกับผู้ถือครองที่ดินขนาดต่าง ๆ เพราะเป็นการเก็บภาษีความมั่งคั่งที่ซ้ำซ้อนกับภาษีเงินได้ สร้างความบิดเบือนทางราคาระหว่างที่ดินที่มีมูลค่าต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Suwannaphakdee (2022) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการจัดเก็บภาษีตามพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 กรณีศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรค คือ (1) ตัวกฎหมาย (2) พระราชบัญญัติฉบับนี้ต้องอาศัยกฎหมายลำดับรอง (3) บทบัญญัติของพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่มีความชัดเจน (4) การคำนวณภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและมีผลกระทบต่อประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ประกอบการ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Chaikoch (2021) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาปัญหาการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดตรัง จากการศึกษาพบว่า มีความไม่ชัดเจนในตัวบทบัญญัติของกฎหมาย เกิดปัญหาการตีความข้อกฎหมายหลายประการ อาทิเช่น ปัญหาการตีความบทบัญญัติว่าด้วยทรัพย์สินที่ไม่ต้องเสียภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5(3) และมาตรา 5(9) ปัญหาเรื่องประกาศยกเว้นหรือลดภาษีตามมาตรา 40 และปัญหาเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของผู้บริหารท้องถิ่นในการพิจารณาลดหรือยกเว้นภาษีตามมาตรา 41 และมาตรา 42 ซึ่งไม่ได้กำหนดขอบเขตการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานไว้ชัดเจน เป็นต้น

2. ความพร้อมด้านทรัพยากร พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีมีความพร้อมด้านทรัพยากรในระดับที่น่าพอใจ ทั้งด้านงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยี และการพัฒนาบุคลากร โดยมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อสำรวจที่ดิน จัดทำแผนที่ภาษี และทะเบียนทรัพย์สินอย่างเป็นระบบ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีทันสมัย เช่น LTAX-3000, LTAX-GIS, QGIS และโดรน ช่วยเพิ่มความแม่นยำและประสิทธิภาพในการทำงาน ขณะเดียวกันก็มีการพัฒนาทักษะเจ้าหน้าที่และเพิ่มกำลังคนในพื้นที่ที่มีภาระงานสูง ส่วนอุปสรรคที่พบ คือด้านเทคนิค อุปกรณ์ล้ำสมัย และระบบเครือข่ายในบางพื้นที่ที่ควรได้รับการปรับปรุง รวมถึงการสนับสนุนจากภาครัฐยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน โดยรวมถือว่ามีความพร้อมที่ดี แต่ควรพัฒนาระบบให้ทันสมัยและยืดหยุ่นยิ่งขึ้นเพื่อรองรับอนาคต ซึ่งผลที่พบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Chanthasorn (2013) ได้แสดงถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้น สามารถจำแนกได้ 12 ด้าน ซึ่งด้านทรัพยากร ประกอบด้วย ทรัพยากรทางการเงินมีจำนวนมากพอ มีความพร้อม การจัดสรร

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ทรัพยากรทางการเงินมีความเหมาะสม มีการกระจายทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Upradit, and Meepetthan (2021) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างตามพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลำปาง พบว่า ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านการบริหารวัสดุอุปกรณ์ ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารจัดการภายใน มีผลต่อความพร้อมในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Suebyatti (2022) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลวัดละมุด อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า มาตรการบริหารการจัดเก็บที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลวัดละมุดมีรูปแบบการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงาน ผ่านแผนที่ภาษีเพื่อให้ง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูล และสร้างความชัดเจนในการบริหารการจัดเก็บที่ดินและสิ่งปลูกสร้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. มาตรการในการดำเนินงาน พบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีดำเนินงานตามมาตรการที่สอดคล้องกับนโยบายส่วนกลาง โดยปรับใช้แนวทางจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ มีการบริหารจัดการผ่านกองคลังอย่างเป็นระบบ เช่น การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เฉพาะด้านการประเมินมูลค่าที่ดิน การติดตามการชำระภาษี และการรายงานผลต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งสื่อสารสร้างความเข้าใจกับประชาชนและเปิดช่องทางอุทธรณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิผู้เสียภาษี อย่างไรก็ตาม ยังมีอุปสรรคด้านขั้นตอนประเมินที่ซับซ้อน อัตราภาษีสูงสำหรับที่ดินรกร้าง และภาระงานของเจ้าหน้าที่ที่กระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน โดยรวมมาตรการมีทิศทางชัดเจนและเป็นระบบ แต่ควรเสริมด้วยการพัฒนาบุคลากร เทคโนโลยี และออกแบบมาตรการที่ง่ายขึ้น พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อความยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งผลที่พบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Mazmanian and Sabatier (1989) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง การนำการตัดสินใจกำหนดนโยบายที่ได้กระทำไว้ ซึ่งอาจอยู่ในรูปของกฎหมาย คำพิพากษาของศาล คำสั่งของรัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ โดยมีกระบวนการซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ คือ การพิจารณาผลลัพธ์ที่พึงปรารถนาตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย การยินยอมปฏิบัติตามของผู้ที่เกี่ยวข้อง และการพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ของผู้ตัดสินใจกำหนดนโยบาย และหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Suwannaphakdee (2022) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการจัดเก็บภาษีตามพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 กรณีศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการควรมีการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐและการนำเครื่องมือที่ทันสมัยมาใช้

4. ศักยภาพเจ้าหน้าที่ พบว่า ศักยภาพของเจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีมีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่พื้นฐานและสามารถให้บริการประชาชนได้ในระดับหนึ่ง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งได้พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง เช่น การอบรม และการถ่ายทอดองค์ความรู้ภายใน แต่ยังมีข้อจำกัดด้านจำนวนบุคลากร ภาระงาน และความรู้เฉพาะทาง โดยเฉพาะในตำแหน่งพนักงานสำรวจที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ส่งผลให้กระบวนการจัดเก็บภาษีบางส่วนล่าช้าหรือไม่ครบถ้วน ควรมีการจ้างผู้เชี่ยวชาญภายนอกและการพัฒนาทักษะการสื่อสารเชิงกฎหมายควบคู่กับความรู้ทางเทคนิค เพื่อยกระดับ

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ประสิทธิภาพและความเข้าใจของประชาชนต่อระบบภาษี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sangkhue (2021) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาอุปสรรคและผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษี ตาม พ.ร.บ.ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า สภาพการดำเนินงานจัดเก็บภาษีทรัพย์สินที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดให้มีการประชุม อบรมเจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน และประชาชนผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความรู้ ภูมิหาย พ.ร.บ.ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ใหม่

5. การประชาสัมพันธ์ พบว่า การประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง แม้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีจะประชาสัมพันธ์ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างผ่านหลายช่องทาง ทั้งแบบดั้งเดิม เช่น หอกระจายข่าว แผ่นพับ และดิจิทัล เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก รวมถึงการส่งหนังสือแจ้งโดยตรง แต่ยังคงพบว่าการสื่อสารไม่สามารถสร้างความเข้าใจที่ครอบคลุมในประเด็นสำคัญแก่ประชาชนได้ โดยเฉพาะเรื่องการเปลี่ยนแปลงระบบจัดเก็บภาษี การจำแนกประเภทที่ดิน และขั้นตอนชำระภาษี ส่งผลให้การปฏิบัติตามกฎหมายยังไม่มีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะหลักคือ การจัดทำสื่อที่ชัดเจน เข้าใจง่าย ใช้สื่อท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และสร้างเวทีให้ประชาชนสอบถามและมีส่วนร่วมโดยตรงกับภาครัฐ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sangkhue (2021) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาอุปสรรคและผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษี ตาม พ.ร.บ.ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ.2562 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า สภาพการดำเนินงานจัดเก็บภาษีทรัพย์สินที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พบว่า มีการดำเนินการประชาสัมพันธ์ ทางหอกระจายข่าวชุมชน จัดส่งหนังสือถึงเจ้าของบ้านโดยตรง และมีการจัดเก็บภาษีตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

6. ความโปร่งใส/เป็นธรรมในการจัดการภาษี พบว่า การจัดการภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีมีความโปร่งใสและเป็นธรรมในกระบวนการในระดับที่น่าพอใจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้พัฒนาระบบสำรวจ ประเมิน แঙ্গผล และเปิดให้ประชาชนตรวจสอบแก้ไขข้อมูลอย่างเป็นระบบ ช่วยลดข้อร้องเรียนและส่งเสริมการมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อกังวลด้านความเป็นธรรมในเชิงโครงสร้างของระบบภาษี จากผู้ประกอบการเอกชนและประชาชน โดยเฉพาะการใช้ราคาประเมินสิ่งปลูกสร้างที่อาจไม่สะท้อนมูลค่าแท้จริง ซึ่งอาจส่งผลต่อความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีในภาพรวม มีการเสนอให้กำหนดอัตราภาษีกับเกณฑ์ประเมินให้ชัดเจนและเท่าเทียมกันในพื้นที่ใกล้เคียง รวมถึงมีบทลงโทษเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติมิชอบเพื่อความน่าเชื่อถือของระบบ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Suebyatti (2022) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรบริหารส่วนตำบลวัดละมุด อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า มีการบริหารจัดการการจัดเก็บภาษีและจัดลำดับความสำคัญอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีความเสมอภาคและเป็นธรรมกับประชาชน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ekkarawijit (2024) ได้ศึกษาเรื่อง การนำแนวทางการปฏิรูประบบภาษีตามพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติ กับความเป็นธรรมในทัศนะของผู้ครอบครองทรัพย์สิน กรณีศึกษาพื้นที่เขต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ผลวิจัยพบว่า ความเป็นธรรมในทัศนะของผู้ครอบครองทรัพย์สิน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มากที่สุด คือ การใช้อัตราภาษีก้าวหน้า รองลงมา คือ การเพิ่มอัตราภาษีสำหรับที่ดินรกร้างว่างเปล่า และน้อยที่สุด คือ การกำหนดอัตราภาษีตามการใช้

ประโยชน์ของที่ดิน Chanchaikittikorn (2024) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการบังคับใช้ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ผลการวิจัยพบว่า การประเมินราคาทรัพย์สินที่คิดคำนวณแต่พื้นที่โดยไม่คำนวณราคาเครื่องจักรขนาดใหญ่ และมูลค่าการก่อสร้าง ก็ยังทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียภาษีที่มีทรัพย์สินที่มีมูลค่าน้อยกว่า แต่ต้องเสียภาษีเท่ากับผู้มีทรัพย์สินที่มีมูลค่ามากกว่า

1.7 ความเข้าใจของประชาชน พบว่า ความเข้าใจของประชาชนต่อพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ยังคงไม่ทั่วถึงและไม่ลึกซึ้งเพียงพอ โดยเฉพาะในประเด็นการจำแนกประเภททรัพย์สิน การคำนวณอัตราภาษี และขั้นตอนดำเนินการ ส่งผลให้การปฏิบัติตามกฎหมายยังไม่ถูกต้องเท่าที่ควร สาเหตุหลักมาจากความซับซ้อนของเนื้อหากฎหมายและระบบภาษีใหม่ รวมถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลและการประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุและผู้มีรายได้น้อย ระดับความเข้าใจของประชาชนถือเป็นอุปสรรคสำคัญ ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีจึงจำเป็นต้องสื่อสารและให้ความรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เข้าถึงชุมชน และครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ประชาชนเข้าใจสิทธิหน้าที่และปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sangkhue (2021) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาอุปสรรคและผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษีตาม พ.ร.บ.ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ.2562 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบต่อประชาชนในภาพรวม พบว่า ประชาชนขาดความรู้ ไม่เข้าใจในกฎหมาย การเสียภาษีระบบใหม่ จึงขาดความร่วมมือ ขาดการมีส่วนร่วมต่อการมาเสียภาษี และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Yangnok, Na Lamphun, Silaphrom, and Srikhawachai (2023) ได้ศึกษาเรื่อง ความเข้าใจการเสียภาษีของผู้เสียภาษีตามพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน อำเภอประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจการเสียภาษีของผู้เสียภาษี พบว่าระดับการศึกษา อาชีพ รายได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีแตกต่างกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี พบว่า การนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรีมีปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นหลายด้าน ได้แก่ ความไม่ทันสมัยและคลาดเคลื่อนของฐานข้อมูลกรรมสิทธิ์ที่ดิน การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ที่ไม่ชัดเจน การขาดแคลนบุคลากรและเครื่องมือที่เหมาะสม ตลอดจนการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึงและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ความเหลื่อมล้ำระหว่างท้องถิ่นที่มีศักยภาพต่างกัน ส่งผลให้การจัดเก็บภาษีในบางพื้นที่ขาดประสิทธิภาพ กระทบต่อความเป็นธรรมของระบบภาษีทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Chanchaikittikorn (2024) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการบังคับใช้ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อยและทรัพย์สินที่จะต้องสำรวจมีจำนวนมาก ทำให้เกิดการสำรวจไม่ครบถ้วน และเจ้าหน้าที่จะต้องรับผิดชอบ อีกทั้งยังมีปัญหาในการเชื่อมโยงข้อมูลความเป็นเจ้าของที่ดินกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรมที่ดินและกรมธนารักษ์ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Isarangkun Na Ayutthaya (2022) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์ของ

พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่ากฎหมายได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในหลายรูปแบบ หนึ่งในนั้นคือ ทีวีความเหลื่อมล้ำของรายได้มากขึ้น เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเขตเมืองจะมีรายได้จากภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างมาก ในขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ห่างไกลจะมีรายได้จากภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างน้อย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการปรับปรุงในการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี พบว่า แนวทางปรับปรุงการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ในจังหวัดชลบุรี คือ (1) กำหนดอัตราภาษีที่ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ และมีมาตรการช่วยเหลือผู้ยากไร้ (2) พัฒนาโปรแกรมประเมินภาษีและระบบยื่นภาษีออนไลน์ พร้อมคู่มือการใช้งานที่เข้าถึงง่าย (3) จัดสรรบุคลากรเพียงพอ ส่งเสริมเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเจ้าหน้าที่ (4) ปรับปรุงแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินให้ชัดเจน พร้อมใช้ข้อมูลร่วมกันระหว่างหน่วยงาน (5) ปรับระบบภาษีให้ส่งเสริมการใช้ที่ดินตามศักยภาพ และสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาว (6) การเพิ่มช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและการจัดสรรงบประมาณสำหรับสื่อประชาสัมพันธ์ที่เข้าใจง่าย (7) สร้างกลไกจูงใจประชาชน เช่น ส่วนลดภาษี และเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ช่วยติดต่อผู้เสียภาษีที่ไม่ได้รับแจ้งข้อมูล สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sangkhue (2021) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาอุปสรรคและผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษี ตาม พ.ร.บ.ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ.2562 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า แนวทางพัฒนาการดำเนินงานจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พบว่า (1) ควรจัดตั้งงบประมาณ ด้านการประชาสัมพันธ์จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในระบบการเสียภาษีให้กับประชาชนทุกครัวเรือน (2) ควรส่งเสริมให้ประชาชนหรือผู้นำชุมชน เข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ (3) ควรเพิ่มอัตราค่าจ้างที่ตามตำแหน่งหน้าที่ให้เพียงพอ (4) รัฐควรจัดให้มีการยื่นแบบเสียภาษีระบบออนไลน์ การชำระภาษีผ่านระบบ Net Bank (5) รัฐควรส่งเสริมให้มีมาตรการ สร้างแรงจูงใจ ให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้มาเสียภาษีตามกำหนด หรือจัดให้มีส่วนลดหย่อนภาษี เป็นต้น

สรุป

ผลการวิจัยพบว่า การนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปใช้ในจังหวัดชลบุรี ยังมีข้อจำกัดในการปฏิบัติ แม้กฎหมายจะส่งเสริมการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพและลดการเก็งกำไร แต่ยังมีปัญหาเรื่องการตีความ ข้อมูลไม่ทันสมัย และความไม่ชัดเจนในกระบวนการจัดเก็บ ส่งผลต่อความเป็นธรรม และรายได้ของท้องถิ่น ด้านทรัพยากรและเทคโนโลยีมีการพัฒนาในระดับที่น่าพอใจ แต่ยังคงต้องปรับปรุงอุปกรณ์ ระบบเครือข่าย และบุคลากรที่มีภาระงานมาก มาตรการที่ใช้มีความเป็นระบบและสอดคล้องกับนโยบายส่วนกลาง แต่ยังคงขาดความคล่องตัวในขั้นตอนการดำเนินงาน ขณะที่ศักยภาพเจ้าหน้าที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีข้อจำกัดทั้งด้านจำนวนและความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง การประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบาง ทำให้ประชาชนขาดความเข้าใจ ส่งผลต่อการปฏิบัติตามกฎหมาย ด้านความโปร่งใสมีแนวทางที่ดี แต่ระบบประเมินยังขาดความเป็นธรรมในบางกรณี โดยเฉพาะการใช้ราคากลาง

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ขณะที่ปัญหาสำคัญ ได้แก่ ความล้าหลังของข้อมูลกรรมสิทธิ์ ความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ และการใช้ดุลพินิจที่ไม่เป็นมาตรฐาน แนวทางปรับปรุงควรมุ่งเน้นการกำหนดอัตราภาษีที่เหมาะสม พัฒนาเครื่องมือออนไลน์ เพิ่มบุคลากร ปรับระบบตีความและข้อมูลร่วมกัน รวมถึงส่งเสริมการสื่อสารที่เข้าถึงง่าย และสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี ควรเร่งปรับปรุงฐานข้อมูลกรรมสิทธิ์ที่ดินให้ทันสมัยและแม่นยำ เพื่อให้การประเมินภาษีเป็นไปอย่างเป็นธรรมและถูกต้อง

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี ควรพัฒนาศักยภาพและเพิ่มจำนวนบุคลากร โดยเฉพาะในตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจและประเมินที่ดิน เพื่อแก้ไขปัญหาภาระงานที่สูงและการล่าช้า

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรอบรมเพื่อถ่ายทอดความรู้เชิงกฎหมาย การใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างแก่เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี รวมถึงการพัฒนาทักษะการสื่อสารเพื่อให้สามารถสื่อสารความเข้าใจแก่ประชาชนได้ดีขึ้น

1.4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี ควรปรับปรุงรูปแบบการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้ในชุมชน โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายที่ยังขาดความเข้าใจ เช่น ผู้สูงอายุและผู้มีรายได้น้อย

1.5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี ส่งเสริมให้มีเวทีและช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและตรวจสอบความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษี

1.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี พัฒนาระบบและเครื่องมือในการประเมินภาษีออนไลน์และช่องทางชำระภาษีที่สะดวก เพื่อบริการให้ประชาชนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลกระทบระยะยาวของพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ต่อเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดชลบุรี

2.2 ควรศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารและประชาสัมพันธ์พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น กลุ่มผู้สูงอายุและผู้มีรายได้น้อย เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในระบบภาษีอย่างลึกซึ้ง

2.3 สำรวจปัจจัยและอุปสรรคในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาระบบจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพ

References

- All Property Media Company Limited (2024). *Chonburi*. Retrieved October 26, 2024, from <https://www.ddproperty.com>
- Chaikoch, P. (2021). A study of land and building tax collection problems in Trang Province. *Western University Research Journal of Humanities and Social Sciences*, 7(3), 107-113.
- Chanchaikitkorn, A. (2024). *Problems of land and building tax enforcement*. (Doctoral Dissertation). Thammasat University. Bangkok.
- Chanthasorn, W. (2013). *An integrated theory of public policy implementation*. (6th ed.). Bangkok: Prik Wan Graphic.
- Ekkarawijit, W. (2024). Implementation of the tax reform guidelines according to the Land and Building Tax Act B.E. 2019 and fairness in the view of property owners: A case study of the lower northeastern region. *Journal of the College of Administrative Sciences, Maejo University*, 7(2), 51-69.
- Insawang, P., & Radaphat, E. (2023). *Land and Building Tax: What You Should Know, Problems, Obstacles, and Initial Improvement and Revision Guidelines*. Bangkok: Land and Soil Resources Information Technology Center.
- Isarangkun Na Ayutthaya, A. (2022). Economic Impact Assessment of the Land and Building Tax Act B.E. 2019. *Thammasat University Law Journal*, 51(3), 624-647.
- Land and Building Tax Act B.E. 2019. (2019, 12 March). *Royal Thai Government Gazette*. Volume 136, Part 30 A. pp. 21-52.
- Mahilek, N. (2023). *Factors affecting the efficiency of land and building tax collection of local government organizations in Narathiwat Province*. (Master's Thesis). Prince of Songkla University. Songkhla.
- Mazmanian, D. A., & Sabatier, P. A. (1989). *Implementation and public policy: With a new postscript*. Latham, MD: University Press of America.
- Ngamchan, C. (2018). *Increasing the efficiency of revenue collection of the Phangad Subdistrict Administrative Organization, Kham Sakaesaeng District, Nakhon Ratchasima Province*. (Master's Thesis). Suranaree University of Technology. Nakhon Ratchasima.
- Sangkhue, A. (2021). Problems, obstacles and impacts on tax collection according to the Land and Building Tax Act 2019 of local administrative organizations, Nong Ruea District, Khon Kaen Province. *Northeastern University Academic and Research Journal*, 11(3), 287- 300.

- Suebyatti, T. (2022). Land and building tax collection management of the Tambon Wat Lamut Administrative Organization, Nakhon Chai Si District, Nakhon Pathom Province. *The 14th National Academic Conference, Nakhon Pathom Rajabhat University, 7 – 8 July 2022* (pp. 2321-2334). Nakhon Pathom: Nakhon Pathom Rajabhat University.
- Suwannaphakdee, A. (2022). Tax collection process according to the Land and Building Tax Act B.E. 2562: A case study of Bangkok. *Journal of Business Administration and Liberal Arts Rajamangala University of Technology Lanna*, 10(2), 37-50.
- Upradit, A., & Meepetthan, S. (2021). Factors affecting the readiness of land and building tax collection under the Land and Building Tax Act B.E. 2562 of sub-district administrative organizations in Lampang Province. *Journal of Business Administration and Social Sciences, Ramkhamhaeng University*, 4(2), 49-69.
- Yangnok, N., Na Lamphun, W., Silaphrom, P., & Srihawachai, S. (2023). Understanding of taxpayers' tax payment according to the Land and Building Tax Act B.E. 2019 in the area of Umchan Subdistrict Administrative Organization, Prachaksilpakom District, Udon Thani Province. *The 9th National Academic Conference of Rajabhat Loei Academic Year 2023 “Area-based Research to Enhance the High-Value Economy of the Community” March 22, 2023* (pp. 987-993). Loei: Research and Development Institute, Rajabhat Loei University.

รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา

A MODEL OF QUALITY SCHOOL ADMINISTRATION

¹สุทัศน์ ชันแก้ว, ²สุวดี อูปป็นใจ, ³ประเวศ เวชชะ และ ⁴ไพโรภ รัตนชวงค์

¹Sutat Khankaew, ²Suwadee Oppinjai, ³Prawet Wetcha and ⁴Pairop Rattanchuwong

¹คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

¹ Faculty of Education, Chiangrai Rajabhat University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: james_jj898@hotmail.com

¹เบอร์โทร: 089-091-9904

Received: 2025-06-13

Revised: 2025-07-31

Accepted: 2025-08-23

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยใช้ทั้งวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ภายใต้รูปแบบการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหาร และการสัมมนาเชิงวิชาการร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน 2) เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยอาศัยข้อมูลจากการสังเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา จากนั้นจึงดำเนินการตรวจสอบรูปแบบกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน และ 3) เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยการสำรวจความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 133 คน และประเมินความเหมาะสมโดยตรงจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 38 คน การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความจำเป็น (PNI Modified)

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพ ใช้ได้จริง มีความถูกต้อง เป็นไปได้ เหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างเหมาะสม โดยรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) หลักการบริหาร 2) วัตถุประสงค์ของการบริหาร 3) กระบวนการบริหาร 4) แนวทางการประเมินผลการบริหาร และ 5) ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาการตรวจสอบรูปแบบดำเนินการผ่านการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ

และการประเมินความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการประเมินโดยรวมพบว่า มีความถูกต้องในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.63, S.D. = 0.46) และ มีความเป็นไปได้ในระดับมาก (\bar{X} = 4.44, S.D. = 0.48) ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบจากความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.67) และ มีความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.68)

คำสำคัญ: รูปแบบ; การบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา; รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา

Abstract

The research titled "Model of Administration for High-Quality Secondary Schools" employed a mixed methods approach, integrating both qualitative and quantitative methodologies. The research design was guided by three primary objectives: 1) to study the foundational information for developing a management model for quality secondary schools through document synthesis related to key management components and academic seminars with nine experts, 2) to develop and validate the proposed management model by utilizing data from document analysis, expert interviews, and an assessment of the needs of secondary schools. The model was then reviewed and validated by the same group of nine experts, and 3) to evaluate the appropriateness and practical applicability of the model through a survey of 133 stakeholders and a direct evaluation of suitability and usefulness by a sample of 38 participants. Data were analyzed using content analysis, frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index (PNI Modified).

The research found that the developed management model for high-quality secondary schools is effective, practical, accurate, feasible, appropriate, and beneficial for educational management. It aligns with the context of schools, global changes, and meets the needs of students and communities. The model consists of five key components: 1) management principles, 2) management objectives, 3) management processes, 4) evaluation guidelines, and 5) success factors. The model was validated through expert panel discussions and evaluations. Results showed the model's accuracy was at the highest level (\bar{X} = 4.63, S.D. = 0.46), and feasibility was rated high (\bar{X} = 4.44, S.D. = 0.48). Stakeholder feedback indicated the model was highly appropriate (\bar{X} = 4.67) and highly beneficial (\bar{X} = 4.68).

Keywords: Model; Quality Secondary School Management; Quality Secondary School Administration Model

บทนำ

นโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ที่ต้องการยกระดับรายได้ของทุกจังหวัดทั่วประเทศด้วยการยกระดับการศึกษาโดยบริหารจัดการโรงเรียนใน 3 รูปแบบ คือ โรงเรียนคุณภาพระดับประถมศึกษา โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา และโรงเรียน Stand Alone สำหรับความจำเป็นในการสร้างโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันมีจำนวนเด็กนักเรียนลดลง แต่มีจำนวนโรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและเด็กขาดโอกาสทางการศึกษา (Office of the Basic Education Commission, 2020: p. 2)

โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่สำคัญในแก้ไขปัญหาเพื่อลดการกระจุกตัวในโรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่ ให้นักเรียนได้เรียนในโรงเรียนมัธยมคุณภาพใกล้บ้านมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนตามความถนัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ไขปัญหา และการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ตลอดจนการกระจายทรัพยากรให้แก่โรงเรียนในสังกัด จึงกำหนดแนวทางการสร้างโรงเรียนคุณภาพให้ชุมชน ทั้งในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ สพฐ.11/2564 เรื่อง การบูรณาการด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ สั่ง ณ วันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2564

โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามโครงการโรงเรียนคุณภาพ ได้กำหนดนโยบายบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา เพื่อรองรับนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาส และเพื่อสกัดนักเรียนไม่ให้ไปเรียนที่โรงเรียนในอำเภอ หรือโรงเรียนในจังหวัด หรือโรงเรียนที่มีอัตราแข่งขันสูงมากเกินไป อีกทั้งเพื่อให้นักเรียนได้เรียนโรงเรียนคุณภาพที่อยู่ใกล้บ้าน ตลอดจนแบ่งเบาภาระจากโรงเรียนประจำจังหวัดไม่ให้มีนักเรียนเกิน 3,000 คน โดยไม่ให้มีนักเรียนในโรงเรียนประจำจังหวัดมากเกินไป ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของนักเรียนให้บรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน Office of the Basic Education Commission (2020: p. 2) เป็น “โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา”

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ในบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา จึงควรมีองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีคำอธิบายลำดับขั้นตอนของแต่ละองค์ประกอบ หรือกิจกรรมที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบให้สามารถเข้าใจง่าย เพื่อใช้ในการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา เพื่อให้การบริหารโรงเรียนคุณภาพ

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ระดับมัธยมศึกษาเป็นระบบ ที่ส่งผลให้เกิดโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาต้นแบบและบรรลุความมุ่งหมายของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อผลักดันให้เกิดโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาได้สำเร็จ เป็นมิติใหม่แห่งการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ และสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับพื้นฐานของการจัดการศึกษาในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชน มีความเหมาะสมในการรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา และ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมผสานหลายวิธี (Mixed Method Research) Creswell, and Clark (2011) ที่ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) และวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) โดยออกแบบการวิจัย (Research Design) มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ ได้แก่ 1) ความหมายของรูปแบบ 2) ประเภทของรูปแบบ 3) ลักษณะของรูปแบบที่ดี 4) การสร้างและพัฒนารูปแบบ 5) การตรวจสอบและประเมินรูปแบบ และ 6) องค์ประกอบของรูปแบบ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ได้แก่ 1) ความหมายของการบริหาร 2) หลักการสำคัญของการบริหาร 3) ความหมายของคุณภาพ 4) หลักการบริหารคุณภาพ 5) วัตถุประสงค์ของการบริหารคุณภาพ 6) กระบวนการบริหารคุณภาพ 7) วิธีดำเนินการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 8) แนวทางการประเมินผลการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา และ 8) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณภาพ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) งานวิจัยภายในประเทศ และ 2) งานวิจัยต่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาโดยการสังเคราะห์เอกสาร

1. ศึกษาองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาโดยการสังเคราะห์เอกสาร ได้แก่

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

- 1) แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร หนังสือหรือตำรา งานวิจัย บทความวิจัยทางวิชาการและบทความวิจัย ฐานข้อมูลจากระบบอินเทอร์เน็ต 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสารเพื่อบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาของประเภทแหล่งข้อมูล ผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ ชื่อเรื่อง เนื้อหาสาระสำคัญของเอกสาร สถานที่พิมพ์และสำนักพิมพ์
- 3) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และฐานข้อมูลในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และ
- 4) การจัดทำกับข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยสรุปสาระสำคัญเพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาการวิจัยและสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) จำนวน 9 คน เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความรู้และประสบการณ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เกี่ยวกับแนวทางการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยได้ดำเนินการสร้าง ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 2) สร้างแบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาโดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาในขั้นที่ 1.1 และ 1.2 ในการกำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ 5 ประเด็น ดังนี้ 1) หลักการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 2) วัตถุประสงค์ของโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 3) กระบวนการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 4) แนวทางการประเมินผลการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา และ 5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา และ 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ตลอดจนความครบถ้วนสมบูรณ์ของคำถาม จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการส่งแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ให้กับผู้ทรงคุณวุฒิและเชิญผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ผ่านระบบออนไลน์

4. การจัดทำกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยสรุปสาระสำคัญ เพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาการวิจัยและสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย และ 2) การตรวจสอบความถูกต้อง

ขั้นที่ 1.3 ศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น และความต้องการจำเป็นในการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยการสอบถาม

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา จำนวน 77 โรงเรียน จาก 18 เขตตรวจราชการ และกรุงเทพมหานคร อีก 1 โรงเรียน

- 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา จำนวน 18 เขตตรวจราชการ เขตละ 1 โรงเรียน และ 1 โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร รวม 19 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล โรงเรียนละ 7 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หรือหัวหน้าฝ่ายบริหารงาน 4 งาน 4 คน และครูผู้รับผิดชอบ

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

โครงการ 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 133 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยสำหรับการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อสอบถามสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นในการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 2) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นในการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา สำหรับการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการโรงเรียนหรือ หัวหน้าฝ่ายบริหารงาน 4 งาน และครูผู้รับผิดชอบโครงการ

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการดำเนินงาน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยของหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อขออนุญาตดำเนินการวิจัยและนำส่งไปยังผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือกับโรงเรียนแต่ละแห่ง โดย ผู้วิจัยดำเนินการส่งหนังสือขอความร่วมมือกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลพร้อมกับแบบสอบถามฉบับจริงทางไปรษณีย์ไทยและขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามทาง Google Form โดยผู้วิจัยให้เวลาในการตอบแบบสอบถามเป็นเวลา 2 สัปดาห์ โดยใช้เวลาในการติดตาม 1 เดือนโดยผู้วิจัยให้เวลาในการตอบแบบสอบถามเป็นเวลา 2 สัปดาห์ โดยใช้เวลาในการติดตาม 1 เดือน ได้ข้อมูลการตอบแบบสอบถามจากโรงเรียนตัวอย่าง (ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้)

4. การจัดทำกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล 1) นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่อแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ และ 2) วิเคราะห์สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นในการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้เกณฑ์การแปลผล Srisaart (2002: p.103) 2) นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตาราง วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โดยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคหรือการคำนวณหาค่าดัชนี Modified Priority Need Index (PNI Modified) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยใช้สูตรในการคำนวณ ดังนี้ Wongwanich (2015: p. 279) 3) จัดกลุ่มความต้องการจำเป็นคำนวณด้วยเทคนิค Modified Priority Need Index (PNI Modified) ในการจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบที่จำเป็นต่อการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยใช้สูตร $PNI_{Modified} = (I-D)/D$

ขั้นที่ 1.4 การสรุปผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา

1.แหล่งข้อมูล โดยผลการศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ในการดำเนินการตามขั้นที่ 1.1 – ขั้นที่ 1.3

2.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบบันทึกผลการศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาโดยการสังเคราะห์เอกสาร 2) แบบบันทึกผลการศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพ

ระดับมัธยมศึกษาโดยดำเนินการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และ 3) แบบบันทึกผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการแบบสรุปผลการดำเนินการตามขั้นที่ 1.1 – ขั้นที่ 1.3

4. การจัดทำกับข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยนำผลการศึกษาการดำเนินการตาม ขั้นที่ 1.1 – ขั้นที่ 1.3 มาสังเคราะห์ สรุปสาระสำคัญเพื่อนำมาयर่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา

การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 ทั้งการศึกษาจากเอกสารด้วยตนเอง และ การวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการสอบถามสภาพความต้องการจำเป็นของโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา มาใช้ในการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ขั้นย่อย ดังนี้

ขั้นที่ 2.1 การสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 2) วัตถุประสงค์ของการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 3) กระบวนการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 4) องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการประเมินผลการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาและ 5) ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา

ขั้นที่ 2.2 ตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิในตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา จำนวน 9 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ซึ่งไม่ซ้ำกับกลุ่มอื่น โดยผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความรู้และประสบการณ์ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานโรงเรียน เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา หรือการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน มากกว่า 10 ปี จำนวน 3 คน 2) ด้านนโยบายการบริหารการศึกษา เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารการศึกษา ในระดับผู้กำหนดนโยบายทางการศึกษา มากกว่า 10 ปี จำนวน 3 คน 3) ด้านการวิจัย เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการวิจัยและการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียนและการบริหารสถานศึกษา หรือ เป็นนักวิชาการ อาจารย์มหาวิทยาลัย ที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน มากกว่า 10 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ได้แก่ ร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา และแบบประเมินความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบประเมิน

ตอนที่ 2 ประเมินประสิทธิภาพด้านความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียน

คุณภาพระดับมัธยมศึกษา ฉบับที่ 1 โดยผู้วิจัยดำเนินการตามแนวคิดการประเมินตามมาตรฐานที่กำหนดการประเมินที่ พัฒนาโดย The Joint Committee on Standards of Educational Evaluation ค.ศ. 1994 Pongsawat (2010: p.p. 9–11) ได้นำเสนอหลักการประเมินเพื่อเป็นบรรทัดฐานของกิจกรรมการตรวจสอบรูปแบบก่อนนำไปใช้ ประกอบด้วยมาตรฐาน 2 ด้าน ดังนี้ 1) มาตรฐานความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) เป็นการประเมินความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง และ 2) มาตรฐานด้านความถูกต้อง (Accuracy Standards) เป็นการประเมินความน่าเชื่อถือ และได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการอย่างแท้จริง

หลังจากสร้างแบบประเมินความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบ เสร็จแล้วได้นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ตลอดจนความครบถ้วนสมบูรณ์ของคำถาม จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามก่อนนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอนั่งสัมภาษณ์ความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เพื่อประสานงานขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ในการตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) ผ่านระบบห้องประชุมอัจฉริยะหรือ Smart Meeting Room เพื่อรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ และขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบด้วยการประเมินรายบุคคล

4. การจัดทำกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยการแจกแจงความถี่ และการหาค่าร้อยละ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ 2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) แปลความหมายของความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาในแต่ละด้าน โดยมีเกณฑ์ของรูปแบบจะต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าไม่เกิน 1.00 ส่วนเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้ Srisaart (2002: p.121) และ 4) นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและนำเสนอเป็นร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา (ร่าง 2) พร้อมนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในการใช้ภาษา ความสอดคล้องของรูปแบบ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา

การประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาไปใช้ โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders)

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา จาก 18 เขตตรวจราชการ และกรุงเทพมหานคร รวม 19 แห่ง รวมจำนวน 38 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ได้มาโดยวิธีการการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 19 คน 2) กลุ่มผู้อำนวยการโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาที่เป็นผู้ให้ข้อมูล

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ในขั้นตอนที่ 1 ทั้ง 18 เขตตรวจราชการ และกรุงเทพมหานคร จำนวน 19 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคำถามการประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ ในการใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 2) จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยดำเนินการตามแนวคิดการประเมินอภิมาน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อหาความสอดคล้อง และข้อเสนอแนะ 3) นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้เครื่องมือมีความสมบูรณ์ ถูกต้องมากยิ่งขึ้น และ 4) จัดทำเครื่องมือฉบับจริงเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เพื่อประสานงานขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น เพื่อพิจารณาประเมินให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของการนำรูปแบบไปใช้รายบุคคล ซึ่งจัดส่งแบบประเมินทางระบบออนไลน์

4. การจัดทำกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และการหาค่าร้อยละ 2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์การนำรูปแบบไปใช้ในการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ 3) แปลความหมายของความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาในแต่ละด้าน โดยมีเกณฑ์แต่ละองค์ประกอบ จะต้องมียค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ตั้งแต่ 3.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีค่าไม่เกิน 1.00 ส่วนเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้ (Srisaart, 2002: p.121)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยภาพรวมและผลการศึกษาสภาพความต้องการจำเป็นในการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา จากการสอบถามผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยการสังเคราะห์เอกสารพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 2) วัตถุประสงค์ของการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 3) กระบวนการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 4) แนวทางการประเมินการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา และ 5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ผลการวิจัยพบว่า ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา มีดังนี้ 1) หลักการใช้พื้นที่เป็นฐาน 2) หลักการนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์ 3) หลักการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 4) หลักการใช้นวัตกรรมขับเคลื่อน 5) หลักการมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 6) หลักการมีส่วนร่วมของเครือข่าย

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 1) เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะผู้เรียนที่รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต 2) เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาให้มีความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน 3) เพื่อส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนาและใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนในโลกอนาคต

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา มี 5 ขั้นตอน 1) การวางแผนคุณภาพ (Quality Planning) 2) การดำเนินงานที่มีคุณภาพ (Quality Implementation) 3) การกำกับดูแลคุณภาพ (Quality Supervision) 4) การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) 5) การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Quality Continuous Improvement)

องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการประเมินผลการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา มีดังนี้ 1. ประเด็นการประเมิน 1) ผลงานวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ที่สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง 2) ประเมินสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานและจัดการเรียนการสอนของครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) ด้านสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 4) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 5) การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการขับเคลื่อนพัฒนาที่มีเหมาะสมกับสภาพบริบท 6) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 7) สภาพแวดล้อม/แหล่งเรียนรู้/ประสิทธิภาพของเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ 2. วิธีการประเมิน 1) ใช้แบบสอบถามผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) สัมภาษณ์ผู้บริหาร/ครู 3) พิจารณาจากรายงานและเอกสารที่เกี่ยวข้อง 4) ใช้แบบประเมินสภาพจริง

องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัศึกษามีดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมของเครือข่าย การสร้างเครือข่ายในระดับเขตพื้นที่ และระดับสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาระดับเขตพื้นที่หรือผู้รับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย ควรเข้าร่วมดำเนินการขับเคลื่อนการบริหารโรงเรียน 2) ความเข้าใจสภาพบริบทพื้นที่ของสถานศึกษา และสร้างสัมพันธภาพที่ดี มีการสื่อสารเชิงบวก สร้างความเข้าใจในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติจริงได้ของผู้บริหารการศึกษาระดับเขตพื้นที่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความมุ่งมั่น ตั้งใจในการร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้นวัตกรรม ของผู้บริหารการศึกษาระดับเขตพื้นที่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ผลการวิจัยพบว่า

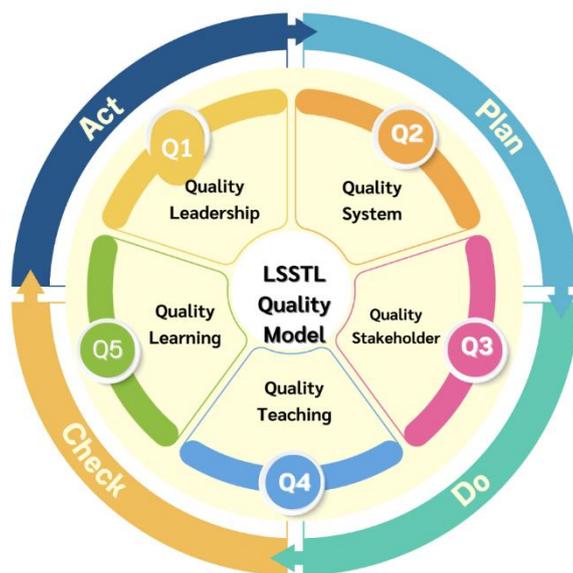
1. ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาในภาพรวมตามความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) มีความเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

(\bar{X} = 4.67)

2.ผลการประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ในภาพรวม ตามความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) มีความเห็นว่า ี่ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.68)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากผู้วิจัย คือ การศึกษาและสังเคราะห์เอกสารทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา เพื่อนำไปเป็นแนวทางการบริหารจัดการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 5 หลักการ ดังต่อไปนี้ 1) หลักการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 2) วัตถุประสงค์ของการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 3) กระบวนการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 4) แนวทางการประเมินผลการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา และ 5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา อธิบายได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพ แสดงถึงองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา (LSSTL Quality Model) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ภาวะผู้นำที่มีคุณภาพ (Q1 - Quality Leadership) หมายถึง การมีวิสัยทัศน์ กำหนดทิศทางการพัฒนาโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ระบบบริหารจัดการที่มีคุณภาพ (Q2 - Quality System) หมายถึง การวางแผนยุทธศาสตร์ การจัดโครงสร้าง และกระบวนการที่เป็นระบบ ประกอบด้วย

3. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีคุณภาพ (Q3 - Quality Stakeholder) หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายต่าง ๆ ประกอบด้วย

4. การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ (Q4 - Quality Teaching) หมายถึง การใช้กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย

5. ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีคุณภาพ (Q5 - Quality Learning) หมายถึง ผลลัพธ์ที่มีความครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประกอบด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาดำเนินการ ตามแนวคิดการพัฒนาเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นการรวบรวมแนวคิด และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นฐานในการสร้างรูปแบบ 2) การสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 3) การประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยการสังเคราะห์เอกสาร พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 2) วัตถุประสงค์ของการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 3) กระบวนการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 4) แนวทางการประเมินการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา และ 5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา

สอดคล้องกับ Wattana (2018) ได้ศึกษาและวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด” ซึ่งเสนอองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารออกเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) ส่วนนำ ประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน หลักการ และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วยองค์ประกอบของการบริหารและกระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ 3) ส่วนเงื่อนไขแห่งความสำเร็จของรูปแบบ จากผลการประเมินพบว่า ทุกรายการที่ประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษาได้มีประสิทธิภาพ

และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yodprang (2018) ได้สรุปปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านผู้บริหาร เช่น ภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ และการสื่อสารในองค์กร 2) ปัจจัยด้านวิชาการ เช่น การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี 3) ปัจจัยด้านครู เช่น การจัดการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล และการแนะแนว 4) ปัจจัย

ด้านบุคคล เช่น การทำงานเป็นทีม การพัฒนาบุคลากร และการสร้างขวัญกำลังใจ และ 5) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เช่น สภาพแวดล้อมกายภาพ การจัดการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในองค์กร

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 2) วัตถุประสงค์ของการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 3) กระบวนการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 4) แนวทางการประเมินผลการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา และ 5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Uppinjai et al. (2021) ได้ศึกษาเรื่องระบบและกลไกการบริหารคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกอนาคต โดยเสนอระบบ PIMECI ซึ่งประกอบด้วย 1) P: Quality Planning, 2) I: Implementation, 3) M&E: Monitoring and Evaluation และ 4) CI: Continuous Improvement พร้อมกำหนดกลไกการจัดการคุณภาพไว้ 4 ด้าน ได้แก่ 1)การวางแผนคุณภาพ 2) การนำแผนไปปฏิบัติ 3) การติดตามและประเมินผล และ 4) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Daengseeda (2020) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยเสนอให้สถานศึกษาดำเนินงานตามขั้นตอนของวงจร PDCA ได้แก่ 1) Plan คือ การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผน และส่งเสริมให้บุคลากรได้รับความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยี 2) Do คือ การจัดอบรมเกี่ยวกับการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก 3) Check คือ การที่ผู้บริหารร่วมเป็นคณะกรรมการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และ 4) Act คือ สถานศึกษาควรวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับเครือข่ายโรงเรียน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยเน้นการใช้สื่อดิจิทัลและการจัดทำรายงานในรูปแบบที่หลากหลาย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่ารูปแบบดังกล่าวมีความถูกต้องและความเป็นไปได้ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bunyapho (2012) ที่ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง โดยระบุองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา 2) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 3) การวางแผนกลยุทธ์ 4) การบริหารทรัพยากรบุคคล 5) กระบวนการบริหารจัดการ และ 6. ความคาดหวังต่อความสำเร็จของผู้เรียน โดยภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลโดยตรงต่อความคาดหวังต่อความสำเร็จของผู้เรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการวางแผนกลยุทธ์และการบริหารจัดการ ซึ่งได้รับการยืนยันว่าเป็นรูปแบบที่ถูกต้อง ครบคลุมและเหมาะสม

2. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความเห็นว่ามีเหมาะสมและมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา อย่างเป็นระบบตามหลักการพัฒนารูปแบบ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ตามลำดับ ซึ่งเป็นการดำเนินการศึกษาวิจัยอย่างเป็น ระบบ สอดคล้องกับ Srisawat (2002: pp. 104–106) ได้กล่าวถึงการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา รูปแบบนั้น อาจทำได้ 2 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 การสร้างหรือการพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยร่างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อน โดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี และผลการศึกษาหรือผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สภาพสถานการณ์ต่างๆ กำหนดองค์ประกอบในรูปแบบ ผู้วิจัยคิดโครงสร้างของรูปแบบขึ้นแล้วปรับปรุง เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสม ชั้นที่ 2 การประเมินรูปแบบ เพื่อทดสอบความเหมาะสมตามแนวคิดดังกล่าว ตามขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบที่เป็นหลักใหญ่ๆ ได้ดังนี้ คือ ขั้นตอนการวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสำรวจความคิดเห็น การสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น การออกแบบรูปแบบ และ ตรวจสอบรูปแบบ

สรุป

รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย แนวคิดหลัก ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาโดยได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่าในภาพรวมมีความเหมาะสม โดยมีผลการศึกษาสภาพความต้องการจำเป็นในการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาจากการสอบถามผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา (5 Qualities of Secondary School Model) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 2) วัตถุประสงค์ของการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 3) กระบวนการประเมินผลการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 4) แนวทางการประเมินผลการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา และ 5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยมีผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาในภาพรวม ตามความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) มีความเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.67) และมีผลการประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) มีความเห็นว่ามีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.68)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ควรพัฒนาโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาให้มีความโดดเด่นในการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ให้ทันสมัยและพัฒนาสมรรถนะครูบุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียนให้มีศักยภาพ มีความเหมาะสมกับบริบทและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรผลักดันให้นักเรียนการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างมีคุณภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การกำกับดูแลคุณภาพ (Quality Supervision) การวางแผนคุณภาพ (Quality Planning) และการประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) เป็นกระบวนการบริหารที่มีความต้องการให้ดำเนินงานพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา ครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลให้โรงเรียนมีคุณภาพในทุกมิติ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาให้บังเกิดผลสำเร็จ และเป็นไปตามเป้าหมายได้ พบว่า ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่าย การสร้างเครือข่ายในระดับเขตพื้นที่ และระดับสถานศึกษา ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ เพื่อส่งเสริมควรส่งเสริมกำลังความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อกำหนดแผนการบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรวิจัยและพัฒนารูปแบบการกำกับดูแลคุณภาพโดยใช้พื้นที่เป็นฐานของโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า กระบวนการบริหารคุณภาพที่ต้องเน้นขั้นการกำกับดูแลคุณภาพ (Quality Supervision) การวางแผนคุณภาพ (Quality Planning) และการประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) ในการดำเนินงานที่มีคุณภาพย่อมเกิดจากการวางแผนที่มีคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญ

2.2 ควรวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางการบริหารงานโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา เกี่ยวกับการออกแบบนวัตกรรมบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้

References

- Bunyapho, S. (2012). *Developing students' desirable characteristics based on the theory of multiple intelligences*. (Doctoral dissertation). Khon Kaen University. Khon Kaen.
- Bunyapho, S. (2012). *Strategies for educational quality development*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2011). *Designing and conducting mixed methods research* (2nd ed.). SAGE Publications.
- Daengseeda, K. (2020). *Guidelines for managing learning resources in digital era schools under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 1*. (Master's thesis). Uttaradit Rajabhat University. Uttaradit.

- Office of the Basic Education Commission. (2020). *Draft model of community quality schools under the Office of the Basic Education Commission*. Bangkok: OBEC.
- Pengsawat, W. (2010). *Educational management in Thailand: A case study approach*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Srisaart, B. (2002). *Research and statistics for the behavioral sciences* (pp. 104–106). Bangkok: Tipwisut Publishing.
- Srisawat, B. (2002). *Basic research*. (7th ed.). Bangkok: Suviriyasarn Publishing.
- Uppinjai, S. et al. (2021). Educational quality management systems and mechanisms in basic education institutions responsive to future world changes. *Journal of the Art of Management*, 6(3), n.p.
- Wattana, P. (2018). *A study of factors affecting teacher performance in secondary schools*. (Master's thesis). Chulalongkorn University. Bangkok.
- Wongwanich, S. (2015). *Needs assessment research*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Yodprang, S. (2018). *Causal factors affecting internal quality assurance of basic education schools under the Office of Primary Educational Service Area*. (Doctoral dissertation). Kanchanaburi Rajabhat University. Kanchanaburi.

การปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี

LOCAL GOVERNMENT BY PUBLIC PARTICIPATION

IN PATHUM THANI PROVINCE

¹พิมพรตา อาบูจาฟาร์, ²กมลพร กัลยาณมิตร,

³สทิติย์ นียมญาติ และ ⁴ชูชีพ เปี้ยคนอก

¹Pimrata Abu Jafar, ²Kamolporn Kalyanamitra,

³Satit Niyomyaht and ⁴Chucheep Biadnok

¹คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

¹Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Thailand

Received: 2025-06-09

¹Corresponding Author's Email: Pimrata.taan@gmail.com

Revised: 2025-06-23

¹เบอร์โทร: 089-821-7537

Accepted: 2025-06-23

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี (2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี และ (3) ศึกษาแนวทางการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 8 คน นักวิชาการ 4 คน และประชาชน 8 คน รวม 20 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานียังมีข้อจำกัดในหลายด้าน ด้านการกำหนดนโยบาย พบว่าประชาชนยังขาดความเข้าใจ การมีส่วนร่วมจำกัดอยู่ในกลุ่มเดิม ด้านการบริหาร มีการเปิดรับความคิดเห็นและร่วมดำเนินโครงการแต่ยังขาดการมีส่วนร่วมในระดับวางแผนและตัดสินใจ ด้านการติดตามข่าวสาร มีช่องว่างการสื่อสารในกลุ่มผู้สูงอายุและพื้นที่ห่างไกล ด้านการแสดงความคิดเห็น ขาดระบบสะท้อนผลกลับ ด้านการจัดทำประชาคม ขาดการสื่อสารเชิงรุกและข้อจำกัดด้านเวลา สถานที่ และด้านการตรวจสอบ ประชาชนยังมองว่าเป็นหน้าที่ของรัฐ การตรวจสอบมักเป็นแบบไม่เป็นทางการ 2) ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ขาดความรู้ ความเชื่อมั่น ช่องทางสื่อสาร และข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจ และ 3) แนวทางพัฒนาควรปรับระบบบริหาร เพิ่มช่องทางสื่อสาร พัฒนาศักยภาพประชาชน ส่งเสริมจิตสำนึกประชาธิปไตย และพัฒนาเครื่องมือดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างทั่วถึง โปร่งใส และยั่งยืนในระดับพื้นที่

คำสำคัญ: การปกครองท้องถิ่น; การมีส่วนร่วมของประชาชน; จังหวัดปทุมธานี

Abstract

This study aimed to: 1) examine local governance through public participation in Pathum Thani Province; 2) identify the challenges and obstacles to such participation; and 3) explore approaches to enhancing local governance with citizen involvement. This qualitative research involved in-depth interviews with 20 key informants, including 8 local government executives, 4 academics, and 8 residents. Data were analyzed using descriptive analysis.

The findings revealed the following:

1) Public participation in local governance remains limited. In policymaking, citizens lack understanding, and participation is confined to a small group. In administration, while public input is welcomed, participation in planning and decision-making is minimal. Communication gaps exist, particularly among the elderly and those in remote areas. Feedback mechanisms are insufficient, and public forums face time, location, and communication constraints. In oversight, the public still perceives it as solely a government duty, with monitoring conducted informally.

2) Key obstacles include lack of knowledge, trust, effective communication channels, and economic limitations.

3) Recommended strategies include reforming administrative systems, expanding communication channels, building citizen capacity, fostering democratic values, and developing digital tools to support participation.

The findings provide guidance for local administrative organizations to enhance inclusive, transparent, and sustainable public participation in governance at the local level.

Keywords: Local Government; Public Participation; Pathum Thani Province

บทนำ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีเจตนารมณ์ที่มุ่งหวังให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ นอกจากนี้ยังได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจด้านการปกครองไปสู่ท้องถิ่น ซึ่งจะเห็นได้จากการกำหนดหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 78 ที่กำหนดว่า “รัฐจะต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ ตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึง และ

เท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น” ซึ่งกฎหมายฉบับนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้อย่างเห็นได้ชัด จึงทำให้มีการตราพระราชกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ขึ้นซึ่งมีเนื้อหาสาระในการกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง โดยพยายามถ่ายโอนภารกิจหน้าที่หลายประการที่ดำเนินงานอยู่ในปัจจุบัน Tanchai (2014) ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้เน้นให้ประชาชนมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรูปแบบการกระจายอำนาจที่มุ่งให้ประชาชนในพื้นที่มีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในชุมชนของตนเอง โดยประชาชนทำหน้าที่เป็นเจ้าของพื้นที่ มีความรับผิดชอบร่วมกันในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การดำเนินงานหรือการจัดบริการสาธารณะใด ๆ ของหน่วยงานในพื้นที่จะต้องคำนึงถึงความยินยอมและความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ ประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในหลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้การดำเนินงานดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างประชาชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (Office of the Secretariat of the Cabinet, 2017)

แนวคิดการมีส่วนร่วม เป็นพื้นฐานสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะการมีส่วนร่วมคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนในการร่วมกันตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตาม การตรวจสอบ และการประเมินผลการดำเนินงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เสมอภาค เพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนา และแก้ไขปัญหาในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งจึงต้องสร้างการมีส่วนร่วมแก่คนในท้องถิ่น โดยให้ประชาชนกำหนดอนาคต และพัฒนาท้องถิ่นด้วยตนเอง ร่วมจัดทำแผนงาน กิจกรรม โครงการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง คำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเป็นหลัก Pathumya (2021) ที่ผ่านมามีประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นของตนเองน้อยมาก การมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรมคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น แต่เมื่อเลือกตั้งเสร็จสิ้น ประชาชนจะไม่มีส่วนร่วมอย่างอื่นเลย ในกรณีที่ประชาชนสนใจจะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ก็พบว่า ไม่มีช่องทางที่เปิดให้ประชาชนทำอะไรได้มากนักทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดพลัง ขาดความร่วมมือ และขาดความสนใจจากประชาชนส่งผลให้การปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นการปกครองของคนในท้องถิ่นเองประสบความล้มเหลว

จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นเมืองเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว มีลักษณะสภาพสังคมแบบสังคมกึ่งเมือง กึ่งชนบท ประกอบด้วยลักษณะสามประการ คือ เขตเมือง เขตพื้นที่เกษตรกรรม เขตพื้นที่อุตสาหกรรม มีความหลากหลายทางสังคมสูง Tatiyalapha et al. (2017) เป็นแหล่งรองรับการเข้ามาหางานทำจากคนในทุกภูมิภาคของประเทศ ส่งผลให้ผู้คนหลั่งไหลเข้ามาเป็นจำนวนมาก ยากต่อการแยกแยะประเภทของคน ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานี ทั้งมาแบบถูกกฎหมายและเสี่ยงกฎหมาย โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าว ส่งผลให้เกิดปัญหาหลากหลายขยายในวงกว้างไปยังทุกพื้นที่ ยากต่อการกำกับควบคุมดูแลได้อย่างทั่วถึง ทำให้ขาด

ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบได้ จากปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้การดึงภาคประชาชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม/โครงการเป็นไปด้วยความยากลำบากและมีข้อจำกัดมากมาย ทำให้ระดับ ความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง Suwanasri (2021) และยังพบว่าปทุมธานียังมีการพัฒนาไม่เพียงพอ และมีความเจริญไม่เทียบเท่าจังหวัด อื่น ๆ Thupkrachang (2021) นอกจากนี้งานการศึกษาของ Suwanasri (2021) ศึกษาเรื่องการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ความสำคัญสูงสุดในประเด็นการดำเนินโครงการสำเร็จแล้ว ส่งผล ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่วนปัจจัยที่ประชาชนให้ความสำคัญต่ำสุดคือ ด้านการประเมินผล ประชาชนเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของผู้บริหารและผู้นำชุมชน การศึกษาของ Siriphan (2020) เรื่องการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับปานกลาง และระดับการมี ส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการ และด้านการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง การศึกษาของ Rosmode (2020) ที่ได้ศึกษาปัจจัยในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ยังพบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ความสนใจในการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของเทศบาลตำบลหลักหก และความสนใจใน การมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายการออกกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ของเทศบาลตำบลหลักหก อยู่ในระดับน้อย เช่นเดียวกับ การศึกษาของ Niempnan (2021) เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง

จะเห็นได้ว่า แม้ว่ารัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการปกครองท้องถิ่นอย่างเต็มที่ แต่ในทางปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี ยังคงอยู่ในระดับปานกลางถึงน้อย โดยเฉพาะในมิติของการแสดงความคิดเห็น การตรวจสอบการทำงาน และ การกำหนดนโยบายต่าง ๆ ซึ่งประชาชนบางส่วนยังมองว่าเป็นหน้าที่ของผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน สะท้อนให้เห็นว่ากลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมยังไม่สามารถกระตุ้นประชาชนให้เข้าร่วมได้อย่างแท้จริง อีกทั้ง ความหลากหลายทางสังคมและจำนวนประชากรที่หลั่งไหลเข้ามา โดยเฉพาะแรงงานจากภายนอก ทำให้ การบริหารจัดการเป็นไปอย่างยากลำบากและไม่ทั่วถึง ส่งผลให้ประชาชนขาดความตระหนักถึงบทบาทของตน ในฐานะพลเมือง จึงทำให้การพัฒนาในหลายมิติของจังหวัดปทุมธานีเกิดความไม่ต่อเนื่อง และยังมี ความเจริญที่ไม่เท่าเทียมกับจังหวัดอื่นทั้ง ๆ ที่เป็นจังหวัดปริมณฑล

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ในจังหวัดปทุมธานี ด้วยเห็นถึงช่องว่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่นที่ยังไม่ได้รับการศึกษา อย่างเจาะลึกในบริบทของจังหวัดปทุมธานี ที่มีความหลากหลายทางสังคมสูง และยังขาดงานวิจัยที่นำไปสู่ ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถประยุกต์ใช้กับการพัฒนาในระดับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ผลการวิจัยนี้สามารถ นำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานสำหรับนำไปวางแผนกำหนดนโยบายการบริหารในด้านต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้องกับการมีส่วนร่วมและส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study) ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน การปกครองท้องถิ่น การบริหารภาครัฐ บริบทของจังหวัดปทุมธานี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี 8 คน นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 4 คน และประชาชนในพื้นที่ 8 คน รวมจำนวน 20 คน การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้วิธีแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งล้วนมีความรู้และเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นที่ศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผ่านแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งมีความยืดหยุ่นและเอื้อต่อการเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและสะท้อนข้อเท็จจริงตามบริบท

ขั้นตอนที่ 4 การรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คัดเลือกไว้ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์และนัดหมายวันสัมภาษณ์อย่างเหมาะสม ก่อนเริ่มสัมภาษณ์ได้แนะนำตัวอธิบายสิทธิของผู้ให้ข้อมูล รวมถึงขออนุญาตบันทึกเสียงเพื่อความถูกต้อง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างความไว้วางใจเพื่อส่งเสริมการสนทนาอย่างเปิดเผย ดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนด พร้อมใช้คำถามเพิ่มเติมตามความจำเป็น และกล่าวขอบคุณเมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ โดยอาจมีการติดต่อต่อเนื่องหากจำเป็นเพื่อความครบถ้วนของข้อมูล

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในครั้งนี้ ดำเนินการผ่านกระบวนการเปรียบเทียบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล เปรียบเทียบกับแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อเชื่อมโยงและวิเคราะห์เชิงระบบ ข้อมูลที่ได้จะอยู่ในรูปแบบพรรณนาอ้างอิงแหล่งที่มาชัดเจน และสะท้อนความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า การปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี ในแต่ละด้านมีดังนี้

1) การกำหนดนโยบาย ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและพยายามนำข้อเสนอแนะมาใช้ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์หรือแผนพัฒนาท้องถิ่น แต่การมีส่วนร่วมกลับจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มที่มีความพร้อมหรือมีความตื่นตัวทางการเมือง ในด้านประชาชน พบว่าส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในบทบาทของตนเองในการร่วมกำหนดทิศทางของท้องถิ่น ขาดช่องทางที่ชัดเจนในการเข้าถึงข้อมูล และมองว่าการกำหนดนโยบายเป็นหน้าที่ของภาครัฐหรือผู้บริหารเท่านั้น และขาดกลไกถาวรที่เปิดพื้นที่ให้ประชาชนสามารถมีบทบาทในการตัดสินใจเชิงนโยบายได้อย่างแท้จริง

2) การบริหาร ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร ในขั้นตอนการเข้าถึงข้อมูล การแสดงความคิดเห็น และการร่วมดำเนินโครงการ ซึ่งช่วยให้การบริหารตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติพบว่ายังมีข้อจำกัดหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม เช่น การขาดกลไกที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมในระดับการวางแผนและการตัดสินใจ การขาดเวลา ความรู้ หรือความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทของตนในระบบบริหารท้องถิ่น รวมถึงข้อจำกัดด้านระดับการศึกษาและช่องทางในการเข้าถึงข้อมูล การมีส่วนร่วมยังเกิดขึ้นในลักษณะที่จำกัดอยู่ในกลุ่มประชาชนที่มีความพร้อมเป็นหลัก ส่งผลให้การบริหารท้องถิ่นยังไม่สามารถสะท้อนเจตจำนงของประชาชนได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในชุมชนที่มีโครงสร้างทางสังคมหรือเศรษฐกิจที่ยังเปราะบาง

3) การติดตามข่าวสาร ผลการวิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีจะใช้สื่อออนไลน์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเผยแพร่ข้อมูล เช่น การถ่ายทอดสดประชุมและการสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์ แต่ยังมีประชาชนกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะผู้สูงอายุและคนในพื้นที่ห่างไกลที่เข้าถึงข้อมูลเหล่านี้ได้ยาก ทำให้เกิดช่องว่างในการรับรู้ข่าวสาร โดยเฉพาะข่าวสารสำคัญ เช่น งบประมาณและแผนพัฒนา ส่งผลต่อความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับที่จำกัด นักวิชาการจึงเสนอให้ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ด้วยการออกแบบเนื้อหาที่เข้าใจง่าย เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายหลายกลุ่ม และเสริมบทบาทผู้นำชุมชนในการกระจายข้อมูล รวมถึงการสร้างศูนย์ข้อมูลข่าวสารชุมชนและใช้สื่อหลากหลายช่องทางทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อปิดช่องว่างการสื่อสารและเพิ่มความโปร่งใสในการบริหารท้องถิ่น

4) การแสดงความคิดเห็น ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งออนไลน์ เช่น เว็บไซต์และเพจเฟซบุ๊ก เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ รวมถึงการลงพื้นที่พบปะประชาชนโดยตรงและการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น ซึ่งช่วยสร้างความไว้วางใจและทำให้การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตอบสนองความต้องการจริงของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น แต่การแสดงความคิดเห็นยังมีข้อจำกัดอยู่มาก เช่น การแสดงความคิดเห็นในกระบวนการตัดสินใจนโยบายท้องถิ่น ประชาชนมักมีบทบาทแค่ในช่วงเริ่มต้นของการจัดทำแผนเท่านั้น ไม่มีระบบติดตามหรือ feedback ทำให้ประชาชนไม่มั่นใจว่าความคิดเห็นนั้นถูกนำไปใช้จริง ประชาชนในพื้นที่เข้า

ร่วมแสดงความคิดเห็นเพียงบางโครงการ โดยผู้เข้าร่วมมักเป็นผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุ และยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็น จึงอยากให้มีช่องทางที่ง่ายและสะดวกกว่านี้ เช่น แบบสอบถามออนไลน์หรือแอปพลิเคชัน พร้อมทั้งต้องการระบบรายงานผลการนำความคิดเห็นไปใช้

5) การจัดทำประชาคม ผลการศึกษาพบว่า การจัดทำประชาคมเป็นเครื่องมือสำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ดำเนินการตามกฎหมาย เช่น รัฐธรรมนูญและระเบียบกระทรวงมหาดไทย โดยจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นและบรรจุข้อเสนอในแผนพัฒนา อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัด เช่น การมีส่วนร่วมจำกัดอยู่ในกลุ่มคนเดิม ขาดการสื่อสารเชิงรุก และข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุและแรงงาน จึงควรเพิ่มช่องทาง เช่น ประชาคมย่อย เวลายืดหยุ่น และใช้สื่อออนไลน์เผยแพร่ข้อมูล ในด้านประชาชน ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจกระบวนการ มักมีบทบาทเพียงรับฟัง ขณะที่ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกประสานระหว่างรัฐกับประชาชน

6) การตรวจสอบ ผลการศึกษาพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีมีการเปิดเผยข้อมูลงบประมาณและจัดช่องทางให้ประชาชนตรวจสอบได้สะดวก รวมถึงแต่งตั้งตัวแทนประชาชนร่วมเป็นกรรมการตรวจสอบโครงการ อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมยังอยู่ในระดับผิวเผิน เนื่องจากประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของตน และมองว่าเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นหลัก จึงควรส่งเสริมการให้ความรู้และสร้างวัฒนธรรมการตรวจสอบในชุมชน โดยปัจจุบันประชาชนเริ่มติดตามโครงการที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น ถนนหรือขยะ ในรูปแบบไม่เป็นทางการ เช่น สอบถามผู้นำชุมชนหรือสังเกตการณ์ด้วยตนเอง และบางส่วนเริ่มใช้สื่อสังคมออนไลน์แสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นแนวโน้มใหม่ที่เข้าถึงง่ายและเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีบทบาทมากขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี มีหลายด้าน ประชาชนจำนวนมากขาดความรู้เกี่ยวกับสิทธิพลเมืองและบทบาทของตนในกระบวนการประชาธิปไตย ทำให้การมีส่วนร่วมยังจำกัด การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานท้องถิ่นไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ทั่วถึง ส่งผลให้ประชาชนบางพื้นที่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร และไม่ทราบโอกาสในการมีส่วนร่วม ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ภาระงาน ภาระครอบครัว และความไม่สะดวกในการเดินทาง เป็นอุปสรรคต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน โครงสร้างการบริหารท้องถิ่นยังขาดกลไกที่เปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีบทบาทอย่างแท้จริง ระบบการตัดสินใจบางส่วนผูกอยู่กับกลุ่มเครือข่าย ขาดความโปร่งใส เจ้าหน้าที่บางรายยังไม่มีทัศนคติที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม แม้มีกฎหมายรองรับสิทธิของประชาชนแล้วก็ตาม ความไม่เชื่อมั่นของประชาชนต่อการบริหารท้องถิ่นยังเป็นปัญหา เพราะไม่มั่นใจว่าความคิดเห็นของตนจะส่งผลต่อการตัดสินใจ และภาวะเศรษฐกิจที่บีบคั้นทำให้ประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถจัดสรรเวลาเข้าร่วมกิจกรรมได้

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี มีแนวทางการส่งเสริมดังนี้ ปรับกระบวนการบริหารภายในให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นการวางแผน พร้อมพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลที่โปร่งใส เพิ่มช่องทางการสื่อสารและเข้าถึงข้อมูลด้วยการใช้เทคโนโลยีควบคู่สื่อชุมชน เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถรับรู้และมีส่วนร่วม พัฒนาศักยภาพ

ตัวแทนภาคประชาชน ให้มีความรู้ ทักษะ และอิสระในการทำหน้าที่ในกระบวนการตัดสินใจ ส่งเสริมการสื่อสารเชิงรุกและระบบตอบกลับ เพื่อสร้างความตื่นตัวและความเชื่อมั่นในการมีส่วนร่วม สร้างจิตสำนึก ประชาธิปไตยผ่านเวทีเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของพลเมือง และพัฒนาเครื่องมือดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มแสดงความคิดเห็นออนไลน์ ระบบ Feedback Loop และช่องทางตรวจสอบที่เข้าถึงง่าย และปลอดภัย

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้นำเสนอกรอบบูรณาการการมีส่วนร่วมท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี โดยประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 6 ด้าน ที่ช่วยสร้างระบบการมีส่วนร่วมที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) กลไกถาวรเพื่อการมีส่วนร่วมเชิงนโยบาย การจัดตั้งกลไกที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าร่วมกำหนดทิศทางและนโยบายท้องถิ่นตั้งแต่ต้นทางอย่างแท้จริง 2) การเสริมสร้างบทบาทประชาชน ในฐานะหุ้นส่วนทางนโยบาย การพัฒนาความรู้และขยายบทบาทของประชาชนจากผู้รับบริการสู่หุ้นส่วนที่มีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจเชิงบริหาร 3) การสื่อสารแบบเฉพาะกลุ่มและหลากหลายช่องทาง การผสมผสานสื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัลควบคู่กับบทบาทผู้นำชุมชน เพื่อกระจายข้อมูลสองทางอย่างมีประสิทธิภาพ ปิดช่องว่างการรับรู้ในกลุ่มเปราะบาง 4) ระบบสะท้อนผลความคิดเห็น (Participatory Feedback System) การจัดระบบรายงานและติดตามการนำความคิดเห็นของประชาชนไปใช้ในทุกระดับชั้นตอน สร้างความเชื่อมั่นและต่อยอดการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน 5. ประชาคมแบบยืดหยุ่น การออกแบบการจัดประชาคมในรูปแบบประชุมย่อยและกระจายตามกลุ่มอาชีพและเวลาที่เหมาะสม เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าร่วมอย่างมีความหมายและเข้าใจชั้นตอน 6) การติดตามแบบมีส่วนร่วม (Participatory Monitoring) การสร้างกลไกการติดตามและตรวจสอบโครงการร่วมกับประชาชนผ่านชุมชนและเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้เกิดการสังเกตและประเมินผลที่โปร่งใสและมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ กรอบบูรณาการนี้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงและการผสมผสานกลไกต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับของการปกครองท้องถิ่น โดยเน้นความโปร่งใส การเข้าถึงข้อมูล และการสร้างความร่วมมืออย่างยั่งยืนในจังหวัดปทุมธานี ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี

1) การกำหนดนโยบาย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานียังอยู่ในระดับที่ไม่สมบูรณ์ และยังต้องการการปรับปรุงในหลายด้าน แม้ว่าผู้บริหารท้องถิ่นบางส่วนจะให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของประชาชน แต่การมีส่วนร่วมกลับจำกัดเฉพาะกลุ่มที่มีความพร้อมหรือสนใจทางการเมือง ขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในบทบาทของตนเอง ไม่มีช่องทางเข้าถึงข้อมูลที่ชัดเจน และขาดกลไกที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างแท้จริง ซึ่งผลที่พบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sornsodsri (2023) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารนโยบายสาธารณะท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า นโยบายสาธารณะท้องถิ่นมีความเป็นลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นการบริหารนโยบายสาธารณะท้องถิ่นควรคำนึงถึงความต้องการของประชาชนเป็นหลัก เพื่อให้เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจ เพื่อลดการผลิตนโยบายซ้ำที่ท้องถิ่นไม่ต้องการ ในขณะที่ราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง (กระทรวงมหาดไทย, กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) ต้องมีบทบาทในการสนับสนุนภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ปราศจากการบังคับบัญชาหรือสั่งการตามแนวนโยบายที่ไม่มีกฎหมายรองรับ เพื่อตอบสนองภารกิจของรัฐ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามา มีบทบาท เพื่อที่จะ

สะท้อนปัญหาไปสู่การแก้ไข และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phimainok (2022) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการกำหนดนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น ในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ผลวิจัยพบว่า กระบวนการในการกำหนดนโยบายสาธารณะมีขั้นตอนในการดำเนินการโดยมุ่งเน้นการศึกษาไป (1) การรวบรวมปัญหาและความต้องการ (2) การวิเคราะห์ข้อมูลและสาเหตุของปัญหา 3) การกำหนดนโยบาย และ(4) การติดตามการดำเนินนโยบาย

2) การบริหาร พบว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร โดยเฉพาะในด้านการเข้าถึงข้อมูลและการดำเนินโครงการร่วมกัน แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดหลายประการ ทั้งการขาดกลไกสนับสนุนในระดับการวางแผนและตัดสินใจ ความรู้ ความเข้าใจ และเวลาของประชาชน ตลอดจนข้อจำกัดด้านระดับการศึกษาและช่องทางสื่อสาร ส่งผลให้การมีส่วนร่วมยังจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มที่มีความพร้อม และการบริหารท้องถิ่นยังไม่สามารถสะท้อนความต้องการของประชาชนได้อย่างครอบคลุม โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางสังคมและเศรษฐกิจ สอดคล้องกับแนวคิดของ Wongsangthian (2019) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้น คือ ร่วมคิดค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน ร่วมเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ร่วมวางแผนและกำหนดโครงการ ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานตามแผน ร่วมตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ซึ่งผลที่พบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ritthitham (2021) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลนครสกลนคร พบว่า เทศบาลนครสกลนครกระจายการมีส่วนร่วมการบริหารงานให้กับประชาชน เข้ามามีบทบาทเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นให้รวดเร็ว โปร่งใส เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล

3) การติดตามข่าวสาร พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีเริ่มมีการใช้สื่อออนไลน์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารมากขึ้น แต่ยังมีประชาชนบางกลุ่ม เช่น ผู้สูงอายุ และผู้ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ที่ขาดความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีหรือขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ต ทำให้เข้าถึงข้อมูลได้ยาก ส่งผลให้เกิดช่องว่างในการรับรู้ข่าวสารสำคัญและจำกัดการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงควรปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ด้วยการออกแบบเนื้อหาที่เข้าใจง่ายและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายหลากหลาย รวมถึงเสริมบทบาทผู้นำชุมชนในการกระจายข้อมูล พร้อมทั้งสร้างศูนย์ข้อมูลข่าวสารชุมชนและใช้สื่อหลากหลายช่องทางทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อปิดช่องว่างการสื่อสารและเพิ่มโอกาสในการติดตามข่าวสารการบริหารท้องถิ่นให้มากขึ้น ซึ่งผลที่พบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kotcha, Nuthongkaew, and Chamnanputthiphon (2023) ได้ศึกษาเรื่องการส่งเสริมการรับรู้ข่าวสารของท้องถิ่นแก่ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลานสกา อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ด้านการรับรู้ข่าวสาร คือ การที่ประชาชนได้รับความรู้จากข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลลานสกา เช่น จากจดหมายข่าว เสียงตามสาย และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

4) การแสดงความคิดเห็น พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีเปิดช่องทางแสดงความคิดเห็นทั้งออนไลน์และออฟไลน์ แต่ยังมีขาดระบบติดตามผลและรายงานกลับ ทำให้ประชาชน

ไม่มั่นใจว่าความเห็นจะถูกนำไปใช้จริง อีกทั้งการมีส่วนร่วมยังจำกัดในกลุ่มเดิม เช่น ผู้นำชุมชนหรือผู้สูงอายุ ควรพัฒนาช่องทางที่เข้าถึงง่าย เช่น แบบสอบถามออนไลน์หรือแอปพลิเคชัน พร้อมระบบรายงานผลการใช้ความคิดเห็น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการมีส่วนร่วมที่ต่อเนื่อง ซึ่งผลที่พบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Suwanasri (2021) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้ประชาชนได้รับรู้รับทราบตามช่องทางต่าง ๆ และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาแสดงความคิดเห็นได้โปร่งใส และนำข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Naksuk, and Noi-non (2021) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลนาสะไมย์อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่จะไม่มีส่วนร่วม แต่จะมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ/กิจกรรม และสนับสนุนกิจกรรมในเวทีเสวนาการแสดงความคิดเห็นก่อนนำโครงการ/กิจกรรมเข้าบรรจุไว้ในแผนพัฒนา การจัดลำดับความสำคัญของโครงการ/กิจกรรมจะเป็นไปต่างคนต่างเสนอ

5) การจัดทำประชาคม พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีได้ดำเนินการตามกรอบกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง และมีการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำข้อมูลมาจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยมีผู้นำชุมชนเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและประชาชน แต่กระบวนการดังกล่าวยังมีข้อจำกัด ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมที่จำกัดอยู่ในกลุ่มเดิม การขาดการสื่อสารเชิงรุก และข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ที่ไม่เอื้อต่อการเข้าร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม เช่น ผู้สูงอายุและแรงงานภาคอุตสาหกรรม อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจกระบวนการประชาคมอย่างแท้จริงและไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ดังนั้นควรเพิ่มช่องทางการเข้าถึง เช่น การจัดประชาคมย่อย การจัดประชุมในช่วงเวลาที่ยืดหยุ่น และการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen, and Uphoff (1877) ที่ระบุว่า ปัจจัยหลายปัจจัยที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) อายุและเพศ 2) สถานภาพในครอบครัว 3) ระดับการศึกษา 4) สถานภาพทางสังคม เช่น ชั้นทางสังคม ศาสนา 5) อาชีพ 6) รายได้และทรัพย์สิน 7) ระยะเวลาในท้องถิ่น และระยะเวลาที่อยู่โครงการ 8) ที่ดินถือครองและสถานภาพแรงงาน ซึ่งผลที่พบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaiwimolsiri, Mamuang, Thanasinlapichit, Chanrong, and Kaengrang (2021) ได้ศึกษาเรื่องความสำคัญของประชาคมท้องถิ่นกับการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่ากระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นนั้น สิ่งสำคัญประการแรกคือการค้นหา ปัญหาและความต้องการของประชาชนโดยผ่านเวทีประชาคมท้องถิ่น อันประกอบด้วยผู้นำชุมชน ตัวแทนองค์กรต่าง ๆ รวมถึงประชาชน ตามสัดส่วนที่กฎหมายกำหนด และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Naksuk, and Noi-non (2021) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลนาสะไมย์ อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร ผลการศึกษาพบว่า การแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือทบทวนความต้องการโครงการ/กิจกรรม มีการประชุมประชาคมหมู่บ้านก่อน เพราะชุมชนมีแผนพัฒนาชุมชนของแต่ละหมู่บ้าน

มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล การเปลี่ยนแปลงโครงการ/กิจกรรมแต่ละครั้ง จะมีการประชุมประชาคม

6) การตรวจสอบ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีเปิดเผยข้อมูลงบประมาณและ แต่งตั้งตัวแทนประชาชนร่วมตรวจสอบโครงการ แต่การมีส่วนร่วมยังจำกัด เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ ขาดความรู้เกี่ยวกับสิทธิของตน และมองว่าเป็นหน้าที่รัฐ บทบาทการตรวจสอบจึงมักไม่เป็นทางการ เช่น สอบถามผู้นำชุมชนหรือสังเกตการณ์เอง ปัจจุบันเริ่มใช้สื่อออนไลน์ในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งช่วยเปิดพื้นที่ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งผลที่พบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sornsodsri (2023) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารนโยบายสาธารณะท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องส่งเสริมแนวทางส่งเสริมการบริหารนโยบาย สาธารณะท้องถิ่น ได้แก่ การสร้างรูปแบบกลไกการเข้าถึงการบริหารนโยบาย เพิ่มบทบาทหน้าที่ในการร่วม ประเมินผลตรวจสอบนโยบายท้องถิ่น และเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์การดำเนินนโยบายด้านต่าง ๆ ทางสื่อออนไลน์ เพื่อความสะดวกและหลากหลายในติดตามความก้าวหน้าของนโยบายสาธารณะท้องถิ่น อย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Suwanasri (2021) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วม ของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรการบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษา พบว่า ด้านการประเมินผล ประชาชนเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของผู้บริหารและผู้นำชุมชน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วม ของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและบทบาทของตนเอง ข้อจำกัดด้านการ ประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่ยังไม่ทั่วถึง ปัญหาปัจจัยส่วนบุคคลและเศรษฐกิจ อุปสรรคเชิงโครงสร้าง ได้แก่ การใช้อำนาจแบบเครือข่าย การขาดกลไกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติ และทัศนคติ ของเจ้าหน้าที่รัฐที่ยังไม่เปิดกว้างต่อบทบาทของประชาชน ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นปัจจัยที่จำกัดโอกาสในการ มีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานีในการปกครองท้องถิ่นทั้งสิ้น ซึ่งผลที่พบนี้สอดคล้องกับงานวิจัย ของ Mukdathanaphong, Chayanon, and Srison (2021) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่า ต้องมีการ สร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นก่อน ประชาชนต้องมีความรู้และตระหนักถึง ความสำคัญถึงสาเหตุของการเข้ามีส่วนร่วม และการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ชัดเจน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ควรยึดหลักประชาชนเป็นศูนย์กลางและเสริมสร้างประชาธิปไตยระดับพื้นที่ โดยมี แนวทางสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ (1) ปรับปรุงระบบบริหารภายในให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นวางแผน พร้อมกลไกติดตามที่โปร่งใส (2) ส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลผ่านสื่อหลากหลาย ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ โดย คำนึงถึงความสะดวกของทุกกลุ่ม (3) พัฒนาศักยภาพตัวแทนประชาชนให้มีทักษะและความรู้ในการร่วม ตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ (4) สร้างระบบสื่อสารสองทางที่แจ้งผลการดำเนินงานจากข้อเสนอของ ประชาชนอย่างต่อเนื่อง (5) เสริมสร้างความรู้ด้านประชาธิปไตยและสิทธิหน้าที่ของพลเมืองผ่านกิจกรรม

เรียนรู้ และ (6) พัฒนาเครื่องมือดิจิทัลเพื่อรองรับการมีส่วนร่วม เช่น ระบบแสดงความคิดเห็นออนไลน์และช่องทางตรวจสอบการดำเนินงาน แนวทางเหล่านี้จะช่วยสร้างธรรมาภิบาลท้องถิ่นที่ขับเคลื่อนโดยประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งผลที่พบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Naksuk, and Noi-non (2021) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลนาสะเม็ยอำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร ผลการศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะ 1) ควรมีการปรับปรุง แก้ไขแนวทาง วิธีการ ส่งเสริมสนับสนุนประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมประชาคม 2) ควรสร้างหลักประกันว่า องค์การบริหารส่วนตำบลต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง ส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนและประชาชนมีการแลกเปลี่ยนความรู้จากตัวอย่างชุมชนและเครือข่ายต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phriklek, Chimhat, and Khaenamkaew (2022) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการจัดวิทยากรให้ความรู้เรื่องการจัดทำแผนชุมชนกับประชาชน เพื่อให้ทราบถึงประโยชน์และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน ในการจัดทำแผนชุมชนควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบล่วงหน้า ในส่วนของการกำหนดเวลาและสถานที่ ควรเลือกช่วงเวลาที่เหมาะสมที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้มากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chirattitikan (2022) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาวัฒนธรรมการเมืองประชาธิปไตยของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจ เป็นการยกระดับความรู้ความสามารถ ทักษะ และเจตคติให้กลายเป็นพลเมืองที่มีความรู้ ความสามารถ ตระหนักในศักยภาพของตนเองรวมทั้งการเป็นหน้าที่พลเมือง การเคารพซึ่งกันและกัน และการใช้สติในการดำเนินชีวิต 2) การสร้างการมีส่วนร่วม โดยให้ความรู้ ให้ข้อมูล ในการทำให้ประชาชนปรับเปลี่ยนความคิด วิถีคิด การกระทำ และการสร้างจิตสำนึกว่าสิ่งใดที่เป็นเรื่องของส่วนรวมหรือของประเทศชาติ

สรุป

การศึกษาค้นคว้าพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี ยังคงเผชิญข้อจำกัดหลายด้าน ทั้งในกระบวนการกำหนดนโยบาย การบริหาร การแสดงความคิดเห็น และการตรวจสอบ โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดปทุมธานีซึ่งเป็นเมืองกึ่งเมืองกึ่งชนบท มีความหลากหลายทางสังคมสูง และเป็นแหล่งรวมประชากรจากหลายภูมิภาค รวมถึงแรงงานต่างด้าวจำนวนมาก ทำให้เกิดความซับซ้อนในการบริหารจัดการ และส่งผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนกระจุกอยู่ในกลุ่มเดิมที่มีความพร้อม ขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังพบอุปสรรคเชิงโครงสร้าง เช่น การขาดกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน รวมถึงทัศนคติของเจ้าหน้าที่บางส่วนที่ยังไม่เปิดรับต่อบทบาทของภาคประชาชนอย่างแท้จริง แนวทางการพัฒนาจึงควรมุ่งเน้นการปรับปรุงกระบวนการบริหารภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน เพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูลที่เหมาะสมกับสภาพสังคมหลากหลายของจังหวัดปทุมธานี พัฒนาศักยภาพของตัวแทนภาคประชาชนให้สามารถมีบทบาทเชิงนโยบายได้จริง ใช้การสื่อสาร

เชิงรุกควบคู่กับการพัฒนาเครื่องมือดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมที่ครอบคลุมทุกกลุ่มประชากร ทั้งนี้เพื่อสร้างระบบธรรมาภิบาลในระดับท้องถิ่นที่เข้มแข็ง โปร่งใส และยั่งยืนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีควรออกแบบกลไกและกระบวนการที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เช่น จัดเวทีประชาคมย่อยในช่วงเวลาที่เหมาะสม ใช้สื่อออนไลน์ควบคู่กับออฟไลน์เพื่อกระจายข่าวสาร และส่งเสริมบทบาทของผู้นำชุมชนในการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและประชาชน

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีควรร่วมมือกับองค์กรภาคประชาสังคมและสถาบันการศึกษาในการจัดอบรมเสริมสร้างความรู้ด้านสิทธิพลเมืองและกระบวนการประชาธิปไตยแก่ประชาชน รวมถึงสร้างวัฒนธรรมการตรวจสอบโดยประชาชน สนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลอย่างโปร่งใส และส่งเสริมเจ้าหน้าที่ให้มีทัศนคติที่เปิดกว้างต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

1.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีควรนำไปใช้ดำเนินการดังนี้ ควรพัฒนาแผนงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ใช้เครื่องมือดิจิทัลร่วมกับเวทีชุมชนอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาแนวทางรายงานผลความคืบหน้าของการดำเนินงานเพื่อสร้างความมั่นใจว่าความคิดเห็นของประชาชนถูกนำไปใช้จริง โดยควรมีการประเมินผลอย่างเป็นระบบเพื่อปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในพื้นที่อื่นที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างจากจังหวัดปทุมธานี เพื่อเปรียบเทียบและพัฒนาเป็น “ต้นแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมตามบริบท”

2.2 ควรศึกษาบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างการมีส่วนร่วม เช่น แอปพลิเคชันภาครัฐหรือแพลตฟอร์มประชาคมออนไลน์ เพื่อประเมินศักยภาพและอุปสรรคในการนำมาใช้จริง

2.3 ควรเน้นการศึกษาเชิงปริมาณควบคู่กับเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ภาพรวมทั้งในเชิงสถิติและความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับแรงจูงใจ ปัจจัย และอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในระดับบุคคลและชุมชน

References

- Chaiwimolsiri, N., Mamuang, P., Thanasinlapichit, S., Chanrong, W., & Kaengrang, K. (2021). The importance of local communities in the development plan preparation of local government organizations. *Chaiyaphum Review Journal*, 4(2), 36–45.
- Chirattitikan, S. (2022). A study on the promotion of democratic political culture among the people. *Journal of Innovation in Educational Management and Research*, 4(2), 1-12.

- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1877). Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specificity. *World Development*, 20, 17-19.
- Kotcha, S., Nuthongkaew, K., & Chamnanputthiphon, S. (2023). Promoting awareness of local news to people in the Lansaka Subdistrict Administrative Organization, Lansaka District, Nakhon Si Thammarat Province. *Journal of Mahachulalongkornrajavidyalaya University*, 10(7), 97-109.
- Mukdathanaphong, A., Chayanon, S., & Srison, W. (2021). Guidelines for promoting public participation in local government in Samut Songkhram Municipality, Samut Songkhram Province. *Interdisciplinary Journal of Humanities and Social Sciences*, 4(3), 923- 939.
- Naksuk, A., & Noi-non, T. (2021). Public participation in the administration of local government organizations: A case study: Na Samai Subdistrict Administrative Organization, Mueang Yasothon District, Yasothon Province. *Rattanabuth Academic Journal (Ratanabuth Journal)*, 3(1), 13-23.
- Niempan, B. (2021). Political participation of people in Pathum Thani Province, *Mahachulalongkornrajavidyalaya Journal*, 8(12),292-307.
- Office of the Secretariat of the Cabinet. (2017). *Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560*. Retrieved October 15, 2024, from <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>
- Pathumya, K. (2021). *Factors affecting people's participation in local government: A case study of Bueng Kham Phroi Subdistrict Administrative Organization, Lam Luk Ka District, Pathum Thani Province*. (Master's Thesis). Ramkhamhaeng University. Bangkok.
- Phimainok, A. (2022). Public participation in public policy formulation at the local level in Wang Nam Khiao District, Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Nakhon Ratchasima College, Humanities and Social Sciences*, 16(1), 355–370.
- Phriklek, S., Chimhat, P., & Khaenamkaew, D. (2022). Community development participation of people in Nong Hong Subdistrict Administrative Organization, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province. *Mahachulalongkornrajavidyalaya Journal*, 9(4), 436-452.
- Ritthitham, W. (2021). Public participation in the administration of Sakon Nakhon Municipality. *Mahachulalongkornrajavidyalaya Journal*, 8(5), 27-41.

- Rosmode, W. (2020). *Factors affecting the political participation of the people in Lak Hok Subdistrict Municipality, Mueang District, Pathum Thani Province. Independent study for Master of Political Science (Politics and Governance)*. (Master's Thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Siriphan, A. (2020). *Public participation in local development of Lak Hok Subdistrict Municipality, Mueang District, Pathum Thani Province*. (Master's Thesis). Rangsit University. Pathum Thani.
- Sornsodsri, S. (2023). Participatory local public policy administration of local government organizations in Sa Kaeo Province. *Journal of Politics, Administration and Law*, 15(1), 37-52.
- Suwanasri, C. (2021). Development of public participation in the development plan process of sub-district administrative organizations in Pathum Thani Province. *Journal of Politics, Administration and Law*, 13(1), 379-396.
- Tanchai, W. (2014). *Decentralization and democracy in Thailand*. Bangkok: King Prajadhipok's Institute.
- Tatyalapha, D. et al. (2017). A study of the development of a model of the citizen council of Pathum Thani Province towards the strength of Thai democracy. *Walailak Journal of Research and Development under Royal Patronage*, 2(1), 239-254.
- Thupkrachang, K. (2021). *Every Direction in Thailand*. Retrieved November 9, 2024, from <https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news/2749916>
- Wongsaengthian, P. (2019). Public participation in the management of Thap Yai Chiang Subdistrict Administrative Organization, Phrom Phiram District, Phitsanulok Province. *Journal of Management Science, Pibulsongkram Rajabhat University*, 1(1), 45-58.

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง

APPLICATION OF BUDDHIST PRINCIPLES FOR STRENGTHENING TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP IN HOSPITAL MANAGEMENT OF THOEN HOSPITAL IN LAMPANG PROVINCE

¹จिरภัทร สมฤทธิ์, ²พระครูศรีปวรบัณฑิต (อายุมน) และ ³ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์

¹Jirapat Somrit, ²Phrakhrusripavarabandit (Ayumun) and ³Silawat Chaiwong

¹หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

¹ Master of Arts Program in Political Science, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Nakhon Lampang Buddhist College, Thailand

¹Corresponding Author's Email: Jirapat.Tong3310@gmail.com

Received: 2025-06-18

¹เบอร์โทร: 095-687-9577

Revised: 2025-07-08

Accepted: 2025-07-08

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง 2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 167 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .852 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านการสร้างวิสัยทัศน์ รองลงมาคือด้านการสร้างแรงจูงใจ และด้านความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สำหรับผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากร พบว่า เพศและระดับการศึกษาไม่มีผลต่อความแตกต่างของความคิดเห็นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ อายุและประสบการณ์การทำงานมีผลต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ จึงยอมรับสมมติฐานบางข้อของการวิจัย นอกจากนี้

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารพบว่า ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองให้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล (จักขุมา) มีความเชี่ยวชาญและรับผิดชอบในหน้าที่ (วิจิโร) และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีทักษะในการสื่อสาร (นิสสัยสัมปันโน) เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ การยอมรับ และความผูกพันจากบุคลากรในองค์กร อันจะนำไปสู่การขับเคลื่อนองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ: การประยุกต์หลักพุทธธรรม; ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; ผู้บริหารโรงพยาบาล

Abstract

This study aimed to: 1) examine the level of transformational leadership among executives at Thoen Hospital, Lamphang Province; 2) compare personnel's opinions on transformational leadership based on personal factors; and 3) propose a Buddhist-based approach to enhance transformational leadership. A mixed-methods approach was employed. The quantitative phase involved 167 respondents, using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.852. Data were analyzed using descriptive statistics (frequency, percentage, mean, standard deviation), t-tests, and one-way ANOVA. The qualitative phase involved in-depth interviews with 10 key informants, with data analyzed using descriptive analysis.

The findings revealed that overall transformational leadership was rated high, with the highest mean score in vision creation, followed by motivation and collaboration skills. The comparison of opinions showed no statistically significant differences by gender or education level, while age and work experience significantly influenced differences in opinion, supporting some research hypotheses. The application of Buddhist principles suggested that executives should develop visionary thinking (Cakkhuma), demonstrate expertise and responsibility (Vituro), and possess strong interpersonal and communication skills (Nissayasampanno) to foster credibility, acceptance, and engagement among staff, thereby enhancing organizational effectiveness amid change.

Keywords: Application of Buddhist; Leadership in Change; Hospital Administrator

บทนำ

กระทรวงสาธารณสุขได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านสาธารณสุขระยะ 20 ปี(พ.ศ. 2561 – 2580) ตามนโยบายรัฐบาล และกำหนดกรอบแนวทาง การจัดทำแผนการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service Plan)

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ระยะเวลา 5 ปี ตั้งแต่ปี 2560 – 2565 โดยมุ่งพัฒนาระบบบริการตั้งแต่ ระดับปฐมภูมิ ทูติยภูมิ ตติยภูมิ และ ศูนย์ความเชี่ยวชาญระดับสูง ที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายโดยใช้หลักการ “เครือข่าย บริการที่ไร้รอยต่อ” (Seamless Health Service Network) คือ การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาพที่ดี ครอบคลุมทั้งด้านกาย ใจสติปัญญา และสังคม โดย (1) การสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ (2) การป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยง ที่คุกคามสุขภาพ (3) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี (4) การพัฒนาระบบบริการสุขภาพ ที่ทันสมัยสนับสนุนการสร้างสุขภาพที่ดีและ (5) การส่งเสริมให้ชุมชนเป็นฐานในการสร้างสุขภาพที่ดี ในทุกพื้นที่ (Office of the Secretariat to the National Strategy Committee, 2018, online)

กระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานที่ดูแลบริการสาธารณะที่ต้องมีการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้แผนปฏิบัติการกำหนด ขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2555 ได้จัดตั้งคณะกรรมการสุขภาพระดับ พื้นที่ใน 52 จังหวัด เป็นกลไกในการรองรับการกระจายอำนาจในระดับพื้นที่และได้มีการดำเนินการในจังหวัด นำร่อง 10 จังหวัด ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2544 และมีคณะทำงานระดับจังหวัดประกอบด้วย ภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานบริการด้านสาธารณสุขในระดับต่าง ๆ (Health Systems Research Institute(HSRI), 2005, online)

กระทรวงสาธารณสุขได้ตั้งเป้าหมายว่า ภายใน 5 ปี โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข โรงพยาบาลศูนย์โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน และโรงพยาบาลสังกัดกรมวิชาการทุกแห่ง จะนำ Digital Transformation มาใช้ได้ 100 % เพื่อให้มีระบบสารสนเทศสุขภาพที่มีคุณภาพบรรลุเป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพกระทรวงสาธารณสุข จึงได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์ไว้ 4 ด้าน (4 Excellence Strategies) ดังนี้ 1. ด้านส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคเป็นเลิศ (Prevention & Promotion Excellence) 2. ด้านบริการเป็นเลิศ (Service Excellence) 3. ด้านบุคลากรเป็นเลิศ (People Excellence) การวางแผน กำลังคนด้านสุขภาพ การผลิตและพัฒนา และ 4. ด้านบริหารเป็นเลิศด้วยธรรมาภิบาล (Governance Excellence) โดยเน้นหนักด้านข้อมูลและระบบสารสนเทศ (Information Technology) ที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ (Information and Communication Technology Center, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health, 2017, online)

ปัจจุบันโรงพยาบาลเถิน ในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง จัดเป็นโรงพยาบาลทุติยภูมิ ระดับ M2 ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางเขตความรับผิดชอบทางใต้ของจังหวัดลำปาง อีกทั้งยังติดกับถนนซูเปอร์ไฮเวย์ สายเชียงราย ลำปาง-กรุงเทพฯ ที่เป็นจุดการเชื่อมต่อการคมนาคมติดต่อซึ่งติดกับ อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ และอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย Health Administration Division (2022, online) จึงทำให้โรงพยาบาลเถินต้องรองรับการให้บริการของผู้มารับบริการทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่เป็นจำนวนมากในแต่ละวัน แต่ในขณะที่ผู้ให้บริการนั้นมีอยู่เท่าเดิม เพื่อให้การบริการสุขภาพ สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านสาธารณสุข โรงพยาบาลจึงต้องมีการปรับตัวเพื่อให้มีความทันต่อ

ยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะทั้งความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี หรือด้านการบริการเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้มารับบริการให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดดังนั้นผู้นำจึงต้องมีระบบการบริหารคนในองค์กร เพื่อส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ อีกทั้งผู้นำต้องมีหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงการรักษาที่เที่ยมเทียมกัน ทั้งนี้ เป้าหมายการเพิ่มจำนวนผู้ป่วยมิใช่เป้าหมายสำคัญหากแต่ต้องการพัฒนามาตรฐาน และสามารถตอบสนองความต้องการใช้บริการสุขภาพของประชาชนทางใต้ของจังหวัดลำปาง ภายในปี 2571

จากข้อมูลที่น่าเสนอข้างต้น ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นบุคลากรทางการแพทย์ที่ต้องการเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่สถานพยาบาลในทุก ๆ ระดับ ทำให้ผู้นำนั้นมีบทบาทที่สำคัญอย่างมากกับองค์กร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดเพื่อที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาส่งเสริมองค์กรและเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารควบคู่กับการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ขั้นตอนที่ 2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง” มีดังนี้

1.1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ประกอบด้วย นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ กลุ่มผู้บริหารโรงพยาบาล บุคลากรทางการแพทย์ระดับปฏิบัติงาน โรงพยาบาล เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 10รูป/คน

2. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามกับบุคลากรทางการแพทย์ในโรงพยาบาลเถิน จำนวน 167 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายในการแจกแบบสอบถาม เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ประเด็นสำคัญของเนื้อหาการวิจัยและวิเคราะห์สาระสำคัญจากนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการแล้วได้ร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ตรวจสอบคุณภาพในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) การใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาของข้อความ

2) โครงสร้างของประเด็นเนื้อหาคำถามที่ครอบคลุมสาระสำคัญของการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง

3) กรอบประเด็นและข้อความครอบคลุมเนื้อหาสำคัญที่ต้องการตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้

4) เสนอร่างเครื่องมือ ประเด็นการสนทนากลุ่มต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ

5) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลกับผู้เชี่ยวชาญและผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จำนวน 10 รูป/คน

แบบสอบถาม (Questionnaires) ใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต บทความ เอกสารและผลงานการวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยไว้

2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างกรอบของคำถาม โดยสร้างเครื่องมือจากรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

3) เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงตามที่อาจารย์ปรึกษาแนะนำ

4) นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ทั้งความตรงของเนื้อหา (Content validity) และความตรงตามโครงสร้าง (Construct validity) โดยการหาค่า IOC (Rovinelle & Hambleton)

5) นำเครื่องมือที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างคือบุคลากรทางการแพทย์ ของโรงพยาบาลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability)

6) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลบุคลากรทางการแพทย์ในโรงพยาบาลเถิน จำนวน 167 คน โดยแต่ละระดับคะแนนมีความหมายดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง มีระดับการพัฒนา มากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง มีระดับการพัฒนา มาก

คะแนน 3 หมายถึง มีระดับการพัฒนา ปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง มีระดับการพัฒนา น้อย

คะแนน 1 หมายถึง มีระดับการพัฒนา น้อยที่สุด

2. ลักษณะของเครื่องมือ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาความรู้พื้นฐานทั่วไป หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดประเด็นข้อคำถามที่ใช้เป็นแนวทางสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยยึดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามที่ใช้เป็นแนวทางเพื่อให้ได้ความจริง แนวคิดความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง ทั้ง 3 ด้าน คือ (1) การสร้างวิสัยทัศน์ (2) การสร้างแรงจูงใจ (3) ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 ข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง มีความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มีระดับการพัฒนา ระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีระดับการพัฒนา ระดับมาก

3 หมายถึง มีระดับการพัฒนา ระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีระดับการพัฒนา ระดับน้อย

1 หมายถึง มีระดับการพัฒนา ระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ผู้วิจัยได้นำไปดำเนินการวิเคราะห์ และประเมินระดับคุณภาพความตรงของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

1) การวิเคราะห์ Face validity (ความตรงเชิงพินิจ) ซึ่งเป็นการตรวจสอบประเมินคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยอาจารย์ที่ปรึกษาทั้ง 2 ท่าน ด้วยการตรวจสอบประเมินกรอบเนื้อหา ขอบเขตของแบบสอบถามประเด็นสำคัญของการสอบถาม ตลอดจนการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาเชิงวิชาการที่เหมาะสม และความเป็นเอกนัยในการเก็บข้อมูล

2) การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยและเนื้อหาวิจัยไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ได้ผลการหาค่า IOC >0.5ทุกข้อ

3) การหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามโดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงจากขั้นตอนการหาค่า IOC แล้วไปแจกให้กลุ่มบุคคลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย จำนวน 30 ชุด เพื่อวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α) ซึ่งผลการทดสอบการใช้แบบสอบถาม (Try Out) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .852

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

1. การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามพุทธวิธี เพื่อการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในส านักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี เพื่อสร้างเครื่องมือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยเสนอขอหนังสือจากหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อแจ้งต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาลสำหรับขออนุญาตแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างภายในโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง ขอสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามรายนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3. นำหนังสือจากหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พร้อมทั้งแบบสอบถามไปแจกให้กับบุคลากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

4. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างกลับคืนด้วยตนเอง

5. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 ท่านด้วยตนเอง

6. รวบรวมข้อมูลแบบสอบถามทั้งหมดเพื่อนำมาประมวลผลตามวิธีการทางสถิติและรวบรวมคำให้สัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลหาประเด็นความสอดคล้องกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยแบ่งออกเป็น การวิจัยเชิงปริมาณและ การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัย จะนำข้อมูลทั้งที่ได้จากการบันทึกข้อมูล การถอดเทปสัมภาษณ์ รวมไปถึงภาพถ่ายในแต่ละครั้ง จัดหมวดหมู่ ตามแต่ละตัวแปร ว่าครบถ้วนเพียงพอ และเหมาะสมแก่การนำไปวิเคราะห์สรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

หลังจากได้รับแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปทำการตรวจสอบความถูกต้อง การลงรหัส และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อทำการคำนวณค่าสถิติต่างๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์การนำเสนอและสรุปผลการวิจัย ซึ่งเป็นสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับ อธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตามเกณฑ์การวัดชนิดประมาณค่าตัดสิน ระดับความคิดเห็นสำหรับการตอบที่เป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับเกณฑ์การวิเคราะห์และแปลความ

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00	มีระดับ	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49	มีระดับ	มาก
ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49	มีระดับ	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49	มีระดับ	น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49	มีระดับ	น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 64.07 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 35.93 และมีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.93 อายุ 41-50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 35.33 มีอายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 19.16 มีอายุ 18-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.58 และระดับการศึกษา ส่วนใหญ่มีระดับ การศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 65.27 มีระดับการศึกษานอกระบบ/ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) คิดเป็นร้อยละ 22.16 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) คิดเป็นร้อยละ 12.57 ตลอดจน ประสบการณ์การทำงานส่วนใหญ่ 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.91 ประสบการณ์การทำงาน มากกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.32 มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.77

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง ประกอบด้วย ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านความสามารถในการทำงาน ร่วมกับผู้อื่น โดยสรุปภาพรวมตามค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบน สรุปผลได้ตามตารางดังนี้

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
1. ด้านการสร้างวิสัยทัศน์	4.29	0.49	มาก
2. ด้านการสร้างแรงจูงใจ	4.28	0.56	มาก
3. ด้านความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.24	0.54	มาก
ภาพรวม	4.27	0.48	มาก

จากตาราง พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = 4.27) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = 4.29) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D. = 0.49) ด้านการสร้างแรงจูงใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = 4.28) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D. = 0.56) และด้านความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = 4.24) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D. = 0.54) ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุปผลได้ตามตารางดังนี้

สมมติฐานที่	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	t-test/ F-test	ค่า Sig	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	เพศ	ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง	1.03	0.30	-	/
2	อายุ	ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง	2.90	0.04*	/	-
3	ระดับการศึกษา	ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง	0.34	0.71	-	/
4	ประสบการณ์การทำงาน	ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง	3.31	0.04*	/	

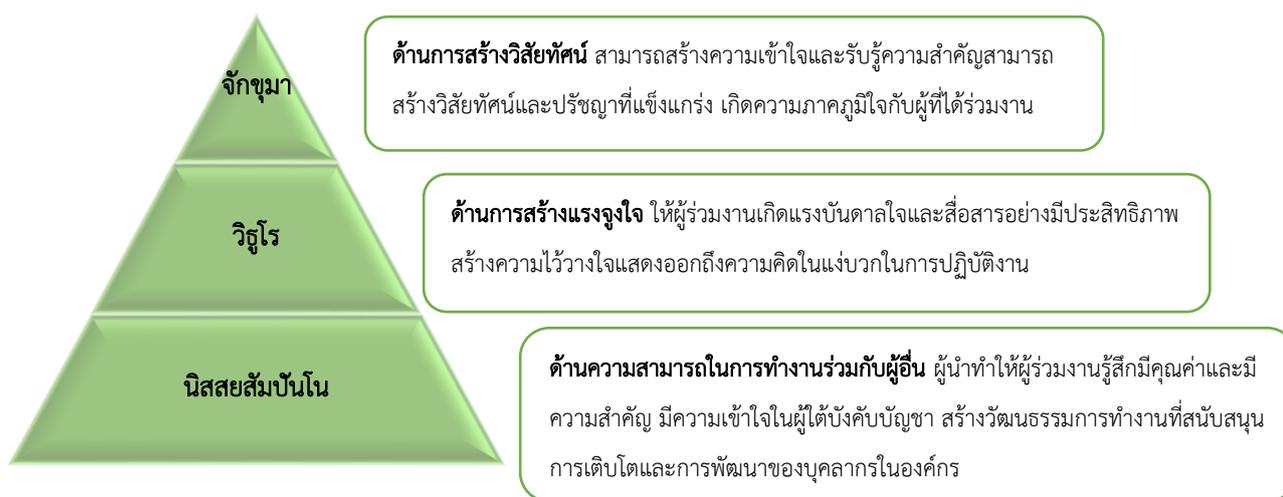
จากตาราง พบว่า ประชาชนที่มี อายุและประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง โดยรวม

แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีเพศ และระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนต่อสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง พบว่า 1) ด้านจักษุมา มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ผู้บริหารควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเข้าใจทิศทางของแผนและวิสัยทัศน์ขององค์กร สามารถสื่อสารไปยังผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างมีเหตุผล 2) ด้านวิธูโร มีความเชี่ยวชาญในการทำงาน ผู้บริหารควรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ มีทัศนคติที่เปิดกว้างและต้องมีการบริหารในด้านต่าง ๆ ให้เสมอภาคกัน สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันต่อเหตุการณ์ร่วมกับการพัฒนารวมทั้งสร้างแรงจูงใจ 3) ด้านนิสสัยสัมปันโน การมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีทักษะการสื่อสาร ผู้บริหารที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่นเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย เป็นที่รักใคร่ของผู้อื่นและที่เอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชาพร้อมทั้งสร้างความเชื่อมั่นและสร้างความผูกพันให้ทุกคนทั้งภายในและภายนอกองค์กร

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า สำหรับผู้บริหารในยุคปัจจุบันควรจะต้องมีลักษณะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารงานตามสถานการณ์ของโลกยุคปัจจุบันได้ ดังนั้น ผู้นำที่ดีนั้น ควรต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ควรที่จะต้องสร้างแรงจูงใจและสนับสนุนบุคลากร โดยเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ รวมไปถึงการที่ผู้นำเข้าใจในปัญหาของทีมที่กำลังเผชิญจึงจะทำให้ผู้นำนั้นสามารถนำเอาหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารองค์กร และสามารถนำองค์กรไปสู่เป้าหมายที่ได้วางไว้ ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.27) เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านที่ได้รับค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ (\bar{X} = 4.29) รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างแรงจูงใจ (\bar{X} = 4.28) และ ด้านความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น (\bar{X} = 4.24) ตามลำดับ อภิปรายได้ว่า ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ พบว่า ผู้นำมีวิสัยทัศน์และถ่ายทอดไปยังผู้ตามได้ แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นเสียสละในการพัฒนาอย่างจริงจัง ประพฤติตนเป็นแบบอย่างน่ายกย่องเคารพนับถือและทำให้เกิดความภาคภูมิใจเมื่อร่วมงาน ยึดมั่นหลักคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Pitipong Dhammapalo (Naennok) (2013) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหาร เทศบาลตำบลเมืองคอง อำเภอคอง จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นต่อ คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลเมืองคอง อำเภอคอง จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.34, S.D.=0.41) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการติดต่อสื่อสาร (\bar{X} = 4.40, S.D.= 0.45) ด้านบุคลิกภาพ (\bar{X} = 4.37, S.D.=0.46) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม (\bar{X} = 4.33, S.D.=0.45) ด้านความรับผิดชอบ (\bar{X} = 4.32, S.D.=0.46) และด้านการตัดสินใจ (\bar{X} = 4.29, S.D.=0.50) ตามลำดับ ด้านการสร้างแรงจูงใจ พบว่า ผู้นำที่คอยสร้างแรงบันดาลใจหรือแรงจูงใจ ไม่เพียงแต่ช่วยให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มที่ แต่ยังส่งผลต่อความสัมพันธ์ในทีม ความมั่นใจในตนเอง และความยั่งยืนขององค์กร ผู้นำจึงควรเรียนรู้และพัฒนาแนวทางการนำที่ส่งเสริมพลังบวกในทุกมิติ ความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Panya Chotidhammo (Kaewhawong) (2018) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "ภาวะผู้นำตามหลัก ปาณิกธรรมของผู้บริหารเทศบาลเมืองท่าเรือพระแท่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี" ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองท่าเรือพระแท่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.93, S.D.=0.494) 2. แนวทางการส่งเสริม ผู้บริหารควรเข้าใจทิศทางของแผนและวิสัยทัศน์ขององค์กรปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้ที่มีใจเปิดกว้างและต้องมีการบริหารในด้านต่าง ๆ ให้เสมอภาค สามารถแก้ไขร่วมกับการพัฒนารวมทั้งสร้างแรงจูงใจ และจริงจังในการปฏิบัติมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย เอาใจใส่บุคลากรสร้างความเชื่อมั่นและสร้างความผูกพันให้ทุกคนในองค์กร ด้านความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น พบว่า ผู้นำเป็นผู้ที่ให้คำปรึกษาและให้ความสนใจในความสามารถของผู้อื่นอยู่เสมอ เพื่อจะได้พัฒนาศักยภาพได้อย่างเหมาะสม และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อนำไปพัฒนาองค์กรรวมถึงบุคลากร ซึ่งผู้นำควรเป็นผู้เอาใจใส่ดูแลเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว ของบุคลากรอย่างทั่วถึงอยู่เสมอ มอบหมายงานโดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Khru Wichai Thammasopon (2020) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองตามทรรศนะของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู" ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองตามทรรศนะของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนาวัง

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.97$) ข้อเสนอแนะ พบว่า นักการเมืองต้องมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนและต้องปฏิบัติงานหน้าที่ของตนด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ต่องานที่ได้รับ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เสียดสี อุทิศตน ต่อหน้าที่ ประพฤติตนให้เหมาะสมต่อบทบาทหน้าที่ที่ตนได้รับ ยึดถือ หลักเหตุผล หลักความจริง ความถูกต้อง ความเป็นธรรมในการบริหารจัดการต่าง ๆ มีความคิดริเริ่มกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงความคิดให้เท่าทันต่อปัจจัยในปัจจุบัน การวางนโยบาย แผนงาน ให้ทันต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ทำให้เห็นได้ว่า เพศและระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง โดยรวมไม่แตกต่างกัน ทดสอบค่าที (t-test) พบว่า เพศชาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 และ เพศหญิง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 ทดสอบค่าเอฟ (F-test) ของระดับการศึกษา พบว่าโดยภาพรวมมีค่านัยสำคัญทางสถิติ มากกว่าระดับ 0.05 อยู่ที่ระดับ 0.34 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Soithong Panyavudho (Prathumthong) (2020) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลเมืองเตา อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดมหาสารคาม” ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลเมืองเตา อำเภอ พยุหะคีรี จังหวัดมหาสารคามโดยการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศต่างกัน มีความ คิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Patanachot (2020) ได้วิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ในส่วนของบุคลากรที่มี อายุและ ประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง โดยรวมแตกต่าง ด้วยวิธีการทดสอบค่าเอฟ (F-test) พบว่าโดยภาพรวมและรายด้าน ในทุกด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ Phra Palad Ek Chai Chantachoto (Kongchiwa) (2020) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับ ท้องถิ่นตำบลหนองแก อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น แตกต่างกัน อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน การวิจัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tattanon (2020) ได้วิจัยเรื่อง “ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นใน จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ ต่างกัน มีความไว้วางใจทางการเมือง ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม ด้านจักขุมา ผู้นำจะต้องมองการณ์ไกล มีวิสัยทัศน์ชัดเจนสามารถมองเห็นปัญหาต่างๆ และวางแผนในระยะยาว เพื่อหาวิธีเพื่อแก้ไขปรับปรุงในการพัฒนาองค์กรและบุคลากรให้ดียิ่งขึ้น เมื่อมีการวางแผนก็จะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพเป็นขั้นตอนตามลำดับ ไม่เกิดความล่าช้า จะส่งผลให้การแก้ปัญหาที่จะประสบความสำเร็จเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากที่สุด มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Maha Wattanachai Chayavaddhano (2022) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎี ปาปนิกรสูตรของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการ พัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกรสูตรของผู้บริหาร โรงเรียน พระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 รูป/คน ได้ข้อสรุปว่า (1) ด้านจักขุมา พบว่า ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรสูตร คือ มีความรอบรู้รอบด้าน รู้จริง รู้ลึก (2)ด้านวิธูโร พบว่า ผู้บริหารควรมีแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ชยัน หมั่นฝึกฝน (3) ด้านนิสสยสัมปันโน พบว่า ผู้บริหารควรมีความเข้าใจปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น มองคนให้ออก บอกคนให้ได้ ใช้คนให้เป็น หลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม ด้านวิธูโร พบว่า นอกจากจะมีความเชี่ยวชาญในการทำงานด้วยการเสริมสร้างทักษะการจัดการที่ต้องมีการพัฒนาการสร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพแล้วนั้นยังต้องดูแลช่วยเหลือและใช้ความพยายามเต็มกำลังความสามารถ การนำความรู้ ความสามารถมาช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้อื่นที่ต้องการความช่วยเหลือเพราะปัญหาขององค์กรหรือบุคคล ก็ต่างออกไป การแก้ไขปัญหาก็ต้องมีการใช้ความรู้ ความสามารถและความเข้าใจ ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Channarong (2014) ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาของสมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก” ผลการวิจัยพบว่า พระองค์ทรงมีหลักคิดและหลักปฏิบัติในการเป็นสมณะผู้เจริญพร้อมด้วยทรงยึดหลักธรรมข้อเมตตาผ่านการปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติชอบและทรงเป็นผู้ควรเคารพนับถือ เป็น แบบอย่าง อันเป็นคุณลักษณะที่สอดคล้องกับหลักทศพิธราชธรรมและหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม หลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม ด้านนิสสยสัมปันโน การมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีทักษะการสื่อสาร พบว่า การสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและเชื่อถือได้และมีกระบวนการสื่อสารที่ดีด้วยการสื่อสารที่เป็นกันเองที่จริงใจเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ จะช่วยให้ผู้บริหาร ได้รับความไว้วางใจ เกิดความรักใคร่นับถือจาก ผู้ใต้บังคับบัญชา ยังส่งผลให้ได้รับความร่วมมือ การดำเนินงานก็จะมีความสำเร็จ เกิดความสามัคคีในองค์กร การเข้าหาผู้คนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยความเต็มใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส การพูดคุยด้วยความเป็นมิตร จะเป็นการสร้างความคุ้นเคยและเป็นกันเองกับบุคลากร หรือประชาชนที่เข้ามาใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rakkatanayu (2021) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองสตรีท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคเหนือตอนบน” พบว่า การส่งเสริมบทบาทนักการเมืองสตรีท้องถิ่นโดยบูรณาการตามหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม ควรส่งเสริมทักษะความคิดเชิงสร้างสรรค์ การคิดที่ทันสมัย กว้างไกล และก้าวทันกับสถานการณ์ในปัจจุบัน สามารถเปลี่ยนองค์กรให้ทันยุคทันสมัยและเปลี่ยนไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น พัฒนาฝึกฝนตนเองให้มีความเชี่ยวชาญ มีทักษะ สมรรถนะ และความรู้ในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

รวมทั้งพัฒนาความสามารถในวิทยาการที่ทันสมัยและเกี่ยวข้องกับงานของตน เสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ โดยการสร้างแรงจูงใจ การยกย่องให้เกียรติและการผูกใจคน เพื่อให้แต่ละคนปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เป็นการบริหารตน บริหารคน และบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

จากการศึกษา ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลเถิน จังหวัด อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ รองลงมา คือ ด้านการสร้างแรงจูงใจ และด้านความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งจะสะท้อนถึงความสามารถในการขับเคลื่อนองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรมีการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยรับฟังปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นและช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม ไม่ทำให้เกิดความแตกแยก ให้กำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างต่อเนื่อง โดยให้คำแนะนำและความช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือ และแรงจูงใจในองค์กร จะยิ่งเพิ่มประสิทธิภาพให้กับองค์กร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมที่เน้นการสร้างความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างบุคลากรในทีม เพื่อให้เกิดความผูกพันทางจิตใจและทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น จะทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์และพัฒนาประสิทธิภาพการบริการไปได้ดียิ่งขึ้น

1.2 ผู้บริหารควรฝึกฝนการสื่อสารทั้งการพูดและการฟัง โดยใช้ภาษาเชิงบวก เข้าใจอารมณ์และบริบทของผู้อื่น เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานร่วมกัน

1.3 ผู้บริหารสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปศึกษา และปรับใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพภายในองค์กร ในด้านวิสัยทัศน์ ด้านการบริหาร ด้านมนุษยสัมพันธ์ และส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรม ทั้งผู้บริหารและบุคลากร

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1. ควรทำการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลแบบเจาะลึกในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาล

2.2. ควรศึกษาหลักพุทธธรรมอื่น ๆ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาล

2.3. ควรทำการศึกษาเพิ่มในกลุ่มประชากรที่กว้างมากขึ้น เช่น ประชาชนทั่วไป เป็นต้น

References

- Channarong, J. (2014). *Leadership according to Buddhist principles of Somdet Phra Nyanasamvara (Charoen Suvaddhano), the Supreme Patriarch of Thailand.* (Doctoral dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Health Administration Division. (2022). *Guidelines for the Establishment and Potential Level Adjustment of Health Service Units, Fiscal Year 2022.* Retrieved June 16, 2025, from [https://phdb.moph.go.th/main/upload/web_news_files /pvmdhyrgcv4g80ksk8.pdf](https://phdb.moph.go.th/main/upload/web_news_files/pvmdhyrgcv4g80ksk8.pdf)
- Health Systems Research Institute(HSRI). (2005). *Action Research Project on Developing a Model for Decentralization of Health Services in Local Areas: A Case Study of Chiang Rai Province.* Retrieved June 13, 2025, from <https://www.hsri.or.th/>
- Information and Communication Technology Center, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health. (2017). *Health Information Technology Strategy, Ministry of Public Health (2017–2026).* Retrieved June 16, 2025, from <https://ict.moph.go.th/th>
- Office of the Secretariat to the National Strategy Committee. (2018). *National Strategy 2018–2037 (Summary).* Retrieved June 13, 2025, from <https://sto.go.th/ministries/history/>
- Patanachot, K. (2020). *Political participation culture of people in Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.* (Master's thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phra Khru Wichai Thammasopon (2020). *Political leadership of politicians from the perspective of monks in the ecclesiastical administration of Na Wang District, Nong Bua Lamphu Province.* (Master's thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phra Maha Wattanachai Chayavaddhano. (2022). Leadership development approach according to the secondary Papannikasutta principle of administrators of Buddhist schools in Nong Khai Province. *Srilanchang Parittras Journal*, 8(2), 1–13.
- Phra Palad Ek Chai Chantachoto (Kongchiwa). (2020). *Political participation of people in local elections in Nong Kae Subdistrict, Phra Phutthabat District, Saraburi Province.* (Master's thesis).Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

- Phra Panya Chotidhammo (Kaewhawong). (2018). *Leadership in accordance with the principles of Papanikadhamma of the administrators of Tha Ruea Phra Thaen Municipality, Tha Maka District, Kanchanaburi Province*. (Master's thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phra Pitipong Dhammapalo (Naennok). (2013). *Political leadership characteristics in accordance with Buddhism of the administrators of Mueang Khong Subdistrict Municipality, Khong District, Nakhon Ratchasima Province*. (Master's thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phra Soithong Panyavudho (Prathumthong). (2020). *Development of political participation of people in Mueang Tao Subdistrict, Phayakkhaphum Phisai District, Maha Sarakham Province*. (Master's thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Rakkatanayu, S. (2021). *Promoting the role of local women politicians to enhance local government administration in the upper northern region*. (Doctoral dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Tattanon, N. (2020). *Political trust of people towards local politicians in Khon Kaen Province*. (Master's thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการน้ำด้วยอินเทอร์เน็ตประสาทรพสิ่งของ ลำน้ำปิงในเขตจังหวัดเชียงใหม่

STRATEGIES FOR DEVELOPING WATER MANAGEMENT USING THE INTERNET OF THING (IoT) IN THE PING RIVER, CHIANG MAI PROVINCE

¹นवल อาชญาทา และ ²พนม กุณาวงศ์

¹Nawapol Artyata and ²Panom Gunawong

¹ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹ Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University, Thailand

¹ Corresponding Author's Email: dao60@hotmail.com

Received: 2025-06-25

¹ เบอร์โทร : 063-796-9996

Revised: 2025-07-07

Accepted: 2025-07-08

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาในการบริหารจัดการน้ำในลำน้ำปิงในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำในลำน้ำปิงในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่โดยการใช้ระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสาทรพสิ่ง การศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ตัวแทนกลุ่มภาครัฐและหน่วยงานกำกับดูแล 5 คน ตัวแทนกลุ่มตัวแทนผู้ใช้น้ำ จำนวน 6 คน และตัวแทนกลุ่มผู้สนับสนุนและอนุรักษ์ จำนวน 4 คน โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการบริหารจัดการน้ำในลำน้ำปิงในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่เกิดจาก 1) สภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง 2) ลำน้ำต้นเขินมีวัชพืชรากขวางทางน้ำและการรุกรานพื้นที่ลำน้ำ 3) โครงสร้างพื้นฐานเก่าและชำรุด 4) ความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้น้ำ มีข้อโต้แย้งระหว่างเกษตรกรต้นน้ำและปลายน้ำ 5) ไม่มีข้อมูลหรือแจ้งเตือนล่วงหน้าประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับข้อมูลล่วงหน้าเรื่องการปิดเปิดประตูน้ำ 6) การไม่มีระบบสนับสนุนเทคโนโลยีประหยัดน้ำ และ 7) ปัญหาเชิงข้อมูลและเทคโนโลยี และแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำในลำน้ำปิงในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่โดยการใช้พัฒนาระบบการควบคุมประตูน้ำในลำน้ำปิงด้วยระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสาทรพสิ่ง สามารถดำเนินการโดยการวางระบบเซ็นเซอร์ตรวจวัดระดับน้ำอัจฉริยะ เพื่อควบคุมบานประตูด้วยระบบอัตโนมัติ เชื่อมต่อข้อมูลสู่ศูนย์กลาง เพื่อแจ้งเตือนประชาชนล่วงหน้าต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนา; การบริหารจัดการน้ำ; อินเทอร์เน็ตประสาทรพสิ่ง; ลำน้ำปิง

Abstract

This study aimed to: 1) examine the problems in water management of the Ping River in Chiang Mai Province, and 2) propose solutions using Internet of Things (IoT) technology. A qualitative research approach was employed. Key informants included five representatives from government and regulatory agencies, six representatives of water user groups, and four representatives from conservation and support groups. Data were collected through in-depth interviews using a semi-structured interview guide. The findings revealed that water management issues in the Ping River stemmed from: 1) Climate change, 2) River shallowing, aquatic weed blockage, and river encroachment, 3) Aging and deteriorated infrastructure, 4) Conflicts among water users, particularly between upstream and downstream farmers, 5) Lack of advance notice regarding water gate operations, 6) Absence of water-saving technology support, and 7) Limitations in data and technology. To address these issues, the study proposed the development of an IoT-based water gate control system. The system would involve the installation of smart water level sensors and automated gate mechanisms, connected to a centralized data system to provide advance public notifications.

Keywords: Development; Water Management; Internet of Things (IoT); Ping River

บทนำ

ทรัพยากรน้ำเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการดำรงชีวิตของมนุษย์ การพัฒนาเศรษฐกิจ และการรักษาสิ่งแวดล้อม ในการบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพจึงมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความยั่งยืนในทุกมิติ เนื่องจากน้ำมีบทบาทครอบคลุมตั้งแต่การเป็นแหล่งพลังงาน การใช้งานในภาคการเกษตร อุตสาหกรรม ไปจนถึงการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ ทรัพยากรน้ำจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นปัจจัยพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในด้านการบริโภค การอุปโภค และการรักษา สุขอนามัย การที่ประชาชนสามารถเข้าถึงน้ำสะอาด ช่วยลดการแพร่ระบาดของโรคที่เกี่ยวข้องกับน้ำ การบริหารจัดการน้ำที่ดีช่วยให้เมืองและชนบทสามารถพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านน้ำได้ เช่น ระบบประปา และการบำบัดน้ำเสีย ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ทั้งยังสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในภาคการเกษตรที่ต้องใช้น้ำในปริมาณมากเพื่อการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ การจัดการน้ำช่วยให้เกษตรกรสามารถวางแผนการใช้น้ำได้อย่างเหมาะสม ลดการใช้น้ำส่วนเกินและเพิ่มผลผลิตในระยะยาว ในภาคอุตสาหกรรม น้ำถูกใช้ในกระบวนการผลิต ในการจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพช่วยลดต้นทุนการผลิตและส่งเสริมการเติบโตของอุตสาหกรรม และยังช่วยลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ ภัยพิบัติทางน้ำ

ปัจจุบันการบริหารจัดการน้ำของประเทศไทย ได้นำมาตรการใช้สิ่งก่อสร้างมาใช้ในการบริหารจัดการ เช่น การสร้างเขื่อน อ่างเก็บน้ำ ฝายทดน้ำ เป็นต้น การจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพจะส่งผลกระทบต่อสมดุลของแม่น้ำสายเดิม หรืออาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ และประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การบริหารจัดการน้ำมีการนำระบบ SCADA มาใช้ ดังนี้ (1) การเก็บข้อมูล (Data Acquisition) ระบบ SCADA เชื่อมต่อกับเซ็นเซอร์ที่ติดตั้งไว้ตามจุดต่าง ๆ เช่น บานระบายน้ำ เขื่อน หรืออ่างเก็บน้ำ เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับระดับน้ำ อัตราการไหล ความดัน และสภาพอากาศ (2) การส่งข้อมูล (Communication) ข้อมูลที่รวบรวมได้จะถูกส่งผ่านเครือข่ายการสื่อสาร เช่น อินเทอร์เน็ต วิทยุ หรือระบบใยแก้วนำแสง ไปยังศูนย์ควบคุม (3) การแสดงผลและวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ศูนย์ควบคุมหรือสถานี SCADA จะแสดงข้อมูลแบบเรียลไทม์บนหน้าจอหรือซอฟต์แวร์ที่ออกแบบมาเฉพาะสำหรับการตรวจสอบสถานะของระบบ เช่น ระดับน้ำในอ่างเก็บน้ำ และ (4) การควบคุมบานระบายน้ำ (Control) ผู้ควบคุมสามารถใช้ระบบ SCADA ในการเปิด-ปิดบานระบายน้ำหรือปรับระดับการระบายแบบอัตโนมัติหรือด้วยตนเอง ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ Chiang Mai Water Supply and Maintenance Project Office (2024) ประโยชน์ของการใช้ SCADA ในการควบคุมบานระบายน้ำนั้น มีการควบคุมระยะไกลช่วยให้ผู้ควบคุมสามารถสั่งการบานระบายน้ำจากศูนย์ควบคุมหลักหรือผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ เช่น สมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ต ทั้งยังลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ ซึ่งระบบ SCADA สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉิน การใช้ SCADA ช่วยลดความจำเป็นในการใช้กำลังคนในพื้นที่ เพราะสามารถควบคุมได้จากระยะไกล Office of the Water Supply and Maintenance Project, Khun Dan Prakan Chon Dam (2024) เทคโนโลยีด้านอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง (Internet of Things) คือการที่อุปกรณ์ต่าง ๆ สิ่งต่าง ๆ เป็นสิ่งใกล้ตัวที่มนุษย์ถูกเชื่อมโยงทุกสิ่งทุกอย่างสู่โลกอินเทอร์เน็ต ทำให้มนุษย์สามารถสั่งการควบคุมการใช้งานอุปกรณ์ต่าง ๆ ผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น การเปิด-ปิด อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า การสั่งการเปิดไฟฟ้าภายในบ้านด้วยการเชื่อมต่ออุปกรณ์ควบคุม เช่น มือถือ ผ่านทางอินเทอร์เน็ต รถยนต์ โทรศัพท์มือถือ เครื่องมือสื่อสาร เครื่องมือทางการแพทย์ อาคารบ้านเรือน เครื่องใช้ในชีวิตประจำวันต่าง ๆ ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 การนำระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่ง มาประยุกต์ใช้จะสามารถช่วยในการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องด้วยเป็นเทคโนโลยีที่มีความทันสมัย ใช้งบประมาณในการลงทุนไม่สูง สามารถขยายผลจากเล็กไปใหญ่และสอดคล้องกับนโยบายชาติ Office of the Technology and Innovation Development Fund, Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation (2023) ซึ่งการบริหารจัดการประตูละบายน้ำ เป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการน้ำ มีข้อจำกัดหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการควบคุมและจัดการน้ำ ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล เวลา ระยะทาง และเทคโนโลยี ดังนี้ (1) ข้อจำกัดด้านบุคคล (คน) การดำเนินงานของประตูละบายน้ำมักต้องพึ่งพาบุคลากรในการควบคุมและบำรุงรักษา หากขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้และทักษะเฉพาะด้าน อาจทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ (2) ข้อจำกัดด้านเวลา การเปิด-ปิดประตูละบายน้ำต้องทำในเวลาที่เหมาะสมเพื่อป้องกันน้ำท่วม หรือน้ำแล้ง การตอบสนองที่ล่าช้าหรือไม่ทันเวลาอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อพื้นที่และชุมชนได้ (3) ข้อจำกัดด้านระยะทาง ประตูละบายน้ำมักตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลหรือเข้าถึงยาก

การเดินทางไปยังสถานที่เหล่านี้เพื่อควบคุมหรือบำรุงรักษาอาจใช้เวลานาน และทำให้การตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินไม่ทันเวลา และ (4) ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี Irrigation Office No. 1 Chiang Mai Irrigation Project (2023) ซึ่งหากมีการนำระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสาทรพสิ่ง มาใช้ในการระบายน้ำ จะส่งผลต่อการลดการใช้ทรัพยากรมากขึ้นและมีประสิทธิภาพ

รูปภาพที่ 1 ข้อจำกัดต่าง ๆ ในการบริหารจัดการน้ำ

จังหวัดเชียงใหม่ มีลำน้ำปิงเป็นแม่น้ำสายสำคัญของประเทศไทย โดยมีต้นน้ำอยู่ที่ดอยเชียงดาว ในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ และไหลผ่านจังหวัดเชียงใหม่ลงไปยังจังหวัดอื่น ๆ ก่อนจะบรรจบกับแม่น้ำน่านที่จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำเจ้าพระยาและมีบทบาทสำคัญต่อจังหวัดเชียงใหม่ ในหลายด้าน ลำน้ำปิงเป็นแหล่งน้ำหลักสำหรับประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่และพื้นที่ใกล้เคียง ใช้ในการผลิตน้ำประปาและการเกษตร ในลำน้ำปิงของจังหวัดเชียงใหม่ มีการสร้างอาคารชลประทาน ที่เรียกกันว่า ประตูระบายน้ำ ทดแทนฝายแม่ปิงเก่าเพื่อทดน้ำในลำน้ำแม่ปิง ใช้ในการเกษตร อุปโภค-บริโภค ได้มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีระบบ Supervisory Control and Data Acquisition หรือ SCADA มาใช้ในการควบคุมบานระบายน้ำ โดยระบบดังกล่าวเป็นระบบควบคุมและตรวจสอบการทำงานระยะไกลผ่านการเชื่อมต่อกับอุปกรณ์เซ็นเซอร์หรือเครื่องจักรที่ติดตั้งในพื้นที่เป้าหมาย ระบบนี้ถูกนำมาใช้ในหลายอุตสาหกรรม เช่น พลังงาน การผลิต และการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ รวมถึงการควบคุมบานระบายน้ำในเขื่อนหรือสถานีระบายน้ำ ลำน้ำปิงจึงไม่เพียงแต่เป็นแม่น้ำสำคัญของเชียงใหม่ แต่ยังมีมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของภาคเหนือโดยรวม ซึ่งมีกรมชลประทาน มีหน้าที่หลักในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรและการพัฒนาลำน้ำปิง ซึ่งประตูระบายน้ำเป็นสิ่งก่อสร้างที่มีความสำคัญในการควบคุมการไหลของน้ำในแม่น้ำ คลอง หรืออ่างเก็บน้ำ โดยมีประโยชน์ในการควบคุมระดับน้ำ ปรับระดับน้ำให้เหมาะสมกับความต้องการ ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการนำเทคโนโลยีมาช่วยสนับสนุนการปฏิบัติงาน โดยศึกษานวัตกรรมการบริหารจัดการน้ำ โดยการนำระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสาทรพสิ่งมาใช้เพื่อลดปัญหาการจัดการน้ำ ลดปัญหาด้านงบประมาณในการจัดทำระบบควบคุมน้ำที่สามารถแสดงผลได้อย่างทันท่วงที

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาในการบริหารจัดการน้ำในลำน้ำปิงในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำในลำน้ำปิงในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยการใช้ระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 กลุ่มภาครัฐและหน่วยงานกำกับดูแล กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวแทนผู้ใช้น้ำในเขตพื้นที่ชลประทาน และกลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้สนับสนุนและอนุรักษ์

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 15 คน โดยแบ่งตามกลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มภาครัฐและหน่วยงานกำกับดูแล ประกอบด้วย 1) เจ้าที่ผู้ปฏิบัติงานโครงการชลประทานเชียงใหม่ผู้รับผิดชอบ ประตุระบายน้ำในลำน้ำปิง จำนวน 3 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญกรมชลประทาน จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่คอยกำกับดูแลและทราบถึงปัญหาต่างๆในการบริหารจัดการน้ำ

กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวแทนผู้ใช้น้ำในเขตพื้นที่ชลประทาน ประกอบด้วย 1) ตัวแทนผู้ใช้น้ำภาคครัวเรือน 3 คน 2) ตัวแทนผู้ใช้น้ำภาคเกษตรกรรม 3 คน เป็นกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่และใช้น้ำจริง

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้สนับสนุนและอนุรักษ์ ประกอบด้วย 1) นักวิชาการ จำนวน 2 คน 2) กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำนวน 2 คน เป็นกลุ่มที่คอยช่วยเหลือและสนับสนุนให้การบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structure Interview Form) ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In- depth Interview) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการน้ำในลำน้ำปิงของโครงการชลประทานเชียงใหม่ ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 7 ในเขตอำเภอจอมทอง อำเภอดอยหล่อ และอำเภอฮอด

ส่วนที่ 2 แนวทางในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำในลำน้ำปิงโดยการใช้ระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่ง สำหรับการบริหารจัดการน้ำในลำน้ำปิงของโครงการชลประทานเชียงใหม่ ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 7 ในเขตอำเภอจอมทอง อำเภอดอยหล่อ และอำเภอฮอด

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงบทความต่าง ๆ เช่น มาตรการ ข้อสั่งการ คำสั่ง นโยบาย แนวทางการปฏิบัติ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการจัดการทรัพยากรน้ำ

2) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการศึกษาภาคสนาม (Field Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่กำหนดไว้โดยรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ที่กำหนดไว้ตามเป็น

ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของการจัดการทรัพยากรน้ำโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In- depth Interview) แบบไม่เป็นทางการ จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มภาครัฐและหน่วยงานกำกับดูแล กลุ่มตัวแทนผู้ใช้น้ำ และกลุ่มผู้สนับสนุนและอนุรักษ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่ได้ดำเนินการกำหนดไว้เพื่อให้สามารถได้ข้อมูลอย่างครบถ้วนตรงตามประเด็นคำถาม และวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงกำหนดวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview) ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (semi - structure interview) ทั้งในรูปแบบการสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยมีการกำหนดโครงสร้างของประเด็นคำถามที่ต้องการจะศึกษาไว้ล่วงหน้า ซึ่งเป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open - ended Questions) เพื่อใช้ในการตั้งคำถามที่อยู่ในขอบเขตอยู่ในประเด็นที่ต้องการ และสามารถซักถามเพิ่มเติมในประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ในระหว่างการพูดคุยสนทนา เพื่อให้ได้ข้อมูลในรายละเอียดมากขึ้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) Denzin (1989) คือ

1) การตรวจสอบด้านข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลโดยนำข้อมูลทั้งในรูปแบบเอกสาร ผลการสังเกต ผลการสัมภาษณ์ที่บันทึกเก็บรวบรวมมาได้จากแหล่งต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านเวลา สถานที่ โดยตรวจสอบว่าข้อมูลเรื่องเดียวกัน ต่างสถานที่กัน จะเหมือนกันหรือไม่ และจากตัวบุคคลมาสรุปรวมเปรียบเทียบความสอดคล้อง รวมทั้งเพิ่มเติมประเด็นที่สำคัญให้มีเนื้อหาสาระที่สมบูรณ์และครอบคลุมประเด็นวิเคราะห์ที่กำหนด

2) การตรวจสอบข้อมูลด้านบุคคลแบบสามเส้า โดยตรวจสอบว่าบุคคลที่ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) ข้อมูลที่ได้รับไม่มีความมั่นใจ ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลโดยเปลี่ยนผู้สังเกต และตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้เหมือนกันหรือไม่

3) การตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) โดยเริ่มเก็บข้อมูลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม แล้วนำมาบันทึกรวมทั้งพิจารณา กิริยาท่าทาง พฤติกรรม บรรยากาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อมาประกอบการแปลความหมายร่วมกับการถอดเทป และการบันทึกภาคสนามในหลาย ๆ วิธี และมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยวิธี (Member Check) โดยนำข้อมูลที่ได้กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่าน หรือกลับไปถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงตามประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด เพื่อให้มั่นใจได้ว่ารายงานการวิจัยมีข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ที่มีความครอบคลุมเพียงพอในการพรรณนา วิเคราะห์ และอธิบาย ในผลการศึกษา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาปัญหาในการบริหารจัดการน้ำในลำน้ำปิงในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จากผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการน้ำในลำน้ำปิงในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กลุ่มภาครัฐและหน่วยงานกำกับดูแล กลุ่มตัวแทนผู้ใช้น้ำในเขตพื้นที่ชลประทาน และกลุ่มผู้สนับสนุนและอนุรักษ์ มีประเด็นที่เห็นตรงกัน คือ ความผันผวนของสภาพอากาศทำให้บริหารน้ำยาก โครงสร้างพื้นฐานชำรุด ปลายน้ำขาดน้ำ ขาดข้อมูลทันสมัยและระบบเตือนภัย ส่วนประเด็นที่เห็นไม่ตรงกัน คือ ระดับคุณภาพน้ำ โดยกลุ่มตัวแทนผู้ใช้น้ำมองเป็นปัญหาเร่งด่วน ส่วนกลุ่มภาครัฐและหน่วยงานกำกับดูแล กลุ่มผู้สนับสนุนและอนุรักษ์บางคนให้ความสำคัญรอง ส่วนการมีส่วนร่วมนั้น กลุ่มตัวแทนผู้ใช้น้ำรู้สึกไม่มีเสียง ขณะที่กลุ่มภาครัฐและหน่วยงานกำกับดูแล กลุ่มผู้สนับสนุนและอนุรักษ์ คิดว่าเวทีมีอยู่แล้ว อีกทั้งความเป็นธรรมในการแบ่งน้ำ กลุ่มตัวแทนผู้ชลประทานเน้นความเหลื่อมล้ำ ส่วนกลุ่มภาครัฐและหน่วยงานกำกับดูแล เห็นว่าใช้เกณฑ์เป็นที่ตั้ง แต่บังคับยาก ไม่สามารถบังคับได้ อีกทั้งทั้ง 3 กลุ่มยังมีประเด็นที่เพิ่มเติม ได้แก่ กลุ่มตัวแทนผู้ใช้น้ำเสนอเกี่ยวกับรายละเอียดผลกระทบชีวิตประจำวัน เช่น ต้องซื้อน้ำ / ปลูกพืชไม่ทัน กลุ่มภาครัฐและหน่วยงานกำกับดูแล เสนอเกี่ยวกับภาพเทคนิค และข้อจำกัดงบประมาณ ส่วนกลุ่มผู้สนับสนุนและอนุรักษ์ เสนอแนวทางยั่งยืน และการนำระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่ง ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1. สภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) การที่ลักษณะของอากาศเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นอุณหภูมิที่สูงขึ้น ฝนตกหนักขึ้น หรือฝนทิ้งช่วงนานขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งระบบนิเวศ การเกษตร และการดำรงชีวิตของประชาชน ได้แก่ ภาวะฝนทิ้งช่วง (Dry Spell) เกิดช่วงเวลาที่ฝนขาดหายเป็นเวลานานในช่วงฤดูฝน เช่น ฝนตกมากในต้นฤดู แต่หยุดไปเกือบเดือนกลางฤดู เกษตรกรไม่สามารถวางแผนปลูกพืชได้ ทำให้พืชขาดน้ำช่วงสำคัญ เสียหายหนัก แหล่งน้ำชลประทานไม่สามารถจัดเก็บน้ำได้ตามเป้า เพราะไม่มีฝนมาสมำเสมอ ฝนตกหนักเฉียบพลันจากดอยอินทนนท์ พื้นที่ต้นน้ำเช่น ดอยอินทนนท์ มีลักษณะภูเขาสูงชัน น้ำฝนจึงไหลลงมาสู่ลำน้ำปิงอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิด น้ำหลาก ไหลเข้าท่วมพื้นที่ลุ่มในอำเภอจอมทองและดอยหล่อ โดยเฉพาะพื้นที่เกษตรกรรมและชุมชนริมฝั่ง พายุหรือฝนที่ไม่แน่นอน ฤดูฝนบางปี พายุเข้าแบบไม่เป็นไปตามฤดูกาล บางปีลมฝนรุนแรงผิดปกติ ทำให้การวางแผนเปิด-ปิดประตูระบายน้ำ การจัดเก็บน้ำล่องหน้า หรือการเตรียมพื้นที่รับน้ำทำได้ยาก แนวทางที่สามารถ ใช้แบบจำลองพยากรณ์ล่องหน้า (Forecasting Models) ผสานกับข้อมูลจากเซ็นเซอร์ IoT เพื่อตรวจจับสภาพอากาศเปลี่ยนแปลงทันที สร้างระบบเตือนภัยชุมชน และฝึกซ้อมรับมือกับน้ำหลากอย่างสมำเสมอ และออกแบบแผนจัดสรรน้ำแบบยืดหยุ่น (Flexible Water Allocation) เช่น ปรับรอบการส่งน้ำตามปริมาณฝนที่แท้จริง ไม่ยึดตามตารางเดิม

2. ลำน้ำต้นเขินและวัชพืชกีดขวางทางน้ำ โดยลำน้ำต้นเขิน เกิดจากการสะสมของ ตะกอนดิน, เศษพืช, ขยะ หรือวัสดุก่อสร้าง ที่ไหลลงลำน้ำจากพื้นที่ต้นน้ำ เช่น จากดอยอินทนนท์ หรือไร่ข้างคลอง วัชพืชน้ำ เช่น ผักตบชวา สาหร่าย และหญ้าน้ำต่าง ๆ เจริญเติบโตเร็วในฤดูฝนหรือพื้นที่ที่มีปุ๋ยไหลลงน้ำ ทำให้เกิดการอุดตัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการระบายน้ำ ทั้งในฤดูน้ำหลากและฤดูแล้ง ทำให้ต้องใช้ทรัพยากร

จำนวนมากในการขุดลอกหรือกำจัด และการรुक้ำพื้นที่ลำน้ำ เช่น การปลูกสร้างบ้านเรือนหรือการปลูกพืชในเขตชลประทานที่ผิดกฎหมาย ทำให้เกิดอุปสรรคในการควบคุมการไหลของน้ำ ทำให้ไม่สามารถเปิดหรือปรับปรุงระบบชลประทานได้ตามแผน เพราะติดสิ่งปลูกสร้าง เสี่ยงต่อความเสียหายหากเกิดน้ำหลาก บ้านเรือนริมคลองจะถูกน้ำซัดหรือพังทลาย และขัดขวางการทำงานของเจ้าหน้าที่ เช่น ไม่สามารถเข้าไปติดตั้งเครื่องมือหรือเปิดประตูน้ำได้

แนวทางในการที่สามารถดำเนินการ โดยขุดลอกคลองแบบมีแผนระยะยาว เช่น ขุดลอกทุก 2 ปี พร้อมประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมร่วมด้วย ใช้เครื่องจักรและแรงงานร่วมกับชุมชน สนับสนุนงบประมาณชุมชนในการจัดกิจกรรม “วันเก็บผักตบ” หรือ “คลองสะอาด บ้านปลอดภัย” จัดระเบียบพื้นที่ลำน้ำอย่างเข้มข้น ทำแผนผังแนวเขตคลองให้ชัดเจน ติดป้ายแสดงเขตห้ามปลูกสร้าง ใช้กฎหมายร่วมกับแนวทาง “สร้างความเข้าใจ” กับชุมชน ไม่ใช่เฉพาะการบังคับ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ประชาชนมีบทบาทในการดูแลลำคลอง เช่น คณะกรรมการคลองประจำหมู่บ้าน

3. โครงสร้างพื้นฐานเก่าและชำรุด เป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง โครงสร้างพื้นฐานชลประทานหลายจุดสร้างมานาน อุปกรณ์เก่า ใช้งานเกินอายุ เช่น บานประตูระบายน้ำ เหล็กขึ้นสนิม รอกเปิด-ปิดฝืด เครื่องยนต์ไฟฟ้าเก่าหรือไม่ทำงาน ทำให้การเปิด-ปิดประตูน้ำต้องใช้แรงคน และไม่สามารถควบคุมระดับน้ำได้ตามต้องการ คลองส่งน้ำแตกรั่วหรือทรุด คลองบางช่วงมีรอยรั่วหรือแตกรั่ว ทำให้น้ำรั่วไหลและสูญเสียระหว่างทาง บางจุดมีการพังทลายของตลิ่งหรือวัสดุก่อสร้าง ทำให้ดินไหลเข้าไปกีดขวางทางน้ำ จุดควบคุมระดับน้ำขาดความแม่นยำ บางพื้นที่ยังไม่มีเครื่องวัดระดับน้ำอัตโนมัติ ใช้คนไปตรวจวัดแบบแมนนวล ทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อน การควบคุมการส่งน้ำไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ไม่แม่นยำ โดยเฉพาะในช่วงหน้าแล้งที่น้ำมีน้อย ผลกระทบทำให้ กระจายน้ำไม่ทั่วถึง เกษตรกรที่อยู่ ต้นคลอง มักได้รับน้ำก่อนและมากกว่า ส่วนเกษตรกรปลายน้ำ ต้องรอนานหรือไม่ได้รับน้ำเลย เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้น้ำ เช่น ประชาชนตำบลหนึ่งได้แย้งกับอีกตำบลที่ใช้น้ำเยอะเกินส่วน ความสูญเสียสูง น้ำรั่วไหลจากรอยรั่วของคลอง หรือไหลซึมออกจากแนวคันประสิทธิภาพการบริหารน้ำลดลง แม้จะมีน้ำต้นทุนมากพอ แต่ถ้าระบบส่งน้ำทำงานไม่ได้เต็มที่ ก็ทำให้การเกษตรและชลประทานในฤดูเพาะปลูกล้มเหลว

โดยแนวทางแก้ไข สามารถทำได้ดังนี้ สำรวจและซ่อมบำรุงโครงสร้างเป็นรอบปี ทำแผนประจำปีในการตรวจสอบบานประตูน้ำ คันคลอง และคลองส่งน้ำทุกเส้น นำเทคโนโลยีมาช่วยปรับปรุง ติดตั้งเซ็นเซอร์วัดระดับน้ำ, กล้องตรวจสอบคลอง, ระบบเปิด-ปิดอัตโนมัติ จัดสรรงบประมาณแบบยืดหยุ่น อนุมัติงบฉุกเฉินให้กับพื้นที่ที่มีโครงสร้างเสี่ยงพัง หรือจุดวิกฤตในช่วงฤดูฝน/แล้ง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ชุมชนมีบทบาทดูแลระบบน้ำ เช่น เป็น "อาสาคลอง" หรือคณะกรรมการประจำหมู่บ้าน

4. ความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้น้ำ มีข้อโต้แย้งระหว่างเกษตรกรต้นน้ำและปลายน้ำ โดยเฉพาะในช่วงที่น้ำมีจำกัด เช่น เกษตรกรปลายน้ำมักได้รับน้ำไม่เพียงพอ รวมถึงการจัดสรรน้ำไม่ทั่วถึงครัวเรือนที่อยู่ปลายน้ำหรือไกลจากจุดส่งน้ำมักได้รับน้ำช้า หรือไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในหมู่บ้านห่างไกล มักเกิดข้อร้องเรียนว่าเกษตรกรใช้น้ำมากในช่วงหน้าแล้ง ทำให้น้ำไม่เหลือถึงภาคครัวเรือน ระบบกระจายน้ำไม่ทั่วถึง โดย

โครงสร้างชลประทานบางแห่งไม่สามารถควบคุมการเปิด-ปิดน้ำตามรอบเวลาได้ ไม่มีแผนบริหารน้ำแบบแบ่งรอบ (rotation system) ทำให้ผู้ใช้น้ำต่างฝ่ายต่างเร่งใช้น้ำของตนโดยไม่ประสานกัน

แนวทางแก้ไขปัญหา สามารถดำเนินการจัดตั้ง “คณะกรรมการผู้ใช้น้ำ” ระดับตำบลหรือหมู่บ้าน ให้ตัวแทนจากกลุ่มเกษตรกร ต้นน้ำ-ปลายน้ำ และภาคครัวเรือน ร่วมกันวางแผนการจัดสรรน้ำอย่างเป็นธรรม ใช้เทคโนโลยี IoT และ Dashboard การไหลของน้ำ ติดตั้งระบบแจ้งเตือนแบบเรียลไทม์ ว่าขณะนี้น้ำกำลังไหลถึงโซนไหน จะถึงพื้นที่ใดเมื่อไร ช่วยลดความไม่เข้าใจและความเครียด จัดรอบการใช้น้ำแบบหมุนเวียน (Rotation System) กำหนดวัน-เวลาเฉพาะของแต่ละพื้นที่ให้ใช้น้ำตามลำดับ เพื่อให้ทุกพื้นที่ได้ใช้ตามรอบอย่างเป็นธรรม และสร้าง “เวทีสื่อสารความเข้าใจ” โดยเชิญเกษตรกรและประชาชนมาร่วมพูดคุย เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้สึก ความต้องการ และข้อเสนอของแต่ละฝ่ายอย่างสร้างสรรค์

5. ไม่มีข้อมูลหรือแจ้งเตือนล่วงหน้าประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับข้อมูลล่วงหน้าเรื่องการปิดเปิดประตูน้ำ หรือการหยุดจ่ายน้ำ ส่งผลต่อการวางแผนใช้น้ำ เช่น การทำความสะอาดบ้าน หรือการเลี้ยงสัตว์ โดยแนวทางการแก้ไขปัญหา สามารถดำเนินการสร้างระบบแจ้งเตือนแบบง่ายและเข้าถึงได้ ใช้ไลน์กลุ่มหมู่บ้าน, ลำโพงเสียงตามสาย, หรือ กระดานข่าวที่ตลาดนัด/วัด เป็นช่องทางแจ้งเวลาการปล่อยน้ำ ใช้ สัญลักษณ์สีเขียว-แดง เพื่อสื่อสารว่าวันนี้น้ำจะไหลหรือไม่ ตั้ง “ทีมประสานน้ำ” ประจำหมู่บ้าน เป็นตัวแทนประสานกับฝ่ายชลประทาน แล้วนำข้อมูลมาแจ้งต่อคนในหมู่บ้านอย่างมีระบบ ใช้เทคโนโลยี IoT แจ้งแบบเรียลไทม์ เชื่อมระบบประตูน้ำกับแอปมือถือ หรือหน้าจอที่ศูนย์ชุมชน เพื่อบอกระดับน้ำในคลองและเวลาที่น้ำจะมาถึงแต่ละโซน

6. การไม่มีระบบสนับสนุนเทคโนโลยีประหยัดน้ำ การให้น้ำแบบดั้งเดิม เช่น การสูบน้ำเข้าแปลง หรือ ปล่อยท่วมแปลง ยังคงมีอยู่มาก ทำให้น้ำสูญเสียในระบบเยอะ และไม่มีระบบกระจายน้ำแบบหยดหรือพ่นฝอยที่มีประสิทธิภาพสูง ผลกระทบจากการไม่มีเทคโนโลยีประหยัดน้ำ สูญเสียน้ำในระบบสูง ต้นทุนน้ำเพิ่มโดยไม่จำเป็น โดยต้องสูบน้ำซ้ำหลายรอบ โดยเฉพาะในพื้นที่ปลายน้ำ ทำให้เปลืองค่าไฟ ค่าน้ำมัน และแรงงาน และแหล่งน้ำไม่พอใช้ในฤดูแล้ง เมื่อทุกแปลงใช้น้ำในปริมาณมาก ระบบชลประทานก็ไม่สามารถจัดส่งน้ำได้ทัน ส่งผลให้แปลงเกษตรหลายแห่งต้องเว้นรอบปลูกหรือพืชเสียหาย

แนวทางพัฒนาเทคโนโลยีประหยัดน้ำ ส่งเสริมระบบน้ำหยด (Drip Irrigation) ปล่อยน้ำตรงถึงโคนต้น ในปริมาณน้อยแต่ต่อเนื่อง เหมาะกับไม้ผล พืชไร่ และแปลงผัก ประหยัดน้ำได้มากกว่า 50% เทียบกับวิธีดั้งเดิม ระบบพ่นฝอย (Sprinkler Irrigation) เหมาะสำหรับแปลงผักหรือพื้นที่ขนาดกลาง กระจายน้ำเป็นละอองทั่วแปลงแบบประหยัด และให้ความรู้และจัดทำโครงการนำร่อง โดยทดลองใช้เทคโนโลยีในบางหมู่บ้าน เช่น “สวนลำไยน้ำหยดบ้านแม่ปาน” เพื่อเป็นตัวอย่างและศูนย์เรียนรู้ให้เกษตรกร

7. ปัญหาเชิงข้อมูลและเทคโนโลยี ขาดระบบฐานข้อมูลน้ำที่แม่นยำและเป็นปัจจุบัน เช่น ข้อมูลปริมาณน้ำฝน น้ำต้นทุน หรือความต้องการใช้น้ำแบบรายพื้นที่ การใช้เทคโนโลยี IoT หรือระบบอัตโนมัติในการควบคุมประตูระบายน้ำยังไม่แพร่หลาย จึงไม่สามารถจัดสรรน้ำได้แบบเรียลไทม์ ปัญหาด้านเทคโนโลยีการใช้ IoT และระบบอัตโนมัติยังไม่แพร่หลาย จุดควบคุมบานประตูน้ำหลายแห่งยังต้องใช้แรงงานคนเปิด-ปิดแบบแมนนวล ไม่มีเซ็นเซอร์ตรวจวัดระดับน้ำหรือระบบแจ้งเตือนล่วงหน้าแบบออนไลน์ ไม่มีระบบเชื่อมต่อ

ข้อมูลสู่ชุมชน ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลน้ำ เช่น ระดับน้ำวันนี้ ปริมาณฝน หรือรอบส่งน้ำ ขาดการสื่อสารเชิงเทคโนโลยี ทำให้เกิดความเข้าใจผิด และการใช้น้ำอย่างไม่เหมาะสม ทำให้เกิดผลกระทบ ที่ไม่สามารถวางแผนจัดสรรน้ำล่วงหน้าได้อย่างแม่นยำ เกิดปัญหา น้ำไม่ทั่วถึง น้ำล้นตลิ่ง หรือแปลงพืช เสียหาย และข้อมูลที่มีอยู่ไม่เพียงพอสำหรับวางแผน รับมือภัยแล้งหรือน้ำท่วม

แนวทางแก้ไขที่เป็นไปได้ พัฒนาระบบฐานข้อมูลน้ำแบบเปิด (Open Water Data) รวมข้อมูลน้ำ จากหลายหน่วยงานไว้ในจุดเดียว เข้าถึงได้ทั้งเจ้าหน้าที่และประชาชน ติดตั้งระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ประสานสรรพสิ่งที่จุดสำคัญ เช่น จุดวัดระดับน้ำ, ประตูระบายน้ำ, แหล่งเก็บน้ำ เพื่อเก็บข้อมูลเรียลไทม์ และควบคุมระบบได้แม่นยำขึ้น และสร้างแอปพลิเคชันหรือ Dashboard ชุมชน ให้เกษตรกรและผู้นำหมู่บ้าน ตรวจสอบข้อมูลน้ำได้จากมือถือหรือจอแสดงผลในศูนย์ชุมชน

วัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำในลำน้ำปิงในเขตพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่โดยการใช้ระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่ง โดยแนวทางการแก้ไขปัญหการบริหารจัดการน้ำในลำน้ำปิงในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยการพัฒนาระบบควบคุมน้ำด้วย ระบบเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่ง พบว่า กลุ่มภาครัฐและหน่วยงานกำกับดูแล กลุ่มตัวแทนผู้ใช้น้ำในเขตพื้นที่ ชลประทาน และกลุ่มผู้สนับสนุนและอนุรักษ์ มีประเด็นที่เห็นตรงกัน คือ เห็นควรมีการใช้ ระบบเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่ง เพราะมีศักยภาพ และสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำได้ และมีความเป็นธรรม และลดความเสี่ยงด้านน้ำ รวมถึงมีโครงสร้างพื้นฐาน บำรุงรักษา และทักษะดิจิทัล แต่ทั้ง 3 กลุ่มมีประเด็นที่เห็นไม่ตรงกัน ในเรื่องมุมมองด้านต้นทุนเริ่มต้น และความคุ้มค่า ซึ่งกลุ่มภาครัฐและ หน่วยงานกำกับดูแล และกลุ่มผู้สนับสนุนและอนุรักษ์ มองผลตอบแทนระยะยาว แต่กลุ่มตัวแทนผู้ใช้น้ำ มีความกังวลในเรื่องการผลกระทบภาษี และค่าบริการ อีกทั้งในเรื่องระดับความพร้อมในการรับรู้เทคโนโลยี ของประชาชนมีความแตกต่างกัน หรือเครื่องมือที่ใช้ ซึ่งจากการสรุปผลสามารถดำเนินการได้ ดังต่อไปนี้

1. วางระบบเซ็นเซอร์ตรวจวัดระดับน้ำอัจฉริยะ (Smart Water Sensors) โดยติดตั้งเซ็นเซอร์ระดับ น้ำต้นน้ำ ปลายน้ำ และในคลองส่งน้ำ รวมถึงตรวจวัดระดับน้ำในแบบ เรียลไทม์ (Real-time Monitoring) และส่งข้อมูลไปยังศูนย์ควบคุมกลาง

2. ควบคุมบานประตูด้วยระบบอัตโนมัติ (Automated Gate Control) ให้มีการเชื่อมต่อบระบบ มอเตอร์เปิด-ปิดประตูน้ำเข้ากับชุดควบคุม ระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่ง ใช้ข้อมูลระดับน้ำ ที่วัดได้เป็นเงื่อนไขในการเปิด-ปิดบานประตูโดยอัตโนมัติ

3. เชื่อมต่อข้อมูลสู่ศูนย์กลาง (Central Dashboard) ให้มีข้อมูลจากจุดวัดทั้งหมดถูกรวบรวมไว้ ใน ศูนย์ข้อมูลน้ำประจำพื้นที่ หรือแสดงผลผ่านระบบ Dashboard บนคอมพิวเตอร์และมือถือ และเจ้าหน้าที่ สามารถตรวจสอบสถานการณ์น้ำ ควบคุมระบบ และวางแผนล่วงหน้าได้ทันที

4. แจ้งเตือนประชาชนล่วงหน้า (Early Warning System) หากมีแนวโน้มเกิดน้ำหลาก หรือปริมาณ น้ำเปลี่ยนแปลงกะทันหัน ระบบจะส่งสัญญาณแจ้งเตือนผ่านไลน์กลุ่ม, SMS, หรือเสียงตามสาย และช่วยให้ ประชาชนเตรียมรับมือได้ทัน เช่น กักเก็บน้ำ หรือเคลื่อนย้ายสิ่งของหนีน้ำ

5. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อวางแผนระยะยาว (Data Analytics) ข้อมูลน้ำที่ถูกเก็บไว้สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อดู แนวโน้มการใช้น้ำ, ฤดูกาลของน้ำหลาก-แล้ง, และปรับแผนจัดสรรน้ำให้เหมาะสมในอนาคต และรองรับการวางแผน การเพาะปลูกแบบพยากรณ์ล่วงหน้า (Smart Farming)

จากผลการวิจัยสามารถสรุปข้อดีและข้อจำกัดในการแก้ไขปัญหการบริหารจัดการน้ำในลำน้ำปิง ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่ง ดังนี้

ข้อดี

- 1) ควบคุมได้แม่นยำ รวดเร็ว ระบบสามารถเปิด-ปิดบานประตูน้ำ แบบอัตโนมัติ เมื่อระดับน้ำถึงค่าที่ตั้งไว้ โดยไม่ต้องรอเจ้าหน้าที่เดินทางไปควบคุม
- 2) ลดความเสี่ยงจากน้ำท่วม-น้ำแล้ง สามารถคาดการณ์ระดับน้ำและควบคุมได้ล่วงหน้า ช่วยเตรียมรับมือสถานการณ์ฉุกเฉินได้ทันเวลา
- 3) ประหยัดงบประมาณระยะยาว ลดค่าใช้จ่ายในการส่งเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ ลดการสูญเสีย และเพิ่มอายุการใช้งานของระบบชลประทาน
- 4) เพิ่มความโปร่งใสและเชื่อมโยงข้อมูล ทุกฝ่ายสามารถเห็นข้อมูลระดับน้ำผ่านแอปพลิเคชันหรือหน้าจอกลางได้จริง ลดข้อขัดแย้งในการจัดสรรน้ำ

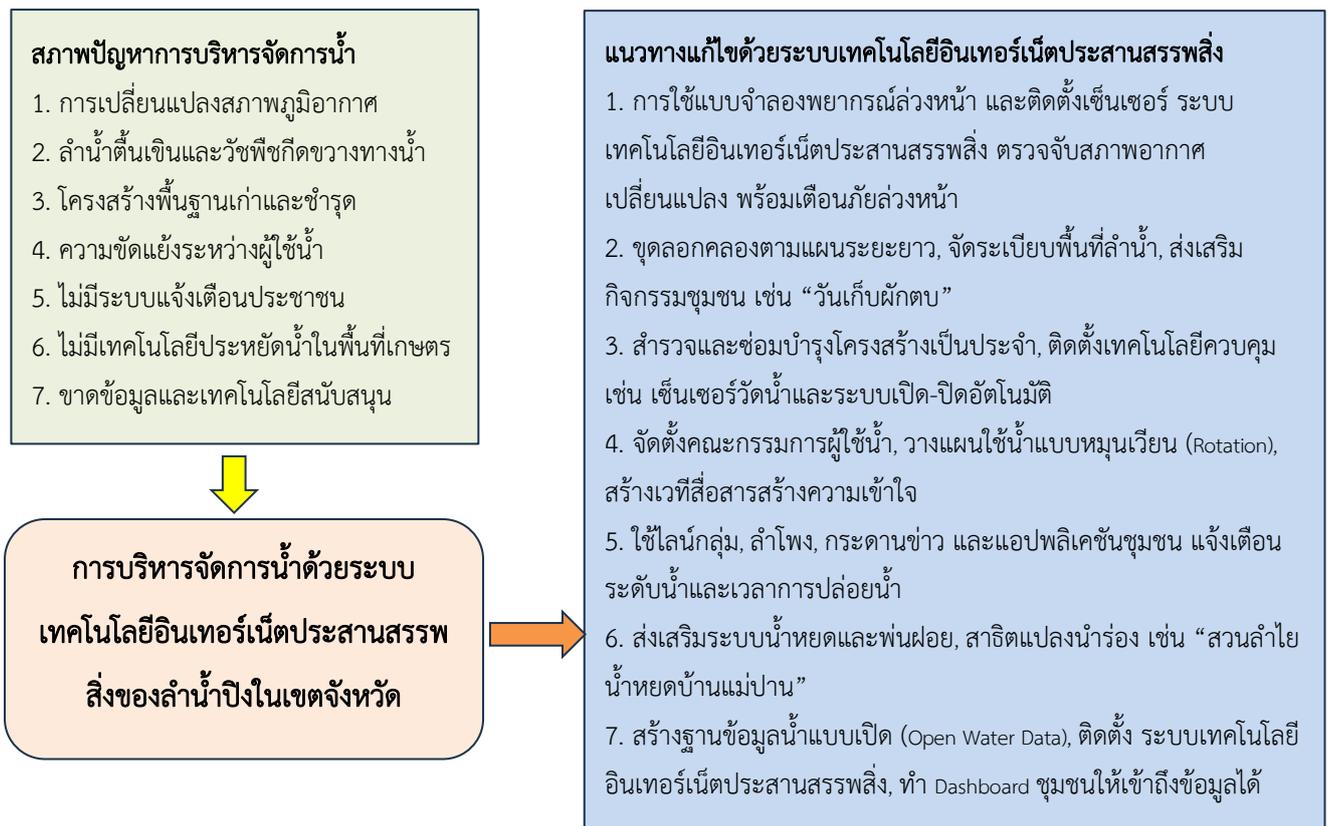
ข้อจำกัด

- 1) งบประมาณเริ่มต้นสูง การติดตั้งอุปกรณ์ เช่น เซ็นเซอร์อัจฉริยะ กล้องควบคุม ระบบอินเทอร์เน็ต และศูนย์ควบคุมต้องใช้ทุนเริ่มต้นพอสมควร
- 2) โครงสร้างพื้นฐานบางพื้นที่ยังไม่พร้อม จุดติดตั้งบางแห่งอยู่ในที่ห่างไกล สัญญาณอินเทอร์เน็ตอ่อนหรือไม่มีไฟฟ้า ทำให้ระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่งทำงานได้ไม่เต็มที่
- 3) ต้องมีคนดูแลและบำรุงรักษาระบบ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต้องมีการตรวจสอบสม่ำเสมอ เช่น การสอบเทียบเซ็นเซอร์ ป้องกันการสึกหรอ หรือปัญหาไฟฟ้าลัดวงจร
- 4) ต้องให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ บางหน่วยงานยังไม่มีความรู้ด้านระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่งจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ใช้ระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 5) ความเข้าใจระบบเทคโนโลยี ผู้สูงอายุหรือคนที่ไม่มีความรู้เรื่องเทคโนโลยีอาจไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลจากระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่งได้ จึงต้องหาวิธีสื่อสารแบบเข้าใจง่าย เช่น เสียงตามสาย วิทยุชุมชน หรือป้ายประกาศ

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการน้ำด้วยอินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่งของลำน้ำปิง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัยในครั้งนี้ คือ ปัญหาในการจัดการน้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลให้เกิดภาวะฝนทิ้งช่วง ฝนตกหนักเฉียบพลัน และพายุฤดูฝนที่ไม่แน่นอน ซึ่งส่งผลกระทบต่อจัดการน้ำ การวางแผนเกษตรกรรม และความมั่นคงของชุมชนริมฝั่งน้ำ ลำน้ำต้นเขินและ

วิชาชีพกีดขวางทางน้ำ การสะสมตะกอนและการเจริญเติบโตของวัชพืชในลำน้ำ ทำให้เกิดการอุดตันในการไหลของน้ำ ทั้งในฤดูแล้งและน้ำหลาก โครงสร้างพื้นฐานชลประทานเสื่อมสภาพ เช่น บานประตูระบายน้ำเก่า คันคลองแตกร้าง ไม่มีระบบตรวจวัดน้ำแบบอัตโนมัติ ส่งผลให้การบริหารจัดการน้ำไม่มีประสิทธิภาพ และทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้น้ำ การสื่อสารกับประชาชนไม่ทั่วถึง การขาดเทคโนโลยีประหยัลดน้ำ การขาดระบบข้อมูลน้ำและเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านแนวทางแก้ไข การใช้ระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่งในการควบคุมระบบน้ำ เช่น การติดตั้งเซ็นเซอร์ตรวจวัดระดับน้ำอัจฉริยะ, ควบคุมประตูน้ำอัตโนมัติ, Dashboard แสดงผลข้อมูล และระบบแจ้งเตือนล่วงหน้า การวางแผนและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ขุดลอกลำน้ำแบบมีแผนระยะยาว ซ่อมแซมระบบส่งน้ำ และพัฒนาเครื่องมือควบคุมระดับน้ำให้แม่นยำ การมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การตั้งคณะกรรมการผู้ใช้น้ำระดับหมู่บ้าน, วันคลองสะอาด, วันเก็บผักตบ, ทีมประสานน้ำในชุมชน ส่งเสริมระบบน้ำประหยัลด เช่น น้ำหยดและพ่นฝอย สำหรับเกษตรกร รวมทั้งจัดทำแปลงสาธิตเพื่อให้เกษตรกรเรียนรู้ การจัดการข้อมูลแบบเปิด สร้างระบบข้อมูลน้ำที่เข้าถึงได้ง่าย ทั้งภาครัฐและชุมชน ผ่านแอปพลิเคชันหรือศูนย์ข้อมูลประจำหมู่บ้าน ซึ่งแสดงเป็นแผนผังองค์ความรู้ ดังรูปภาพที่ 2

รูปภาพที่ 2 แผนผังองค์ความรู้การบริหารจัดการน้ำด้วยระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่งของลำน้ำปิงในเขตจังหวัดเชียงใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ปัญหาในการบริหารจัดการน้ำมี 7 ส่วน อันได้แก่ 1) สภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง 2) ลำน้ำต้นเขินมีวัชพืชกีดขวางทางน้ำและการรुक้าพื้นที่ลำน้ำ 3) โครงสร้างพื้นฐานเก่าและชำรุด 4) ความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้น้ำ มีข้อโต้แย้งระหว่างเกษตรกรต้นน้ำและปลายน้ำ 5) ไม่มีข้อมูลหรือแจ้งเตือนล่วงหน้าประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับข้อมูลล่วงหน้าเรื่องการปิดเปิดประตูน้ำ 6) การไม่มีระบบสนับสนุนเทคโนโลยีประหยัดน้ำ และ 7) ปัญหาเชิงข้อมูลและเทคโนโลยี ขาดระบบฐานข้อมูลน้ำที่แม่นยำและเป็นปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pansakunwat (2020) ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมอย่างยั่งยืนด้วยนวัตกรรมเมืองพองน้ำ พบว่าปัญหาในการบริหารจัดการน้ำเกิดจากสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงและพบว่าหลายพื้นที่ในประเทศไทยที่พบปัญหาเกี่ยวกับน้ำ อาทิ น้ำท่วม น้ำชะลอการระบาย น้ำแล้ง การขาดแคลนน้ำ ลักษณะสภาพภูมิประเทศ และความหนาแน่นประชากร และสอดคล้องกับ Kaewyong, Putsukee, Tepsongkroh, and Onthong (2019) ศึกษาแบบการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการและยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลุ่มน้ำโก-ลก จังหวัดนราธิวาส พบว่า สภาพปัญหาในปัจจุบันของการบริหารจัดการน้ำในโครงการชลประทานของน้ำ ขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแบบบูรณาการแบบยั่งยืนทำให้ผู้ใช้น้ำในโครงการไม่เข้าใจแนวคิดการจัดการน้ำ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำในลำน้ำปิงในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ควรนำเทคโนโลยี เช่น ระบบพยากรณ์อากาศ ระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ประสานสรรพสิ่ง และฐานข้อมูลน้ำ รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น คณะกรรมการผู้ใช้น้ำ กิจกรรมดูแลคลอง และการสื่อสารผ่านช่องทางที่เข้าถึงง่าย การใช้ระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่งติดตั้งเซ็นเซอร์วัดระดับน้ำ ควบคุมประตูน้ำอัตโนมัติ และเชื่อมต่อข้อมูลผ่าน Dashboard ส่วนกลางเพื่อให้สามารถควบคุมระดับน้ำได้แม่นยำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phanngam, Noinmsai, and Kongrit (2021) เรื่อง การวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่สำหรับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน เขตลุ่มน้ำลำเชียงไกรตอนล่าง ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ พบว่า การประยุกต์เทคโนโลยีระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์สำหรับการวิเคราะห์ระดับความเสี่ยงภัยแล้ง และระดับเสี่ยงภัยน้ำท่วมในพื้นที่ศึกษาได้นำเทคโนโลยีระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์มาใช้ในการวิเคราะห์ในการวางแผนเพื่อป้องกันความเสียหายจากภัยแล้งซ้ำซากและภัยน้ำท่วม โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดให้ตรงกับปัจจัยต่าง ๆ และมีแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และสอดคล้องกับ Savio, and Chakraborty (2021) กล่าวว่า การจัดการที่ใช้ระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่ง และการวิเคราะห์ข้อมูล (DA) ซึ่งจะช่วยให้การจ่ายน้ำอย่างเหมาะสมที่สุดตามการบริโภคของผู้ใช้ในระดับพื้นที่จัดเก็บ ระบบที่เสนอนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยประหยัดการใช้น้ำในทางที่ผิด แต่ยังช่วยในการจัดเก็บข้อมูลการใช้น้ำเพื่อการวิเคราะห์และการวางแผนเมืองในระดับมหภาคอีกด้วย และสอดคล้องกับ Samutrak, Sawatnatee, and Tongkum (2024) กล่าวว่า ระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่ง ประกอบด้วย บอร์ดควบคุม เซ็นเซอร์วัดอุณหภูมิและความชื้นในอากาศและเซ็นเซอร์วัดความชื้นในดิน สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการวัดอุณหภูมิและความชื้นช่วยการตัดสินใจการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ หรือประยุกต์ใช้กับการเกษตรต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้เกิด

การพัฒนาต่อยอด ช่วยเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจวางแผนในอนาคตต่อไป นอกจากนี้ Wongphet (2021) พบว่า ระบบพยากรณ์มีความแม่นยำ ถูกต้องสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือสำหรับสนับสนุนข้อมูลเพื่อใช้วางแผนการบริหารจัดการน้ำล่วงหน้าให้เกิดประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นโดยสามารถนำมาข้อมูลดังกล่าววางแผนสำหรับการสูบน้ำ และจัดสรรน้ำ เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนน้ำและลดค่าใช้จ่ายจากการผันน้ำในกรณีที่ประเมินว่ามีน้ำเพียงพอได้ส่งผลให้เกิดการลดความเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำของพื้นที่การศึกษา อีกทั้งยังช่วยประหยัดพลังงานและค่าใช้จ่ายในการลงทุนของระบบสูบน้ำของโครงข่ายน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้เกิดการสูบน้ำในช่วงเวลาที่เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

สรุป

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการน้ำด้วยอินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่งของลำน้ำปิง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

การบริหารจัดการน้ำในลำน้ำปิง จังหวัดเชียงใหม่ ประสบปัญหาหลักหลายด้าน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ทำให้เกิดฝนทิ้งช่วงและน้ำหลาก วัชพืชและการตื่นเงินของลำน้ำที่ขัดขวางการระบายน้ำ โครงสร้างพื้นฐานที่ชำรุดทำให้น้ำสูญเสียระหว่างทาง รวมถึงความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้น้ำจากการจัดสรรน้ำไม่ทั่วถึง นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนขาดข้อมูลแจ้งเตือนล่วงหน้า ไม่มีการใช้เทคโนโลยีประหยัดน้ำ และขาดระบบข้อมูลที่แม่นยำและทันสมัย แนวทางแก้ไขควรเน้นการใช้เทคโนโลยี เช่น ระบบพยากรณ์อากาศ ระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่ง และฐานข้อมูลน้ำ รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น คณะกรรมการผู้ใช้น้ำ กิจกรรมดูแลคลอง และการสื่อสารผ่านช่องทางที่เข้าถึงง่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำ ในส่วนของแนวทางการใช้ระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่ง เสนอให้ติดตั้งเซ็นเซอร์วัดระดับน้ำ ควบคุมประตูน้ำอัตโนมัติ และเชื่อมต่อข้อมูลผ่าน Dashboard ส่วนกลาง เพื่อให้สามารถควบคุมระดับน้ำได้แม่นยำ แจ้งเตือนประชาชนได้ทันทั่วถึง และสนับสนุนการวางแผนระยะยาว แม้จะมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐาน และการเข้าถึงเทคโนโลยี แต่หากดำเนินการอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้การบริหารจัดการน้ำมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งทีมงานในการพัฒนาและริเริ่มใช้งานระบบการควบคุมประตูน้ำในลำน้ำปิง ด้วยระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่ง และนำผลการวิจัยมาต่อยอดให้เกิดการบริหารจัดการน้ำด้วย ระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสานสรรพสิ่ง อย่างเป็นรูปธรรม

1.2 การจัดการฝึกอบรมสำหรับเจ้าที่ผู้ปฏิบัติงานโครงการชลประทานเชียงใหม่ผู้รับผิดชอบ และการเพิ่มพูนความสามารถและความรู้ในการบริหารจัดการน้ำด้วยระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสาทรสรพสิ่งของลำน้ำปิง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษาครั้งต่อไปควรเพิ่มการสร้างต้นแบบ (Prototype) ในการบริหารจัดการน้ำ ด้วยระบบเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประสาทรสรพสิ่ง หรือแอปพลิเคชันต้นแบบเพื่อทดลองใช้และพัฒนา การบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

References

- Chiang Mai Water Supply and Maintenance Project Office. (2024). *Water management using SCADA system*. Retrieved September 22, 2024, from <http://rio1.rid.go.th/km/ad/myfile/202303013yqDMqR.pdf>
- Denzin, N. K. (1989). *The research act*. (3rd ed.). New York: McGraw Hill.
- Irrigation Office No. 1 Chiang Mai Irrigation Project. (2023). *Water gate management*. Retrieved September 22, 2024, from <http://rio1.rid.go.th/main.php#gsc.tab=0&gsc.sort=>
- Kaewyong, A., Putsukee, T., Tepsongkroh, P., & Onthong, U. (2019). Model of Water Management in Term of Integrated and Sustainable by Participation in the Ko-Lok's Irrigation Project in Narathiwat Province. *Narkbhutparitat Journal Nakhon Si Thammarat Rajabhat University*, 11(3), 100-110.
- Office of the Technology and Innovation Development Fund, Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2023). *Internet of Things Technology*. Retrieved September 22, 2024, from <https://tedfund.mhesi.go.th/index.php/2021-03-25-07-16-14/2022-03-17-08-53-26>
- Office of the Water Supply and Maintenance Project, Khun Dan Prakan Chon Dam. (2024). *SCADA system*. Retrieved September 22, 2024, from <https://www.khundan.com/home.php>
- Pansakunwat, P. (2020). *Sustainable flood problem solving guidelines with sponge city innovation*. Bangkok: Faculty of Architecture and Planning, Thammasat University.
- Phanngam, T., Noinmsai, N., & Kongrit, N. (2021). Spatial Potential Analysis for Sustainable Water Resource Management Lower Lam Cheang Krai Basin with Geographic Information System. *The Journal of Research and Academics*, 4(2), 71-84.
- Samutrak, P., Sawatnatee, A., & Tongkum, S. (2024). IOT Technology for Cultivation of Rice with Organic Agriculture. *Journal of Applied Information Technology*. 10(1), 68-82.

Savio, I., & Chakraborty, U. (2021). *An IoT-Based Water Management System for Smart Cities. Water Security and Sustainability*. 23 February 2021, 247-259.

Wongphet, J. (2021). *Development of Information System for Water Operating in the Eastern Economic Corridor*. Nakhon Pathom: Department of Irrigation Engineering, Faculty of Engineering, Kamphaeng Saen, Kasetsart University.

ภาวะผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของ
กลุ่มเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี
LOCAL LEADERSHIP USING TECHNOLOGY IN
THE ADMINISTRATION OF MUNICIPALITIES
OF PATHUMTHANI PROVINCE

¹กัญญาภรณ์ ซื่อสัตย์, ²กมลพร กัลยาณมิตร,
³สทิติย์ นียมญาติ และ ⁴ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช

¹Kanyakarn Sueasat, ² Kamolporn Kalyanamitra,
³ Satit Niyomyaht and ⁴ Tassanee Lakkhanapichonchat

¹คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

¹Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: Duanthong85@gmail.com

¹เบอร์โทร: 089-821-7537

Received: 2025-06-29

Revised: 2025-07-28

Accepted: 2025-07-29

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์ภาวะผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี (2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี และ (3) เสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกเทศมนตรี/รองนายกเทศมนตรี 10 คน และพนักงาน/เจ้าหน้าที่ของเทศบาล 10 คน รวม 20 คน จากเทศบาลเมือง 10 แห่งในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ เทศบาลเมืองปทุมธานี บางคูวัด บางกะดี ท่าโขลง คลองหลวง บึงยี่โถ สนนรัักษ์ คูคต ลำสามแก้ว และลาดสวาย โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้การวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การสรุปความแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้เกิดการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงาน โดยมีวิสัยทัศน์ชัดเจนในการเปลี่ยนแปลงองค์กรให้เป็นดิจิทัล และสนับสนุนให้บุคลากรมีทักษะในการใช้งานเทคโนโลยี ผู้นำยังมีส่วนสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลง

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง (2) ปัญหาและอุปสรรคของผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงาน พบอุปสรรคในการนำเทคโนโลยีมาใช้ เช่น การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยี และข้อจำกัดด้านงบประมาณ และ (3) แนวทางการพัฒนาผู้นำท้องถิ่น ควรมุ่งส่งเสริมความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยี สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร และสนับสนุนการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลอย่างเหมาะสมและยั่งยืน ข้อเสนอเชิงนโยบาย เช่น การสนับสนุนจากระดับจังหวัดหรือกระทรวงมหาดไทยในการยกระดับท้องถิ่นเข้าสู่ระบบดิจิทัล เพื่อขยายผลสู่พื้นที่อื่น

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำท้องถิ่น; เทคโนโลยี; การบริหารเทศบาล; จังหวัดปทุมธานี

Abstract

This research aimed to: 1) analyze the role of local leadership in adopting technology for municipal administration in Pathum Thani Province, 2) examine the challenges and obstacles faced by local leaders in this adoption, and 3) propose strategies for enhancing local leadership in the use of technology for municipal governance. This qualitative study involved 20 key informants, including 10 mayors or deputy mayors and 10 municipal officers from 10 municipalities in Pathum Thani Province: Pathum Thani, Bang Khu Wat, Bangkok, Tha Khong, Khlong Luang, Bueng Yitho, Sanan Rak, Khu Khot, Lam Sam Kaew, and Lat Sawai. Participants were selected through purposive sampling. Data were collected using interviews and analyzed through descriptive summary.

The findings revealed that:

1) Local leaders played a critical role in promoting the adoption of digital technology in administration. They demonstrated a clear vision for digital transformation, encouraged staff to develop technological skills, fostered a culture open to change, and supported continuous learning and innovation.

2) Key obstacles included a shortage of skilled personnel and limited budget for technology implementation.

3) Leadership development should focus on enhancing technological knowledge and skills, building a learning-oriented organizational culture, and investing appropriately in digital infrastructure. Policy recommendations included support from the provincial level or the Ministry of Interior to accelerate the digital transformation of local municipalities and expand its application to other regions.

Keywords: Local Leadership; Technology; Municipal Administration; Pathum Thani Province

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมาก มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติ ประหยัดแรงงาน ลดต้นทุน การทำงาน ทั้งนี้เทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ไม่ว่าจะเป็นกระทรวง ทบวง กรม หน่วยงาน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ล้วนจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการให้องค์กรมีประสิทธิภาพ ทันสมัยและตรวจสอบได้ (Meemana, 2017)

จังหวัดปทุมธานี เป็นจังหวัดในเขตปริมณฑล ที่มีระบบสาธารณูปโภคครบครัน เดินทางได้ง่ายด้วยบริการขนส่งมวลชน ปทุมธานีถือเป็นหัวเมืองใหญ่ และเป็นศูนย์รวมประชากรจากทั่วประเทศ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว เพราะเป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการ สถานศึกษา และนิคมอุตสาหกรรมหลายแห่ง Jobthai (2021) มีเทศบาลเมือง 10 แห่ง (Pathum Thani Provincial Administrative Organization, 2022)

เทศบาลเมือง เป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นแบบเทศบาลสำหรับเมืองขนาดกลาง จัดตั้งโดยประกาศกระทรวงมหาดไทยตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 เทศบาลเมืองของจังหวัดปทุมธานี เป็นท้องถิ่นที่มีราษฎรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป อีกทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่ของเทศบาลเมือง การจัดตั้งเทศบาลเมือง กระทำได้โดยการประกาศกระทรวงมหาดไทย โดยยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง ตามมาตรา 10 พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2546) Attakorn (2018) หน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่น การจัดบริการสาธารณะในท้องถิ่น เป็นหน้าที่โดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยถือว่าเป็นผู้ให้บริการกับประชาชนที่เป็นผู้รับบริการ ซึ่งต้องทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจในการได้รับบริการสูงสุด อีกทั้งคุณภาพของการจัดบริการสาธารณะที่ดี ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนส่วนรวม

แต่จากผลการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการรับบริการของประชาชนเทศบาลเมืองลำสามแก้ว อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ของ Emprakon (2021) พบว่า ปัจจัยด้านการให้บริการส่งผลต่อความพึงพอใจในการรับบริการของประชาชนเทศบาลเมืองลำ สามแก้ว อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีระดับความคิดเห็นที่น้อยสุด คือ ด้านความสะดวก มาจากการเข้ามาใช้บริการของประชาชนที่มีจำนวนมาก ซึ่งดูแลในเรื่องนี้ได้ไม่เพียงพอ และยังคงดูแลได้ไม่ทั่วถึง และผลการวิจัยประสิทธิผลการให้บริการของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลาดลูกกา จังหวัดปทุมธานี ของ Noyato (2019) พบว่า ประสิทธิภาพการให้บริการของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลาดลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง งานวิจัยดังกล่าว สะท้อนถึงความพอใจของประชาชนต่อการให้บริการ และกระบวนการทำงานของเทศบาลเมืองในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี

เทคโนโลยีสารสนเทศจึงนับเป็นปัจจัยสำคัญต่อการปฏิบัติงาน ยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศมีประสิทธิภาพมากเพียงใด ยิ่งส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงานมากขึ้นเท่านั้น Bamrungphakdee (2020) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและบริหารงาน รวมทั้งการกระจายข่าวสารข้อมูลไปสู่ประชาชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานตามภารกิจ เกิดการบูรณาการ ลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานให้แก่ประชาชน และเป็น การสนับสนุนการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Onnuan, 2021)

แต่อย่างไรก็ตาม อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบการที่จะดำเนินการให้ประสบความสำเร็จตามหน้าที่ที่กฎหมายได้กำหนดไว้ได้ โดยส่วนสำคัญขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารในการบริหารงานของเทศบาล โดยทั่วไปผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการบริหารองค์กรเพราะผู้บริหารเป็นผู้นำ เป็นผู้กำหนดนโยบาย กำหนดจุดมุ่งหมาย วางแผน และกำหนดเป้าหมาย ตลอดจนวิธีการดำเนินงานเปรียบเสมือนเข็มทิศ นำทางเพื่อให้การบริหารองค์กรบรรลุผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายของรัฐ และจะต้องรับผิดชอบในการดำเนินงานกิจการต่าง ๆ ที่มีส่วนรับผิดชอบ (Chaisena, 2020) ผู้นำที่ดีจะต้องมีภาวะผู้นำ ที่สามารถนำองค์กรให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องมีภาวะผู้นำ ซึ่งเป็นความสามารถด้านอิทธิพลต่อบุคคลอื่น หรือกลุ่มอื่น เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายโดยใช้กระบวนการต่าง ๆ ทั้งการมีอิทธิพลต่อผู้อื่น และการมีปฏิสัมพันธ์โดยการถ่ายทอดแนวคิดเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่ให้บรรลุผลสำเร็จ (Pakhotang, 2018)

จากที่มาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ประกอบกับยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในกระบวนการบริหารงานในระดับเทศบาลเมืองของจังหวัดปทุมธานีอย่างลึกซึ้ง ผลการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางให้ผู้นำท้องถิ่นสามารถพัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ภาวะผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมืองในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาทบทวนเอกสาร การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นสำคัญ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานภาครัฐ ทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภาครัฐ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับบริบทของจังหวัดปทุมธานี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และวิเคราะห์ผลการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ได้แก่ นายกเทศมนตรีและรองนายกเทศมนตรี จำนวน 10 คน และพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของเทศบาล จำนวน 10 คน รวมเป็น 20 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พื้นที่ศึกษาคือกลุ่มเทศบาลเมืองในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งประกอบด้วย 1) อำเภอเมืองปทุมธานี ได้แก่ เทศบาลเมืองปทุมธานี เทศบาลเมืองบางคูวัด และเทศบาลเมืองบางกะดี 2) อำเภอลองหลวง ได้แก่ เทศบาลเมืองท่าโขลง และเทศบาลเมืองคลองหลวง 3) อำเภอธัญบุรี ได้แก่ เทศบาลเมืองบึงยี่โถ และเทศบาลเมืองสนั่นรักษ์ 4) อำเภอลำลูกกา ได้แก่ เทศบาลเมืองคูคต เทศบาลเมืองลำสามแก้ว และเทศบาลเมืองลาดสวาย ซึ่งมีความหลากหลายด้านบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และระดับการใช้เทคโนโลยี สะท้อนภาพรวมของการบริหารในระดับท้องถิ่นได้ชัดเจน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการเลือกตัวอย่างให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ ต้องเป็นผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร มีประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลงองค์กรได้ และมีความสมัครใจให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของเทศบาลเมือง จังหวัดปทุมธานี ส่วนที่ 2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของเทศบาลเมือง จังหวัดปทุมธานี ส่วนที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของเทศบาลเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยเครื่องมือนี้ช่วยให้สามารถเก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้อย่างครอบคลุมและตรงประเด็น

ขั้นตอนที่ 4 วิธีการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลเอกสาร โดยรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากตำรา วารสาร เอกสารทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และแหล่งข้อมูลออนไลน์ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย 2) การศึกษาภาคสนาม โดยเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้างแบบปลายเปิด ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมาย และ 3) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมและบริบทโดยไม่เปิดเผยตน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นธรรมชาติและไม่ถูกรบกวนจากปัจจัยภายนอก

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เอกสาร และการสังเกตมาประมวลผลและเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นสรุปและเรียบเรียงข้อมูลในลักษณะการพรรณนา เพื่อแสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมืองในจังหวัดปทุมธานี

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์ สรุปผลการศึกษา ดังนี้

1. การมีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล พบว่า ผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองจังหวัดปทุมธานีมีวิสัยทัศน์ชัดเจนในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาเมือง โดยเน้นการบริหารที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และทันสมัย มีการสนับสนุนบุคลากรให้มีทักษะด้านดิจิทัล และนำนวัตกรรม เช่น ระบบ e-Payment และกล้องวงจรปิด มาใช้เพื่อเพิ่มคุณภาพการให้บริการประชาชนอย่างรวดเร็วและสะดวกมากขึ้น

2. การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงาน พบว่า ผู้นำมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารอย่างเป็นระบบ เช่น การใช้ GIS เพื่อจัดการทรัพยากร และโซเชียลมีเดียเพื่อสื่อสารกับประชาชน รวมถึงการร่วมมือกับหน่วยงานอื่นจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูล และส่งเสริมการอบรมบุคลากรให้สามารถใช้งานเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การสนับสนุนการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล พบว่า ผู้นำสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในงานบริการและการบริหารงาน โดยจัดทำแนวทางการปฏิบัติงาน การอบรมพัฒนาศักยภาพบุคลากร และลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ต และจัดหาอุปกรณ์ทันสมัย เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการให้บริการขององค์กร

4. การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ พบว่า ผู้นำส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร ทำให้บุคลากรปรับตัวและเปิดรับเทคโนโลยีใหม่ได้ดี เกิดนวัตกรรมในการทำงาน และมีการจัดอบรมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงสร้างช่องทางให้บุคลากรแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อผลักดันองค์กรสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล

5. ความเป็นเลิศในการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ พบว่า ผู้นำส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาทักษะดิจิทัลผ่านการอบรมที่เหมาะสมกับงาน สนับสนุนให้บุคลากรทุกช่วงวัยเรียนรู้ร่วมกัน และจัดหาอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้นำมีความเข้าใจเทคโนโลยีดี จึงสามารถเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมและกระตุ้นให้บุคลากรเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง

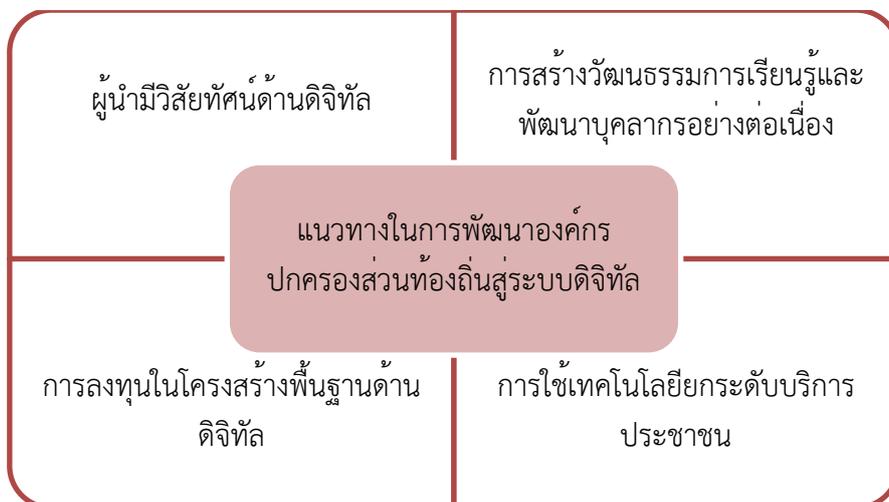
6. จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล พบว่า ผู้นำให้ความสำคัญกับจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี โดยจัดอบรมและวางนโยบายชัดเจน เพื่อให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง ปลอดภัย และสอดคล้องกับกฎหมาย รวมถึงส่งเสริมการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์และมีจริยธรรมในงานราชการ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี มีหลายประการ ได้แก่ ขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ขาดแคลนบุคลากรไอทีและข้อจำกัดในงบประมาณ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีดิจิทัล อุปสรรคในการนำเทคโนโลยีใหม่เข้ามาใช้ในองค์กร ข้อจำกัดจากกฎหมายและระเบียบ ข้อจำกัดในงบประมาณ เหล่าปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ทำให้การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของเทศบาลเมืองไม่เป็นไปตามแผนที่พัฒนาและมีประสิทธิภาพต่ำลงไปด้วยกัน

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี พบว่า เพื่อให้เทศบาลเมืองในจังหวัดปทุมธานีสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงาน หรือก้าวสู่ยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีการพัฒนาทั้งระบบและบุคลากร โดยเริ่มจากการสร้างผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี และส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับมีความรู้ความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยี นอกจากนี้ การวางแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจน ลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลง ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยผลักดันให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจริง ผลลัพธ์ที่ได้คือ การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การพัฒนาบริการประชาชน และการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนในยุคดิจิทัล

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาภาวะผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมืองในจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่สามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ระบบดิจิทัล โดยแบ่งออกเป็น 4 กระบวนการหลัก คือ 1) ผู้นำขับเคลื่อนด้วยวิสัยทัศน์ดิจิทัล ผู้นำต้องมีทัศนคติเชิงรุก มองเห็นคุณค่าของเทคโนโลยี และสามารถผลักดันให้บุคลากรยอมรับการเปลี่ยนแปลง 2) การพัฒนาวัฒนธรรมและศักยภาพองค์กร การสร้างวัฒนธรรมที่เปิดรับการเรียนรู้และนวัตกรรม ร่วมกับการพัฒนาทักษะของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความพร้อมในการใช้งานเทคโนโลยี 3) การลงทุนด้านเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน เทศบาลต้องวางแผนเชิงยุทธศาสตร์เพื่อจัดสรรงบประมาณพัฒนาโครงข่ายพื้นฐาน เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และอุปกรณ์สนับสนุนการทำงานดิจิทัล 4) การใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับบริการสาธารณะ เทคโนโลยีควรถูกนำมาใช้ทั้งเพื่อการสื่อสาร การบริหารจัดการ และการให้บริการประชาชนให้รวดเร็ว โปร่งใส และเข้าถึงได้ง่าย จากองค์ประกอบทั้ง 4 นี้ สามารถพัฒนาเป็น “แนวทางบูรณาการภาวะผู้นำดิจิทัลของเทศบาลเมือง” ที่ส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบอย่างมีทิศทาง โดยสามารถประยุกต์ใช้ได้กับองค์กรท้องถิ่นอื่นที่มุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล ดังแสดงภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ที่มา : ผู้วิจัย, 2568

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ซึ่งสามารถอภิปรายผลในแต่ละด้านได้ดังนี้

1. การมีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล พบว่า ผู้นำท้องถิ่นเทศบาลเมืองในจังหวัดปทุมธานีมีวิสัยทัศน์ชัดเจนในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาพัฒนาเมือง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการบริหารจัดการ พร้อมสนับสนุนบุคลากรให้มีความรู้ทักษะใช้เทคโนโลยี นำระบบ e-Payment และกล้องวงจรปิดมาเพิ่มความสะดวกและความปลอดภัยแก่ประชาชน รวมทั้งสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อทำให้องค์กรก้าวสู่ยุคดิจิทัล โดยผู้นำตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีและมุ่งสร้างผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมแก่ชุมชน ทั้งนี้เป็นเพราะผู้นำมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญของเทคโนโลยี และผู้นำต้องการสร้างผลงานที่เป็นรูปธรรมและสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับชุมชน ดังแนวคิดของ Komonwanit (2020) ที่ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลไว้ว่า ในมิติของด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลนั้นแสดงได้ว่าผู้นำหรือผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ในยุคดิจิทัลได้กว้างไกล จะต้องมีความคิดที่ก้าวหน้าและทันสมัย มีความกล้าตัดสินใจ และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารจะต้องสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรในยุคดิจิทัลเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chitnupong (2020) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุค VUCA World ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันเป็นยุคแห่งการพลิกผัน (VUCA World) ส่งผลให้เกิดการผันผวนจากการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาอย่างรวดเร็ว (Volatility) ความไม่แน่นอนยากต่อการตัดสินใจ (Uncertainty) ข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจมีความซับซ้อน (Complexity) และยากจะคาดการณ์ผลของการเปลี่ยนแปลงได้ (Ambiguity) ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงและมีความพร้อมในการรับมือที่อาจจะเกิดขึ้น ดังนั้นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์และผลสัมฤทธิ์ทางการบริหารจัดการที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมที่ทำให้ผู้ตามมีความศรัทธาและไว้วางใจเพื่อจะได้ร่วมแรงร่วมใจกับผู้นำ มุ่งมั่นดำเนินการเพื่อความสำเร็จของเป้าหมายที่วางไว้ โดยต้องอาศัยทักษะ ความรู้ ความชำนาญ และทัศนคติที่หลากหลาย ซึ่งต้องผสมกลมกลืนอยู่ในคนคนเดียวอย่างลงตัวทั้งทางทฤษฎี วิชาการ และประสบการณ์เพื่อนำผู้ตามและองค์กรไปสู่เป้าหมาย รวมทั้งต้องทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและสังคม

2. การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงาน พบว่า ผู้นำท้องถิ่นเทศบาลเมืองในจังหวัดปทุมธานีนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงานอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มความสะดวกแก่บุคลากรและประชาชน พร้อมใช้เทคโนโลยีแก้ปัญหาท้องถิ่น เช่น ระบบ GIS และโซเชียลมีเดีย รวมถึงขยายศูนย์บริการข้อมูลและอบรมบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การบริการทันสมัยและตอบสนองความต้องการในยุคดิจิทัลได้อย่างดี ทั้งนี้เป็นเพราะเทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทำให้การนำเทคโนโลยีมาใช้มีความเป็นไปได้มากขึ้น และ

รัฐบาลส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการ สอดคล้องกับแนวคิดของ Nye, and Donahue (2000) เสนอว่า ไม่มีสิ่งใดที่จะมีศักยภาพหรือมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการของภาครัฐมากเท่ากับการเพิ่มการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม และให้บริการสาธารณะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wongdusitburi (2023) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการของผู้นำสมัยใหม่ในยุคดิจิทัลของเทศบาลเมืองพญา ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัลที่มีผลกระทบต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านการบริหาร ปัจจัยด้านบริการประชาชน และปัจจัยด้านการจัดการกระบวนการ และปัจจัยด้านธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่ที่มีผลกระทบต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพญา จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการตอบสนอง และปัจจัยด้านประสิทธิผล

3. การสนับสนุนการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล พบว่า ผู้นำท้องถิ่นเทศบาลเมืองในจังหวัดปทุมธานีสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริการสาธารณะ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดค่าใช้จ่าย โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาการทำงานและการให้บริการในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เตรียมความพร้อมบุคลากรจัดทำแนวทางการใช้เทคโนโลยี และสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น ขยายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และจัดซื้ออุปกรณ์ทันสมัย เพื่อยกระดับการบริการของเทศบาลอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เป็นเพราะความต้องการของประชาชนในยุคดิจิทัล ประชาชนมีความคาดหวังที่จะได้รับบริการที่สะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงได้ง่ายผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น การนำเทคโนโลยีมาใช้จึงเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยตรง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sindhuchai (2023) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิผลจากการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริการสาธารณะ กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิผลจากการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ พบว่า ควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการลดขั้นตอนต่าง ๆ ใช้ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารหรือการให้บริการต่าง ๆ และฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

4. การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ พบว่า ผู้นำท้องถิ่นเทศบาลเมืองในจังหวัดปทุมธานีส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในองค์กร ส่งผลให้บุคลากรเปิดรับและปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่ได้อย่างรวดเร็ว เกิดการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานอย่างต่อเนื่อง มีการส่งเสริมวัฒนธรรมกิจกรรมการเรียนรู้ และการอบรมเทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งเปิดพื้นที่ให้บุคลากรแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นองค์กรดิจิทัลตามนโยบายการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้เป็นเพราะการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในองค์กรนั้น เป็นการลงทุนที่สำคัญและมีผลต่อการพัฒนาองค์กรในระยะยาว ดังแนวคิดของ American Institute for Research (2009) กล่าวถึง องค์ประกอบของภาวะผู้นำเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งประกอบด้วย 5 มาตรฐาน ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ (2) วัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล (3) ความเป็นเลิศในวิชาชีพ (4) การพัฒนาอย่างเป็นระบบ และ (5) สังคมดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Latum (2023) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 3 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือด้านการสร้างวัฒนธรรมและบรรยายภาคการเรียนรู้ยุคดิจิทัล สภาพที่พึงประสงค์ ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือด้านการบริหารและการจัดการเรียนรู้ด้วยดิจิทัล

5. ความเป็นเลิศในการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ พบว่า ผู้นำท้องถิ่นเทศบาลเมืองในจังหวัดปทุมธานี มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงาน โดยเน้นการพัฒนาความรู้และทักษะของบุคลากรให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ทั้งการอบรมการใช้โปรแกรมที่เหมาะสม การพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างรุ่น และการจัดหาอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพสูง ผู้นำยังมีความเข้าใจในการเลือกใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม ส่งผลให้บุคลากรเปิดรับและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานอย่างมืออาชีพ ทั้งนี้เป็นเพราะผู้นำมีวิสัยทัศน์ที่ต้องการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรที่ทันสมัย และการนำเทคโนโลยีมาใช้จะส่งผลดีต่อองค์กรในหลายด้าน เช่น ลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร สอดคล้องกับความหมายของ ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของ Chuanapaisan (2020) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี หมายถึง พฤติกรรมของผู้นำที่มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้และบูรณาการในการบริหารจัดการองค์การ มีการจัดหาอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่เหมาะสม ทันสมัยและเพียงพอต่อการใช้งาน เพื่อสร้างโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีของบุคลากรและสมาชิกขององค์การ พร้อมทั้งส่งเสริม อำนาจความสะอาด ผลักดัน และสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรและสมาชิกในองค์การได้ใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานและพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ ตลอดจนเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาองค์การให้พร้อมรับความท้าทายที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Woraphin (2021) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะภาวะผู้นำยุคใหม่กับสมรรถนะการบริหารงานแบบมืออาชีพของปลัดเทศบาลในภาคกลาง ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะการบริหารงานแบบมืออาชีพของปลัดเทศบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าคุณลักษณะสูงสุด คือ ด้านการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า รองลงมา ได้แก่ ด้านการผลักดันการเปลี่ยนแปลง ด้านความมีวิสัยทัศน์กว้างไกล และด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามลำดับ

6. จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล พบว่า ผู้นำท้องถิ่นเทศบาลเมืองในจังหวัดปทุมธานีให้ความสำคัญกับจริยธรรมและความเป็นธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความตระหนักด้านจริยธรรม จัดอบรม กำหนดนโยบายที่ชัดเจน และสนับสนุนให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง ปลอดภัย และสอดคล้องกับกฎหมาย รวมถึงส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์และพัฒนาทักษะที่จำเป็น เพื่อให้การใช้เทคโนโลยีเกิดประโยชน์ต่อองค์กรและสังคมในระยะยาว ทั้งนี้เป็นเพราะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมจะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้กับองค์กร และทำให้ประชาชนมีความมั่นใจในการบริการของเทศบาล ลดความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาจากการใช้เทคโนโลยี ดังที่แนวคิดธรรมมาภิบาลหรือแนวคิดการบริหารจัดการที่ดีของ Seehamapai (2017) ที่ระบุถึง หลักจริยธรรม (Ethics) ไว้ว่า องค์กรที่บุคลากรทุกระดับในองค์กรเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมย่อมนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง มีภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาบุคคลภายนอก

ซึ่งเป็นแนวความคิดกระบวนการทัศน์ใหม่ของการปฏิรูประบบราชการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Seehamapai (2017) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารในองค์กร พบว่า ด้านการสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารองค์กร มี 12 ตัวชี้วัด (1) วิสัยทัศน์ ความเป็นผู้นำ (2) ความคิดสร้างสรรค์ (3) มีความรู้เกี่ยวกับแพลตฟอร์ม (Platform) และเทคโนโลยีใหม่ ๆ (4) วิเคราะห์เนื้อหาดิจิทัลที่มีคุณภาพจากข้อมูลสารสนเทศ (5) สะท้อนภาพดิจิทัลภายในตนเอง (6) การบริหารเวลาเพื่อส่วนรวมและขอบเขตความเป็นส่วนตัว (7) มีกลยุทธ์การสร้างแบรนด์แบบออนไลน์เชิงวิชาชีพ (8) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ส่วนบุคคล (9) บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าเป็นผู้นำการแสดงตน (10) แก้ปัญหาความขัดแย้งทางไซเบอร์และการไกล่เกลี่ย (11) มีกลยุทธ์การตัดสินใจแบบดิจิทัลอิงตามกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เป็นบวก และ (12) การใช้สื่อสังคมเพื่อประโยชน์ทางสังคม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี มีหลายประการ ได้แก่ ขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ขาดแคลนบุคลากรไอทีและข้อจำกัดในงบประมาณ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีดิจิทัล อุปสรรคในการนำเทคโนโลยีใหม่เข้ามาใช้ในองค์กร ข้อจำกัดจากกฎหมายและระเบียบ ข้อจำกัดในงบประมาณ เหล่าปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ทำให้การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของเทศบาลเมืองไม่เป็นไปตามแผนที่พัฒนาและมีประสิทธิภาพต่ำลงไปด้วยกัน ทั้งนี้เป็นเพราะเทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทำให้องค์กรต้องปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำนายสำหรับองค์กรที่มีทรัพยากรจำกัด เนื่องจากเทศบาลหลายแห่งอาจมีงบประมาณจำกัด ทำให้ไม่สามารถลงทุนในเทคโนโลยีที่ทันสมัยได้อย่างเพียงพอ การจะปรับตัวของบุคลากรให้เข้ากับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงยากลำบากตามไปด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ Whittaker (2009) พบว่า ปัจจัยของความล้มเหลวหรือความผิดพลาดที่เกิดจากการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในองค์กร มีสาเหตุหลัก 3 ประการ ได้แก่ (1) การขาดการวางแผนที่ดีพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนจัดการความเสี่ยงไม่ดีพอ ยิ่งองค์กรมีขนาดใหญ่มากขึ้นเท่าใด การจัดการความเสี่ยงย่อมจะมีความสำคัญมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ทำให้ค่าใช้จ่ายด้านนี้เพิ่มสูงขึ้น (2) การนำเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมมาใช้ งาน การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในองค์กรจำเป็นต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับลักษณะของธุรกิจหรืองานที่องค์กรดำเนินอยู่ หากเลือกใช้เทคโนโลยีที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการขององค์กรแล้วจะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา และเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณโดยใช่เหตุ และ (3) การขาดการจัดการหรือสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง การที่จะนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้งานในองค์กร หากขาดซึ่งความสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงแล้วก็ถือว่าล้มเหลวตั้งแต่ยังไม่ได้เริ่มต้น การได้รับความมั่นใจจากผู้บริหารระดับสูงเป็นก้าวที่สำคัญและจำเป็นที่จะทำให้การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในองค์กรประสบความสำเร็จ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Somaphir (2021) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ภายใต้ต้นนโยบาย Thailand 4.0: กรีนสำนักงานปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติราชการ คือ (1) บุคลากร (2) กฎ ระเบียบ ของการปฏิบัติราชการ และ (3) ข้อจำกัดด้านงบประมาณ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี จำเป็นต้องมีการพัฒนาทั้งระบบและบุคลากร โดยเริ่มจากการสร้างผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี และส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับมีความรู้ความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยี นอกจากนี้ การวางแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจน ลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลง ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยผลักดันให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจริง ผลลัพธ์ที่ได้คือ การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การพัฒนาบริการประชาชน และการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนในยุคดิจิทัล ทั้งนี้เป็นเพราะการพัฒนาภาวะผู้นำท้องถิ่นและบุคลากรเป็นรากฐานสำคัญในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของเทศบาลเมือง การลงทุนในด้านการพัฒนาบุคลากรจะเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า เพราะจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกทั้งในด้านประสิทธิภาพการทำงาน การให้บริการประชาชน และการพัฒนาองค์กร ดังที่ Thekaput, and Malaivong (2017) กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการระบบสารสนเทศให้ประสบความสำเร็จ จึงมีความจำเป็นที่หน่วยงานต้องการดำเนินการ ได้แก่ จัดทำ บุคลากรด้านคอมพิวเตอร์หรือด้านไปที่มีความสามารถมาประจำหน่วยงาน จัดตั้งองค์กรด้านไอทีที่ เหมาะสมกับขนาดและลักษณะการทำงาน ดำเนินการวางแผนไอทีเพื่อใช้เป็นหลักในการพัฒนาระบบสารสนเทศ และให้ความสนใจ และสนับสนุนการแก้ปัญหาเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างจริงจัง กำหนดงบประมาณในเรื่องราวการบริหารจัดการ วางแผนแม่บทบาททางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับใช้เป็นแผนที่หรือใช้กำกับการทำงาน กำหนดระเบียบวิธีที่เหมาะสมในการพัฒนาระบบ มีนโยบายในการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ และจะต้องติดตามความก้าวหน้าของงานเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งภายในและภายนอก หากพบปัญหาจะได้แก้ไขได้ทันท่วงที อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศต้องมองถึงการวางแผนระยะยาวเพื่อให้การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Somaphir (2021) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ภายใต้นโยบาย Thailand 4.0 : กรณีสำนักงานปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ มีดังนี้ (1) ต้องมีการกำหนดแผนงาน หรือแนวทางในการปฏิบัติงาน (2) การพัฒนาบุคลากร (3) งบประมาณ และ (4) สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน

สรุป

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำท้องถิ่นในกลุ่มเทศบาลเมืองจังหวัดปทุมธานีมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมุ่งมั่นในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาการบริหารงานและบริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารเทศบาลเมืองได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านการแก้ไขปัญหา การสื่อสารกับประชาชน และการพัฒนาทักษะของบุคลากร ภาวะผู้นำยังสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการทำงานอย่างเต็มที่ รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในองค์กรเพื่อส่งเสริมการปรับตัวและการพัฒนานวัตกรรม ตลอดจนเน้นย้ำเรื่องจริยธรรมและความปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งปัญหาและ

อุปสรรคของผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี พบว่า ขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ และข้อจำกัดทางกฎหมาย ซึ่งทำให้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยียังไม่เต็มที่และมีประสิทธิภาพตามเป้าหมาย ส่วนแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำท้องถิ่นต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี พบว่า จำเป็นต้องส่งเสริมการพัฒนาผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี พร้อมทั้งยกระดับความรู้และทักษะของบุคลากรทุกระดับ การวางแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจน การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลง ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจริงและส่งผลให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองต่าง ๆ รวมถึงการจัดฝึกอบรมและพัฒนาภาวะผู้นำท้องถิ่นในระดับจังหวัด เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและยกระดับการบริการสาธารณะให้ทันสมัยตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในยุคดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผู้นำท้องถิ่นควรพัฒนาระบบข้อมูลกลางของเทศบาลให้ทันสมัย เชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชน เช่น ระบบขออนุญาตก่อสร้างออนไลน์ และระบบแจ้งซ่อมแซมสาธารณูปโภค

1.2 ผู้นำท้องถิ่นควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอเพื่อพัฒนาระบบเทคโนโลยี ซึ่ฮาร์ดแวร์ และฝึกอบรมบุคลากร พร้อมสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรนำเทคโนโลยีมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ผู้นำท้องถิ่นควรส่งเสริมให้บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม และปฏิบัติตามกฎหมาย จัดอบรมความรู้เรื่องจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี พร้อมกำหนดนโยบายความปลอดภัยเพื่อรักษาความมั่นคงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์กร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาว่าการนำเทคโนโลยีมาใช้ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของของกลุ่มเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีในด้านใดบ้าง เช่น การลดต้นทุน การเพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการ การลดข้อผิดพลาดในการทำงาน เป็นต้น

2.2 การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาแนวทางการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความรู้ความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาใช้ของกลุ่มเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี

2.3 การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของกลุ่มเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี อาทิ ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านองค์กร และปัจจัยภายนอกองค์กร เป็นต้น

References

- American Institute for Research: AIR. (2009). *Evaluation of the School Technology Leadership Initiative: External Evaluation Report #2*. Washington, DC: American Institutes of Research.
- Attakorn, S. (2018). Human resource management and development plans: Guidelines for advancing Thai higher education institutions toward excellence. *Journal of Research and Development Institute, Mahasarakham Rajabhat University*, 5(1), 345–358.
- Bamrunghakdee, N. (2020). *The relationship between information technology leadership of school administrators and school effectiveness under local administrative organizations in Sakon Nakhon Province*. (Master's Thesis). Sakon Nakhon Rajabhat University. Sakon Nakhon.
- Chaisena, C. (2020). Good governance principles affecting the management efficiency of Subdistrict Administrative Organizations in Sing Buri Province. *Pathumthani University Academic Journal*, 12(2), 147–164.
- Chitnupong, W. (2020). Leadership of local organization administrators in the VUCA world. *Ramkhamhaeng Journal of Public Administration*, 3(3), 220–237.
- Chuanapaisan, J. (2020). *Guidelines for developing technological leadership of school administrators in the Thawarawadi school network under the Secondary Educational Service Area Office, Suphan Buri*. (Master's thesis). Silpakorn University. Nakhon Pathom.
- Emprakon, P. (2021). *Service factors affecting citizen satisfaction with services of Lam Sam Kaeo Town Municipality, Lam Luk Ka District, Pathum Thani Province*. Pathum Thani: Lam Sam Kaeo Town Municipality.
- JobThai. (2021). *Interesting jobs in 5 provinces around Bangkok*. Retrieved September 15, 2021, from <https://blog.jobthai.com/>
- Komonwanit, S. (2020). *Digital leadership of school administrators affecting teachers' competencies in the 21st century under the Secondary Educational Service Area Office 23*. (Master's thesis). Khon Kaen University. Khon Kaen.

- Latum, C. (2023). Guidelines for developing digital leadership of school administrators in Educational Quality Development Center 3 under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 3. *Asia Graduate College Journal*, 13(4), 47–57.
- Meemana, P. (2017). Strategies for integrating information technology for local development. *Journal of Roi Et Rajabhat University*, 11(1), 253–261.
- Noyato, T. (2019). The Effectiveness of the services of Lad Sawai Municipality, Lam Look Kha District, Pathum Thani Province. *Pathumthani University Academic Journal*, 11(2), 142–152.
- Nye, J. S., & Donahue, J. D. (Eds.). (2000). *Governance in a globalizing world*. Washington, DC: Brookings Institution Press.
- Onnuan, S. (2021). *The potential use of information technology in the work of general administration personnel of local administrative organizations, Mueang Saraburi District, Saraburi Province*. (Master's Thesis). Ramkhamhaeng University. Bangkok.
- Pakhotang, J. (2018). *Digital-era leadership for professional educational administrators*. Ubon Ratchathani: Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University.
- Pathum Thani Provincial Administrative Organization. (2022). *Development strategy of local administrative organizations in Pathum Thani Province (2023–2027), revised edition*. Pathum Thani: Pathum Thani Provincial Administrative Organization.
- Rangsiyokrit, S. (2020). *General knowledge about personnel administration*. Bangkok: Welfare Office, Office of the Civil Service Commission.
- Seehamapai, A. (2017). *Good governance: A modern administrative approach*. Pathum Thani: Rangsit University.
- Sindhuchai, K. (2023). Strategies to enhance effectiveness from the use of information technology in public services: A case study of local administrative organizations in Khao Yoi District, Phetchaburi Province. *Maneesetharam Temple Journal*, 6(4), 30–46.
- Somaphir, P. (2021). *Utilization of digital technology to enhance administrative efficiency under the Thailand 4.0 policy: A case study of the Office of the Permanent Secretary, Ministry of Digital Economy and Society*. (Master's Thesis). Ramkhamhaeng University. Bangkok.
- Thekaput, P., & Malaivong, K. (2017). *Information technology management*. Bangkok: Dokya Group.
- Whittaker, J. (2009). *Graphical models in applied multivariate statistics*. Hoboken, NJ: Wiley.

Wongdusitburi, S. (2023). Management of modern leadership in the digital era of Pattaya City Municipality. *Mcu Buddhist Wisdom Review*, 8(1), 136–148.

Woraphin, C. (2021). Characteristics of modern leadership and professional administrative competencies of municipal clerks in the central region. *Journal of the Association of Researchers*, 19(1), 86–96.

การรับรู้กฎหมายและการใช้ประโยชน์ที่ดินของประชาชน
ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา – แม่แสะ

AWARENESS OF LAWS ON LAND USE AMONG PEOPLE IN THE AREA OF
MAE LAO – MAE SAE WILDLIFE SANCTUARY

¹บุญฤทธิ์ วิจิตร, ²ปิยะพิศ ขอนแก่น, ³รัชนิวรรณ คำตัน และ ⁴ปัญญาพร คำโย

¹Boonrit Wijit, ²Piyapit Khonkaen, ³Ratchaniwan Khamtan and ⁴Panjaborn Khamyo

¹ สาขาวิชาการจัดการป่าไม้, มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

¹Department of Forest Management, Maejo University Phrae Campus, Thailand

¹Corresponding Author's Email: punchaporn2525@gmail.com

Received: 2025-07-04

¹เบอร์โทร: 065-528-7993

Revised: 2025-07-29

Accepted: 2025-07-29

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้แก่ 1) เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคมและข้อมูลทั่วไปของประชาชน 2) เพื่อศึกษาการรับรู้กฎหมายป่าไม้ของประชาชน และ 3) เพื่อศึกษาการรับรู้กฎหมายป่าไม้ของประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา – แม่แสะ มาตรา 121 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 จำแนกตามสภาพเศรษฐกิจ สังคมและข้อมูลทั่วไปของประชาชน 4) เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินของประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา – แม่แสะ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา – แม่แสะ จำนวน 328 ราย เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ t-test และสถิติ One Way ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นเพศชาย อายุ 41–50 ปี สถานภาพสมรส จบประถมศึกษา อาชีพรับจ้างทั่วไป อาชีพรายได้รองส่วนใหญ่อาชีพทำไร่/ทำสวน มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท อยู่อาศัยมากกว่า 20 ปีขึ้นไป ถือครองพื้นที่น้อยกว่า 5 ไร่ ใช้ทำสวนผลไม้/สมุนไพร ด้านเข้าร่วมกิจกรรมของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่แสะ ส่วนใหญ่ไม่เคยคิดเป็น 2) ช่องทางการรับข่าวสารเกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3) การรับรู้กฎหมายป่าไม้ของประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่แสะ ในด้านปัจจัยด้านอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน จำนวนเนื้อที่ที่ ครอบครอง ลักษณะการทำประโยชน์ในพื้นที่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่แตกต่างกันไม่ส่งผลให้มีระดับการรับรู้กฎหมายป่าไม้ที่แตกต่างกัน และพบว่าช่องทางการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับระเบียบกฎหมายไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการรับรู้กฎหมายป่าไม้

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ของประชาชนที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 4) พื้นที่ส่วนใหญ่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะแกถูกใช้เพื่อการเกษตร โดยเฉพาะการทำนา รองลงมาคือสวนผลไม้และไร่หมุนเวียน ขณะที่พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างมีสัดส่วนค่อนข้างน้อย

คำสำคัญ: สภาพเศรษฐกิจ; สังคม; การรับรู้กฎหมายป่าไม้; พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

Abstract

This study aimed to study the following: 1) to study the economic, social and general information conditions of the people; 2) to study the people's perception of forest law; and 3) to study the people's perception of forest law in the Mae Lao - Mae Sae Wildlife Sanctuary, Section 121 of the Wildlife Conservation and Protection Act B.E. 2562, classified by economic, social and general information conditions of the people. 4) To study the land use of the people in the Mae Lao - Mae Sae Wildlife Sanctuary area. The sample group consisted of 328 people in the Mae Lao - Mae Sae Wildlife Sanctuary. The instrument used was a questionnaire. The analysis was performed using descriptive statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and One Way ANOVA.

The results found that 1) Most of the respondents were in Mae Hong Son Province, male, 41-50 years old, married, primary school graduated, general laborers, and secondary income earners, mostly farmers/gardeners, with an income of less than 5,000 baht, living for more than 20 years, and owning less than 5 rai of land for fruit/herb farming. In terms of participation in Mae Lao-Mae Sae Wildlife Sanctuary activities, most of them had never thought about it. 2) The overall channels for receiving information about forestry laws were at a moderate level. 3) The awareness of forestry laws among people in Mae Lao-Mae Sae Wildlife Sanctuary in terms of age, status, education level, occupation, monthly income, area occupied, characteristics of land use, and participation in wildlife sanctuary activities did not result in different levels of forestry law awareness. It was also found that the channels for receiving information about legal regulations were not related to the level of forestry law awareness among people at a significance level of 0.05. 4) 4) Most of the area in Mae Lao-Mae Sae Wildlife Sanctuary is used for agriculture, especially rice farming, followed by orchards and rotational farming, while community areas and buildings account for a relatively small proportion.

Keywords: Economic; Social; Awareness of Forestry Laws; Wildlife Sanctuary Area

บทนำ

การครอบครองที่ดินของคนไทยมีมาแต่ช้านานโดยปรากฏเริ่มแรกตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ในรัชกาลของพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งทรงดำเนิน รัฐประศาสน์นโยบาย ส่งเสริมเศรษฐกิจเกี่ยวกับการทำประโยชน์ ในที่ดิน เพื่อให้ได้พืชผลมาเป็นปัจจัยในการบริโภคและอุปโภคพอควรแก่ระดับการครองชีพในสมัยนั้น เมื่อราษฎรเข้าบุกเบิกหักร้างถางพงในที่ดินจนเพาะปลูกได้ผลได้ประโยชน์แล้วก็โปรดให้ที่ดินนั้น ๆ เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ออกแรงออกทุนไป ดังปรากฏในหลักศิลาจารึกหลักที่ 1 ว่า "ฯลฯ สร้างป่าหมากป่าพลู ทิวเมืองทุกแห่ง ป่าพร้าวก็หลายในเมืองนี้ ป่าคาง (ขนุน) ก็หลายในเมืองนี้ หมากม่วงก็หลายในเมืองนี้ หมากขามก็หลายในเมืองนี้ใครสร้างได้ไว้แก่มัน ฯลฯ" Department of Lands (2008) จะเห็นได้ว่าคน ได้เริ่มมีการครอบครองเป็นเจ้าของที่ตั้งแต่สมัยยุคกรุงสุโขทัยจนถึงปัจจุบันที่มีการครอบครองเป็นเจ้าของที่ดิน ในปัจจุบัน มีสิทธิในการครอบครองที่ดินได้มีกฎหมายมารองรับ MKC Legal (2021) แสดงให้เห็นว่าประชาชน ที่ถือครอบครองที่ดิน หรืออาศัย หรือทำมาหากินในพื้นที่ป่านุรักษ์นั้น ได้ครอบครองที่ดินที่มีสิทธิครอบครอง ในที่ดิน จึงเป็นที่ดินที่มีเพียงสิทธิครอบครองนั้นตามประมวลกฎหมายที่ดิน เป็นเอกสารสิทธิที่ แสดงการครอบครองและใช้ประโยชน์ในการทำกินเท่านั้นที่ดินประเภทนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าที่ดินมือเปล่า หมายถึงกรรมสิทธิ์ยังเป็นของรัฐ

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 มีวัตถุประสงค์เพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ของบุคคลอย่างมีเหตุผล เพื่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในเขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า มาตรา 121 ของกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชต้องสำรวจการถือครองที่ดินของประชาชนในพื้นที่อนุรักษ์ให้แล้วเสร็จภายใน 240 วัน เพื่อเตรียม ออกกฎหมายลำดับรอง (พระราชกฤษฎีกา) สำหรับยืนยันแนวเขตและแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งเรื่องสิทธิที่ดิน ซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังมายาวนาน ผลจากการสำรวจพบว่าประชาชนถือครองที่ดินในพื้นที่อนุรักษ์ 227 แห่ง รวม 316,560 ราย จำนวน 468,256 แปลง คิดเป็นเนื้อที่ประมาณ 4.27 ล้านไร่ ซึ่งข้อมูลดังกล่าว จะใช้เป็นพื้นฐานในการบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกับการอนุรักษ์อย่างสมดุล (Pinnoi, 2022)

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะ ตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน ครอบคลุมพื้นที่ภูเขา สูงชันซึ่งเป็นต้นน้ำของลำห้วยสำคัญหลายสาย และเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าหายาก เช่น กวางผาและ เสียงผา รวมถึงมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง พื้นที่ทั้งหมดประมาณ 514 ตารางกิโลเมตร หรือ 321,250 ไร่ ประชาชนพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวเขาหลายเผ่า ได้แก่ มูเซอ ลีซอ กะเหรี่ยง แม้ว ตองสู อีโก้ และจีนฮ่อ ที่มี วิถีชีวิตและการใช้ประโยชน์ที่ดินแตกต่างกัน โดยอาศัยและใช้พื้นที่ทำการเกษตร ไร่จ้าง หรือทำงานนอกพื้นที่ ภายใต้อำนาจพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 มาตรา 121 มีการสำรวจการถือครองที่ดิน ของประชาชนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะ พบว่ามีผู้ถือครอง 1,829 ราย รวม 3,245 แปลง รวม เนื้อที่ 20,114.12 ไร่ แยกเป็น จังหวัดเชียงใหม่ 511 ราย (901 แปลง) และแม่ฮ่องสอน 1,318 ราย (2,344 แปลง) อย่างไรก็ตาม ปัญหาการขยายพื้นที่ทำกินและการบุกรุกพื้นที่ป่ายังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อกรอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แม้ภาครัฐจะมีการประกาศใช้กฎหมายตามมาตรา 121 เพิ่มขึ้นทุกปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 แต่ปัญหาดังกล่าวยังไม่สามารถแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ จาก

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

สถานการณ์นี้ จึงเกิดแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การรับรู้กฎหมายและการใช้ประโยชน์ที่ดินของประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา – แม่สะ” เพื่อวิเคราะห์ระดับความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และศึกษารูปแบบการใช้ที่ดินในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางในการจัดการพื้นที่ที่ครอบครองที่ดินและที่อยู่อาศัยของประชาชนให้เกิดความเหมาะสมและสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคมและข้อมูลทั่วไปของประชาชน
- 2) เพื่อศึกษาการรับรู้กฎหมายป่าไม้ของประชาชน
- 3) เพื่อศึกษาการรับรู้กฎหมายป่าไม้ของประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา – แม่สะ มาตรา 121 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 จำแนกตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม และข้อมูลทั่วไปของประชาชน
- 4) เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินของประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา – แม่สะ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ดำเนินการศึกษาในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะ อำเภอมะแมง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Schedule) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแสดงผลเป็นตัวเลขหรือค่าสถิติ การศึกษาได้ดำเนินการตามหัวข้อต่าง ๆ ประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย เทคนิคในการวัด การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดดังนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาวิจัย คือ ประชาชนที่ถือครองพื้นที่อยู่อาศัยหรือพื้นที่ทำกินในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะ ตามมาตรา 121 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 จำนวน 2 จังหวัด 5 ตำบล ประกอบด้วย โป่งสา ป่าแป้ เมืองแปง ยั้งเมิน และเมืองกาย จำนวน 1,829 ราย คำนวณจากสูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และคำนวณการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) แบบเป็นสัดส่วนกับขนาดของกลุ่ม (Proportionate) จึงเก็บข้อมูลจำนวน 328 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณได้ใช้แบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการรับรู้กฎหมายป่าไม้ของประชาชนที่ใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะ นั้น เป็นแบบสอบถามที่นักวิจัยสร้างขึ้น

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

โดยเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research method) ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลสภาพทั่วไป และข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ช่องทางการรับข่าวสารเกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้ โดยมีระดับการรับรู้ข่าวสาร 3 ระดับ คือ เป็นประจำ (2 คะแนน) บางครั้ง (1 คะแนน) และไม่เคย (0 คะแนน) ซึ่งสามารถแบ่งเกณฑ์วัดระดับ การรับรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 1.35 – 2.00 ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 0.68 – 1.34 และระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 0.00 – 0.67

ส่วนที่ 3 การรับรู้กฎหมายป่าไม้ของประชาชนต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า แม่เลา-แม่สะ จำนวน 22 ข้อ โดยมีการกำหนดคะแนนเป็น คำตอบถูก (1 คะแนน) และคำตอบผิด (0 คะแนน) โดยแบ่งเกณฑ์วัดระดับการรับรู้กฎหมายป่าไม้ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับมากค่าเฉลี่ย 13.34 - 20.00 ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 6.67 - 13.33 และระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 0.00 - 6.66

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายจากแบบสอบถาม ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีการดำเนินการ ดังนี้

1. ตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมมาได้
2. ลงรหัสข้อมูลจากแบบสอบถามทุกข้อ และตรวจสอบการลงรหัส
3. นำข้อมูลที่ตรวจสอบลงรหัสแล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1) ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ความถี่ (Frequency) เพื่อสรุปข้อมูลทั่วไปของกลุ่ม ตัวอย่างและการรับรู้กฎหมายป่าไม้ของประชาชนที่ใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะ

2) ใช้สถิติอนุมาน (Inductive Statistics) หรือสถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) เพื่อทำการเปรียบเทียบและทดสอบข้อมูล ได้แก่

2.1) ใช้ค่าสถิติ Independent-Sample T-test (T-test) เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ตัวแปร 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน

2.2) ใช้ค่าสถิติ One-Way ANOVA (F-test) เพื่อทดสอบความแปรปรวนของตัวแปรตาม ที่มี การจำแนกตามตัวแปรอิสระ มากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป

2.3) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ในการหาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เป็นอิสระต่อกันกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05

โดยทำการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือก่อนจะนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เป้าหมาย แล้วนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์สถิติทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคมและข้อมูลทั่วไปของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน คิดเป็นร้อยละ 57.6 เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 57.3 อายุ 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.5 สมรส คิดเป็นร้อยละ 65.2 จบประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 48.8 อาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 41.2 ด้านอาชีพรายได้รองส่วนใหญ่อาชีพทำไร่/ทำสวน คิดเป็นร้อยละ 48.2 มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 75.9 อยู่อาศัยมากกว่า 20 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 82.3 ถือครองพื้นที่น้อยกว่า 5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 50.6 ใช้ทำสวนผลไม้/สมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 25.0 ด้านเข้าร่วมกิจกรรมของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะแะ ส่วนใหญ่ไม่เคยคิดเป็นร้อยละ 69.8

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาการรับรู้กฎหมายป่าไม้ของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า

2.1 ช่องทางการรับข่าวสารเกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้ของประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา – แม่สะแะ มาตรา 121 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562

ช่องทางการรับข่าวสารเกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 0.69) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน (ค่าเฉลี่ย = 1.41) รองลงมาได้แก่ การประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ย = 1.00) เจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะแะ (ค่าเฉลี่ย = 0.99) บุคคลในครอบครัว (ค่าเฉลี่ย = 0.68) สื่อออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย = 0.56) หอกระจายข่าว/เสียงตามสาย โทรทัศน์/วิทยุ (ค่าเฉลี่ย = 0.54) หน่วยงานราชการในพื้นที่ (ไม่ใช่เจ้าหน้าที่เขตฯ) (ค่าเฉลี่ย = 0.51) เพื่อน/เพื่อนบ้าน (ค่าเฉลี่ย = 0.35) และป้ายประชาสัมพันธ์ (ค่าเฉลี่ย = 0.31) ตามลำดับ

2.2 การรับรู้ต่อกฎหมายป่าไม้ของประชาชนเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีระดับการรับรู้กฎหมายป่าไม้ในระดับปานกลาง หากพิจารณารายข้อจะพบว่า ข้อที่ประชาชนมีระดับการรับรู้มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะแะ เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย ใช่หรือไม่ 2. บุคคลสามารถเคลื่อนย้ายหลักเขตป้ายแนวเขต หรือ เครื่องหมายแสดงแนวเขตเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ที่อยู่ในพื้นที่อยู่อาศัยหรือทำกินของตนเองได้ ใช่หรือไม่ และ 3. บุคคลสามารถขยายพื้นที่ใช้ประโยชน์เพิ่มเติมได้ ใช่หรือไม่ และพบว่า ข้อที่ประชาชนมีระดับการรับรู้ที่น้อยที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ 1. บุคคลที่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ออกจากที่ดินที่ ครอบครองสามารถเข้ามาครอบครองที่ดินทำกินใหม่ได้ ใช่หรือไม่ 2. บุคคลที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าไม่มีที่ดินทำกินอื่นละทิ้งการทำประโยชน์พื้นที่ที่ได้รับการสำรวจการครอบครอง เกิน 1 ปี โดยไม่มีเหตุอันควรสามารถเข้ามาครอบครองที่ดิน ใหม่ได้ ใช่หรือไม่ และ 3. การอนุญาตให้ทำกินในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเป็นการอนุญาต ตามมาตรา 64 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ใช่หรือไม่

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาการรับรู้กฎหมายป่าไม้ของประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา – แม่สะแะ มาตรา 121 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 จำแนกตามสภาพเศรษฐกิจ สังคมและข้อมูลทั่วไปของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า

การรับรู้กฎหมายป่าไม้ของประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา – แม่สะแะ มาตรา 121 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 จำแนกตามสภาพเศรษฐกิจ สังคมและข้อมูลทั่วไป

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ของประชาชน ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ตื่น การถือครองพื้นที่อยู่อาศัยหรือพื้นที่ทำกิน การใช้ประโยชน์พื้นที่ถือครอง การเข้าร่วมกิจกรรมของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้ พบว่า การรับรู้กฎหมายป่าไม้ของประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เฒ่า-แม่สะ ในด้านปัจจัยด้านอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน จำนวนเนื้อที่ที่ ครอบครอง ลักษณะ การทำประโยชน์ในพื้นที่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่แตกต่างกันไม่ส่งผลให้มีระดับ การรับรู้กฎหมายป่าไม้ที่แตกต่างกัน และพบว่าช่องทางการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับระเบียบกฎหมาย ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการรับรู้กฎหมายป่าไม้ของประชาชนที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 Hypothesis test results

Personal factor and social factor	t-test	F-test	R	p-value
1. เพศ	-.477			.634
2. อายุ		1.470		.199
3. สถานภาพ		2.449		.088
4. ระดับการศึกษาสูงสุด		1.249		.281
5. อาชีพหลัก		.954		.446
6. อาชีพรอง		1.168		.325
7. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		.525		.717
8. ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ตื่น		1.026		.394
9. ถือครองพื้นที่อยู่อาศัยหรือ พื้นที่ทำกิน		.802		.525
10. การใช้ประโยชน์พื้นที่ ถือครอง		.760		.602
11. การเข้าร่วมกิจกรรมของ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	-.233			.816
12. การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้			-.017	.761

หมายเหตุ: ระดับนัยสำคัญ; * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินของประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เฒ่า – แม่สะ

ตารางที่ 2 Land use by local people in Mae Lao – Mae Sae Wildlife Sanctuary

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	เนื้อที่ (ไร่)		รวม (ไร่)
	เชียงใหม่	แม่ฮ่องสอน	
พื้นที่ชุมชน/ที่อยู่อาศัย/สิ่งปลูกสร้าง	125	197	322
นาข้าว	1,503	9,549	11,052
พื้นที่อื่นๆ	167	273	440

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

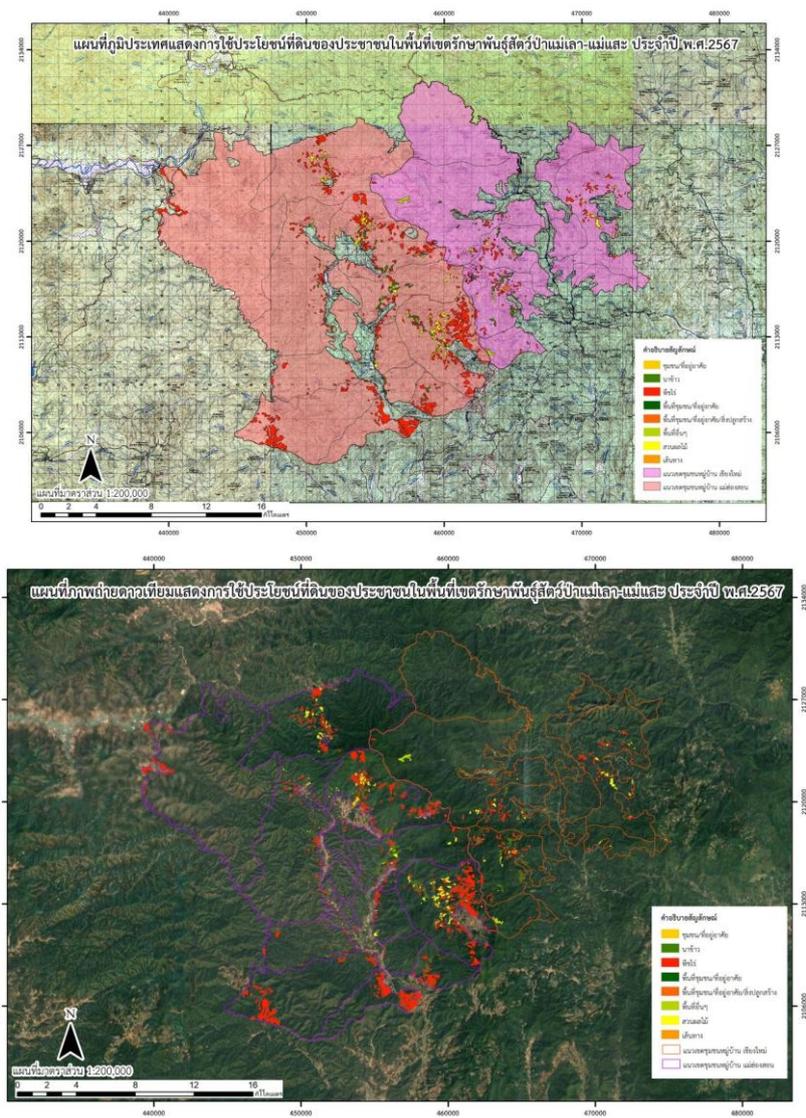
ไร่หมุนเวียน	-	398	398
สวนผลไม้	251	957	1,208
รวมทั้งหมด (ไร่)	2,046	11,374	3,420

หมายเหตุ

ข้าวไร่ ประกอบด้วย นาข้าว, ข้าวไร่ พื้นที่อื่นๆ ประกอบด้วย ไร่ร้าง

ไร่หมุนเวียน ประกอบด้วย ข้าวโพด กระเทียม สวนผลไม้ ประกอบด้วย ส้ม

จากตารางที่ 2 พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะแกถูกใช้เพื่อการเกษตร โดยเฉพาะการทำนา

ภาพที่ 1 การใช้ประโยชน์ที่ดินของประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา – แม่สะแก
สรุปลงและข้อเสนอแนะ ประจำปี พ.ศ. 2567

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยเรื่อง การรับรู้กฎหมายและการใช้ประโยชน์ที่ดินของประชาชนในพื้นที่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา – แม่สะ สามารถสังเคราะห์เป็นแผนภาพดังภาพที่ 2 ต่อไปนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

จากแผนภาพองค์ความรู้ใหม่ข้างต้น สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ระดับการรับรู้กฎหมายป่าไม้ของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการศึกษพบว่าระดับการรับรู้กฎหมายป่าไม้ของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนรับรู้ได้ดีในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสถานะของพื้นที่ เช่น การรับรู้ว่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา – แม่สะเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การรับรู้ในประเด็นทางกฎหมายเชิงลึก เช่น การครอบครองที่ดินใหม่ หรือข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 64 ของพระราชบัญญัติฯ นั้นอยู่ในระดับต่ำ สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนยังขาดความเข้าใจในรายละเอียดของกฎหมายที่มีผลต่อสิทธิในที่ดินและการใช้ประโยชน์พื้นที่ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในอนาคตได้

2. ช่องทางการรับรู้ข่าวสารของประชาชนส่วนใหญ่พึ่งพาผู้นำชุมชน

ในการศึกษาช่องทางการรับข่าวสารเกี่ยวกับพระราชบัญญัติป่าไม้ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พบว่าประชาชนได้รับข้อมูล

ส่วนใหญ่มาจากผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน โดยมีค่าเฉลี่ยการรับรู้สูงสุดในช่องทางดังกล่าว ขณะที่สื่อออนไลน์ สื่อกระจายเสียง หรือป้ายประชาสัมพันธ์มีบทบาทน้อยกว่ามาก แสดงให้เห็นว่าระบบการสื่อสารในชุมชนชนบทเหล่านี้ยังคงอิงกับความสัมพันธ์แบบเครือญาติและโครงสร้างชุมชนแบบดั้งเดิมเป็นหลัก จึงควรให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการเป็นตัวกลางถ่ายทอดข้อมูลทางกฎหมายอย่างถูกต้อง

3.ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ไม่ส่งผลต่อการรับรู้กฎหมายอย่างมีนัยสำคัญ

จากการทดสอบสมมติฐานทางสถิติพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลและสังคม เช่น เพศ อายุ รายได้ การศึกษา อาชีพ ระยะเวลาการอยู่อาศัย รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับระดับการรับรู้กฎหมายป่าไม้ ($p\text{-value} > 0.05$ ทุกตัวแปร) ผลลัพธ์นี้บ่งชี้ว่า การรับรู้กฎหมายไม่ได้ขึ้นกับลักษณะเฉพาะของบุคคล แต่มีแนวโน้มว่าจะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกมากกว่า เช่น ช่องทางการสื่อสาร หรือการเข้าถึงข้อมูลอย่างมีระบบและเข้าใจง่ายจากหน่วยงานรัฐ

4.การใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่ยังคงเน้นภาคการเกษตรเป็นหลัก

ข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่ใช้ประโยชน์ภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา - แม่แสะ พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ถูกใช้เพื่อการเกษตร โดยเฉพาะการทำนา คิดเป็นเนื้อที่รวม 11,052 ไร่ ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน นอกจากนี้ยังมีสวนผลไม้และไร่มุมนเวียนที่ใช้ปลูกพืชจำพวกข้าวโพด กระเทียม และส้ม เป็นจำนวนไม่น้อย พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างก็มีการใช้ที่ดินเช่นกัน สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนในพื้นที่ยังคงพึ่งพาพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในการยังชีพอย่างต่อเนื่อง และการดำเนินนโยบายอนุรักษ์ที่ไม่คำนึงถึงบริบทวิถีชีวิตของคนในชุมชน อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างการอนุรักษ์กับการดำรงชีวิตของประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย แต่สัดส่วนของประชากรระหว่างเพศชายและเพศหญิง มีความใกล้เคียงกัน ส่วนมากอยู่ในกลุ่มอายุระหว่าง 41 - 50 ปี รองลงมา คือ กลุ่มอายุ 51 - 60 ปี แสดงให้เห็นว่าสังคมประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่แสะ ทั้งจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน กำลังเตรียมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ประชาชนส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาเพียงประถมศึกษา เนื่องจากไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ เพราะมีฐานะยากจน และอยู่ในพื้นที่ห่างไกลและเข้าถึงการศึกษาในระบบ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก รับจ้างและมีอาชีพรองทำไร่/ทำสวนและไม่มีที่ดินทำกินแปลงอื่น มีเพียงที่ทำกินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่แสะเท่านั้น ซึ่งครอบครองพื้นที่น้อยกว่า 5 ไร่ ส่งผลให้มีรายได้ต่อเดือน(ต่อคน) ต่ำกว่า 5,000 บาท ซึ่งต่ำกว่าที่สำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) ทำการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2564 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกเดือน จากครัวเรือนตัวอย่างในทุกจังหวัดทั่วประเทศ รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนของครัว 9,490 บาท ซึ่งต่ำกว่าจึงอาจทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ที่ตามมา เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของปัญหาความยากจนกับรายได้ของประชากร และกลุ่มประชากรที่มีการศึกษาน้อย และมีการครอบครอง

พื้นที่ที่จำกัดไม่เพียงพอ อาจจะทำให้เกิดความต้องการรายได้ที่เพิ่มขึ้นมีแนวโน้มที่จะขยายพื้นที่การใช้ประโยชน์เพื่อให้เกิดรายได้ที่มากขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ช่องทางการรับข่าวสารเกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้ของประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา - แม่สะเมาะ มาตรา 121 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 จะเห็นได้ว่าป้ายประชาสัมพันธ์/ป้ายประกาศ เป็นสิ่งที่ประชาชนสนใจค่อนข้างน้อยมาจากการศึกษาของประชาชนส่วนใหญ่ไม่รู้ภาษาจึงทำให้ไม่สนใจการประชาสัมพันธ์ทางตัวหนังสือทำให้การรับรู้กฎหมายของประชาชนและประชาชนในพื้นที่เลือกที่จะฟังผู้นำชุมชนซึ่งมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในสร้างความมั่นใจเรื่องการประชาสัมพันธ์ เป็นบุคคลที่น่าสมาชิกในชุมชนให้เข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย กฎหมายระเบียบกติกา เป็นบุคคลที่เป็นศูนย์กลางหรือจุดรวมของกิจกรรมภายในพื้นที่เป็นผู้ที่ติดต่อสื่อสารกับสมาชิกในชุมชนเพื่อการตัดสินใจของชุมชนและทำตามแผนการรับรู้กฎหมายซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ก็ไม่รู้ภาษามีการศึกษาในระดับต่ำ รวมถึงการนำประชาชนทั้งด้านความคิดและการปฏิบัติในชุมชนไปสู่วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้ สอดคล้องกับ Wongpud (1999) และ Boonjitradul (1991) ที่ให้ความหมายของผู้นำคือ ผู้ที่มีอิทธิพล ในทางที่ถูกต้องต่อการกระทำของผู้อื่น มีอิทธิพลในการที่ถูกต้องต่อการกระทำของผู้อื่นมากกว่า คนอื่น ๆ ในกลุ่มหรือองค์การซึ่งเขาปฏิบัติงาน สามารถใช้อิทธิพลมากในการกำหนดเป้าหมายหรือ ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มหรือองค์การ และยังพบว่า ผู้นำส่วนใหญ่ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะเมาะ เป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Boonjitradul (1991) กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้นำประการหนึ่งคือ คุณลักษณะที่เชื่อว่าผู้นำที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดควรจะเป็นเพศชาย มีสติปัญญา ความเด็ดขาด มีลักษณะบุคลิกภาพ เช่น ความตื่นตัว ความเชื่อมั่นตนเอง และความซื่อสัตย์ ผู้นำจะต้องมีความรับผิดชอบที่สูงมีแรงจูงใจและต้องการความสำเร็จ ของงานสูง สามารถสร้างความ สามัคคี ความไว้วางใจ ความศรัทธาและเป็นที่ยึดเหนี่ยวของประชาชน ทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์ระดับการรับรู้กฎหมายป่าไม้ของประชาชนต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะเมาะ พบว่ามี การรับรู้กฎหมายป่าไม้ในระดับต่ำ คะแนนเฉลี่ยของระดับการรับรู้กฎหมายเท่ากับ 7.50 คะแนน จากคะแนนเต็ม 22 คะแนน แสดงให้เห็นว่าประชาชนยังขาดความเข้าใจในบางประเด็นเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะเมาะ ตามมาตรา 121 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ส่วนหนึ่งเกิดจากการดำเนินการตามมาตรา 121 ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอยู่อาศัยหรือทำกิน ที่อาจจะสร้างความสับสนให้กับประชาชนที่อยู่อาศัย หรือทำกินในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะเมาะได้ และยังขาดกฎหมายที่จะเป็นหลักในการกำหนดเงื่อนไขการอยู่อาศัยหรือทำกินในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะเมาะ รองลงมาคือประชาชนส่วนหนึ่งได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะเมาะผ่านทางช่องทางผู้นำชุมชนคนละพื้นที่ซึ่งบางพื้นที่อยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดังเพราะมีพื้นที่ติดต่อกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะเมาะ ซึ่งอาจจะทำให้การรับข่าวสารหรือร่วมดำเนินการกับทางเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะเมาะมีความคลาดเคลื่อน ส่งผลให้ประชาชนบางกลุ่มไม่เข้าร่วมสำรวจ

การครอบครองที่ดินตามมาตรา 121 และยังมีความเข้าใจในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ในแบบที่ผิด และประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ด้านการศึกษาน้อยจึงมีความเกรงกลัวต่อกฎหมาย เพราะไม่รู้ภาษาหรือความเข้าใจที่ถูกต้องจึงทำให้ไม่กล้าทำผิดกฎหมาย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ข้อมูลที่ได้แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารหรือการเผยแพร่กฎหมายจำเป็นต้องเน้น "เนื้อหาและวิธีการ" มากกว่า "กลุ่มเป้าหมายเฉพาะเจาะจง" เพราะประชาชนทุกกลุ่มมีระดับการรับรู้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์หรือกิจกรรมรณรงค์จึงควรออกแบบให้เข้าถึงง่าย ตรงประเด็น และกระตุ้นความสนใจของประชาชนโดยรวม แม้ปัจจัยพื้นฐานของประชาชนจะไม่ส่งผลต่อการรับรู้โดยตรง แต่จากการอ้างอิงผลงานของ Kunwong (2017) และ Puthong (2018) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การร่วมคิด วางแผน หรือจัดการป่าไม้ในท้องถิ่น มีส่วนช่วยเพิ่มความตระหนักรู้และการรักษาทรัพยากรได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมอนุรักษ์ และพัฒนาแนวทางให้ประชาชนเป็นเจ้าของการดูแลป่าไม้ร่วมกับรัฐ นอกจากนี้ ผลการศึกษานี้ชี้ว่าการรับรู้กฎหมายไม่เพียงพอที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมได้ ดังที่ Yondan (2019) ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและบทบาทกลุ่มทุนบนเขาใหญ่ได้ชี้ให้เห็นว่า ความเข้าใจในทรัพยากรเชิงลึกเป็นตัวแปรสำคัญ การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ชุมชน เช่น การจัดเวทีเสวนา การสอนผ่านประสบการณ์จริงในพื้นที่ หรือการใช้เรื่องราวของท้องถิ่น จะช่วยสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งและเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ได้ดียิ่งขึ้น เมื่อช่องทางการรับรู้ข่าวสารแบบดั้งเดิมไม่สัมพันธ์กับระดับการรับรู้ตามผลการศึกษา อาจจำเป็นต้องสร้างนวัตกรรมการสื่อสาร เช่น การใช้โซเชียลมีเดีย วิทยุชุมชน หรือจัดกิจกรรม "เดินป่าเชิงกฎหมาย" เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้หลากหลาย และน่าสนใจยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Puthong (2018) การเข้าใจการใช้ทรัพยากรที่สอดคล้องกับความเชื่อ ประเพณี และฤดูกาลของชุมชนเป็นแนวทางสำคัญที่ทำให้มาตรการอนุรักษ์ไม่ขัดแย้งกับวิถีชีวิตดั้งเดิม การนำกฎหมายไปใช้จึงควรมีความยืดหยุ่นและเคารพในบริบทของชุมชน การศึกษาครั้งนี้ไม่เพียงแต่สะท้อนให้เห็นระดับการรับรู้กฎหมายป่าไม้ของประชาชนเท่านั้น แต่ยังเสนอแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ป่าไม้และการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ให้มีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และตอบสนองต่อบริบทสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างแท้จริง

ผลการวิจัยพบว่า การขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย รวมถึงการขาดโอกาสทางการศึกษายังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของประชาชนในพื้นที่ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมโครงการที่เน้นการให้การศึกษาเพิ่มเติม เช่น การจัดอบรมกฎหมายป่าไม้ กฎหมายสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กฎหมายที่ดิน และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง การตั้งศูนย์การศึกษานอกระบบในชุมชน รวมถึงการอบรมทักษะอาชีพควบคู่ไปกับการรู้ทางกฎหมาย เพื่อให้ประชาชนมีศักยภาพทั้งในด้านเศรษฐกิจและการดำรงชีวิตในกรอบของกฎหมายที่ถูกต้อง รวมถึงการสื่อสารข่าวสารกฎหมายไปยังประชาชนยังมีข้อจำกัดทั้งในด้านช่องทางและความเข้าใจของผู้รับสาร งานวิจัยชิ้นนี้เสนอแนะให้พัฒนาช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน เช่น การใช้ผู้นำชุมชนเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดข้อมูล พร้อมทั้งส่งเสริมการใช้ช่องทางที่เข้าถึงง่าย เช่น การประชุมหมู่บ้าน การประกาศเสียงตามสาย หรือการจัดกิจกรรมชี้แจงเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ประชาชนได้รับ

ข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และเข้าใจง่าย นอกจากนี้ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ยังมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับกฎหมายเขตป่าอนุรักษ์หลายประการ จึงควรมีการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย เช่น การจัดอบรมให้ความรู้อบรมเชิงปฏิบัติการ(Workshop) การสาธิต หรือการบรรยายที่เน้นการยกตัวอย่างกรณีศึกษาใกล้ตัว นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญกับเรื่องที่ประชาชนมีความสับสนมากที่สุด ได้แก่ สิทธิการใช้ที่ดินในพื้นที่อนุรักษ์ และข้อจำกัดในการขยายพื้นที่ทำกิน เพื่อป้องกันการกระทำผิดโดยไม่รู้เท่าทันกฎหมาย

ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการเป็นสะพานเชื่อมระหว่างภาครัฐและประชาชน ดังนั้นจึงควรได้รับการพัฒนาทั้งในด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงทักษะการสื่อสารและการสร้างความน่าเชื่อถือ เพื่อให้สามารถทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องสู่ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้นำแต่ละชุมชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสานงานกับหน่วยงานรัฐได้ดียิ่งขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะอูถูกใช้เพื่อการเกษตร โดยเฉพาะการทำนา สะท้อนให้เห็นว่าการเกษตรยังเป็นกิจกรรมสำคัญต่อเศรษฐกิจชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของของ Sangsanit (2019) ที่ศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียงอย่างอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ยังระบุว่า ชาวบ้านมีการปลูกพืชหลากหลาย โดยเฉพาะไม้ผลในพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงน้ำได้ง่าย รองลงมาคือ สวนผลไม้และไร่มุหนเวียน ขณะที่พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างมีสัดส่วนค่อนข้างน้อย แสดงถึงการระงับตัวของชุมชนที่ไม่รู้จักพื้นที่ป่าอย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wichaidit (2017) ที่ศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียงกับแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ก็แสดงผลพหุในทำนองเดียวกันว่า พื้นที่ชุมชนมักอยู่ใกล้ถนนหรือแหล่งน้ำ และมักมีขอบเขตชัดเจน ไม่ขยายอย่างรวดเร็ว การใช้ที่ดินในลักษณะนี้สะท้อนถึงวิถีชีวิตของชุมชนที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและการเกษตรเป็นหลัก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. พื้นที่ชุมชน/ที่อยู่อาศัย/สิ่งปลูกสร้างมีการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยและสิ่งปลูกสร้าง รวมจำนวน 322 ไร่ คิดเป็นสัดส่วนไม่มากนักเมื่อเทียบกับพื้นที่รวมทั้งหมด โดยแบ่งเป็น 125 ไร่ในจังหวัดเชียงใหม่ และ 197 ไร่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สะท้อนถึงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในพื้นที่รอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
2. พื้นที่นาข้าว เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินมากที่สุดรวมทั้งสิ้น 11,052 ไร่ โดยจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีการทำนามากถึง 9,549 ไร่ และเชียงใหม่ 1,503 ไร่ แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรรมโดยเฉพาะการทำนาเป็นกิจกรรมหลักของประชาชนในพื้นที่
3. พื้นที่อื่นๆ จำนวน 440 ไร่ แบ่งเป็น 167 ไร่ในเชียงใหม่ และ 273 ไร่ในแม่ฮ่องสอน พื้นที่เหล่านี้อาจใช้ในกิจกรรมทั่วไป เช่น ที่โล่ง ที่ว่าง ที่รกร้าง หรือพื้นที่ที่ไม่สามารถจำแนกประเภทได้อย่างชัดเจน
4. ไร่มุหนเวียน พบเฉพาะในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 398 ไร่ เป็นลักษณะการเพาะปลูกชั่วคราวและเวียนเปลี่ยนพื้นที่ไปตามฤดูกาล สะท้อนถึงวิถีการเกษตรดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่น
5. สวนผลไม้ มีการใช้พื้นที่ปลูกสวนผลไม้รวม 1,208 ไร่ โดยแม่ฮ่องสอนมีมากกว่าเชียงใหม่ (957 ไร่ เทียบกับ 251 ไร่) แสดงถึงความหลากหลายของพืชเศรษฐกิจในพื้นที่

สรุป

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา - แม่แสะ ส่วนใหญ่มีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ค่อนข้างเปราะบาง โดยส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 5,000 บาท ต่อเดือน จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปหรือทำการเกษตรในลักษณะไร่และสวน ที่ดินที่ถือครองส่วนใหญ่มีขนาดไม่เกิน 5 ไร่ และมีการอยู่อาศัยในพื้นที่มากกว่า 20 ปี สะท้อนให้เห็นถึงการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและที่ดินเป็นหลักในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ระดับการรับรู้เกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้ของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนสามารถรับรู้สถานะของพื้นที่ว่าเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซึ่งมีกฎหมายคุ้มครองได้ในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ยังพบว่าประชาชนยังมีความเข้าใจน้อยในรายละเอียดของกฎหมาย โดยเฉพาะข้อกำหนดเกี่ยวกับสิทธิในการใช้ประโยชน์ที่ดิน เช่น เงื่อนไขของการครอบครองใหม่ การเคลื่อนย้ายเขตแดน หรือมาตรา 64 ที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้ใช้พื้นที่โดยชอบธรรม การรับรู้เหล่านี้ยังไม่แพร่หลายเท่าที่ควร อันเป็นผลมาจากช่องทางการสื่อสารที่ยังจำกัด

จากการวิเคราะห์ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายจากผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และการประชุมหมู่บ้าน ซึ่งถือเป็นช่องทางที่มีความน่าเชื่อถือในสายตาของชุมชน ขณะที่การสื่อสารผ่านช่องทางอื่น เช่น สื่อออนไลน์ หน่วยงานรัฐ หรือสื่อกระจายเสียง ยังมีบทบาทจำกัด การส่งเสริมบทบาทของผู้นำชุมชนจึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการถ่ายทอดข้อมูลด้านกฎหมายให้เข้าถึงประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การศึกษายังพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการอยู่อาศัย ไม่มีผลต่อระดับการรับรู้กฎหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนว่า การรับรู้กฎหมายไม่ได้ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของบุคคล แต่มีแนวโน้มที่จะขึ้นกับรูปแบบและคุณภาพของการสื่อสารจากภาครัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องมากกว่า

ในส่วนของการใช้ประโยชน์ที่ดิน พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา - แม่แสะถูกนำมาใช้เพื่อการเกษตร โดยเฉพาะการทำนา และมีการทำสวนผลไม้หรือไร่หมุนเวียนในบางส่วน แม้ว่าพื้นที่เหล่านี้จะอยู่ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมาย แต่การใช้ประโยชน์ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นทางเศรษฐกิจของประชาชนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อยังชีพ โดยสรุปงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการจัดการพื้นที่อนุรักษ์จำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทของชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อย่างรอบด้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้ในรูปแบบที่เข้าถึงง่ายและเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างเป้าหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกับการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า การขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย รวมถึงการขาดโอกาสทางการศึกษายังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของประชาชนในพื้นที่ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมโครงการที่เน้นการให้การศึกษาเพิ่มเติม เช่น การจัดอบรมกฎหมายเบื้องต้น การตั้งศูนย์การศึกษาอกระบบในชุมชน

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

รวมถึงการอบรมทักษะอาชีพควบคู่ไปกับความรู้ทางกฎหมาย เพื่อให้ประชาชนมีศักยภาพทั้งในด้านเศรษฐกิจและการดำรงชีวิตในกรอบของกฎหมายที่ถูกต้อง

2. การสื่อสารข่าวสารกฎหมายไปยังประชาชนยังมีข้อจำกัดทั้งในด้านช่องทางและความเข้าใจของผู้รับสาร การวิจัยเสนอแนะให้พัฒนาช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน เช่น การใช้ผู้นำชุมชนเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดข้อมูล พร้อมทั้งส่งเสริมการใช้ช่องทางที่เข้าถึงง่าย เช่น การประชุมหมู่บ้าน การประกาศเสียงตามสาย หรือการจัดกิจกรรมชี้แจงเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และเข้าใจง่าย

3. เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ยังมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับกฎหมายเขตป่าอนุรักษ์หลายประการ จึงควรมีการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย เช่น การจัดอบรมให้ความรู้แบบเวิร์กช็อป การสาธิต หรือการบรรยายที่เน้นการยกตัวอย่างกรณีศึกษาใกล้ตัว นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญกับเรื่องที่ประชาชนมีความสับสนมากที่สุด ได้แก่ สิทธิการใช้ที่ดินในพื้นที่อนุรักษ์ และข้อจำกัดในการขยายพื้นที่ทำกิน เพื่อป้องกันการกระทำผิดโดยไม่รู้เท่าทันกฎหมาย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การใช้เพียงแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์อาจยังไม่สามารถเข้าถึงมุมมองเชิงลึกของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างครบถ้วน ดังนั้นจึงควรพิจารณาใช้เครื่องมือวิจัยที่หลากหลาย เช่น การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) หรือการศึกษากรณีตัวอย่าง (Case Study) เพื่อเพิ่มความละเอียดลึกซึ้งของข้อมูล และทำให้สามารถวิเคราะห์ประเด็นได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

References

- Boonchitradul, N. (1986). *Principles of educational administration*. Bangkok. (In Thai).
- Department of Lands. (2008). *Public land*. [Online]. Retrieved August 1, 2024, from <http://www.dol.go.th/dol/index.php>
- Khunwong, K. (2017). *Land use planning in land reform areas of Koh Phayam, Mueang Ranong District, Ranong Province under the concept of community-based tourism management*. (Master's thesis). Thammasat University. Bangkok.
- MKC Legal Office. (2021). *Recognition law*. Retrieved August 1, 2024, from <https://www.mkclegal.com/>
- Pinnoy, A. (2022). *The influence of destination image on repeat visit intention: A hierarchical multiple regression analysis from the perspective of eco-tourists in Northern Thailand's national parks*. (Master's thesis). Faculty of Management Science, Lampang Rajabhat University. Lampang.

- Puthong, D. (2018). Community forest management for sustainability through participatory processes and local traditions in Northern Thailand. *Journal of Administrative and Management*, 6(2), 80–94.
- Saengsanit, S. (2019). *Diversity of agricultural systems and natural resource management in highland communities: A case study of Pang Mapha District, Mae Hong Son Province*. (Research report). Chiang Rai: Mae Fah Luang University.
- Vichaidit, N. (2017). *Land use of communities around watershed forests: A case study of Mae Chaem District, Chiang Mai Province*. (Research report). Chiang Mai: Maejo University.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (2rd ed). New York: Harper. And Row.
- Yondan, M. (2019). Khao Yai: Land use changes and capital groups. *Ubon Ratchathani Journal of Humanities and Social Sciences*, 10(1), 42–59.

การจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการประชารัฐของ
จังหวัดสมุทรปราการ

WASTE MANAGEMENT CLEANING PROVINCE ACCORDING TO
PRACHARAT PRINCIPLE OF SAMUTPRAKAN PROVINCE

¹กัณฑ์พัฒน์ พงศ์พรพรต, ²สฤติย์ นียมญาติ,
³กมลพร กัลยาณมิตร และ ⁴ทศนีย์ ลักขณาภิชนชัช

¹Kantapat Pongpornprot, ²Satit Niyomyaht,

³Kamolporn Kalyanamitra and ⁴Tassanee Lakkanapichonchat

¹คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

¹Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: Tarb.kantapat@gmail.com

Received: 2025-06-29

¹เบอร์โทร: 089-821-7537

Revised: 2025-07-23

Accepted: 2025-07-24

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์สภาพการจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการประชารัฐของจังหวัดสมุทรปราการ (2) ประเมินปัญหาและอุปสรรคการจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการประชารัฐของจังหวัดสมุทรปราการ (3) เสนอแนะแนวทางการจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการประชารัฐของจังหวัดสมุทรปราการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 คน บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 คน ผู้นำหมู่บ้าน 5 คน และประชาชน 5 คน รวม 20 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง ดำเนินการเก็บข้อมูลจากพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรปราการ ซึ่งครอบคลุมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 แห่ง ได้แก่ เทศบาลนครสมุทรปราการ เทศบาลเมืองแพรกษาใหม่ เทศบาลตำบลบางเมือง เทศบาลตำบลบางปู และองค์การบริหารส่วนตำบลบางโปรง เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการสรุปความแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอย “จังหวัดสะอาด” มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ มีการดำเนินการตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง ควบคู่กับการสร้างจิตสำนึกด้านการคัดแยกขยะ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลัก 3 Rs (2) ปัญหาและอุปสรรค พบว่า ประชาชนไม่แยกขยะ ระบบจัดการของท้องถิ่นไม่มีประสิทธิภาพ ขาดแคลนสถานที่กำจัดขยะ งบประมาณและอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ขยะเพิ่มจากการขยายตัวของเมือง และกลิ่นเหม็นจากบ่อขยะกระทบสุขภาพ (3) แนวทางที่เสนอ พบว่า ควรสนับสนุนการลงทุนจากภาคเอกชน แก้ปัญหา

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

งบประมาณและบุคลากร ส่งเสริมการทำงานเชิงรุกของท้องถิ่น จัดทำฐานข้อมูลเพื่อวางแผนแม่นยำ
ปลูกฝังวินัยแยกขยะในเด็ก พัฒนาความรู้แก่ประชาชนและบุคลากร สนับสนุนอาชีพสาเล้งเพื่อเพิ่ม
การแยกขยะ เปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนร่วมบริหารจัดการ และควบคุมมลพิษจากการกำจัดขยะ

คำสำคัญ: การจัดการขยะ; จังหวัดสะอาด; หลักประชารัฐ; จังหวัดสมุทรปราการ

Abstract

This research aimed to: (1) analyze the waste management practices toward becoming a “Clean Province” under the Pracharat principle in Samut Prakan Province, (2) assess the problems and obstacles in implementing these practices, and (3) propose appropriate waste management strategies aligned with the Pracharat principle. A qualitative research approach was adopted. Key informants included five local administrative executives, five staff members, five village leaders, and five residents—totaling 20 participants—selected through purposive sampling. Data were collected from five local administrative organizations in Mueang Samut Prakan District: Samut Prakan City Municipality, Phraeksa Mai Town Municipality, Bang Mueang Subdistrict Municipality, Bang Pu Subdistrict Municipality, and Bang Prong Subdistrict Administrative Organization. The research tool was an interview form, and data were analyzed using descriptive summarization.

The findings showed that:

1) Local administrative organizations adapted the “Clean Province” solid waste management action plan to suit their local contexts, implementing waste management from source to disposal, while promoting waste separation awareness and public participation based on the 3Rs principle.

2) Key challenges included lack of waste separation by the public, inefficient local waste management systems, insufficient waste disposal sites, limited budgets and equipment, increased waste due to urban expansion, and health impacts from landfill odors.

3) Proposed strategies included encouraging private sector investment, addressing budget and personnel shortages, promoting proactive local governance, establishing data systems for accurate planning, instilling waste separation habits in children, educating the public and staff, supporting informal waste collectors, engaging all sectors in waste management, and controlling pollution from waste disposal processes.

Keywords: Waste Management; Clean Province; Pracharat Principle; Samutprakan Province

บทนำ

ทุก ๆ ปี มนุษย์ผลิตขยะนับล้านตัน และกำลังกลายเป็นปัญหาที่หนักหนามากขึ้นเรื่อย ๆ ทั่วโลก ด้วยปริมาณขยะจำนวนมากที่เกิดขึ้นนี้ ทำให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการขยะต้องจัดสรรให้มีการบำบัดและกำจัดของเสียอย่างเพียงพอ ตลอดจนการบริการในด้านนี้ต้องมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทวีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไรก็ตาม มีการรีไซเคิลขยะน้อยกว่า 20% ในแต่ละปี โดยยังคงส่งขยะจำนวนมากไปยังแหล่งฝังกลบ ของเสียมักถูกกำจัดที่จุดทิ้งขยะแบบเปิดโล่งที่เป็นอันตราย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา Muenmat (2022) ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการนั้นเป็นปัญหาสำคัญและเกิดความวิตกกังวลของชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศ ระดับความรุนแรงของปัญหานี้วันจะเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี รัฐบาลได้ให้ความสำคัญและตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว โดยประกาศให้การจัดการขยะมูลฝอยเป็นวาระแห่งชาติ Pollution Control Department (2020) โดยแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565 – 2570) ต้องการยกระดับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้ดีขึ้นกว่าเดิม Pollution Control Department (2022) โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ (1) ขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง ร้อยละ 80 (2) เพิ่มปริมาณการนำขยะกลับมาเป็นวัสดุรีไซเคิลในการผลิตให้มากขึ้น (3) ลดปริมาณขยะอาหารเหลือร้อยละ 28 (4) ของเสียอันตรายชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง อย่างน้อยร้อยละ 50 รวมถึง (5) มูลฝอยติดเชื้อและกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายต้องจัดการอย่างถูกต้องร้อยละ 100 (Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, 2022)

จังหวัดสมุทรปราการมีประชากรเป็นอันดับ 2 ของภาคกลาง รองจากกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นจังหวัดที่รองรับการขยายตัวจากกรุงเทพฯ ทั้งในด้านการผลิต คือ อุตสาหกรรม และการกระจายตัวของประชากร ทำให้มีประชากรย้ายถิ่นจากที่อื่นมาอาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ซึ่งมีทั้งประชากรที่เคลื่อนย้ายเข้ามาโดยแจ้งย้ายที่อยู่อย่างถูกต้องและไม่ย้ายทะเบียนราษฎร์เข้ามา ทำให้จำนวนประชากรที่มีอยู่จริงสูงกว่าจำนวนประชากรในทะเบียนราษฎร์ และด้วยสาเหตุที่จังหวัดสมุทรปราการถูกพัฒนาจากพื้นที่เกษตรกรรมมาเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม จึงทำให้มีการก่อตั้งโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก ชุมชนเมืองเกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยจำนวนมากขึ้นตามไปด้วย ในขณะเดียวกันรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยก็ยังไม่มีความมีประสิทธิภาพและไม่ถูกหลักวิชาการ ส่งผลให้การกำจัดขยะมูลฝอยไม่สอดคล้องกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนขยะมูลฝอย ก่อให้เกิดปัญหาขยะล้นเมืองและมีปริมาณขยะสะสมอยู่เป็นจำนวนมาก ประกอบกับการดำเนินการจัดการของเสียอันตรายจากชุมชนยังไม่ได้มีการจัดการอย่างถูกต้อง ส่วนใหญ่มักถูกทิ้งปะปนไปกับขยะทั่วไป ซึ่งในปัจจุบันจังหวัดสมุทรปราการมีสถานที่กำจัดขยะกำจัดขยะที่เปิดดำเนินการอยู่เพียงแห่งเดียว ได้แก่ สถานที่กำจัดขยะตำบลแพรกษาใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ Donmaichai (2017) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดสมุทรปราการ 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570) ฉบับทบทวน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ได้รวบรวมและสรุปปัญหาจากแผนชุมชน แผนพัฒนาอำเภอ แผนพัฒนาท้องถิ่น และภาคส่วนต่าง ๆ ในจังหวัด สรุปปัญหาประเด็นปัญหาและความต้องการเชิงพื้นที่เกี่ยวกับปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย ปัญหาที่พบคือ ขยะมูลฝอยที่ตกค้างในชุมชนที่การจัดเก็บ สถานที่หรือเข้าจัดเก็บไม่ทันเวลาทำให้เป็นสิ่งปฏิกูลที่เน่าเหม็นน่ารำคาญ ไม่มีระบบการคัดแยกขยะ องค์กรปกครอง

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ส่วนท้องถิ่นไม่มีสถานที่ทิ้งขยะหรือสถานที่กำจัดขยะเป็นของตนเอง ต้องเช่าพื้นที่เอกชนในการกำจัดขยะมูลฝอย สถานที่กำจัดไม่ถูกสุขลักษณะ ระบบกำจัดขยะมูลฝอยขาดประสิทธิภาพ มีการลักลอบทิ้งขยะมูลฝอยจากนอกเขต การกำจัดขยะมูลฝอยส่วนใหญ่จะใช้วิธีการฝังกลบและเทกองที่ไม่ถูกสุขลักษณะ รวมทั้งประชาชนยังขาดจิตสำนึกในการทิ้งขยะและการแยกประเภทขยะมูลฝอย (Strategy and Information for Provincial Development Group, Samut Prakan Provincial Office, 2023)

เมื่อพิจารณาปริมาณขยะมูลฝอยที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอีก 20 ปี ข้างหน้า (พ.ศ. 2564 - 2583) โดยคาดการณ์จากจำนวนประชากรรวมจำนวนประชากรแฝง พบว่า จะมีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นตั้งแต่ 1,764 - 2,227 ตัน/ปี ซึ่งหากไม่มีการจัดการที่ถูกต้องจะก่อให้เกิดผลกระทบต่ออย่างรุนแรงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม Strategy and Information for Provincial Development Group, Samut Prakan Provincial Office (2023) ปัจจุบัน จังหวัดสมุทรปราการจะมีปริมาณขยะสูงถึง วันละกว่า 2,000 ตันต่อวัน Public Relations Office of Samut Prakan Province (2019) อัตราการเกิดขยะมูลฝอย (ตัน/คน/วัน) จังหวัดสมุทรปราการ เทศบาลนคร 0.0023 เทศบาลเมือง 0.00370 เทศบาลตำบล 0.00375 และองค์การบริหารส่วนตำบล 0.00312 (Ministry of Interior, 2022)

การลดปริมาณและการจัดการขยะที่เกิดขึ้นตั้งแต่ต้นทางจึงเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาขยะล้นเมืองได้อย่างยั่งยืน โดยจังหวัดสมุทรปราการได้บูรณาการความร่วมมือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ดำเนินโครงการรณรงค์คัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง “จังหวัดสะอาด” ตามแนวทางประชารัฐ (การส่งเสริมบทบาทของทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วม) นำมาใช้ขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ของจังหวัดสมุทรปราการ ในการเป็นเมืองอุตสาหกรรมสะอาด ปลอดภัย น่าอยู่ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ทำความเข้าใจกับประชาชนในเรื่องการลดปริมาณขยะ โดยใช้หลัก 3Rs ได้แก่ Reduce (ลดปริมาณการผลิตขยะจากการบริโภคในชีวิตประจำวัน) Reuse (การนำกลับมาใช้ใหม่อย่างคุ้มค่า) และ Recycle (การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าอย่างยั่งยืน) อย่างไรก็ตาม การใช้หลัก 3Rs ในการบริหารจัดการขยะแม้จะไม่ใช่วิธีใหม่ Public Relations Office of Samut Prakan Province (2019) แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคงไม่สามารถดูแลแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากขาดความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้อง อันประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคศาสนา ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน ร่วมสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่มีความยั่งยืน Paojinda (2022) ซึ่งถ้าหากทำได้ก็จะทำให้จังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดสะอาด ปลอดภัย น่าอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป (Public Relations Office of Samut Prakan Province, 2019)

ดังนั้น ให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการประชารัฐของจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสำคัญหนึ่งในการปรับปรุงการจัดการขยะ การแก้ไขปัญหา และเป็นแนวทางในการจัดการขยะของจังหวัดสมุทรปราการได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพการจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการพระราชบัญญัติของจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อประเมินปัญหาและอุปสรรคการจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการพระราชบัญญัติของจังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการพระราชบัญญัติของจังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการพระราชบัญญัติของจังหวัดสมุทรปราการ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Study) ผู้วิจัยได้ศึกษาบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับขยะมูลฝอย การจัดการขยะมูลฝอย แนวคิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติและจังหวัดสะอาด การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ และบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ รวมถึงศึกษาแผนและนโยบายด้านการจัดการขยะของประเทศ และบริบทของจังหวัดสมุทรปราการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามหลักการพระราชบัญญัติ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview Script) เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth Interview) ระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลักษณะของคำถามเป็นปลายเปิด ซึ่งทำการกำหนดประเด็นคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยได้มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยโดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเหมาะสมของประเด็นคำถาม เพื่อตรวจสอบความชัดเจนและความเข้าใจของคำถามก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

ขั้นตอนที่ 3 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 คน ผู้นำหมู่บ้าน จำนวน 5 คน และประชาชนในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จากผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์ในการจัดการขยะตามหลักพระราชบัญญัติ และยินยอมให้ข้อมูลโดยสมัครใจ พื้นที่ศึกษาคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองสมุทรปราการ ได้แก่ เทศบาลนครสมุทรปราการ เทศบาลเมืองแพรกษาใหม่ เทศบาลตำบลบางเมือง เทศบาลตำบลบางปู และองค์การบริหารส่วนตำบลบางโปรง เนื่องจากเป็นศูนย์กลางการปกครองของจังหวัดสมุทรปราการ มีปริมาณขยะมูลฝอยสูงสุดในจังหวัด และมีประสบการณ์ในการดำเนินงานจัดการขยะตามหลักการพระราชบัญญัติ ผ่านโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 4 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วย 1) วิธีการศึกษาจากเอกสาร โดยศึกษาทฤษฎี แนวคิด และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะตามหลักพระราชบัญญัติของจังหวัดสมุทรปราการ จากหนังสือ วารสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และแหล่งข้อมูลออนไลน์ 2) วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล

สำคัญ โดยผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี แล้วดำเนินการสัมภาษณ์ตามนัดหมาย พร้อมบันทึกเสียงและจดบันทึก จากนั้นนำข้อมูลมาคัดแยก จับประเด็น และตัดเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ และ 3) วิธีการสังเกต โดยใช้การสังเกตอย่างเป็นระบบผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า เพื่อรับรู้สภาพจริงของการจัดการขยะในพื้นที่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยเริ่มจากการจัดหมวดหมู่ข้อมูลจากเอกสาร สัมภาษณ์ และการสังเกตตามเค้าโครงเรื่อง (Thematic Framework) จากนั้นตีความและวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะเชิงพรรณนา เพื่อสรุปประเด็นสำคัญและแนวโน้มของข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยการทวนสอบกับแหล่งข้อมูลและหารือร่วมกับผู้ร่วมวิจัย เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความสมบูรณ์ของผลการวิเคราะห์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์การจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการประชารัฐของจังหวัดสมุทรปราการ สามารถสรุปเป็นรายชื่อได้ดังนี้

1. นโยบายและแผน พบว่า นโยบายและแผนการจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการประชารัฐของจังหวัดสมุทรปราการ เป็นการขับเคลื่อนดำเนินการภายใต้นโยบายและแผนระดับชาติ และกระทรวงมหาดไทย โดยกระทรวงมหาดไทยได้จัดทำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566 เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายของแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ (พ.ศ. 2565–2570) ซึ่งจังหวัดสมุทรปราการได้นำแผนปฏิบัติการดังกล่าวมาดำเนินการขับเคลื่อนภายในจังหวัด รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งได้นำมาปฏิบัติให้สอดคล้องกับบริบทและสภาพปัญหาของพื้นที่ตนเอง โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยให้เหมาะสม ซึ่งนโยบายและแผนดังกล่าวนี้ประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการต่างเห็นว่าเป็นนโยบายและแผนที่ดีที่จะช่วยให้จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเคยมีปัญหาเรื่องขยะมูลฝอย สามารถจัดการขยะได้อย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

2. การจัดกิจกรรมปฏิบัติตามแผน พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการทุกแห่งได้จัดกิจกรรมปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการขยะ ทั้งตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง ได้แก่ การจัดตั้งภาชนะรองรับขยะมูลฝอยตามชุมชนและพื้นที่สาธารณะ การจัดโครงการถังขยะเปียก ลดโลกร้อน การจัดโครงการแยกก่อนทิ้ง การให้ความรู้ และฝึกอบรมเกี่ยวกับการนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์แก่ประชาชน การประชาสัมพันธ์และดำเนินการรับสมัครอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลและจัดการขยะปัญหาในชุมชน เป็นต้น ซึ่งพบว่าประชาชนในแต่ละพื้นที่ได้เข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

3. การสร้างการรับรู้และสร้างวินัย พบว่า การสร้างการรับรู้และสร้างวินัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการแต่ละแห่งได้สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนทั่วไปรู้จักการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธี ทั้ง

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

การคัดแยกขยะมูลฝอยทั่วไป ขยะอินทรีย์ และขยะอันตราย โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ และการจัดอบรมให้ความรู้โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง และการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อให้ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะ การสร้างประโยชน์จากขยะ และการกำจัดขยะอย่างถูกวิธี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการยังได้สร้างการรับรู้และสร้างวินัยให้แก่เด็กและเยาวชน เพื่อเป็นการปลูกฝังและสร้างวินัยให้กับเยาวชนในการลดการสร้างขยะและคัดแยกขยะ ซึ่งทำให้ประชาชนในพื้นที่ต่างได้รับรู้และเกิดความตระหนักในการจัดการขยะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ได้จัดขึ้น

4. การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการได้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ประชาชนรับทราบ เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการรับรู้และตัดสินใจกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะของชุมชน ยังได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาโดยการจัดทำประชาพิจารณ์เพื่อเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 หรือระเบียบและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง และได้เชิญชวนประชาชนมีส่วนร่วมสมัครเป็นอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลกเพื่อช่วยเหลืองานด้านการจัดการมูลฝอย จากการศึกษาข้อมูลจากประชาชน พบว่าประชาชนในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการและการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

5. การลดปริมาณขยะตามหลักการ 3 ข (ใช้น้อย ใช้ซ้ำ นำกลับมาใช้ใหม่) พบว่า การลดปริมาณขยะตามหลักการ 3 ข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการได้ร่วมมือกับภาคเอกชน สถาบันการศึกษา โรงเรียน เพื่ออบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลัก 3 ข หรือ 3Rs แก่นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไป วัด และผู้ประกอบการร้านค้า ยังมีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะไว้ในบริเวณพื้นที่ชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องขยะภายในชุมชน มีการรณรงค์เชิญชวนให้ประชาชนลดการใช้บรรจุภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง การตั้งภาชนะรองรับขยะแยกประเภทในชุมชน เพื่อให้เกิดการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง รวมถึงการจัดกิจกรรมการนำขยะมาใช้ประโยชน์ เช่น กิจกรรมการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ กิจกรรมผ้าป่ารีไซเคิล กิจกรรมพายเรือเก็บขยะ กิจกรรม Big Cleaning Day และกิจกรรมการอบรมให้ความรู้การนำกระป๋องอะลูมิเนียม ถูกลม มาประดิษฐ์เป็นสิ่งของเครื่องใช้

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคการจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการประชารัฐของจังหวัดสมุทรปราการ มีดังนี้ 1) ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาขยะ จึงไม่คัดแยกขยะในครัวเรือนก่อนทิ้ง 2) การจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมไม่ครบทุกขั้นตอนทั้งต้นทาง กลางทาง และปลายทาง 3) จังหวัดสมุทรปราการมีสถานที่กำจัดขยะเพียงแห่งเดียวที่ตำบลแพรกษาใหม่ ซึ่งไม่เพียงพอต่อปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น และเมื่อมีการขยายพื้นที่กำจัดขยะก็มักถูกคัดค้านจากชาวบ้าน 4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดงบประมาณ จึงไม่สามารถจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่เหมาะสมเพียงพอสำหรับจัดการขยะในทุกระดับได้ 5) การขยายตัวทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมส่งผลให้ประชากรย้ายถิ่นเข้ามาเพิ่มมากขึ้น ทำให้ปริมาณขยะ

เพิ่มตามไปด้วย และ 6) ปัญหากลิ่นเหม็นจากบ่อขยะแพรกษาใหม่สร้างความเดือดร้อนแก่ชาวบ้านในพื้นที่ใกล้เคียง และส่งผลกระทบต่อสุขภาพทั้งทางกายและจิตใจ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการพระราชรัฐของจังหวัดสมุทรปราการ มีดังนี้ 1) สนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนด้านการจัดการขยะ เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนงบประมาณและบุคลากร 2) ผู้บริหารและบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินงานเชิงรุก ทั้งด้านการติดตามผล และการรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะจากประชาชน 3) ควรจัดทำฐานข้อมูลด้านการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ วางแผน และหาแนวทางแก้ไขปัญหาก็เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ 4) ส่งเสริมการปลูกฝังจิตสำนึกและให้ความรู้เรื่องการลดและคัดแยกขยะในเด็กและเยาวชนในโรงเรียน เพื่อสร้างวินัยและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม 5) ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะในครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง พร้อมจัดอบรมบุคลากรและภาคเอกชนด้านวิชาการให้เข้าใจกระบวนการอย่างถูกต้อง 6) สนับสนุนอาชีพชาเล้งและร้านรับซื้อของเก่าในชุมชน เพื่อส่งเสริมการคัดแยกและนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ 7) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะโดยแต่งตั้งตัวแทนจากภาคส่วนต่าง ๆ เข้าร่วมดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 8) ควรมีมาตรการควบคุมและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศจากการกำจัดขยะ เพื่อลดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยเรื่องการจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการพระราชรัฐของจังหวัดสมุทรปราการ สามารถสังเคราะห์เป็นโมเดลกระบวนการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยยึดหลักการพระราชรัฐ ซึ่งหมายถึง การมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยมีองค์ประกอบและกลไกหลัก ดังนี้ 1) การนำนโยบายและแผนปฏิบัติการ “จังหวัดสะอาด” มาปรับใช้ตามบริบทพื้นที่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับลักษณะและปัญหาของพื้นที่ เช่น การตั้งภาชนะรองรับขยะ โครงการถังขยะเปียก ลดโลกร้อน การแยกขยะก่อนทิ้ง และการรณรงค์ลดใช้บรรจุภัณฑ์ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 2) การสร้างการรับรู้และปลูกฝังจิตสำนึกแก่ประชาชนโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน จัดให้มีการให้ความรู้เรื่องการลด คัดแยก และนำขยะมาใช้ประโยชน์ตามหลัก 3 ข (Reduce, Reuse, Recycle) ร่วมกับภาคเอกชน โรงเรียน วัด และชุมชน เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง 3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทั้งในขั้นตอนการรับรู้ข้อมูล การเสนอปัญหา การร่วมกิจกรรม และการรับผลประโยชน์ร่วมกันผ่านกลไกประชาพิจารณ์และการจัดตั้งอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก 4) การจัดการขยะครบวงจรในระดับต้นทาง กลางทาง และปลายทาง ดำเนินการควบคู่กันตั้งแต่การสร้างวินัยคัดแยกขยะในครัวเรือน การพัฒนาระบบเก็บรวบรวมและส่งต่อ เช่น ชาเล้ง ร้านรับซื้อของเก่า และการกำจัดขยะอย่างถูกต้องสุขลักษณะพร้อมควบคุมมลภาวะ เช่น ปัญหากลิ่นจากบ่อขยะ และ 5) การพัฒนากลไกสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศการจัดการขยะเพื่อใช้วางแผนและแก้ไขปัญห

พร้อมสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนคัดแยกขยะ เช่น การส่งเสริมระบบซาเล้งและร้านรับซื้อของเก่าในชุมชน โมเดลนี้ช่วยให้การจัดการขยะในพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพโดยผสมผสานการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ การปลูกจิตสำนึกและวินัยของประชาชน การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างครบวงจร ส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนและสิ่งแวดล้อมในจังหวัด ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สถานการณ์การจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการประชารัฐของจังหวัดสมุทรปราการ สามารถอภิปรายผลเป็นรายชื่อได้ดังนี้

1. นโยบายและแผน พบว่า จังหวัดสมุทรปราการได้นำนโยบายและแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566 ซึ่งจัดทำโดยกระทรวงมหาดไทยและสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการจัดการขยะแห่งชาติ (พ.ศ. 2565–2570) มาขับเคลื่อนภายในจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทและปัญหาของแต่ละพื้นที่ พร้อมออกข้อบัญญัติท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนในจังหวัดเห็นว่านโยบายและแผนดังกล่าวเป็นแนวทางที่ดีในการจัดการขยะอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chomphunitchaphat (2022) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยกับการบริหารจัดการขยะ

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารจัดการขยะของจังหวัดลพบุรี เลย์ และลำพูน เป็นการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ทั้งนี้ความสำเร็จเป็นผลจากการขับเคลื่อนในระดับจังหวัดโดยบทบาทของผู้ว่าราชการจังหวัด ด้วยการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานราชการและภาคเอกชนระดับจังหวัด มีหน่วยงานท้องถิ่นจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบ ขณะที่ระดับอำเภอเกิดจากการขับเคลื่อนของนายอำเภอบูรณาการการทำงานร่วมกับส่วนราชการอำเภอ ภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชน และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thongmee (2023) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนต่อการส่งเสริมการเป็นจังหวัดสะอาด: กรณีศึกษา บ้านป่าติงงาม เทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนนำไปสู่การเป็นจังหวัดสะอาด ได้แก่ แผนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของจังหวัดลำพูนมีความชัดเจน แนวทางการสื่อสารและการปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้ผู้นำไปปฏิบัติสามารถปฏิบัติตามได้ง่าย 2. การจัดการกิจกรรมปฏิบัติตามแผน พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการได้ดำเนินกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566 อย่างครบวงจร ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง เช่น การจัดตั้งภาชนะรองรับขยะในชุมชนและพื้นที่สาธารณะ โครงการถังขยะเปียกลดโลกร้อน โครงการแยกขยะก่อนทิ้ง การให้ความรู้และฝึกอบรมประชาชนในการใช้ประโยชน์จากขยะ รวมถึงการรับสมัครอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งพบว่าประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Khru Baidika Somchai Thanavaro (Thipboonthong) et al. (2021) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน พบว่า การจัดการกับขยะเป็นหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน เพียงแต่ต้องมีองค์กรหรือหน่วยงานรัฐเป็นหลักเพื่อเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการในการจัดการขยะมูลฝอย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Koetklinhom, and Noppaket (2020) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า ควรมุ่งเน้นครัวเรือนและชุมชนตระหนักถึงปัญหาหาร่วมกัน เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง เทศบาลเป็นหน่วยงานสนับสนุน เพื่อการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ 3. การสร้างการรับรู้และสร้างวินัย พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการได้สร้างจิตสำนึกและวินัยในการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธีแก่ประชาชนทั่วไป ด้วยการประชาสัมพันธ์และการจัดอบรมร่วมกับภาคเอกชน รวมทั้งมุ่งเน้นการปลูกฝังเยาวชนให้ลดและคัดแยกขยะ ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่มีความตระหนักและเข้าร่วมในการจัดการขยะอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaenghetphon et al. (2021) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอย: กรณีศึกษา สำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เป็นความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ประกอบด้วย การบอกกล่าวให้มีการสร้างจิตสำนึกให้รู้จักหน้าที่ตนเอง รู้จักปฏิบัติตนให้อยู่ในความรับผิดชอบ ช่วยกันรักษา

ความสะอาด มีจิตสำนึกต่อการปฏิบัติตนในชุมชน เช่น ช่วยกันแยกขยะจากต้นทาง ทิ้งขยะมูลฝอยลงถัง วรรณรงค์การลดขยะมูลฝอยให้เหลือน้อยลง บางชุมชนมีการประชาสัมพันธ์จัดกิจกรรมให้รู้วิธีการลดขยะและแยกขยะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์จะได้ลดขยะปลายทาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chomphunitichaphat (2022) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยกับการบริหารจัดการขยะ ผลการวิจัยพบว่าการกำจัดขยะมูลฝอยของประเทศญี่ปุ่นและประเทศไต้หวัน มุ่งเน้นส่งเสริมเกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นปัจจัยสำคัญในความสำเร็จ ได้แก่ การกระตุ้นและสร้างความรับผิดชอบของประชาชน การนำเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มสมัยใหม่ รวมถึงพัฒนาแอปพลิเคชันมาช่วยจัดการขยะของเมือง และการสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้แก่ประชาชน 4. การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการได้เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยแก่ประชาชน เพื่อส่งเสริมการรับรู้และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ของชุมชน พร้อมเปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอปัญหาผ่านประชาพิจารณ์และสมัครเป็นอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก โดยประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมทั้งในการปฏิบัติและรับผลประโยชน์อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thongmee (2023) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนต่อการส่งเสริมการเป็นจังหวัดสะอาด: กรณีศึกษา บ้านป่าดิงงาม เทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนนำไปสู่การเป็นจังหวัดสะอาด ได้แก่ กลไกความร่วมมือภายในหมู่บ้าน ชาวบ้านให้ความร่วมมือและดำเนินการในรูปแบบกิจกรรมจิตอาสา ไม่มีค่าตอบแทน และไม่ถือเป็นภาระหน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Koetklinhom, and Noppaket (2020) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่าเทศบาลต้องสร้างโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่การตัดสินใจร่วมวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผล 5. การลดปริมาณขยะตามหลักการ 3 ช (ใช้น้อย ใช้ซ้ำ นำกลับมาใช้ใหม่) พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนในทุกช่วงวัย โดยร่วมมือกับภาคเอกชน สถาบันการศึกษา วัด และผู้ประกอบการ ในการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลัก 3 ช รวมถึงจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ในชุมชนเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะอย่างยั่งยืน มีการรณรงค์ลดการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ติดตั้งถังขยะแยกประเภทในพื้นที่สาธารณะ และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการนำขยะมาใช้ประโยชน์ เช่น การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ผ้าป่ารีไซเคิล พายเรือเก็บขยะ กิจกรรม Big Cleaning Day และการประดิษฐ์ของใช้จากวัสดุเหลือใช้ เพื่อให้เกิดการลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทางอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Khru Baidika Somchai Thanavaro (Thipboonthong) et al. (2021) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน พบว่า แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจร มีแนวทางในการดำเนินการ คือ การลดปริมาณการผลิตมูลฝอย จัดระบบการรีไซเคิล จัดกลุ่มอาสาสมัคร และจัดตั้งศูนย์รีไซเคิล อีกทั้งการ

จัดการกำจัดขยะมูลฝอยที่ใช้กันอยู่ให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การนำขยะไปหมักทำปุ๋ย การนำขยะไปเทกองกลางแจ้งหรือการนำขยะไปทิ้งไว้ตามธรรมชาติ การเผาด้วยความร้อนสูง การฝังกลบอย่างถูกสุขอนามัยหรือถูกหลักสุขาภิบาล การนำขยะกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ และการนำขยะไปเป็นอาหารสัตว์ หากดำเนินการตามขั้นตอนการจัดการขยะได้ถูกต้องและถูกวิธี จะทำให้สถานที่ต่าง ๆ น่าอยู่ และคงสภาพแวดล้อมที่ดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ได้ศึกษาเรื่อง Janghetpol (2021) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอย: กรณีศึกษา สำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ประกอบด้วย ผู้บริหารเขตต้องการให้ประชาชนเข้าใจในการลดปริมาณขยะ โดยมีการจัดการอบรมความรู้ให้ประชาชนได้รู้วิธีแยกขยะจากต้นทาง ส่วนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการต้องการสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในชุมชน มีการประสานงานชี้แจงในการแยกขยะและช่วยกันแก้ปัญหา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคการจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการประชารัฐของจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การจัดการขยะยังเผชิญกับหลายปัญหา ได้แก่ ประชาชนยังขาดความตระหนักในการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ส่งผลให้การจัดการขยะในครัวเรือนยังไม่เป็นระบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะในทุกระดับ ทั้งต้นทาง กลางทาง และปลายทาง โดยเฉพาะในด้านงบประมาณและเครื่องมือที่จำเป็น ขณะเดียวกัน จังหวัดมีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยเพียงแห่งเดียวคือที่ตำบลแพรกษาใหม่ ซึ่งไม่เพียงพอรองรับปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของประชากรและเศรษฐกิจ อีกทั้งยังประสบปัญหาการคัดค้านจากประชาชนในการจัดตั้งสถานที่กำจัดขยะเพิ่มเติม และปัญหากลิ่นรบกวนจากบ่อขยะที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของชุมชนโดยรอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chomphunitchaphat (2022) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยกับการบริหารจัดการขยะ ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ การตระหนักของประชาชน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงกฎหมาย ระเบียบ คำสั่งที่เกี่ยวข้อง เป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการจัดการขยะ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jamsri (2023) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหา ข้อจำกัด และแนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาและข้อจำกัดของการจัดการขยะมูลฝอยมี 7 ปัญหาสำคัญ ได้แก่ (1) ด้านรูปแบบการจัดการ (2) ความชัดเจนของนโยบายแผนชาติและยุทธศาสตร์ยากต่อการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (3) ด้านทรัพยากรทางการบริหาร (4) ด้านจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของประชาชน (5) การตอบรับของสังคม (6) ด้านกฎหมายและกฎระเบียบ และ (7) ทางการเมือง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการประชารัฐของจังหวัดสมุทรปราการ ควรเน้นการส่งเสริมความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนและบริหารจัดการขยะ เพื่อแก้ไขปัญหาด้านงบประมาณและขาดแคลนบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ ควรปรับเปลี่ยนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่การทำงานเชิงรุก โดยมีการติดตามผล รับฟังข้อเสนอแนะของประชาชน และใช้ฐานข้อมูลด้านขยะในการวิเคราะห์วางแผนอย่างเป็นระบบ ควรปลูกฝังจิตสำนึกและวินัยด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชน พร้อมทั้งจัดอบรมเพิ่มพูนความรู้แก่บุคลากรและ

ภาคเอกชนในพื้นที่ สนับสนุนอาชีพชาเลี้ยงและร้านรับซื้อของเก่า เพื่อกระตุ้นการค้าแยกขยะ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในกระบวนการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ รวมถึงวางแผนงานในการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศที่เกิดจากการกำจัดขยะ เพื่อลดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jamsri (2023) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหา ข้อจำกัด และแนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกของประเทศไทย มี 4 ประเด็น ได้แก่ การยกระดับนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการขยะมูลฝอย การพัฒนาความพร้อมของทรัพยากรทางการบริหารจัดการ การสร้างความตระหนักคิดและการบูรณาการการทำงานอย่างมีส่วนร่วม และการพัฒนาและปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการ และกฎหมาย และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Srimongkol, and Phra Kru Phisutthithammaphon (2022) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาอ้อ จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการขยะชุมชนควรส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีในการจัดการขยะให้มีความเหมาะสมกับ ข้อจำกัดทางด้านพื้นที่ การส่งเสริมการจัดการขยะภายในชุมชน การสร้างคู่มือในการคัดแยกขยะ รวมทั้ง การประชาสัมพันธ์การคัดแยกขยะในช่องทางต่าง ๆ มีการสร้างแรงจูงใจในการคัดแยกขยะ และการจัดระเบียบให้เกิดความสะดวกต่อการรวบรวมและการคัดแยกขยะ

สรุป

จากผลการศึกษาการจัดการขยะให้เป็นจังหวัดสะอาดตามหลักการพระราชัฐของจังหวัดสมุทรปราการ พบว่าการดำเนินงานในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปอย่างครอบคลุมและสอดคล้องกับนโยบายระดับชาติและกระทรวงมหาดไทย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ปรับแผนปฏิบัติการให้เหมาะสมกับบริบทและปัญหาของพื้นที่ตนเอง พร้อมทั้งจัดกิจกรรมปฏิบัติการจัดการขยะอย่างครบวงจรตั้งแต่ ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง ซึ่งได้รับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกและวินัยในการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธีแก่ประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะเด็ก และเยาวชน รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินงานด้านการจัดการขยะ อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การจัดการขยะในจังหวัดยังคงเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการ เช่น ความขาดแคลนงบประมาณ สถานที่กำจัดขยะที่มีจำกัด ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของประชากร และปัญหามลพิษกลิ่นเหม็นที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและภาพลักษณ์ของจังหวัด ทั้งนี้ แนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสมควรเน้นการส่งเสริมภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนและดำเนินงาน การทำงานเชิงรุกของผู้บริหารและบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดทำฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนและแก้ไขปัญหา การปลูกฝังจิตสำนึกในการลดและคัดแยกขยะในเด็กและเยาวชน รวมทั้งการสนับสนุนอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการคัดแยกขยะในชุมชน และการควบคุมมลพิษจากการกำจัดขยะอย่างเข้มงวด เพื่อสร้างความยั่งยืนในการจัดการขยะและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งภายในจังหวัดสมุทรปราการควรถือเป็นเป้าหมายในนโยบายและแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ของกระทรวงมหาดไทยและที่จังหวัดกำหนดและประกาศแผน นำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ตนเอง เพื่อให้สามารถดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการต้องดำเนินการให้ครอบคลุมทั้งระบบ ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง เพื่อที่จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น และปริมาณขยะมูลฝอยได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการมากขึ้น

1.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการควรประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ และจัดฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธีแก่ประชาชนและเยาวชนในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างนิสัยที่ดีในการลดการสร้างขยะและคัดแยกขยะอย่างถูกวิธี

1.4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลกิจกรรมและโครงการการบริหารจัดการขยะมูลฝอย เนื่องจากการมีส่วนร่วมในขั้นตอนดังกล่าวนี้ ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยมากเมื่อเทียบกับการมีส่วนร่วมในด้านอื่น ๆ

1.5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการควรให้ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา โรงเรียน และวัด มาเป็นกลไกขับเคลื่อนและรณรงค์เรื่องนี้สู่ชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการขยะในจังหวัดอื่นที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานตามหลักปรัชญา เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับจังหวัดสมุทรปราการ

2.2 ควรศึกษาการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ

2.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบและการปรับตัวของชุมชนรอบสถานที่กำจัดขยะของจังหวัดสมุทรปราการ

References

- Chaenghetphon, W. et al. (2021). Solid Waste Management Guidelines: A Case Study of Bang Bon District Office, Bangkok. *Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University, Special Issue on the 15th Anniversary of Rajapruk University*, 15(Special), 262–275.
- Chomphunitchaphat, C. (2022). The role of local administrative organizations in Thailand in waste management. *Ramkhamhaeng Journal of Public Administration*, 5(2), 228–255.

- Donmaichai, C. (2017). *Waste disposal site management in Phraeksa Mai Subdistrict, Mueang District, Samut Prakan Province*. Samut Sakhon: Office of Natural Resources and Environment, Samut Sakhon Province.
- Jamsri, P. (2023). Problems, limitations, and development guidelines for solid waste management in large municipalities within industrial areas in Eastern Thailand. *Journal of Politics, Administration and Law*, 15(1), 123–139.
- Janghetpol, W. (2021). *Guidelines for Garbage Management: A Case Study of Bang Bon District Office, Bangkok Metropolis*. (Doctoral Dissertation). Rajamangala University of Technology Rattanakosin. Nakhon Pathom.
- Koetklinhom, S., & Noppaket, N. (2020). Guidelines for public participation in solid waste management in Nakhon Si Thammarat Municipality. *Environmental Management Journal*, 16(2), 60–73.
- Ministry of Interior. (2022). *Community solid waste management action plan: Clean Province Plan for the year 2023*. Retrieved December 26, 2023, from <https://surin.treasury.go.th>
- Muenmat, A. (2022). *The world overwhelmed by "waste": A big problem and hard to heal?*. Retrieved March 22, 2023, from <https://www.salika.co/2022/03/28/world-of-waste-big-problem/>
- Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2022). *August 6, 2022: New waste management plan – Turning waste into reusable resources*. Bangkok: Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning.
- Paojinda, A. (2022). *Minister of Interior presents national “Clean Province” community solid waste management awards for 2020 and 2022, honoring 28 model provinces for outstanding waste management*. Bangkok: Secretariat of the Prime Minister, Government House.
- Phra Khru Baidika Somchai Thanavaro (Thipboonthong). et al. (2021). Household Solid Waste Management Guidelines. *Nakhon Si Thammarat Rajabhat University Journal of Humanities and Social Sciences*, 11(2), 80–96.
- Pollution Control Department. (2020). *A handbook for local administrative organizations on preliminary guidelines for waste management and selection of appropriate technology options*. Bangkok: Pollution Control Department.
- Pollution Control Department. (2022). *The second national waste management action plan (2022–2027)*. Bangkok: Pollution Control Department.

- Public Relations Office of Samut Prakan Province. (2019). *Ongoing waste separation campaign from the source*. Retrieved April 15, 2023, from <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG190609122014296>
- Srimongkol, S., & Phra Kru Phisutthithammaphon. (2022). Public Participation in Solid Waste Management of Na or Subdistrict Municipality, Loei Province. *Journal of Integrated Social Sciences*, 2(5), 17-23.
- Strategy and Information for Provincial Development Group, Samut Prakan Provincial Office. (2023). *Samut Prakan Provincial Development Plan (2023–2027), revised version for fiscal year 2025*. Retrieved January 26, 2024, from <https://www.samutprakan.go.th/>
- Thongmee, N. (2023). Community solid waste management to promote clean province: A case study of Ban Pa Tung Ngam, Pa Sak Subdistrict Municipality, Mueang District, Lamphun Province. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 1(5), 45.

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

การประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการ เพื่อการจัดการพื้นที่ลาน
กางเต็นท์เอื้องเงิน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง จังหวัดเชียงใหม่

ASSESSMENT OF RECREATIONAL CARRYING CAPACITY FOR THE MANAGEMENT OF
EUANG NGERN CAMPING AREA, HUAI NAM DANG NATIONAL PARK, CHIANG MAI
PROVINCE

¹สายทอง สมแก้ว, ²ปิยะพิศ ขอนแก่น, ³รัชนีวรรณ คำตัน และ ⁴ปัญจพร คำโย

¹Saithong Somkaew, ²Piyapit Khonkaen, ³Ratchaneewan Kamton
and ⁴Punchaporn Kamyo

¹สาขาวิชาการจัดการป่าไม้, มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

¹Department of Forest Management, Maejo University Phrae Campus, Thailand

¹Corresponding Author's Email: punchaporn2525@gmail.com

Received: 2025-07-04

¹เบอร์โทร: 097-146-2919

Revised: 2025-07-30

Accepted: 2025-07-30

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาได้แก่ 1. เพื่อประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการในพื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง 2. เพื่อการวางแผนการจัดการในพื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง โดยวิเคราะห์ขีดความสามารถในด้านกายภาพ (PCC) ด้านสิ่งแวดล้อม (FCC) ในพื้นที่ลานกางเต็นท์ ลานจอดรถ และห้องน้ำ-ห้องสุขา ด้านชีวภาพหรือนิเวศวิทยา (ECC) และด้านสังคมจิตวิทยา (SPCC) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจำนวน 396 คน และวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) จากผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการของลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง พบว่าในด้านกายภาพ (PCC) พื้นที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุดประมาณ 2,466 คนต่อวัน หรือ 175,086 คนต่อปี โดยในช่วงปี 2564-2566 มีระดับการใช้งานต่ำกว่าร้อยละ 50 จัดอยู่ในระดับผลกระทบต่ำ ด้านสิ่งแวดล้อม (FCC) พบว่าสิ่งแวดล้อมสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีอัตราการใช้งานไม่เกินร้อยละ 3 จัดอยู่ในระดับผลกระทบต่ำเช่นกัน ด้านชีวภาพหรือนิเวศวิทยา (ECC) พบว่า มีเพียงพันธุ์ไม้โคลงเคลงที่ได้รับผลกระทบปานกลาง ส่วนชนิดอื่นไม่มีผลกระทบ ด้านประสบการณ์นักท่องเที่ยว (VEC) พบว่าทุกคนพึงพอใจและไม่รู้สึกแออัด 2) การวางแผนการจัดการในพื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง ประกอบด้วย 1. การจัดพื้นที่ (zoning)

2. การบริหารจัดการนักท่องเที่ยว 3. การจัดการสิ่งแวดล้อม 4. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 5. การมีส่วนร่วมของชุมชน 6. การประชาสัมพันธ์และสร้างความตระหนักรู้ และ 7. การติดตามและประเมินผล

คำสำคัญ: การประเมินขีดความสามารถในการรองรับ; นันทนาการ; อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง

Abstract

This study aims to: (1) assess the recreational carrying capacity of the Euang Ngern camping area in Huai Nam Dang National Park, and (2) provide a basis for management planning of the Euang Ngern camping area by analyzing carrying capacity in four aspects: Physical Carrying Capacity (PCC), Facility Carrying Capacity (FCC) including the camping area, parking lot, and toilet facilities, Ecological or Environmental Carrying Capacity (ECC), and Social-Psychological Carrying Capacity (SPCC). Data were collected through questionnaires from a sample of 396 tourists and analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation.

The research results found that: (1) Based on the assessment of the recreational carrying capacity of the Euang Ngern Tent Site, Huai Nam Dang National Park, it was found that in terms of Physical Carrying Capacity (PCC), the area can accommodate up to approximately 2,466 tourists per day or 175,086 tourists per year. During the period 2021–2023, the usage level was below 50 percent, which is considered a low-impact level. For Facility Carrying Capacity (FCC), it was found that facilities such as restrooms and parking lots could efficiently accommodate tourists, with a usage rate of no more than 3 percent, also indicating a low impact level. Regarding Ecological or Environmental Carrying Capacity (ECC), only the Khlong-Khleng tree species was moderately affected, while other species showed no noticeable impact. As for the Visitor Experience Capacity (VEC), all tourists reported satisfaction and did not feel overcrowded, suggesting effective and sustainable area management. (2) The management plan for the Euang Ngern Tent Site, Huai Nam Dang National Park, consists of the following components: (1) zoning, (2) tourist management, (3) environmental management, (4) infrastructure development, (5) community participation, (6) public relations and awareness-raising, and (7) monitoring and evaluation.

Keywords: Carrying capacity assessment; Recreation; Huai Nam Dang National Park

บทนำ

อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 81 ของประเทศไทย เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2538 มีพื้นที่ครอบคลุมท้องที่อำเภอแม่แตง อำเภอเชียงดาว อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 782,575 ไร่ หรือ 1,252.12 ตารางกิโลเมตร มีสภาพป่าและธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ ภูเขาสูงชัน สลับซับซ้อน เป็นป่าต้นน้ำลำธารที่สำคัญของภาคเหนือ มีจุดเด่นทางธรรมชาติที่สวยงามที่มีชื่อว่าทะเลหมอกที่งดงามยิ่ง มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่หลากหลาย ทั้งจุดชมวิวกว๊อม พระตำหนักเอื้องเงิน ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน น้ำพุร้อนโป่งเดือด โป่งน้ำร้อนท่าปาย น้ำตกแม่หาด เป็นต้น อีกทั้งเส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวสะดวกสบาย เชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน สภาพอากาศโดยทั่วไปเย็นสบายตลอดปี อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 20 องศาเซลเซียส อากาศหนาวเย็นช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยประมาณ 8 องศาเซลเซียส ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัสอากาศหนาวและชมทะเลหมอกที่สวยงามเป็นจำนวนมาก (Huai Nam Dang National Park, 2023)

ด้วยช่วงเดือนตุลาคมถึงกุมภาพันธ์ของทุกปีมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาประกอบกิจกรรมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดังเป็นจำนวนมาก โดยระหว่างวันที่ 1-14 ตุลาคม 2566 มีนักท่องเที่ยวเข้าพื้นที่รวม 3,049 คน กิจกรรมพักผ่อนในพื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน ภายในอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อทรัพยากรธรรมชาติอย่างเห็นได้ชัด ทั้งในด้านปริมาณขยะ มลพิษจากการบริโภค การใช้น้ำดื่มรวมไปถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่เหมาะสม เช่น ห้องน้ำใกล้ลำน้ำ ร้านอาหารบึงย่างใกล้เต็นท์ และลานจอดรถในพื้นที่เสี่ยงภัย สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ระบบนิเวศในพื้นที่เสื่อมโทรมทั้งด้านโครงสร้างและหน้าที่ แม้ทางอุทยานจะเคยศึกษา “ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่” เมื่อปี 2562 เพื่อนำไปสู่การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสม แต่ในปัจจุบัน พื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงินยังขาดแผนจัดการด้านทรัพยากรและนักท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาด้านการอนุรักษ์และความยั่งยืนของพื้นที่ในระยะยาว

การที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาอาจส่งผลกระทบต่อความคงทนและความเปราะบางของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ทำให้ความสวยงามของพื้นที่นั้น ๆ ลดลง เกิดความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศล้วนส่งผลกระทบต่อประสบการณ์นันทนาการที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากการไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น ๆ (Phoolsombat, 2020) ประกอบกับลานกางเต็นท์เอื้องเงิน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง จังหวัดเชียงใหม่ ยังไม่มีการพัฒนาทางโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาใช้บริการ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษาการประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการ เพื่อการจัดการพื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำผลการวิจัยไปต่อยอดในการวางแผนการจัดการ พื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง จังหวัดเชียงใหม่ ให้สอดคล้องกับความต้องการการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือน และเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติเอื้ออำนวยประโยชน์ได้สูงสุดและอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการในพื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง
2. เพื่อการวางแผนการจัดการในพื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของงานวิจัย

ด้านพื้นที่

ในการศึกษครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาแนวคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับด้านพื้นที่ โดยศึกษาจากเอกสาร โครงการวิจัย และบทความวิชาการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเอกสารรายงานโครงการศึกษา ขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการในอุทยานแห่งชาติ ห้วยน้ำดัง ของสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 (เชียงใหม่) ในปีพ.ศ. 2567 มีผู้เข้าชมประมาณ 120,000 คน

ด้านเนื้อหา

ข้อมูลเหล่านี้ถูกนำมาใช้ประกอบการประเมินว่าพื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงินมีความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด โดยไม่ก่อให้เกิดความแออัดหรือปัญหาด้านความปลอดภัย เช่น ความเพียงพอของลานกางเต็นท์ ทางสัญจร ลานจอดรถ และระบบสาธารณูปโภค ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญ ต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มีการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งมีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ประโยชน์พื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง ตำบลก๊อตช้าง อำเภอมแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง 2) เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริการนักท่องเที่ยว 3) นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการในพื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน การเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 4 กลุ่มนี้จะดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการใช้แบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน สมบูรณ์ และสามารถนำไปใช้วิเคราะห์ขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์พื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษครั้งนี้ใช้แนวคิดการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ 4 ด้าน ดังนี้

1. ขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ (physical carrying capacity: PCC) ทำการพิจารณาตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ เพื่อหาจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่พื้นที่สามารถรองรับการใช้ประโยชน์ Wongphakdee (2009) เป็นการประเมินความจุของพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกของลานกางเต็นท์เอื้องเงิน ว่าสามารถรองรับการใช้ประโยชน์จากนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใดในช่วงเวลาที่กำหนด 2. ขีดความสามารถในการรองรับด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับในการศึกษาวิจัยนี้ใช้ตัวชี้วัด

อยู่ 3 ปัจจัย ได้แก่พื้นที่ลานกางเต็นท์ ลานจอดรถและห้องน้ำ - ห้องสุขา - ห้องอาบน้ำ โดยมีหน่วยวัดเป็นจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่อเวลาเดียวกัน (Aempan, 2003a)

3. ชีตความสามารถในการรองรับด้านชีวภาพหรือนิเวศวิทยา เป็นการประเมินถึงระดับกิจกรรมนันทนาการและการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ที่แหล่งนันทนาการสามารถรองรับได้โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรชีวภาพและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเชิงพื้นที่ เป็นการศึกษาศักยภาพในการรองรับโดยไม่เกิดอันตรายหรือผลเสียถาวรต่อระบบนิเวศนั้น ๆ Emphandhu (2003) การศึกษาวิจัยนี้จึงใช้ตัวชี้วัด ได้แก่ ดำเนินการหาค่าดัชนีความสำคัญของชนิดไม้

4. ชีตความสามารถในการรองรับด้านสังคมจิตวิทยา เป็นการแสดงถึงการรับรู้หรือความรู้สึกที่มีต่อความหนาแน่นของจำนวนคนต่อพื้นที่บริเวณใดบริเวณหนึ่ง Chitchong (2017) การศึกษาครั้งนี้ใช้ปัจจัยชี้วัดด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อพื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่ ประชากรเป้าหมายและหน่วยในการวิเคราะห์ กำหนดให้ผู้มาเยือนชาวไทยทั้งชายและหญิงที่เดินทางมาเพื่อประกอบกิจกรรมนันทนาการบริเวณพื้นที่ศึกษาทั้งที่พักค้างเฉลี่ย 7 ปี ย้อนหลัง (ปี พ.ศ. 2558 – 2564) จำนวน 17,454 คน เป็นประชากรเป้าหมายและหน่วยในการวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ คือ ปัจเจกบุคคล การกำหนดขนาดตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง ประชากร การศึกษาครั้งนี้ทำการกำหนดขนาดตัวอย่างประชากรโดยใช้สูตร Yamane (1973) และกำหนดให้ค่าระดับความเชื่อมั่นอยู่ที่ร้อยละ 95 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้รวมทั้งสิ้น 396 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยทฤษฎีความน่าจะเป็น (probability sampling) การเก็บข้อมูลภาคสนามตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 - 2564 ช่วงที่ทำการศึกษา คือ ช่วงเดือนตุลาคม - เดือนมีนาคม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลชีตความสามารถในการรองรับได้ด้านกายภาพ (PCC) เป็นการคำนวณหาจำนวนนักท่องเที่ยวที่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่นันทนาการนั้น ๆ คือ พื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง โดยใช้ค่าชีตความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ หน่วยคือ จำนวนคนต่อแหล่งในช่วงเวลาที่กำหนด เช่น คนต่อวัน ในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น (PCC)

2. ชีตความสามารถในการรองรับด้านสิ่งอำนวยความสะดวก คำนวณได้จากรอบการใช้ประโยชน์กับจำนวนหรือขนาดพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ โดยจำแนกผลกระทบไว้ 3 ระดับ คือ ระดับน้อยมีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้พื้นที่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ระดับปานกลางมีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้พื้นที่ระหว่างร้อยละ 50-80 และระดับมากมีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้พื้นที่มากกว่าร้อยละ 80 Kongkaew, Butrat, Pongsuwan, and Boupech (2013) โดยใช้ค่า FCC ได้แก่ 1) ลานกางเต็นท์ Wongpakdee (2009) 2) ห้องน้ำ - ห้องสุขา - ห้องอาบน้ำ และ 3) พื้นที่ลานจอดรถ

3. ชีตความสามารถในการรองรับได้ด้านชีวภาพหรือนิเวศวิทยา (ECC) ในการศึกษาวิจัยนี้ประกอบด้วย ด้านชีวภาพ-พืชพรรณ ดำเนินการศึกษาหรือสำรวจพืชพรรณในแหล่งหรือสถานที่ท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดังที่ได้รับผลกระทบหรือถูกรบกวนจากกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยดำเนินการหาค่าดัชนีความสำคัญของชนิดไม้ โดยคำนวณหาค่าผลรวมของความถี่สัมพัทธ์ของชนิดไม้และค่าผลรวม

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ของความหนาแน่นสัมพัทธ์ของชนิดไม้ ได้แก่ 1) ความหนาแน่นสัมพัทธ์ของชนิดไม้ (relative density: RD) 2) ความถี่สัมพัทธ์ของชนิดไม้ (relative frequency: RF) 3) ค่าดัชนีความสำคัญของชนิดไม้ (importance value index: IVI)

4. ชีตความสามารถในการรองรับด้านสังคมจิตวิทยา (SPCC) ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (questionnaire) จากนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างจำนวน 396 คน โดยการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพส่วนบุคคล เป็นตัวแปรที่มีมาตราวัดประเภท nominal scale และ ordinal scale ใช้การวิเคราะห์ผลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการในพื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง

ด้านกายภาพ

จากการศึกษาพื้นที่ ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน ในเขตอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง พบว่าพื้นที่รวมทั้งหมดของลานกางเต็นท์มีขนาด 8,243 ตารางเมตร โดยในการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ทางกายภาพ (physical carrying capacity: FCC) ได้ใช้เกณฑ์มาตรฐานการใช้พื้นที่ในการกางเต็นท์เท่ากับ 10 ตารางเมตรต่อเต็นท์ และกำหนดว่า เต็นท์หนึ่งหลังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 3 คน

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความสามารถในการรองรับทางกายภาพ (PCC) ของพื้นที่กางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง

ปี	FCC (PAOT)	ระดับการใช้ประโยชน์ (คน,PAOT)	ร้อยละความสามารถในการรองรับทางกายภาพ (PCC %)		
			< 50 ผลกระทบต่ำ	50-80 ผลกระทบปานกลาง	81-100 ผลกระทบสูง
2564		6991	3.99		
2565		9578	5.47		
2566		11274	6.44		
PCC ภาพรวม	175,086		<87,543	102,339-140,069	>140,069

จากตารางที่ 1 พบว่า พื้นที่ลานกางเต็นท์ทั้งหมดจำนวน 8,243 ตารางเมตร ใช้เกณฑ์มาตรฐานการกางเต็นท์ขนาด 10 ตารางเมตรต่อเต็นท์ ซึ่งรองรับนักท่องเที่ยวได้ 3 คนต่อเต็นท์ พบว่าพื้นที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุดประมาณ 2,466 คนต่อวัน หรือเท่ากับ 175,086 คนต่อปี (ในช่วงเวลาที่เปิดให้บริการตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเมษายน รวม 7 เดือน หรือประมาณ 71 วันหยุดต่อปี) ในปี พ.ศ. 2564 มีนักท่องเที่ยวเข้าใช้บริการจำนวน 6,991 คน คิดเป็นร้อยละ 3.99 ของ PCC ปี พ.ศ. 2565 มีจำนวน 9,578 คน หรือร้อยละ 5.47 และในปี พ.ศ. 2566 มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 11,274 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.44

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ของ PCC รวม ทั้งสามปีมีระดับการใช้ประโยชน์พื้นที่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของ PCC ซึ่งจัดอยู่ในระดับที่ "ผลกระทบด้านกายภาพต่ำ"

ด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความสามารถในการรองรับสิ่งอำนวยความสะดวก (FCC) ของพื้นที่ทางเดินที่เอื้อเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง

ปี	FCC (PAOT)	ระดับการใช้ประโยชน์ (คน,PAOT)	ร้อยละความสามารถในการรองรับทางกายภาพ (PCC %)			
			< 50 ผลกระทบต่ำ	50-80 ผลกระทบปานกลาง	81-100 ผลกระทบสูง	> 100 ผลกระทบรุนแรง
2564		6991	1.52			
2565		9578	2.08			
2566		11274	2.45			
FCC ภาพรวม	459,441		<229,720	229,720-367,553	367,553-459,441	>459,441

ผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก (Facilities Carrying Capacity: FCC) ของลานทางเดินที่เอื้อเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง ในช่วงปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2566 พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในปี พ.ศ. 2564 มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการเท่ากับ 6,991 คน คิดเป็นร้อยละ 1.52 ของค่า FCC รวม ปี พ.ศ. 2565 มีจำนวน 9,578 คน คิดเป็นร้อยละ 2.08 และในปี พ.ศ. 2566 มีจำนวน 11,274 คน คิดเป็นร้อยละ 2.45 เมื่อเทียบกับขีดความสามารถรวมทั้งปีที่สามารถรองรับได้สูงสุด 459,441 คนต่อปี จากเกณฑ์การประเมินระดับผลกระทบ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับผลกระทบน้อย (น้อยกว่าร้อยละ 50 ของ FCC), ระดับผลกระทบปานกลาง (ระหว่างร้อยละ 50-80), ระดับผลกระทบมาก (ระหว่างร้อยละ 81-100) และระดับผลกระทบรุนแรง (มากกว่าร้อยละ 100) จะเห็นได้ว่าในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ระดับการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยวอยู่ในช่วงร้อยละต่ำกว่า 3 ของขีดความสามารถทั้งหมด ซึ่งจัดอยู่ในระดับ "ผลกระทบน้อย"

ด้านชีวภาพหรือนิเวศวิทยา (ECC)

จากการวางแผนสำรวจพบชนิดพันธุ์พืชบริเวณลานทางเดินที่ 12 ชนิด และบริเวณป่าธรรมชาติ 20 ชนิด ซึ่งเมื่อคำนวณค่าความสำคัญของไม้หนุ่ม พบว่า ชนิดพันธุ์ที่เป็นเป้าหมายของการอนุรักษ์เพื่อการติดตามผลกระทบของลานทางเดินที่ คือ มณฑาป่า โคลงเคลง และปลายสาน ซึ่งมีเพียงโคลงเคลงที่ได้รับผลกระทบปานกลาง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลกระทบของความแตกต่างในร้อยละสำคัญของพันธุ์ไม้อายุน้อยที่เป็นเป้าหมายเพื่อการอนุรักษ์เมื่อเปรียบเทียบแปลงที่ขอบพื้นที่ตั้งแคมป์และแปลงธรรมชาติที่สำนักงานอุทยาน

ระดับการกระทบและความสามารถในการรับน้ำหนัก	ค่ามาตรฐาน	ความแตกต่างที่สำคัญ		
		มณฑาป่า	โคลงเคลง	ปลายสาน

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ต่ำกว่าระดับความจุ	<25 %	11.75 %		19.25 P%
ถึงและใกล้ถึงระดับความจุ	25-50 %		25.54 %	
เกินระดับความจุ	>50 %			

จากการเปรียบเทียบค่าร้อยละความสำคัญกับพื้นที่ในแปลงธรรมชาติส่วนชนิดพันธุ์ของกล้าไม้ที่เป็นเป่าอนุรักษ คือ โคลงเคลงและซีอัน ซึ่งถือว่าได้รับผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยวบริเวณลานกางเต็นท์ในระดับสูง (Exceeding CC) เมื่อเทียบกับค่าร้อยละความสำคัญของชนิดดังกล่าวในแปลงธรรมชาติ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลกระทบของความแตกต่างในเปอร์เซ็นต์สำคัญของพันธุ์ต้นกล้าที่เป็นเป้าหมายเพื่อการอนุรักษ์เมื่อเปรียบเทียบแปลงที่ขอบพื้นที่ตั้งแคมป์และแปลงธรรมชาติที่สำนักงานอุทยาน

ระดับการกระแทกและความสามารถในการรับน้ำหนัก	ค่ามาตรฐาน	ความแตกต่างที่สำคัญ	
		โคลงเคลง	ซีอัน
ต่ำกว่าระดับความจุ	<25 %		
ถึงและใกล้ถึงระดับความจุ	25-50 %		
เกินระดับความจุ	>50 %	57.52 %	55.26 %

นอกจากนี้ยังพบว่าความหลากหลายของพันธุ์พืชที่ลานกางเต็นท์มีค่าอยู่ในระดับที่ได้รับผลกระทบปานกลางจากการถูกรบกวนโดยกิจกรรมท่องเที่ยว แต่ยังคงไม่แตกต่างมากนักจากแปลงธรรมชาติ (มีความแตกต่างร้อยละ 25 จากแปลงธรรมชาติ) จึงอาจถือได้ว่าความหลากหลายทางชนิดพันธุ์ได้รับผลกระทบน้อย

เมื่อประเมินจากการสังเกตในพื้นที่ลานกางเต็นท์ในอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง พบว่า บริเวณรอบลานกางเต็นท์มีการพังทลายและสูญเสียหน้าดินค่อนข้างมากเนื่องจากความลาดชัน และพบพืชล้มลุก เช่น สาบหมา (*Ageratina adenophora*) และ โคลงเคลง (*Melastoma malabathricum*) กระจายอยู่อย่างหนาแน่นในพื้นที่ดังกล่าว ส่วนมณฑาป่า (*Mognolia garrettii*) พบว่า มีการปลุกกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ลานกางเต็นท์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสภาพความเสื่อมโทรมของคุณภาพดิน และการสูญเสียความชื้นที่ขยายวงออกไปกว้างกว่าพื้นที่ลานกางเต็นท์ ทำให้รอบพื้นที่มีสภาพเป็นพื้นที่เสื่อมโทรม และหากไม่มีการป้องกันการสูญเสียหน้าดิน เช่น การปลูกพืชที่ช่วยลดการพังทลายของหน้าดิน เพื่อป้องกันการสูญเสียหน้าดิน ความชื้นและเสื่อมโทรมของพื้นที่ที่อาจขยายวงออกไปครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น

อีกปัญหาที่กระทบต่อความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวและการฟื้นตัวของสภาพป่า คือการทำปศุสัตว์โดยการปล่อยให้วัวควายหากินในพื้นที่อุทยาน เป็นที่มาของการพังทลายหน้าดินและการทำลายกล้าไม้ขนาดเล็กบางกลุ่มไปในป่าที่เป็นไม้เบิกนำ เพราะวัวควายไม่ได้กินหรือบริโภคพืชในวงศ์หญ้าเป็นอาหารหลักเท่านั้น หากแต่มีการบริโภคยอดอ่อนและกล้าไม้ขนาดเล็กในหลายกลุ่มด้วย ซึ่งเห็นได้จากค่าความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งลานกางเต็นท์ต่ำกว่าพื้นที่ดอยหัวช้างที่เป็นป่าธรรมชาติ ซึ่งมีสนสามใบเป็นไม้ยืนต้นเด่นในพื้นที่ โดยพื้นที่ป่าธรรมชาติที่มีความหลากหลายต่ำ เนื่องจากมีลักษณะเป็นป่าดิบเขาระดับ 1 ที่มีการรบกวน (Degraded Primary Forest) จากการพังทลายของหน้าดินตามแนวถนนที่พาดผ่านในพื้นที่

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ผลการศึกษาพบว่า ความหลากหลายของพันธุ์พืชบริเวณลานกางเต็นท์ในอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง มีค่าอยู่ในระดับที่ได้รับผลกระทบปานกลางจากกิจกรรมท่องเที่ยวเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ป่าธรรมชาติ อย่างไรก็ตามความแตกต่างดังกล่าวยังถือว่าอยู่ในระดับที่ไม่รุนแรงมากนัก แสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมยังคงสามารถรองรับความหลากหลายทางชีวภาพได้ในระดับหนึ่ง และจากการสังเกตพื้นที่โดยรอบลานกางเต็นท์พบว่า มีการสูญเสียหน้าดินและการพังทลายอย่างชัดเจนเนื่องจากลักษณะพื้นที่ที่มีความลาดชัน และขาดการจัดการที่เหมาะสม ส่งผลให้พืชล้มลุกเข้าครอบครองพื้นที่อย่างหนาแน่น ขณะเดียวกัน ซึ่งแม้เป็นการฟื้นฟูพื้นที่ในบางระดับ แต่ก็สะท้อนถึงการเสื่อมโทรมของดินและการสูญเสียความชื้นที่แผ่ขยายเกินกว่าขอบเขตของลานกางเต็นท์ ทำให้พื้นที่โดยรอบเริ่มกลายเป็นพื้นที่เสื่อมโทรมเช่นเดียวกัน

เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ดอยหัวช้าง ซึ่งแม้เป็นป่าธรรมชาติ แต่ก็มีค่าความหลากหลายทางชีวภาพที่สูงกว่า แสดงให้เห็นว่าการรบกวนโดยกิจกรรมมนุษย์มีผลอย่างชัดเจนต่อความสามารถในการคงไว้ซึ่งความหลากหลายของระบบนิเวศ แม้พื้นที่ดอยหัวช้างจะจัดอยู่ในประเภทป่าดิบเขาระดับ 1 ที่เคยมีการถูกรบกวน (Degraded Primary Forest) โดยเฉพาะจากการพังทลายหน้าดินบริเวณแนวถนน แต่ยังคงมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเจริญเติบโตของไม้ยืนต้น เช่น สนสามใบ (*Pinus kesiya*) ซึ่งเป็นชนิดไม้เด่นในพื้นที่ ดังนั้นเพื่อรักษาความหลากหลายทางชีวภาพและลดการเสื่อมโทรมของพื้นที่ ควรมีมาตรการฟื้นฟูสภาพพื้นที่เสื่อมโทรม เช่น การปลูกพืชคลุมดินหรือไม้พื้นล่างที่ช่วยลดการพังทลายของหน้าดิน รวมทั้งการจำกัดกิจกรรมของมนุษย์และการใช้ประโยชน์จากพื้นที่อย่างยั่งยืน

ด้านสังคมจิตวิทยา

พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 52.02 ส่วนใหญ่อายุ 31 – 40 ปี ร้อยละ 31.82 โสด ร้อยละ 57.58 ส่วนใหญ่จบปริญญาตรี ร้อยละ 53.79 ส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงานเอกชน ร้อยละ 23.74 ส่วนใหญ่มีรายได้ 10,001 – 20,000 บาท ร้อยละ 32.83

เคยมีประสบการณ์พักค้างแรม (กางเต็นท์) ณ ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง มาก่อน ร้อยละ 64.39 ส่วนใหญ่พัก 1 คืน ร้อยละ 84.34 ส่วนใหญ่เดินทางมาเป็นกลุ่มครอบครัว ร้อยละ 50.25 ส่วนใหญ่เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 73.23 ส่วนใหญ่เดินทางมา 2 – 5 คน ร้อยละ 62.88 ส่วนใหญ่เข้าเต็นท์อุทยาน ร้อยละ 61.36 ส่วนใหญ่พักผ่อน/ไปท่องเที่ยว ร้อยละ 46.21 ส่วนใหญ่ดูสื่อจาก Facebook ร้อยละ 54.29 รูปแบบการจัดการเรื่องอาหารการกินจัดเตรียมมาเองบางส่วน ร้อยละ 62.12

ประสบการณ์หรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาพักแรม ณ ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อยู่ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 7.65) เมื่อเรียงเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับ คือ ต้องการหา/สัมผัสประสบการณ์ใหม่ ๆ เพราะยังไม่เคยไป (ค่าเฉลี่ย = 7.78) รองลงมาได้แก่ ต้องการสัมผัสอากาศเย็นสบาย/สดชื่น (ค่าเฉลี่ย = 7.74) ต้องการไปพักผ่อน/ท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย = 7.72) ความงดงามของธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย = 7.71) ตามลำดับ

ความพึงพอใจ/รู้สึกดีระดับใด จากการมาพักค้างแรม (กางเต็นท์) และสิ่งอำนวยความสะดวก ณ ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง อยู่ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 7.60) เมื่อเรียงเป็นรายด้าน 3 ลำดับพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การได้สัมผัสความสมบูรณ์ของพื้นที่ป่า (ค่าเฉลี่ย = 8.22)

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

รองลงมาได้แก่ การได้สัมผัสอากาศเย็นสบาย สดชื่น (ค่าเฉลี่ย = 8.10) การได้มาพักผ่อนในบรรยากาศธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย = 8.08) ทักษะภาพทิวทัศน์ ทะเลหมอก (ค่าเฉลี่ย = 8.03) ตามลำดับ

ระดับความพึงพอใจจากการเข้ามาพักค้างแรม (กางเต็นท์) ณ ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน (อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง) พบว่า ต้องการกลับมาพักค้างแรม (กางเต็นท์) ร้อยละ 99.24 แนะนำญาติ/เพื่อน มาพักค้างแรม (กางเต็นท์) ร้อยละ 99.24 โดยเห็นว่าความแออัดของจำนวนนักท่องเที่ยวที่ทำานมีประสบการณ์ในการมาพักค้างแรม (กางเต็นท์) แออัดน้อย ร้อยละ 35.10 ต้องการให้มีการจำกัดจำนวนผู้มาพักแรม (กางเต็นท์) ต่อ 1 ลานย่อย ร้อยละ 88.13 จำนวนผู้มาพักแรมต้องการให้มี ต่อ 1 ลานย่อย ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ยอมรับจำนวนผู้มาพักได้ จำนวน 25 คน ร้อยละ 30.56

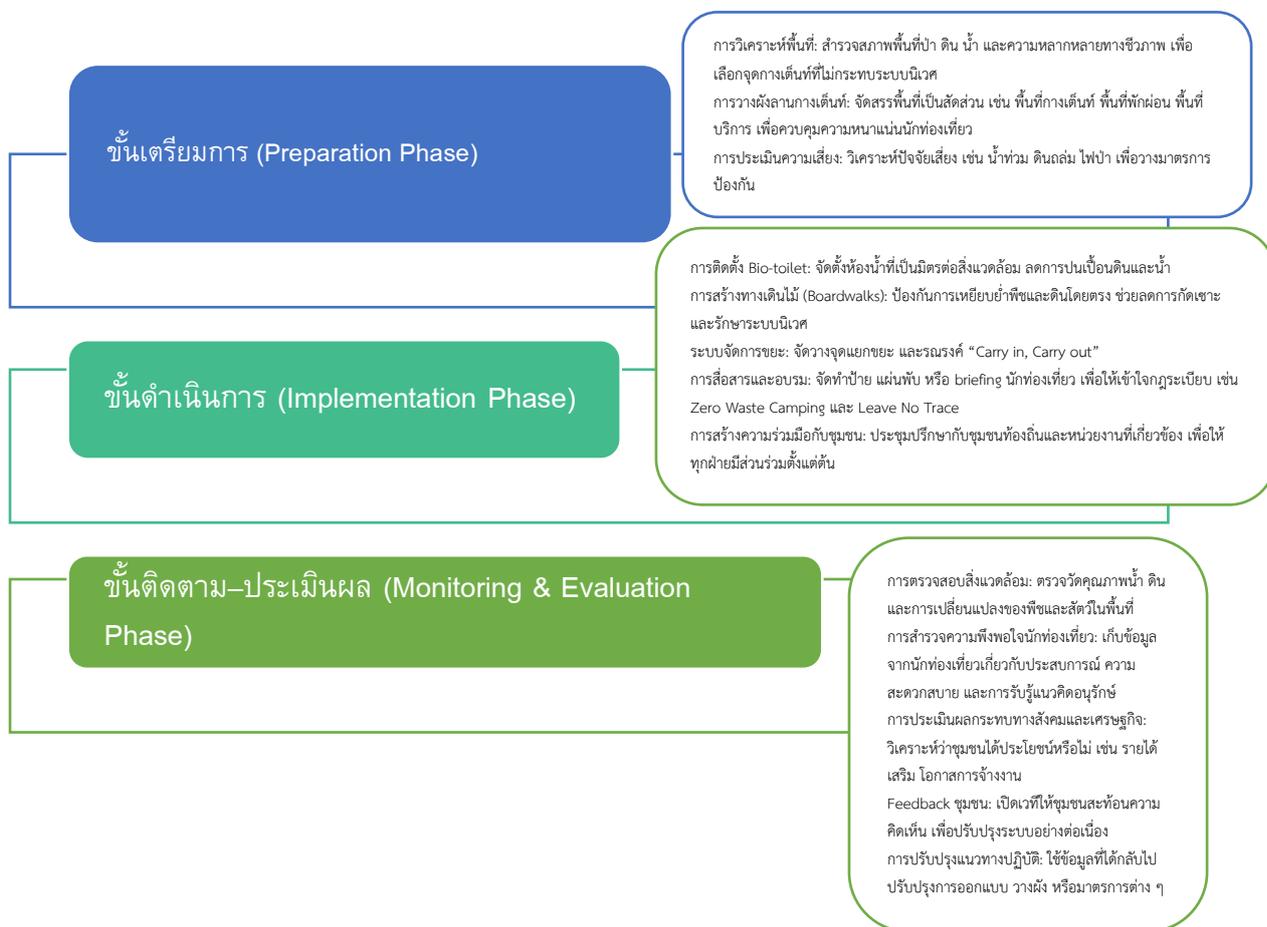
ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับแนวทางการจำกัดนักท่องเที่ยวและเต็นท์ ของผู้ที่มาพักค้างแรม (กางเต็นท์) ร้อยละ 97.22 เต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียม ในการเข้าพื้นที่อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดังเพื่อเข้าไปพักค้างแรม (กางเต็นท์) ร้อยละ 98.23 เพราะช่วยบำรุงสถานที่ ร้อยละ 42.18 โดยเห็นว่าอัตราค่าธรรมเนียมที่จ่ายไปเหมาะสมร้อยละ 93.69 ส่วนใหญ่คาดหวังการใช้เทคโนโลยีในการจัดการ ร้อยละ 28.28

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การวางแผนการจัดการในพื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง

การวางแผนการจัดการในพื้นที่ ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง สามารถออกแบบได้โดยคำนึงถึงการรักษาสสมดุลระหว่าง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กับ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึง ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว ประกอบด้วย 1. การจัดพื้นที่ (zoning) 2. การบริหารจัดการนักท่องเที่ยว 3. การจัดการสิ่งแวดล้อม 4. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 5. การมีส่วนร่วมของชุมชน 6. การประชาสัมพันธ์และสร้างความตระหนักรู้ และ 7. การติดตามและประเมินผล นอกจากนี้ จากผลการสำรวจพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาพักค้างแรม ณ ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังไม่เคยมาใช้บริการมาก่อน ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพของพื้นที่ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่อย่างต่อเนื่อง ลักษณะการเดินทางของนักท่องเที่ยวมักมาเป็นกลุ่มครอบครัวหรือกลุ่มเพื่อนโดยใช้รถยนต์ส่วนตัว ซึ่งบ่งชี้ถึงความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ และความเหมาะสมของสถานที่สำหรับการพักผ่อนร่วมกันในหมู่คนใกล้ชิดจัดการวางแผนจัดการพื้นที่จึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาและดูแลโครงสร้างพื้นฐานให้เพียงพอต่อปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว เช่น การจัดให้มีลานจอดรถที่เพียงพอ การจัดระเบียบพื้นที่กางเต็นท์ให้เป็นสัดส่วน และการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ จุดทิ้งขยะ และศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อให้รองรับการใช้งานได้อย่างเหมาะสมและสะอาดปลอดภัย

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยเรื่อง การประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการ เพื่อการจัดการพื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้ออิงเงิน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสังเคราะห์เป็นโมเดลดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ภาพแสดงกระบวนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการ และขั้นติดตาม-ประเมินผล ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ (Preparation Phase) เป็นระยะเริ่มต้นที่มุ่งสำรวจและวิเคราะห์สภาพพื้นที่ ดิน น้ำ และสิ่งแวดล้อม เพื่อวางแผนจัดการอย่างเหมาะสม เช่น การกำหนดเขตพื้นที่ใช้ประโยชน์ การประเมินความเสี่ยงและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการวางแผนทางลดผลกระทบล่วงหน้า รวมถึงออกแบบโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ห้องน้ำชีวภาพ (Bio-toilet) ทางเดินไม้ (Boardwalk) และการจัดการขยะอย่างถูกสุขลักษณะ พร้อมกำหนดมาตรการความปลอดภัยและแผนป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

2. ขั้นดำเนินการ (Implementation Phase) เป็นช่วงของการนำแผนไปสู่การปฏิบัติจริง โดยเน้นการดำเนินงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การติดตั้ง Bio-toilet และทางเดินไม้ การจัดการระบบขยะและ

ของเสียตามหลัก “Carry in–Carry out” และ “Zero Waste Camping” รวมถึงการรณรงค์และให้ความรู้ ผู้ใช้พื้นที่เกี่ยวกับแนวทางรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น แนวคิด Leave No Trace นอกจากนี้ยังมีการประสานงาน กับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันดูแลและควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามมาตรฐาน

3. ขั้นติดตาม–ประเมินผล (Monitoring & Evaluation Phase) เป็นขั้นตอนสำคัญในการตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และความพึงพอใจของผู้ใช้พื้นที่ เช่น การวัดคุณภาพน้ำ การติดตามปริมาณขยะ การสำรวจความเสียหายของทรัพยากรธรรมชาติ และการรับฟัง ความคิดเห็นจากผู้ให้บริการ (Feedback) ข้อมูลที่ได้จะนำมาปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการให้เหมาะสม ยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาความยั่งยืนและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้าน นันทนาการของลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง เป็นการประเมินแบบบูรณาการทั้งในด้าน กายภาพ สิ่งอำนวยความสะดวก ชีวภาพ/นิเวศวิทยา และสังคมจิตวิทยา ด้านกายภาพ (PCC) จากพื้นที่รวม ของลานกางเต็นท์ 8,243 ตารางเมตร และใช้เกณฑ์การกางเต็นท์มาตรฐาน 10 ตารางเมตรต่อเต็นท์ สำหรับ 3 คนต่อเต็นท์ พบว่าสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุดประมาณ 2,466 คนต่อวัน หรือ 175,086 คนต่อปี (ในช่วงเปิดให้บริการ 7 เดือน หรือประมาณ 71 วันหยุดต่อปี) อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลปี พ.ศ. 2564–2566 พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวอยู่ที่ร้อยละ 3.99–6.44 ของขีดความสามารถทั้งหมด ซึ่งจัดอยู่ในระดับ "ผลกระทบ ด้านกายภาพต่ำ" ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (FCC) การประเมินขีดความสามารถด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ ห้องอาบน้ำ ลานจอดรถ และระบบบริการพื้นฐานอื่น ๆ พบว่ารองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจำนวนนักท่องเที่ยวตลอด 3 ปีอยู่ในช่วงร้อยละ 1.52–2.45 ของขีดความสามารถทั้งหมด (สูงสุด 459,441 คนต่อปี) ซึ่งยังอยู่ใน "ระดับผลกระทบน้อย" ตามเกณฑ์การประเมินของกรมอุทยานแห่งชาติ ฯ (2551) ด้านชีวภาพหรือนิเวศวิทยา (ECC) พบว่าพืชชนิดเป้าหมาย เช่น โคลงเคลง (*Melastoma malabathricum*) และซีอัน ได้รับผลกระทบในระดับสูงจากกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะ การพังทลายของหน้าดินในพื้นที่ลาดชันรอบลานกางเต็นท์ และการแพร่กระจายของพืชล้มลุก เช่น สาบหมา (*Ageratina adenophora*) ที่บ่งชี้ถึงความเสื่อมโทรมของดินและการสูญเสียความชื้น นอกจากนี้ การปล่อย สัตว์เลี้ยง เช่น วัวควาย เข้าหากินในพื้นที่ ยังทำให้กล้าไม้และพืชในป่าชั้นล่างถูกทำลาย ซึ่งส่งผลให้ค่าความ หลากหลายทางชีวภาพในลานกางเต็นท์ต่ำกว่าพื้นที่ดอยหัวช้าง ซึ่งแม้เป็นป่าดิบเขาระดับ 1 ที่ถูกรบกวน แต่ ยังคงรักษาความหลากหลายของชนิดไม้เด่น เช่น สนสามใบ (*Pinus kesiya*) ได้ดีกว่า ทั้งนี้สอดคล้องกับ แนวคิดของ Tony (2001) ที่เสนอว่าการบริหารจัดการพื้นที่ควรมุ่งลดผลกระทบต่อทรัพยากร มากกว่าการ จำกัดด้วยจำนวนคนเพียงอย่างเดียว ด้านสังคมจิตวิทยา ผลสำรวจระดับความพึงพอใจพบว่า นักท่องเที่ยว มากกว่าร้อยละ 99 ต้องการกลับมาและยินดีแนะนำผู้อื่นให้มาท่องเที่ยวอีก สะท้อนถึงความพึงพอใจต่อ บรรยากาศและบริการลานกางเต็นท์เอื้องเงิน ทั้งนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวคิดการจำกัด จำนวนผู้ใช้บริการต่อ 1 ลานย่อย เพื่อควบคุมความแออัด โดยจำนวนที่ยอมรับได้เฉลี่ยคือ 25 คนต่อจุด

ซึ่งแสดงถึงความเข้าใจของนักท่องเที่ยวต่อการรักษาความสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ธรรมชาติ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การวางแผนการจัดการในพื้นที่ ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง สามารถออกแบบได้โดยคำนึงถึงการรักษาสมดุลระหว่างการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึง ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว ประกอบด้วย 1. การจัดพื้นที่ (zoning) 2. การบริหารจัดการนักท่องเที่ยว 3. การจัดการสิ่งแวดล้อม 4. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 5. การมีส่วนร่วมของชุมชน 6. การประชาสัมพันธ์และสร้างความตระหนักรู้ และ 7. การติดตามและประเมินผล ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Raksaphon et al. (2019) ที่เสนอว่าการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวควรกำหนดเขตการใช้พื้นที่ (zoning) และเน้นประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว การวางแผนการจัดการพื้นที่ จึงควรคำนึงถึง 7 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การแบ่งเขตพื้นที่ใช้งาน (zoning) 2) การบริหารจัดการนักท่องเที่ยว 3) การจัดการสิ่งแวดล้อม 4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 5) การมีส่วนร่วมของชุมชน 6) การประชาสัมพันธ์สร้างความตระหนักรู้ และ 7) การติดตามประเมินผล ทั้งนี้ควรควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวผ่านระบบจองล่วงหน้า Pike (2008) จัดโครงสร้างพื้นฐานที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ห้องน้ำแบบ Bio-toilet ทางเดินไม้ และนำแนวคิด zero waste camping มาใช้ (Miller & Azzopardi, 2016) ในขณะเดียวกัน ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการพื้นที่และบริการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ และเพิ่มความยั่งยืนให้กับระบบนิเวศโดยรวม Cheung (2009) ทั้งหมดนี้ควรดำเนินการโดยมีแนวทางตามหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งไม่เพียงมุ่งเน้นด้านจำนวนนักท่องเที่ยว แต่ต้องพิจารณาทุกผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อระบบนิเวศ สังคม และประสบการณ์ของผู้มาเยือน Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation (2015) โดยสรุปการประเมินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง สะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่ดังกล่าวยังมีศักยภาพเพียงพอในการรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวในระดับที่ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญ แต่การบริหารจัดการควรเน้นความยืดหยุ่น มีระบบติดตามผลกระทบอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาพื้นที่ภายใต้แนวคิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม

สรุป

การประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการของลานกางเต็นท์เอื้องเงิน ในอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง แสดงให้เห็นว่าพื้นที่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวทั้งในด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก จากการใช้เกณฑ์ 10 ตารางเมตรต่อเต็นท์ ซึ่งรองรับได้ 3 คนต่อเต็นท์ พบว่าพื้นที่สามารถรองรับได้ถึง 2,466 คนต่อวัน หรือประมาณ 175,086 คนต่อปี อย่างไรก็ตาม จำนวนผู้มาใช้บริการจริงในช่วงปี พ.ศ. 2564–2566 ยังอยู่ในระดับต่ำกว่าร้อยละ 10 ของขีดความสามารถ จึงถือว่าอยู่ในระดับผลกระทบน้อย เช่นเดียวกับการประเมินด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งประกอบด้วยห้องน้ำ ลานจอดรถ และอื่น ๆ ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีอัตราการใช้ประโยชน์ต่ำกว่าร้อยละ 3

ของความสามารถรองรับทั้งหมด ทั้งนี้ผลการสำรวจจากแบบสอบถามพบว่าส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มวัยทำงาน เดินทางเป็นครอบครัว โดยรถยนต์ส่วนตัว และมีประสบการณ์พักค้างแรมมาก่อน การตัดสินใจมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาจากความต้องการสัมผัสประสบการณ์ใหม่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของพื้นที่ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต หากมีการบริหารจัดการที่เหมาะสมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. จากผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่ศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการในพื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง พบว่า ปริมาณนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการในช่วงฤดูท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2567 มีจำนวนมากถึงประมาณ 120,000 คน ซึ่งอาจเกินขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพของพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพของประสบการณ์ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ควรพิจารณานำข้อมูลไปใช้ประกอบการจัดทำแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบ เช่น การกำหนดโควตาจำนวนนักท่องเที่ยวต่อวัน การพัฒนาและกระจายพื้นที่กิจกรรมรองรับในบริเวณใกล้เคียง หรือการใช้ระบบจองออนไลน์ เพื่อลดความแออัด รวมถึงการสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2. จากผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่ศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการในพื้นที่ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจกับสภาพธรรมชาติ ความสะอาดสบาย และการให้บริการของเจ้าหน้าที่ แต่ยังมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ การจัดการขยะ และการให้ข้อมูลข่าวสาร ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง และสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 (เชียงใหม่) ควรนำข้อมูลไปใช้เพื่อพัฒนาปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดการสิ่งแวดล้อม และเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารข้อมูลกับนักท่องเที่ยว ทั้งในรูปแบบออนไลน์และป้ายแนะนำภายในพื้นที่ พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น หรือผู้ประกอบการที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายการวิจัยไปยังพื้นที่อื่นๆ ในอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง หรืออุทยานแห่งชาติอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบและศึกษาขีดความสามารถในการรองรับของแต่ละพื้นที่ รวมถึงการพัฒนาแนวทางการจัดการที่เหมาะสมสำหรับแต่ละพื้นที่ รวมถึงการศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวในระยะยาว (Long-term Impact) เพื่อประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเพิ่มจำนวนของนักท่องเที่ยวในอนาคต

2. การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการ (Carrying Capacity Assessment) ให้มีความแม่นยำและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยอาจใช้เทคโนโลยี เช่น ระบบ GIS หรือเครื่องมือสำรวจแบบออนไลน์ เพื่อรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวและเจ้าหน้าที่

References

- Aempan, D. (2003a). *Principles of recreation and natural tourist attractions*. Teaching material for course 308511. Bangkok: Department of Conservation, Faculty of Forestry, Kasetsart University.
- Cheung, S. (2009). Community Participation in Ecotourism: A Case Study. *Environmental Management*, 45(6), 1052-1060.
- Chitchong, N. (2017). *Assessment of Carrying Capacity for the Number of Tourists at Khao Sok National Park*. (M.S. Thesis). Kasetsart University. Bangkok.
- Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation. (2009). *Carrying capacity assessment monitoring project in Khao Yai National Park*. Nakhon Ratchasima: National Park Study and Research Center.
- Emphandhu, K. (2003). *Principles and Nature Tourism Management*. Bangkok: Forest conservation, Faculty of Forestry, Kasetsart University.
- Huai Nam Dang National Park. (2023). *Management plan for Huai Nam Dang National Park (2023-2027)*. Mae Hong Son: Huai Nam Dang National Park.
- Kongkaew, C., P., Pongsuwan, N., & Boupech, P. (2013). Carrying Capacity and Tourism Management Measures for shallow Reef at Khai Nok Island, PhangNga Province. *Environment and Natural Resources Journal*, 11 (1), 70-87.
- Miller & Azzopardi. (2016). Chapter 20: Social control, crime and deviance. In M. Briguglio, & M. Brown (Eds.), *Sociology of the Maltese Islands* (pp. 393-407). Hal Luqa: Miller Publishing.
- Pike, S. (2008). *Destination Marketing and Management: Theories and Applications*. Routledge.
- Punsombut, N. (2020). *Impact of tourism on community change: A case study of Khiriwong community, Nakhon Si Thammarat Province*. (Master's thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Raksaphon, A. et al. (2019). Potential and recreational opportunity spectrum of Tham Kaew Nam Thip tourist site, Khanthuli Subdistrict, Tha Chana District, Surat Thani Province. *The 10th Hatyai National and International Conference* (pp.1-12). Songkhla: Hatyai University.
- Tony, F. (2001). *Welfare Theory: an introduction*, Basingstoke: Palgrave, xvi + 222 pp.

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

Wongphakdee, B. (2009). *Recreational Carrying Capacity of Khao Chamao Khao Wong National Park*. (M.S. Thesis). Kasetsart University. Bangkok.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. (2nd ed.). Harper & Row.

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
ในจังหวัดนนทบุรี

ROLE OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN DEVELOPING QUALITY
OF DISABILITIES' LIFE IN NONTHABURI PROVINCE

¹ธณัฐ มั่งคั่ง, ²สทิติย์ นิยมญาติ,

³กมลพร กัลยาณมิตร และ ⁴ทศนีย์ ลักขณาภิชนชัช

¹Thanuat Mangkang, ² Satit Niyomyaht,

³Kamolporn Kalyanamitra and ⁴Tassanee Lakkanapichonchat

¹คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

¹Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: Lerdvanich2015@gmail.com

¹เบอร์โทร: 089-821-7537

Received: 2025-06-29

Revised: 2025-07-28

Accepted: 2025-07-29

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อวิเคราะห์บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี (2) เพื่อประเมินสภาพปัญหาและอุปสรรคของบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี และ (3) เสนอแนวทางในการพัฒนาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6 คน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6 คน ตัวแทนผู้ปกครองหรือผู้พิการ 8 คน รวม 20 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การสรุปความแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ การส่งเสริมดูแลสุขภาพ การให้การศึกษา การจ่ายเบี้ยความพิการ การส่งเสริมอาชีพ และรายได้ และการจัดสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้เอื้อต่อการดำรงชีวิต (2) สภาพปัญหาและอุปสรรคบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี พบปัญหาด้านงบประมาณ ด้านผู้ปฏิบัติงาน ด้านอำนาจหน้าที่ การมีส่วนร่วมของคนพิการ และอาคาร สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ และ (3) แนวทางการพัฒนา พบว่า ควรบูรณาการความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการที่ชัดเจน สร้างทัศนคติ

ที่ดีต่อคนพิการ การปรับปรุงอาคาร สถานที่ และการจัดการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้เอื้อต่อการให้บริการ สร้างและขยายเครือข่ายคนพิการ และส่งเสริมความรู้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

คำสำคัญ: บทบาท; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น; การพัฒนา; คุณภาพชีวิตคนพิการ; จังหวัดนนทบุรี

Abstract

This research aimed to: 1) analyze the role of local administrative organizations in improving the quality of life for persons with disabilities in Nonthaburi Province, 2) assess the problems and obstacles related to this role, and 3) propose strategies for enhancing the role of local administrative organizations in this regard. A qualitative research approach was employed. Key informants included six local government executives, six local government officers, and eight representatives of persons with disabilities or their families—totaling 20 participants—selected through purposive sampling. Data were collected using interviews and analyzed through descriptive analysis.

The findings revealed that:

1) The roles of local administrative organizations in enhancing the quality of life for persons with disabilities included promoting health care, providing education, offering disability allowances, supporting employment and income generation, and improving living environments.

2) Challenges included budget limitations, lack of skilled personnel, unclear authority and responsibilities, limited participation from persons with disabilities, and inadequate buildings and facilities.

3) Suggested strategies included fostering collaboration across relevant sectors, establishing clear policies to promote the quality of life for persons with disabilities, improving public attitudes, upgrading facilities and accessibility, building and expanding disability networks, and enhancing staff capacity and knowledge.

Keywords: Role; Local Administrative Organization; Development; Quality of Disability Life; Nonthaburi Province

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ดีอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง เป็นปัจจัยหลักที่มีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศในทุกๆระดับ ประเทศชาติใดมีมนุษย์ที่พร้อมด้วยศักยภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์กับสังคม และสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ถือว่าประเทศนั้นเป็นประเทศที่พัฒนาและประสบผลสำเร็จ คนพิการจึงนับเป็นประชากรกลุ่มหนึ่งของสังคมที่กำลังเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนา ศักยภาพ ความสามารถของตนมาพัฒนาชุมชน สังคม และดำเนินชีวิตร่วมอยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุข (Singhwi, 2015)

ปัจจุบัน กฎหมายและยุทธศาสตร์ประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาคนพิการ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดไว้ว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน Constitution Drafting Committee, Office of the Secretariat of the House of Representatives (2017) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 มีสาระในการกำหนดมาตรการในการส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตการสร้างกลไกเพื่อการคุ้มครองคนพิการในเชิงนโยบายไว้ในกฎหมาย เพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิและโอกาส การคุ้มครองจากรัฐ โดยให้คนพิการได้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากบริการต่าง ๆ จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลือจากรัฐ Khamkhieo (2020) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ส่วนท้องถิ่นดำเนินการจัดทำบริการและแก้ปัญหาของประชาชนในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 17 ภายใต้บังคับมาตรา 16 ข้อที่ 27 ระบุว่าให้องค์กรบริการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตนเอง ในด้านการสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส Office of the Council of State (2013) จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการนั้นปัจจุบันกฎหมายได้มีลักษณะของการบังคับการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะแก่บุคคลทุกกลุ่มในสังคมหรือในท้องถิ่นได้ตระหนักว่านโยบาย กฎ ระเบียบ มาตรการ โครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ จะต้องไม่มีลักษณะที่เป็นทางเลือก ปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ อีกทั้งกฎหมายได้บังคับให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องออกข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ ข้อกำหนดระเบียบหรือ ประกาศ ตลอดจนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ให้การส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ นอกเหนือ จากอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละประเภทด้วย (Ko Yo Subdistrict Administrative Organization, 2019)

จากสถิติข้อมูลคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ณ วันที่ 31 มีนาคม 2566 มีจำนวนคนพิการทั่วประเทศ 1,916,828 คน โดยกรุงเทพมหานคร มีจำนวน 81,553 คน ในส่วนของจังหวัดนนทบุรีนั้น มีจำนวนคนพิการ 20,491 คน โดยพิการทางการเห็น การได้ยิน หรือสื่อความหมาย และการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย มีจำนวน 13,224 คน จะเห็นได้ว่าจังหวัดนนทบุรี เป็น จังหวัดที่มีประชากรคนพิการอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งสภาพผู้พิการส่วนใหญ่มีฐานะยากจน บ้านเรือน

มีสภาพทรุดโทรมผู้พิการ บางครอบครัวต้องออกไปทำงานนอกบ้านจึงต้องปล่อยให้ผู้พิการอยู่บ้านตามลำพัง ขณะเดียวกันครอบครัวก็ไม่มีความรู้ในการดูแลผู้พิการ ทำให้ผู้พิการใช้ชีวิตด้วยความยากลำบาก ชาตคนดูแล บ้างก็ถูกทอดทิ้ง Chueakhong (2019) ผู้คนพิการที่ขึ้นทะเบียนไว้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งจากการดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้พิการนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการสนับสนุนเบี้ยยังชีพ แก่คนพิการเพียงอย่างเดียว ส่วนบทบาทด้านการส่งเสริมและการพัฒนาอาชีพคนพิการในด้านต่าง ๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีดำเนินการอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม Chueakhong (2019) สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากปัญหาติดขัดด้วยข้อจำกัดด้านกฎระเบียบและผลการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินซึ่งหลายเรื่องถูกท้วงติงจาก สตง. แม้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่จะยังมีการทำงานแบบเชิงรุก เช่นเดิม แต่มี อปท.จำนวนไม่น้อยที่จะทำงานเฉพาะในส่วนที่มีความชัดเจนว่าสามารถดำเนินการได้เท่านั้น The Committee on Social Affairs, Children, Youth, Women, the Elderly, Persons with Disabilities, and the Underprivileged (2019) ดังนั้น ผู้พิการเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับสวัสดิการทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีเทียบเท่ากับคนปกติ ดังนั้นแล้วถือเป็นสิ่งที่ท้าทายให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีภารกิจหลักในการดูแลผู้พิการในพื้นที่ของตนเอง (Daromae, 2023)

แม้จะมีกฎหมายและนโยบายของรัฐที่มุ่งส่งเสริมสิทธิและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่าบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรียังไม่ครอบคลุมทุกมิติของการส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะด้านการพัฒนาอาชีพ การเข้าถึงบริการสาธารณะ และการมีส่วนร่วมทางสังคมของคนพิการอย่างยั่งยืน หลายพื้นที่ยังคงจำกัดบทบาทของตนไว้เพียงการให้เบี้ยยังชีพ ขาดแนวทางเชิงรุกหรือกลไกที่เป็นรูปธรรมในการยกระดับชีวิตของผู้พิการให้มีศักยภาพและพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง ช่องว่างดังกล่าวจึงสะท้อนถึงความจำเป็นที่ต้องศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นนทบุรี ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับสภาพจริงในแต่ละพื้นที่

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี เพื่อมุ่งหวังว่าผลการวิจัยในครั้งนี้ จะใช้เป็นข้อมูลที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อประเมินสภาพปัญหาและอุปสรรคของบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาทบทวนเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีบทบาท แนวคิดความพิการ แนวคิดคุณภาพชีวิตผู้พิการ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้พิการ แนวคิดการปกครองส่วนท้องถิ่น ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดนันทบุรี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 6 คน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 6 คน ตัวแทนผู้ปกครองหรือผู้พิการ จำนวน 8 คน รวม จำนวน 20 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนันทบุรี จำนวน 6 แห่ง ประกอบด้วย เทศบาลนครนันทบุรี เทศบาลนครปากเกร็ด เทศบาลเมืองบางศรีเมือง เทศบาลเมืองบางแม่ฉาง เทศบาลตำบลไทรน้อย และเทศบาลตำบลบางพลับ

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนันทบุรี ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ปัญหาและอุปสรรคของบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนันทบุรี ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนันทบุรี

ขั้นตอนที่ 4 วิธีการเก็บข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ใช้การรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา บทความ หนังสือพิมพ์ วารสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนันทบุรี 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 20 คน ผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาตอย่างเป็นทางการ เตรียมแบบสัมภาษณ์ ตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์และดำเนินการสัมภาษณ์ในสถานที่ที่นัดหมาย ใช้เวลาสัมภาษณ์รายละประมาณ 45 นาที พร้อมจดบันทึกและบันทึกเสียง จากนั้นจึงถอดบทสัมภาษณ์และจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบโดยเข้ารหัสเพื่อรักษาความลับ 3) การสังเกต (Observation) ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) โดยผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมและบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในพื้นที่ศึกษา โดยไม่เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ถูกสังเกต ซึ่งอาจเป็นการสังเกตแบบที่ผู้ถูกสังเกตรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวที่กำลังถูกสังเกต

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการถอดเทปสัมภาษณ์และจัดหมวดหมู่ข้อมูลอย่างเป็นระบบ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยทบทวนข้อมูลซ้ำเพื่อจับประเด็นสำคัญ เชื่อมโยงข้อมูลแต่ละส่วนเข้าด้วยกัน และสรุปผลในรูปแบบพรรณนาพร้อมตรวจสอบความถูกต้องกับผู้ให้ข้อมูลในกรณีที่ข้อมูลไม่ชัดเจน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี แยกเป็นแต่ละด้านดังนี้

1. การส่งเสริมดูแลสุขภาพ พบว่า เป็นการช่วยเหลือให้คนพิการมีคุณภาพที่ดีขึ้น เช่น การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ในการช่วยเหลือคนพิการ เช่น การจัดบริการรถรับ-ส่งคนพิการในกรณีฉุกเฉิน และพบแพทย์ตามนัดด้วยรถพยาบาลฉุกเฉิน 1669 การเยี่ยมบ้านคนพิการ เพื่อเป็นข้อมูลในการให้ความช่วยเหลือคนพิการตามสภาพความพิการของคนพิการ เป็นการใช้งบประมาณจากกองทุนส่งเสริมสุขภาพแห่งชาติที่ได้สนับสนุนงบประมาณแก่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ โดยเป็นการปฏิบัติงานร่วมระหว่างบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และผู้นำชุมชน

2. การให้การศึกษ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีดำเนินการจัดฝึกอบรมอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้คนพิการและครอบครัว รวมทั้งฝึกอบรมการดูแลสุขภาพแก่คนพิการและผู้ดูแล เพื่อส่งเสริมสุขภาพกายและใจ นอกจากนี้ยังจัดกิจกรรมวันคนพิการสากลเพื่อให้ความรู้ด้านสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ บทบาทนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 มาตรา 16 (10) และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3. การจ่ายเบี้ยความพิการ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีได้ดำเนินการจ่ายเบี้ยความพิการตามนโยบายรัฐบาลและระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเบี้ยความพิการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2553 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 โดยมีขั้นตอนการประชาสัมพันธ์ตรวจสอบคุณสมบัติและเอกสารประกอบคำขอ รวมทั้งแจ้งสิทธิและหน้าที่ของผู้รับเบี้ยในกรณีย้ายภูมิลำเนาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ซึ่งเป็นไปตามระเบียบที่กำหนดไว้

4. การส่งเสริมอาชีพและรายได้ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ได้มีการส่งเสริมอาชีพตามความสามารถของคนพิการ เช่น การขายสลากกินแบ่งรัฐบาล นวดแผนโบราณ ขายสินค้าออนไลน์ ขายของชำ ทำดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น เพื่อช่วยเหลือให้คนพิการมีงานทำ และต้องการเงินทุนในการประกอบอาชีพ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีได้ประสานงานศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนนทบุรี สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนนทบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนนทบุรี วิทยากรท้องถิ่น เพื่อจัดฝึกอบรมอาชีพให้กับคนพิการ ส่วนเรื่องเงินทุนในการประกอบอาชีพ พบว่ายังไม่มี การดำเนินการในเรื่องนี้มากนัก

5. การจัดสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้เอื้อต่อการดำรงชีวิต พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี มีการช่วยเหลือในการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย เพื่อช่วยให้คนพิการสามารถประกอบกิจวัตรประจำวันได้เหมือนคนปกติทั่วไปหรือใกล้เคียงกับกิจกรรมที่เคยทำได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ได้ดำเนินการร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนนทบุรีในการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้กับคนพิการที่มีฐานะยากจนที่ผ่านการคัดเลือกจากประชาคมหมู่บ้าน

ได้แก่ ปรับปรุงห้องน้ำให้เป็นไปตามแบบมาตรฐานสำหรับคนพิการ ปรับปรุงที่อยู่อาศัย ทางเดิน ทางลาด ให้เหมาะสมกับสภาพความพิการ

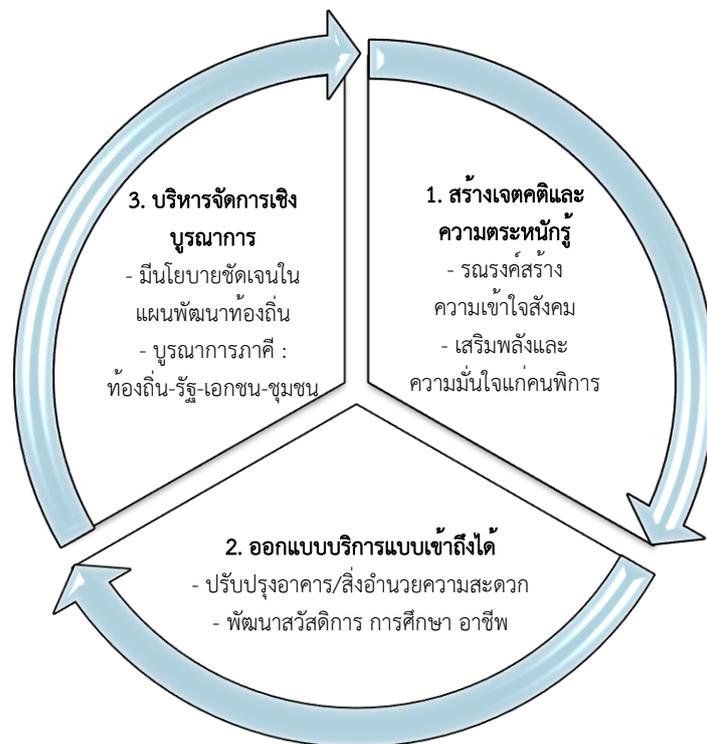
วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคของบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรียังเผชิญปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน ได้แก่ ขอบเขตอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายไม่ครอบคลุม การส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการทั้งหมด บุคลากรไม่เพียงพอต่อภาระงานที่เพิ่มขึ้น งบประมาณจำกัดทำให้การดำเนินงานไม่เต็มประสิทธิภาพ ทศนคติของสังคมที่มองคนพิการในแง่ลบ ส่งผลให้คนพิการขาดความมั่นใจ และมีส่วนร่วมต่ำ และ อาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกไม่พร้อม ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการของรัฐอย่างสะดวกและรวดเร็ว

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี พบว่า 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ควรบูรณาการความร่วมมือกับองค์กรคนพิการ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง องค์กรภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ เพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี 2) ควรมีนโยบายด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการที่ชัดเจน โดยมีการกำหนดนโยบายหรือวิสัยทัศน์ในแผนพัฒนาท้องถิ่น และบรรจุในข้อบัญญัติให้เพียงพอต่อความต้องการของคนพิการ 3) ควรส่งเสริมให้สถาบันทางครอบครัว ชุมชน สังคม มีเจตคติที่ดีต่อคนพิการ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรคนพิการ 4) จัดสิ่งอำนวยความสะดวกของหน่วยงานให้เอื้อต่อความพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงบริการและสวัสดิการของรัฐได้อย่างสะดวก 5) ควรเพิ่มและขยายเครือข่ายคนพิการกลุ่มใหม่ และขยายพื้นที่ใหม่ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และ 6) ควรเสริมทักษะการให้บริการแก่เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีในด้านองค์ความรู้ เรื่องกฎหมาย สิทธิของคนพิการต่าง ๆ เพื่อให้คนพิการได้สิทธิประโยชน์ของคนพิการอย่างเสมอภาค

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องดำเนินการแบบองค์รวม ผ่าน 5 บทบาทหลัก ได้แก่ (1) การส่งเสริมสุขภาพ (2) การให้การศึกษา (3) การจ่ายเบี้ยความพิการ (4) การส่งเสริมอาชีพและรายได้ และ (5) การปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย โดยทั้งหมดต้องอาศัย “ความร่วมมือแบบบูรณาการ” ระหว่างภาครัฐ เอกชน ชุมชน และองค์กรคนพิการ อย่างไรก็ตาม ยังมีอุปสรรคสำคัญ เช่น ข้อจำกัดด้านอำนาจหน้าที่ บุคลากร งบประมาณ ทศนคติทางสังคม และความไม่พร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ขัดขวางการดำเนินงานให้ประสบผล จากการสังเคราะห์ข้อมูลการศึกษา ผู้วิจัยเสนอ “โมเดลการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในระดับท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม” ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้ 1) การสร้างเจตคติและความตระหนักรู้ ส่งเสริมให้สังคมเข้าใจและยอมรับความสามารถของคนพิการ 2) การออกแบบบริการแบบเข้าถึงได้ พัฒนาระบบบริการ สวัสดิการ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตของคนพิการ และ 3) การบริหารจัดการเชิงบูรณาการ กำหนดนโยบาย

ท้องถิ่นที่ชัดเจน มีงบประมาณสนับสนุน และส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน แนวทางทั้งหมดนี้ เมื่อดำเนินการอย่างเป็นระบบ จะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของคนพิการในจังหวัดนันทบุรี ให้สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน บริการของรัฐ และดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี มีบทบาทในสังคมได้อย่างเท่าเทียม ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ที่มา : ผู้วิจัย, 2568

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนันทบุรี สามารถอภิปรายผลแต่ละด้าน ดังนี้

1. การส่งเสริมดูแลสุขภาพ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการช่วยเหลือให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่น การประชาสัมพันธ์ข้อมูลสิทธิประโยชน์ การจัดรถพยาบาลฉุกเฉิน 1669 รับ-ส่งพบแพทย์ การเยี่ยมบ้านเพื่อประเมินสภาพความพิการ และการประสานงานร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยใช้งบประมาณจากกองทุนส่งเสริมสุขภาพแห่งชาติ ทั้งนี้เป็นเพราะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการดูแลประชาชนในพื้นที่โดยตรง และสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างใกล้ชิด จึงมีความเหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพร่วมกับหน่วยงานด้านสาธารณสุข เพื่อให้คนพิการได้รับบริการที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพความพิการอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nadee (2021) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตคนพิการขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำจืด อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการขององค์การ

บริหารส่วนตำบลบางน้ำจืด อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร มีแนวทางโดยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยเหลือในด้านการรักษา ให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพแก่คนพิการและครอบครัว คนพิการ มีการให้กำลังใจ และจัดให้มีการพบปะพูดคุยกัน แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Radabut (2021) ที่ศึกษาเรื่องบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ตำบลทุ่งเทิง อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี โดยผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมด้านสุขภาพมีเพียงการทำ ความสะอาดสถานที่ให้บริการตรวจวินิจฉัย บำบัด รักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการเท่านั้น

2. การให้การศึกษา พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีมีบทบาทในการจัดฝึกอบรม อาชีพเพื่อสร้างรายได้แก่คนพิการและครอบครัว การอบรมการดูแลสุขภาพสำหรับคนพิการและผู้ดูแล รวมถึง ส่งเสริมให้เข้าร่วมกิจกรรมวันคนพิการสากล เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นภารกิจตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ทั้งนี้เป็นเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี ความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ มีข้อมูลความต้องการของคนพิการอย่างแท้จริง และสามารถออกแบบ กิจกรรมหรือจัดบริการให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาในแต่ละชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ Phutthisrimethi, and Lowatcharin (2020) ได้ศึกษาศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคน พิการขององค์กรปกครองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า อปท. แต่ละแห่งได้นำนโยบายส่งเสริม คุณภาพชีวิตคนพิการมาปรับใช้ในการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของ ผู้พิการในแต่ละพื้นที่ มีการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมด้านสุขภาพของผู้พิการ และให้ความรู้แก่ผู้ดูแล คนพิการ

3. การจ่ายเบี้ยความพิการ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีได้ดำเนินการตาม นโยบายของรัฐบาล และตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2553 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2559 โดยมี ขั้นตอนการดำเนินงานตั้งแต่ประชาสัมพันธ์ ตรวจสอบคุณสมบัติ เอกสารประกอบการยื่นคำขอ และชี้แจงสิทธิ หน้าที่ของผู้รับเบี้ยกรณีย้ายภูมิลำเนา ซึ่งถือเป็นการดำเนินงานตามระเบียบอย่างถูกต้องครบถ้วน ทั้งนี้ เป็นเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับประชาชนในชุมชน และมีความเข้าใจความ ต้องการของคนพิการในพื้นที่ อีกทั้งยังมีหน้าที่ตามกฎหมายในการดูแลและส่งเสริมสวัสดิการ จึงทำให้การ บริหารจัดการและตรวจสอบสิทธิเป็นไปอย่างทั่วถึง มีประสิทธิภาพ และโปร่งใส สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phromchaluai (2020) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการสิทธิและสวัสดิการคนพิการตามกฎหมายของเทศบาลเมือง แสนสุข จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า การสร้างโอกาสให้กับคนพิการให้สามารถเข้าถึงสิทธิได้อย่างทั่วถึง เท่า เทียม และเสมอภาคตามสิทธิอันพึงได้รับของคนพิการ ตลอดจนการป้องกัน รักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพ คนพิการ โดยเชื่อมประสานกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี ได้ มีการจัดการในด้านสวัสดิการและสิทธิสำหรับคนพิการในพื้นที่ เพื่อที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ จากสิทธิที่พึงได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและการช่วยเหลือ ที่เหมาะสม อย่างมีสิทธิและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการ พ.ศ. 2550 ได้แก่ สวัสดิการเบี้ยความพิการ

4. การส่งเสริมอาชีพและรายได้ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีได้ส่งเสริมอาชีพตามความสามารถของคนพิการ โดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดฝึกอบรมอาชีพ เช่น ขายสลากกินแบ่งรัฐบาล นวดแผนโบราณ ขายสินค้าออนไลน์ และทำดอกไม้ประดิษฐ์ อย่างไรก็ตาม การสนับสนุนเงินทุนสำหรับประกอบอาชีพยังมีจำกัดและต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ทั้งนี้เป็นเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากรในการจัดสรรทุนสนับสนุน จึงมุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมทักษะและฝึกอบรมเป็นหลัก เพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพและสร้างรายได้แก่คนพิการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chindon (2019) ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตคนพิการในตำบลดอนยาง อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการในตำบลดอนยาง อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร คือ ตำบลดอนยางควรมีการสำรวจความต้องการการฝึกอบรมของคนพิการหรือครอบครัวคนพิการและประสานการดำเนินงานในการฝึกอาชีพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดฝึกอบรมอาชีพที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของคนพิการและครอบครัวคนพิการ

5. การจัดสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้เอื้อต่อการดำรงชีวิต พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีได้ร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนนทบุรี ช่วยปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับสภาพความพิการของคนพิการที่มีฐานะยากจน โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงห้องน้ำ ทางเดิน และทางลาดให้เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตอย่างใกล้เคียงกับคนทั่วไปอย่างมีคุณภาพและสะดวกสบายมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงและคุณภาพชีวิตของคนพิการ โดยช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างสะดวกและปลอดภัยมากขึ้น ตลอดจนส่งเสริมความเป็นอิสระและความเท่าเทียมในสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nadee (2021) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตคนพิการขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำจืด อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ผลการศึกษาพบว่า มีการวางแผนในการปรับปรุง ซ่อมแซม ที่อยู่อาศัย เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความพิการและการใช้ชีวิตประจำวันของคนพิการ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สภาพปัญหาและอุปสรรคของบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี พบว่า อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่ไม่ครอบคลุมการส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างเต็มที่ บุคลากรไม่เพียงพอต่อปริมาณงานที่ต้องรับผิดชอบ งบประมาณที่จำกัดทำให้การดำเนินงานขาดประสิทธิภาพ รวมทั้งทัศนคติของสังคมที่ยังมองคนพิการในแง่ลบ ส่งผลให้คนพิการบางส่วนขาดความมั่นใจในการมีส่วนร่วมทางสังคม รวมถึงความไม่พร้อมของอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในหน่วยงานราชการ ยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้คนพิการเข้าถึงบริการของรัฐได้ยากและไม่สะดวกเท่าที่ควร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phutthisrimethi, and Lowatcharin (2020) ได้ศึกษาศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่ายังพบปัญหาและอุปสรรคในเรื่องงบประมาณที่ไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรเฉพาะด้านรวมถึงบุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการดูแลผู้พิการ รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณ บุคลากรเฉพาะด้านให้เหมาะสมและเพียงพอในแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นดำเนินการตามนโยบายส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางในการพัฒนาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี พบว่า ควรมุ่งเน้นการบูรณาการความร่วมมือกับองค์กรคนพิการ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างเป็นระบบ รวมทั้งควรกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในแผนพัฒนาท้องถิ่นและข้อบัญญัติเพื่อรองรับความต้องการของคนพิการ นอกจากนี้ การส่งเสริมเจตคติที่ดีในครอบครัว ชุมชน และสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรคนพิการ พร้อมทั้งจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมเพื่อให้คนพิการเข้าถึงบริการและสวัสดิการรัฐได้อย่างสะดวกสบาย ควรขยายเครือข่ายคนพิการและพื้นที่ดำเนินงานให้ครอบคลุมมากขึ้น รวมถึงเสริมทักษะและความรู้ด้านกฎหมายและสิทธิของคนพิการแก่เจ้าหน้าที่ เพื่อให้การบริการเกิดความเสมอภาคและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chianram (2020) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสนามชัย อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสนามชัย อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรดำเนินการ ดังนี้ 1) จัดให้มีการฝึกอบรม เพื่อให้ความรู้ในด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอาชีพ และด้านรายได้ 2) จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาสำหรับคนพิการ 3) ปรับปรุงที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อม และจัดสิ่งจำเป็นในชีวิตให้คนพิการ

สรุป

ผลการศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์นครลำปางต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในหลายด้าน ได้แก่ การดูแลสุขภาพผ่านการเยี่ยมบ้านและประสานระบบบริการฉุกเฉิน การให้การศึกษาและจัดฝึกอบรมอาชีพตามความสามารถ การจ่ายเบี้ยความพิการตามนโยบายรัฐ การส่งเสริมรายได้ผ่านการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ตลอดจนการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับคนพิการ บทบาทเหล่านี้ส่วนใหญ่ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด และสะท้อนความพยายามของท้องถิ่นในการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนพิการในพื้นที่ ส่วนสภาพปัญหาและอุปสรรคของบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี พบว่าการดำเนินงานยังเผชิญกับปัญหาเชิงโครงสร้างและอุปสรรคเชิงระบบ เช่น ขอบเขตอำนาจหน้าที่ยังจำกัด ทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของคนพิการได้อย่างครอบคลุม ขาดบุคลากรเฉพาะทางงบประมาณไม่เพียงพอ ทศนคติของสังคมที่ยังมองคนพิการในเชิงสงเคราะห์ และสถานที่ราชการหลายแห่งยังไม่เอื้อต่อการเข้าถึงของคนพิการ ข้อค้นพบที่สำคัญคือ การดำเนินนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันยังขาดความยืดหยุ่นและขาดกลไกสนับสนุนเชิงระบบ เช่น เงินกองทุนอาชีพเฉพาะกลุ่มคนพิการ หรือโครงสร้างงานที่รองรับเจ้าหน้าที่เฉพาะทางด้านสิทธิเพื่อคนพิการในระดับท้องถิ่น และแนวทางในการพัฒนาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี พบว่า ควรบูรณาการความร่วมมือกับองค์กรคนพิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน การกำหนด

นโยบายเฉพาะด้านในแผนพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของคนพิการ การส่งเสริมเจตคติที่ดีของชุมชนต่อคนพิการ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐาน และการขยายเครือข่ายครอบครัวกลุ่มเป้าหมายใหม่ นอกจากนี้ควรพัฒนาเจ้าหน้าที่ในด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับสิทธิของคนพิการ เพื่อให้สามารถให้บริการได้อย่างเท่าเทียม ข้อเสนอเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนานโยบายท้องถิ่นที่เน้น “ความเท่าเทียม” มากกว่าเพียงแค่ “การช่วยเหลือ” และเปิดพื้นที่ให้คนพิการเป็นผู้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในสังคม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีควรประสานงานกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหรือโรงพยาบาลเอกชน เพื่อจัดแพทย์ นักจิตวิทยา อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านออกไปพบปะพูดคุยกับคนพิการ เช่น การแนะนำเรื่องกายภาพบำบัด การตรวจร่างกายประจำเดือน การให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลคนพิการ เพื่อให้มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีควรประสานกับสถาบันการศึกษาและโรงเรียนในพื้นที่เพื่อเป็นการช่วยเหลือ สนับสนุน คนพิการให้มีความรู้ ความสามารถ และมีการศึกษาที่ดี

1.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีควรช่วยเหลือให้คนพิการสามารถเข้าถึงเงินทุนในการประกอบอาชีพ เช่น กองทุนในการกู้ยืมหรือขอกู้ยืมจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนนทบุรี เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการฝึกอาชีพที่เหมาะสมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้กับคนพิการในจังหวัดนนทบุรี

2.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของครอบครัวและชุมชนต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี

References

Chianram, A. (2020). The need for quality of life development of people with disabilities in the Sanamchai Subdistrict Administrative Organization, Bang Sai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. *Journal of Library Services, Prince of Songkla University*, 25(1), 63-70.

- Chindon, U. (2019). *Factors affecting the quality of life of disabled people in Don Yang Subdistrict, Pathio District, Chumphon Province*. (Master's Thesis). Maha Sarakham University. Maha Sarakham.
- Chueakhong, K. (2019). *Guidelines for career development for people with disabilities*. Ubon Ratchathani: Thung Teng Subdistrict Administrative Organization.
- Constitution Drafting Committee, Office of the Secretariat of the House of Representatives. (2017). *Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2017*. Bangkok: Printing Office.
- Daromae, A. (2023). "Social welfare needs of the disabled in Lam Mai Subdistrict, Mueang District, Yala Province". *The 14th Hatyai National and International Academic Conference*, (pp. 814 – 827). Songkhla: Hatyai University.
- Khamkhieo, P. (2020). *Improving the quality of life of people with mobility disabilities: A case study of Ban Mai Samakkhi Subdistrict Administrative Organization, Chai Badan District, Lopburi Province*. (Master's Thesis). Ramkhamhaeng University. Bangkok.
- Ko Yo Subdistrict Administrative Organization. (2019). *Local and the development of the quality of life of people with disabilities*. Songkhla: Ko Yo Subdistrict Administrative Organization.
- Nadee, P. (2021). *Quality of Life of Persons with Disabilities under the Responsibility of Bang Nam Chuet Subdistrict Administrative Organization, Mueang Samut Sakhon District, Samut Sakhon Province*. (Master's Thesis). Bansomdejchaopraya Rajabhat University. Bangkok.
- Office of the Council of State. (2013). *Government Gazette Volume 130/Section 30 Kor/Page 6/29 March 2013*. Retrieved March 16, 2023, from <http://www.dep.go.th/Content/View/4406/1>
- Phromchaluai, C. (2020). The process of transferring local wisdom in self-health care of the elderly in Samut Prakan Province. *Journal of Humanities and Social Sciences, Thonburi Rajabhat University*, 5(1), 8–23.
- Phutthisrimethi, P., & Lowatcharin, G. (2020). Potential of local administrative organizations in Khon Kaen Province to improve the quality of life of people with disabilities. *Journal of Buddhist Education and Research : JBER*, 6(1), 301-312.
- Radabut, P. (2021). The role of the sub-district administrative organization in promoting and developing the quality of life of people with disabilities, Thung Teng Sub-district, Det Udom District, Ubon Ratchathani Province. *MCU Journal Ubon Parittarat*, 6(1), 95-106.

Singhwi, C. (2015). Attitude and helpful behavior towards the elderly of students of the Faculty of Social Sciences, Kasetsart University. *Journal of Social Work*, 23(2), 55-78.

The Committee on Social Affairs, Children, Youth, Women, the Elderly, Persons with Disabilities, and the Underprivileged. (2019). *Learning Record from the Fieldwork in Nan Province: Center for Quality of Life Development and Promotion of Occupations for the Elderly (COOLPOE), Bua Yai Subdistrict, Na Noi District, Nan Province*. Bangkok: Secretariat of the Senate.

1. พระครูสมุห์อุเทน ธีรจิตโต	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. คุณบุญยาพร สุทธิ	สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา
3. คุณวิภาดา นาระเดช	สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
4. คุณสุนิสา จิตต์บรรจง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน
5. คุณจุฬามณี ปันวัง	สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
6. คุณอัญชลีพร คำเด่นเหล็ก	สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
7. คุณวิทยา ธาตุบุรณ	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
8. พระครูสุตชยาภรณ์	สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
9. คุณปภัทกร ไชยวงศ์	มหาวิทยาลัยพะเยา
10. คุณวรัญญา สุเตนนท์	คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
11. คุณจารุวิทย์ ไกล้ำ	สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
12. คุณสุธาสิณี รังสิมานุรักษ์	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
13. คุณสุทัศน์ ชันแก้ว	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
14. คุณพิมพ์รดา อาบูจาฟาร์	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
15. คุณจิรภัทร สมฤทธิ	สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
16. คุณนवल อาชญาทา	คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
17. คุณกัญญากาญจน์ ชี้อัสตย์	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
18. คุณบุญฤทธิ วิจิตร	สาขาวิชาการจัดการป่าไม้ มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ
19. คุณกันตพัฒน์ พงศ์พรพต	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

20.คุณสายทอง สมแก้ว

สาขาวิชาการจัดการป่าไม้ มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

21.คุณธัญฐ์ มั่งคั่ง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

แบบประเมินบทความตีพิมพ์ลงวารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ชื่อบทความ

.....

ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ/ชื่อผู้อ่านบทความ :

.....

สถานที่ทำงาน :

โทรศัพท์..... โทรสาร.....

Email.....

การประเมินคุณภาพทั่วไป

1. คุณภาพทางวิชาการ

เกณฑ์ประเมิน : บทความที่ดีควรเสนอหลักวิชาการที่เชื่อถือได้ รายละเอียดที่นำเสนอต้องผ่านการวิเคราะห์ / วิจัย และมีเอกสารหรือหลักฐานสนับสนุน

ดีมาก เหตุผล

.....

.....

ดี เหตุผล

.....

.....

พอใช้ เหตุผล

.....

.....

ยังเชื่อถือไม่ได้ เหตุผล

.....
.....
ความเห็นหรือข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)

2. ประโยชน์ทางวิชาการ

เกณฑ์ประเมิน : บทความที่มีความสำคัญคือบทความที่เสนอความรู้หรือประเด็นใหม่ๆที่เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

ดีมาก

ดี

พอใช้

ยังไม่สมควรจัดพิมพ์

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)

3. การใช้ศัพท์ทางวิชาการและภาษาที่ใช้

เกณฑ์ประเมิน : มีการใช้ศัพท์ที่เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการสาขานั้น

ดีมาก

ดี

พอใช้

ยังเชื่อถือไม่ได้

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)

4. การเขียนบรรณานุกรม

เกณฑ์ประเมิน : มีการอ้างอิงและการเขียนบรรณานุกรมที่ถูกต้อง ครบถ้วนและเป็นระบบเดียวกัน

ดีมาก

ดี

พอใช้

ยังเชื่อถือไม่ได้

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)

สรุปความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการตีพิมพ์บทความ

เห็นสมควรให้ตีพิมพ์บทความได้โดยไม่ต้องแก้ไข

เห็นสมควรให้ตีพิมพ์บทความได้โดยมีข้อแก้ไข ดังนี้

1.

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

2.

ไม่สมควรให้ตีพิมพ์บทความ เนื่องจาก

1.

2.

ข้อคิดเห็นอื่น ๆ

.....

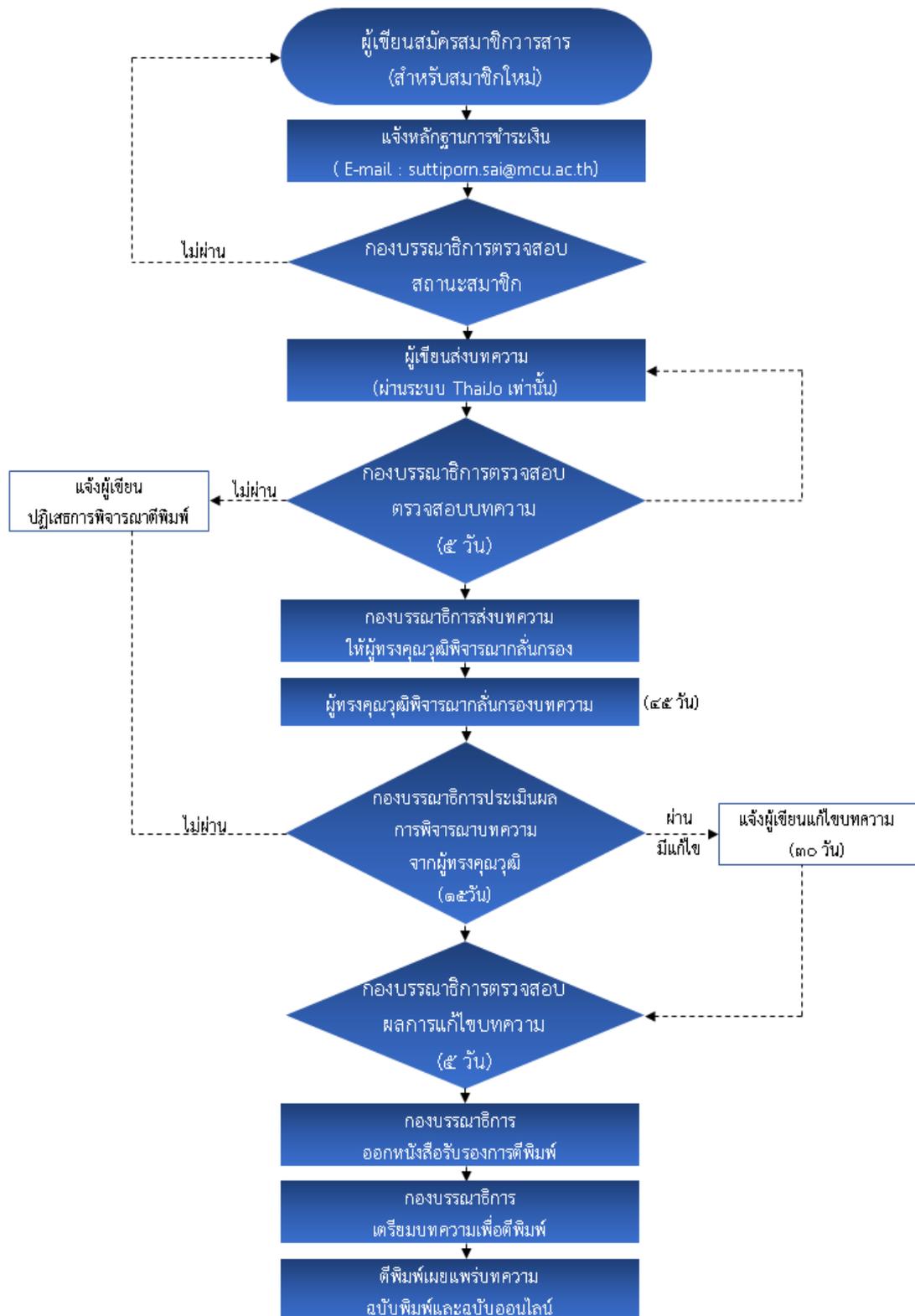
ลงชื่อ.....

()

ผู้ทรงคุณวุฒิ / ผู้อ่านบทความ

หมายเหตุ: หากมีประเด็นชี้แนะอื่น ๆ และพื้นที่ไม่เพียงพอ ท่านสามารถขยายต่อเพิ่มเติมจากนี้ได้

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

ตัวอย่าง

รูปแบบการจัดพิมพ์บทความในวารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ตัวอย่างรูปแบบ “บทความวิจัย”

ชื่อบทความ (ภาษาไทย 20 pt.)

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ ตัวพิมพ์ใหญ่ 18 pt.)

ข้อกำหนดเบื้องต้น

(ปฏิบัติตามรูปแบบอย่างเคร่งครัด)

1. ขนาดกระดาษ A4 ระยะขอบ 1 นิ้ว
2. อักษร TH SarabunPSK และตัวเลขอารบิกทั้งหมด
3. ระบบอ้างอิงแบบ APA 6
4. การอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษ (ทั้งในเนื้อหา และ References)
5. บทความต้องไม่เกิน 15-18 หน้า

¹ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน, ²ผู้ร่วมเขียน และ ³ผู้ร่วมเขียน (ภาษาไทย 16 pt.)

¹ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน, ²ผู้ร่วมเขียน และ ³ผู้ร่วมเขียน (ภาษาอังกฤษ 16 pt.)

¹²³หน่วยงานต้นสังกัด (ภาษาไทย 14 pt.)

¹²³หน่วยงานต้นสังกัด, ระบุประเทศ (ภาษาอังกฤษ 14 pt.)

¹Corresponding Author’s Email: (14 pt.)

¹เบอร์โทร: (14 pt.)

บทคัดย่อ (18 pt. ไม่เกิน 500 คำ)

(16 pt.) เนื้อความ ระบุวัตถุประสงค์วิจัย ประเภทของงานวิจัย กลุ่มประชากรพื้นที่ การวิเคราะห์ข้อมูล (สถิติ, เชิงพรรณนา).....

.....

.....

ผลการวิจัยพบว่า (ตามลำดับของวัตถุประสงค์).....

1.....

2.....

3.....

คำสำคัญ: (16 pt.) (3-5 คำ ตามชื่อของบทความ คั่นด้วยเครื่องหมาย Semicolon ;)

Abstract (18 pt. ไม่เกิน 500 คำ)

(16 pt.) (แปลรักษารูปคำและรูปประโยคให้ตรงกับภาษาไทย ไม่แปลสรุปย่อ ไม่แปลจับประเด็นไม่แปลขยายความ) (ใส่ตัวเลข ย่อหน้า วรรคตอน ลำดับหัวข้อหลัก, หัวข้อรอง ให้ตรงกับภาษาไทย)

.....

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

3) ศึกษาและติดตามผลการปฏิบัติ/ทดลอง/ฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

(Presentation of the Research Results)

ผลการวิจัย (18 pt., เนื้อความ 16 pt.)

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อ.....ผลการวิจัยพบว่า.....

.....

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อ.....ผลการวิจัยพบว่า.....

.....

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อ.....ผลการวิจัยพบว่า.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt., เนื้อความ 16 pt.)

องค์ความรู้จากผู้วิจัย คือ การสังเคราะห์ชุดองค์ความรู้ออกมาในรูปแบบของแผนภูมิ แผนภาพ ผังมโนทัศน์ หรือโมเดล พร้อมทั้งการอธิบายเชิงกระบวนการ วิธีการขั้นตอน คุณค่าประโยชน์ รูปแบบ แนวทางการนำไปใช้ประโยชน์ ที่ก่อให้เกิดแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการส่งเสริม/การพัฒนา/การเปลี่ยนแปลงของบุคคล สังคม และองค์กร (อธิบายให้กระชับรัดกุม เข้าใจได้ง่าย)

.....
.....
.....

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt., เนื้อความ 16 pt.)

เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ความสอดคล้อง ความเหมือน ความแตกต่างกับ กรอบแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยอื่นๆ ในอดีตที่ผ่านมาอย่างไร

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า..... ทั้งนี้เป็นเพราะ.....

สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ.....

(อ้างอิง)

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า..... ทั้งนี้เป็นเพราะ.....
สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ.....
(อ้างอิง)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า..... ทั้งนี้เป็นเพราะ.....
สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ.....
(อ้างอิง)

สรุป (18 pt., เนื้อความ 16 pt.)

สรุปภาพรวมครอบคลุมผลการวิจัย เป็นความเรียงไม่ใส่เลขเป็นข้อมาตรา ไม่เอียง
ไม่หนา ไม่แทรกภาพโมเดล (ไม่ต้องแทรกอ้างอิง)

.....
.....
.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt., เนื้อความ 16 pt.)

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย (เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ ใคร หน่วยงานใด อย่างไร)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ดังนั้นหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้.....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ดังนั้นหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้.....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ดังนั้นหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้.....

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป (ต้องเกี่ยวเนื่องต่อยอดจากบทความนี้)

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

- 2.1.
- 2.2.
- 2.3.

References (18 pt., เนื้อความ 16 pt.)

เฉพาะบทความวิจัยควรมีการอ้างอิง 8 อ้างอิงขึ้นไป แหล่งข้อมูลอ้างอิง ที่ปรากฏในเนื้อหาบทความทั้งหมด จะต้องนำมาเขียนเป็นรายการอ้างอิงใน References ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกอย่างอ้างอิงตามรูปแบบอ้างอิงของวารสาร และเรียงลำดับตามตัวอักษร A-Z (ห้ามอ้างอิง References ที่ไม่ปรากฏการอ้างอิงในเนื้อหาบทความ)

ตัวอย่างการอ้างอิง

หนังสือ

นามสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). ชื่อหนังสือ. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์ .

Robbin, N. (2005). Management. (8 ed.). New Jersey: Prentice Hall.

วิทยานิพนธ์

นามสกุลผู้วิจัย, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). ชื่อเรื่อง. (ปริญญาวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต). ชื่อสถาบัน. สถานที่พิมพ์.

Kittichayathorn, P. (2012). Styles and Steps of Community Management Movement for Drug Problem Prevention Learning Center: A Case of Thorraneekum, Khok Faet, Nong Chok, Bangkok. (Doctoral Dissertation). National Institute of Development Administration. Bangkok.

บทความวารสาร

นามสกุลผู้เขียน 1, ชื่อย่อ., นามสกุลผู้เขียน 2, ชื่อย่อ., & นามสกุลผู้เขียน 3, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร. เลขปีที่ (เลขฉบับที่), เลขหน้าแรก-เลขหน้าสุดท้ายของบทความเรื่องนั้นๆ.

Puchthonglang, P., Horsangchai, S., & Soma, P. (2016). Learning Provision Model for Develop Right Consumption Behavior Based on the Philosophy of Sufficiency Economy for Adolescents. Journal of MCU Peace Studies, 4(2), 17-37.

พระไตรปิฎก/คัมภีร์

ชื่อสถาบันของคัมภีร์. (ค.ศ.). ชื่อคัมภีร์. สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). Thai Tripitakas. Bangkok: MCU Press.

เว็บไซต์

นามสกุลผู้เขียน, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). ชื่อหัวข้อ. สืบค้น เดือน วัน, ปี, จาก <http://www.xxxxxxxxx>

Chalamvong, Y. (2017). Challenges of Thai workers in the digital age. National Institute for Thailand Development Research. Retrieved May 3, 2017, from <http://tdri.or.th/2015/01/thailaborinthedigitalage>>

ตัวอย่างรูปแบบ “บทความวิชาการ”

ชื่อบทความ (ภาษาไทย 20 pt.)

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษตัวพิมพ์ใหญ่ 18 pt.)

¹ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน, ²ผู้ร่วมเขียน และ ³ผู้ร่วมเขียน (ภาษาไทย 16 pt.)

¹ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน, ²ผู้ร่วมเขียน และ ³ผู้ร่วมเขียน (ภาษาอังกฤษ 16 pt.)

¹²³หน่วยงานต้นสังกัด (ภาษาไทย 14 pt.)

¹²³หน่วยงานต้นสังกัด, ระบุประเทศ (ภาษาอังกฤษ 14 pt.)

¹Corresponding Author’s Email: (14 pt.)

¹เบอร์โทร: (14 pt.)

ข้อกำหนดเบื้องต้น

(ปฏิบัติตามรูปแบบอย่างเคร่งครัด)

1. ขนาดกระดาษ A4 ระยะขอบ 1 นิ้ว

2. อักษร TH SarabunPSK และ

ตัวเลขอารบิกทั้งหมด

3. ระบบอ้างอิงแบบ APA 6

4. การอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษ

(ทั้งในเนื้อหา และ References)

บทคัดย่อ (18 pt. ไม่เกิน 500 คำ)

(16 pt.) นำเสนอข้อค้นพบ มุมมอง ทิศนะ ที่สะท้อนทางออก ทางเลือก องค์ความรู้ใหม่ หลักการแนวทาง วิธีปฏิบัติในเชิงวิชาการ โดยเขียนให้กระชับ จัดลำดับหมวดหมู่ แยกข้อ แยกประเด็น ให้เห็นชัดเจน

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: (16 pt.) (3-5 คำ ตามชื่อของบทความ คั่นด้วยเครื่องหมาย Semicolon ;)

Abstract (18 pt. ไม่เกิน 500 คำ)

(16 pt.) แปลรักษารูปคำและรูปประโยคให้ตรงกับภาษาไทย ไม่แปลสรุปย่อ ไม่แปลจับประเด็น ไม่แปลขยายความ (ใส่ตัวเลข ย่อหน้า วรรคตอน ลำดับหัวข้อหลัก หัวข้อรอง ให้ตรงกับภาษาไทย)

.....

.....

.....

.....

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

Keywords: (16 pt.) (3 – 5 คำ ตามชื่อของบทความ คั่นด้วยเครื่องหมาย Semicolon ;)

บทนำ (18 pt., เนื้อความ 16 pt.)

(16 pt.) ความเป็นมา บริบท สภาพปัญหาของประเด็นที่ศึกษา/กรณีศึกษา/กรณีพื้นที่ (อ้างอิง).....

.....

หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เชิงวิชาการ แนวทางปฏิบัติ มาตรฐานการแก้ไขปัญหาการส่งเสริมพัฒนา (อ้างอิง)

.....

.....

แรงจูงใจที่อยากจะศึกษา เหตุผลความคาดหวัง คุณค่า ประโยชน์ ที่หวังได้จากการศึกษา (อ้างอิง).....

.....

.....

เนื้อเรื่อง (18 pt., เนื้อหา 16 pt.)

บริบทความเป็นมา ประเด็นปัญหา แสดงสาระสำคัญภายใต้กรอบแนวคิดในเชิงวิชาการ นำเสนอตามลำดับแยกประเภทหมวดหมู่ ความสำคัญมาก ความสำคัญน้อย ประเด็นหลัก ประเด็นรอง โดยใส่ลำดับ เลขข้อ ย่อหน้า วรรคตอน ให้เข้าใจได้ง่ายและชัดเจน (อ้างอิง).....

.....

.....

นำเสนอหลักการ แนวคิด ทฤษฎี แนวทางปฏิบัติ ที่สะท้อนมุมมอง องค์ความรู้ใหม่อย่างเป็นหมวดหมู่ เป็นระบบ เป็นขั้นตอน เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับการแก้ไขปัญหาหรือการส่งเสริมพัฒนาโดยสอดคล้องกับหลักวิชาการ (อ้างอิง)

.....

สรุป (18 pt. เนื้อความ 16 pt.)

สรุปภาพรวมครอบคลุมผลการวิจัย เป็นความเรียงไม่ใส่เลขเป็นข้อมาตรา ไม่เอียง ไม่หนา ไม่
แทรกภาพโมเดล (ไม่ต้องแทรกอ้างอิง)

ข้อเสนอแนะ (18 pt. เนื้อความ 16 pt.)

จากผลการศึกษา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ของหน่วยงานและองค์กร
ถึงการพัฒนาประสิทธิภาพส่วนบุคคล ตลอดถึงการเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อยอดสำหรับผู้สนใจ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา (เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ ใคร หน่วยงานใด อย่างไร)

- 1.1.....
1.2.....

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป (ต้องเกี่ยวเนื่องต่อยอดจากบทความนี้)

สำหรับประเด็นในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับ

- 2.1.....
2.2.....

References (18 pt., เนื้อความ 16 pt.)

แหล่งข้อมูลอ้างอิง ที่ปรากฏในเนื้อหาบทความทั้งหมด จะต้องนำมาเขียนเป็นรายการอ้างอิงใน
References ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกๆอ้างอิง ตามรูปแบบอ้างอิงของวารสาร และเรียงลำดับตาม
ตัวอักษร A-Z (ห้ามอ้างอิง References ที่ไม่ปรากฏการอ้างอิงในเนื้อหาบทความ)

ตัวอย่างการอ้างอิง

หนังสือ

นามสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). ชื่อหนังสือ. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

Robbin, N. (2005). *Management*. (8th ed.). New Jersey: Prentice Hall.

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

วิทยานิพนธ์

นามสกุลผู้วิจัย, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). ชื่อเรื่อง. (ปริญญาานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต). ชื่อสถาบัน. สถานที่พิมพ์.

Kittichayathorn, P. (2012). Styles and Steps of Community Management Movement for Drug Problem Prevention Learning Center: A Case of Thorraneekum, Khok Faet, Nong Chok, Bangkok. (Doctoral Dissertation). National Institute of Development Administration. Bangkok.

บทความวารสาร

นามสกุลผู้เขียน 1, ชื่อย่อ., นามสกุลผู้เขียน 2, ชื่อย่อ., & นามสกุลผู้เขียน 3, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร. เลขปีที่ (เลขฉบับที่), เลขหน้าแรก-เลขหน้าสุดท้ายของบทความเรื่องนั้นๆ.

Puchthonglang, P., Horsangchai, S., & Soma, P. (2016). Learning Provision Model for Develop Right Consumption Behavior Based on the Philosophy of Sufficiency Economy for Adolescents. *Journal of MCU Peace Studies*, 4(2), 17-37.

พระไตรปิฎก/คัมภีร์

ชื่อสถาบันของคัมภีร์. (ค.ศ.). ชื่อคัมภีร์. สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.

เว็บไซต์

นามสกุลผู้เขียน, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). ชื่อหัวข้อ. สืบค้น เดือน วัน, ปี, จาก <http://www.xxxxxxxxx>

Chalamvong, Y. (2017). Challenges of Thai workers in the digital age. National Institute for Thailand Development Research. Retrieved May 3, 2017, from <http://tdri.or.th/2015/01/thailaborinthedigitalage>>

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

ตัวอย่างการอ้างอิง APA (6th Edition) (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2564)

หนังสือ

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
ผู้แต่ง 1 คน	นามสกุล (ค.ศ.)	(นามสกุล, ค.ศ.)	นามสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). <i>ชื่อหนังสือ</i> . (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	Robbin (2005)	(Robbin, 2005)	Robbin, N. (2005). <i>Management</i> . (8 th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
ผู้แต่ง 2-4 คน	นามสกุล 1, นามสกุล 2, นามสกุล 3, and นามสกุล 4 (ค.ศ.)	(นามสกุล 1, นามสกุล 2, นามสกุล 3, and นามสกุล 4, ค.ศ.)	นามสกุลผู้แต่ง 1, ชื่อย่อ., นามสกุลผู้แต่ง 2, ชื่อย่อ., นามสกุลผู้แต่ง 3, ชื่อย่อ., & นามสกุลผู้แต่ง 4, ชื่อย่อ., (ค.ศ.). <i>ชื่อหนังสือ</i> . (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	Robbin, Stephen, Coulter, and Mary, (2005)	(Robbin, Stephen, Coulter, and Mary, 2005)	Robbin, N., Stephen, P., Coulter, O., & Mary, R. (2005). <i>Management</i> . (8 th ed.) New Jersey: Prentice Hall.
ผู้แต่ง 5 คนขึ้นไป	นามสกุล 1 และคณะ. (ค.ศ.)	(นามสกุล 1 และคณะ. ค.ศ.)	นามสกุลผู้แต่ง 1, ชื่อย่อ. และคณะ. (ค.ศ.). <i>ชื่อหนังสือ</i> . (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	Robbin et al. (2005)	(Robbin et al. 2005)	Robbin, N. et al. (2005). <i>Management</i> . (8 th ed.). New Jersey: Prentice Hall.

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
ผู้แต่งนามแฝง	ชื่อนามแฝง (ค.ศ.)	(ชื่อนามแฝง, ค.ศ.)	ชื่อนามแฝง. (ค.ศ.). <i>ชื่อหนังสือ</i> . (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	Tmanti (2002)	(Tmanti, 2002)	Tmanti. (2002). <i>Kaew Kalaya of the Land</i> . (2 nd ed.). Bangkok: Na Ban Wannagum Publishing.
หนังสือแปล	นามสกุลผู้แต่งต้นฉบับ (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้แต่งต้นฉบับ, ค.ศ.)	นามสกุลผู้แต่ง 1, ชื่อย่อ., & นามสกุลผู้แต่ง 2, ชื่อย่อ. (ค.ศ.ที่แปล). <i>ชื่อเรื่องที่แปล</i> [ชื่อเรื่องต้นฉบับ]. (นามสกุลผู้แปล, ผู้แปล). (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. (ค.ศ. ต้นฉบับที่พิมพ์).
	Parker, and Smith (2020)	(Parker, and Smith, 2020)	Parker, K., & Smith, S. (2020). <i>Money Knowledge</i> [Financial Management]. (Phothiwong, Translator). (2 nd ed.). Bangkok: MCU Press. (2015).
กรณีไม่มีชื่อผู้แต่ง ให้ลงชื่อเรื่องแทนผู้ แต่ง	“ชื่อเรื่อง” หรือ “ชื่อบท ที่” หรือ “ชื่อบทความ” (ค.ศ.)	(“ชื่อเรื่อง” หรือ “ชื่อบท ที่” หรือ “ชื่อบทความ”, ค.ศ.)	<i>ชื่อเรื่อง</i> . (ครั้งที่พิมพ์). (ค.ศ.). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	“Transient viscoelastic flow of polymer	(“Transient viscoelastic flow of polymer	<i>Art of display: Cultural shows</i> . (2 nd ed.). (2010). Hong Kong, China: Links International.

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
	solution” (1975)	solution”, 1975)	
การอ้างอิงเอกสาร ทุติยภูมิ (Secondary Source) (อ้างอิง ใน)	นามสกุลผู้แต่งเอกสาร ต้นฉบับ (ค.ศ. ต้นฉบับ) (อ้างถึงในหรือ as cited in นามสกุลผู้แต่งทุติยภูมิ, ค.ศ.ของเอกสารทุติยภูมิ)	(นามสกุลผู้แต่งเอกสาร ต้นฉบับ, ค.ศ. ต้นฉบับ อ้างถึงในหรือ as cited in นามสกุลผู้แต่งทุติยภูมิ, ค.ศ.ของเอกสารทุติยภูมิ)	ผู้เขียนอ้างอิงแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เหตุเพราะไม่สามารถเข้าถึงหรือสืบค้นหา ต้นฉบับเดิมได้ การเขียนอ้างอิงข้อมูลทุติยภูมิในบรรณานุกรมหลักการอ้างอิง เหมือนกับรายการหนังสือทั่วไป นามสกุลผู้แต่งทุติยภูมิ, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). <i>ชื่อเรื่องต้นฉบับ</i> . (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่ พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	Seidenberg and McClelland (1993) (as cited in Coltheart, 1995)	(Seidenberg and McClelland, 1993 as cited in Coltheart, 1995)	Coltheart, A. H. (1995). <i>Development of Selection model to support higher education</i> . (2 nd ed.). Bangkok: Thammasat University.
สารานุกรม (Encyclopedia)	นามสกุล (ค.ศ.)	(นามสกุล, ค.ศ.)	นามสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). ใน ชื่อของบรรณาธิการ (บก.), <i>ชื่อเรื่อง</i> (ฉบับที่, หน้าแรก-หน้าสุดท้าย). สถานที่พิมพ์; สำนักพิมพ์.
	Glaucoma. (2002)	(Glaucoma, 2002)	Glaucoma. (2002). In K. Krapp (Ed.), <i>The Gale encyclopedia of nursing & allied health</i> (Vol. 2, pp.1079-1083). Farmington Hills, MI:

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
			Gale Group.
พจนานุกรม (Dictionary)	นามสกุล (ค.ศ.)	(นามสกุล, ค.ศ.)	นามสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). <i>ชื่อพจนานุกรม</i> . สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	Tiangburanadham (2002)	(Tiangburanadham, 2002)	Tiangburanadham, V. (2002). <i>Dictionary of diseased and therapies</i> . Bangkok: Ruansarn.

วิทยานิพนธ์ และรายงานการวิจัย

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
เอกสารรายงาน การวิจัย	นามสกุลผู้วิจัย 1, and นามสกุลผู้วิจัย 2, (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้วิจัย 1, and นามสกุลผู้วิจัย 2, ค.ศ.)	นามสกุลผู้วิจัย 1, ชื่อย่อ., & นามสกุลผู้วิจัย 2, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). <i>ชื่อเรื่อง</i> (รายงาน ผลการวิจัย). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	Wathnapradith, and Soma (2016)	(Wathanapradith, and Soma, 2016)	Wathanapradith, K., & Soma, P. (2016). <i>Peace Village in the 26th Buddhist Century: Knowledge Learned from Ta Koy Nang Village Sisaket Province</i> (Research Report). Ayutthaya: Buddhist Research Institute

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
			of MCU.
ดุสิตนิพนธ์ ป.เอก	นามสกุลผู้วิจัย (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้วิจัย, ค.ศ.)	นามสกุลผู้วิจัย, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). <i>ชื่อเรื่อง</i> . (ปริญญาานิพนธ์ระดับดุสิตบัณฑิต). ชื่อสถาบัน. สถานที่พิมพ์.
	Kittichayathorn (2012)	(Kittichayathorn, 2012)	Kittichayathorn, P. (2012). <i>Styles and Steps of Community Management Movement for Drug Problem Prevention Learning Center: A Case of Thorraneekum, Khok Faet, Nong Chok, Bangkok</i> . (Doctoral Dissertation). National Institute of Development Administration. Bangkok.
วิทยานิพนธ์ ป.โท	นามสกุลผู้วิจัย (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้วิจัย, ค.ศ.)	นามสกุลผู้วิจัย, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). <i>ชื่อเรื่อง</i> . (วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต). ชื่อสถาบัน. สถานที่พิมพ์.
			Marpue, S. (2013). <i>Use mindfulness to apply to solve doing work Employees of Electricity Generating Authority of Thailand</i> . (Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

วารสาร / เอกสารการประชุมทางวิชาการ (proceeding) / หนังสือพิมพ์

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
บทความวารสาร	นามสกุลผู้เขียน 1, นามสกุลผู้เขียน 2, and นามสกุลผู้เขียน 3 (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้เขียน 1, นามสกุลผู้เขียน 2, นามสกุลผู้เขียน 3, ค.ศ.)	นามสกุลผู้เขียน 1, ชื่อย่อ., นามสกุลผู้เขียน 2, ชื่อย่อ., & นามสกุลผู้เขียน 3, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). ชื่อบทความ. <i>ชื่อวารสาร</i> , เลขปีที่(เลขฉบับที่), เลขหน้าแรก-เลขหน้าสุดท้ายของบทความ.
	Puchthonglang, Horsangchai, and Soma (2016)	(Puchthonglang, Horsangchai, and Soma, 2016)	Puchthonglang, P., Horsangchai, S., & Soma, P. (2016). Learning Provision Model for Develop Right Consumption Behavior Based on the Philosophy of Sufficiency Economy for Adolescents. <i>Journal of MCU Peace Studies</i> , 4(2), 17-37.
เอกสารการประชุมทางวิชาการ (proceeding)	นามสกุลผู้เขียน (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้เขียน, ค.ศ.)	นามสกุลผู้เขียน, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). ชื่อบทความ. ใน หรือ in ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก. หรือ Ed. หรือ Eds.), <i>ชื่อการประชุม</i> (น. หรือ pp. เลขหน้าแรก-ถึงหน้าสุดท้าย). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	Edge (1996)	(Edge, 1996)	Edge, M. (1996). Lifetime prediction: Fact or fancy. In M. S. Koch, T. Padfield, J. S. Johnsen, & U. B. Kejser (Eds.), <i>Proceedings of the Conference on Research Techniques in Photographic Conservation</i> (pp. 97-100). Copenhagen, Denmark: Royal Danish Academy of Fine Arts.

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
เอกสารประกอบ การสอน/การ อบรม (Power Point Lecture Note)	นามสกุลผู้เขียน (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้เขียน, ค.ศ.)	นามสกุลผู้เขียน, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). <i>ชื่อเรื่อง</i> . ชื่อเอกสารประกอบการอบรม, สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์
	Chuychuwong (2009)	(Chuychuwong, 2009)	Chuychuwong, S. (2009). <i>The Use of UpToDate Database. Training Material on the Techniques of Searching for Information from Electronic Medical Database</i> . Songkla: Prince of Songkla University.
หนังสือพิมพ์	นามสกุลผู้เขียน (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้เขียน, ค.ศ.)	นามสกุลผู้เขียน, ชื่อย่อ. (ค.ศ, วัน เดือน). ชื่อคอลัมน์/ชื่อข่าว. <i>ชื่อหนังสือพิมพ์</i> . pp. เลข หน้าแรก-เลขหน้าสุดท้ายของคอลัมน์/ชื่อข่าว.
	Boonnoon (2011)	(Boonnoon, 2011)	Boonnoon, J. (2011, April 28). Manufacturers flood Thai market. <i>The Nation</i> , pp. 7-8.

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ / เว็บไซต์

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
อ้างอิงเว็บไซต์	นามสกุลผู้เขียน (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้เขียน, ค.ศ.)	นามสกุลผู้เขียน, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). <i>ชื่อหัวข้อ</i> . สืบค้น เดือน วัน, ปี, จาก http://www.xxxxxxxxx
	Chalamvong (2017)	(Chalamvong, 2017)	Chalamvong, Y. (2017). <i>Challenges of Thai workers in the digital age</i> . National Institute for Thailand Development Research. Retrieved May 3, 2017, from http://tdri.or.th/2015/01/thailaborinthedigitalage
หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book)	นามสกุลผู้เขียน 1, and นามสกุลผู้เขียน 2 (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้เขียน 1, and นามสกุลผู้เขียน 2, ค.ศ.)	นามสกุลผู้เขียน 1, ชื่อย่อ., & นามสกุลผู้เขียน 2, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). <i>ชื่อเรื่อง</i> . เมือง. สถาบัน หรือสำนักพิมพ์. สืบค้น เดือน วันที่, ค.ศ. จาก http://xxxxxxxxxxxxxxxx
	Littleton and Engebretson (2002)	(Littleton and Engebretson, 2002)	Littleton, L. Y., & Engebretson, J. C. (2002). <i>Maternal, neonatal, and women's health nursing</i> . New York: Delmar/Thompson Learning. Retrieved November 30, 2009, from http://www.netlibrary.com/reader/

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

หน่วยงานรัฐบาล / สถาบัน / องค์กร / สมาคม / ชมรม

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
อ้างอิงจาก หน่วยงาน สถาบัน หรือองค์กร อ้างอิง ครั้งแรกใช้ชื่อเต็ม ส่วนอ้างอิงครั้ง ต่อไปใช้อักษรย่อ	ชื่อเต็มของหน่วยงาน (อักษรย่อ, ค.ศ.)	(ชื่อเต็มของหน่วยงาน (อักษรย่อ), ค.ศ.)	ชื่อเต็มของสถาบันหรือหน่วยงาน. (ค.ศ.). <i>ชื่อเรื่อง</i> . (พิมพ์ครั้งที่). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	Ministry of Education, Department of Curriculum, and Instruction Development (2001)	(Ministry of Education, Department of Curriculum, and Instruction Development, 2001)	Ministry of Education, Department of Curriculum, and Instruction Development. (2001). <i>Basic education curriculum B.E. 2544 [A.D. 2001].</i> (2 nd ed.). Bangkok: Department of Curriculum and Instruction Development.

พระไตรปิฎก/คัมภีร์

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
อ้างอิงจาก พระไตรปิฎก/	อ้างชื่อคัมภีร์ หน้าข้อความ	หลังข้อความ (ชื่อคัมภีร์: เล่ม/เลข/ข้อหน้า)	ชื่อสถาบันของคัมภีร์. (ค.ศ.). <i>ชื่อคัมภีร์</i> . สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	ตั้งในพระสูตรที่กล่าวไว้	(Thai Tripitakas:	Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). <i>Thai Tripitakas</i> .

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

คัมภีร์	ว่า	1/50/443)	Bangkok: MCU Press.
---------	-----	-----------	---------------------

สัมภาษณ์(Interview)/Focus Group

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
สัมภาษณ์/ Interview	นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์ (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์, ค.ศ.)	นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). ตำแหน่ง/สถานะ/บทบาทหน้าที่. <i>สัมภาษณ์</i> . เดือน, วัน.
	Marntong (2018)	(Marntong, 2018)	Marntong, A. (2018). Chief of Production. <i>Interview</i> . February, 2.
การสัมภาษณ์กลุ่ม ย่อย Focus Group	นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์ (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์, ค.ศ.)	นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). ตำแหน่ง/สถานะ/บทบาทหน้าที่. <i>การ สัมภาษณ์กลุ่มย่อย</i> . เดือน, วัน.
	Sutthiprapa (2019)	(Sutthiprapa, 2019)	Sutthiprapa, S. (2019). Lecturer of Environmental Health Faculty of Public Health and Environment Pathum Thani University. <i>Focus Group</i> . January, 13.

สมณศักดิ์

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
	ชื่อสมณศักดิ์ (ชื่อเดิม) (ค.ศ.)	(ชื่อสมณศักดิ์ (ชื่อเดิม), ค.ศ.)	ชื่อสมณศักดิ์ (ชื่อเดิม). (ค.ศ.). <i>ชื่อเรื่อง</i> (พิมพ์ครั้งที่). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

พระสงฆ์ มีสมณศักดิ์	Phra Brahmagunabhorn (P.A.Payutto) (2013)	(Phra Brahmagunabhorn (P.A.Payutto), 2013)	Phra Brahmagunabhorn (P.A.Payutto). (2013). <i>Dictionary of Buddhism</i> . Bangkok: Pali Dhamma Publishing Company.
	Phra Dhebbodhidhes (Weerayut Vīrayuddho) (2010)	(Phra Dhebbodhidhes (Weerayut Vīrayuddho), 2010)	Phra Dhebbodhidhes (Weerayut Vīrayuddho). (2010). <i>Vision of Buddhism Propagation in The Buddhist Land, Reinforce the Quality of life, Increase the Work Efficiency</i> . India-Nepal: Office of Dhammadhuta India-Nepal.
	Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto) (2018)	(Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto), 2018)	Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto). (2018). <i>Benefaction of Buddhism and The Perfect Human Development</i> . A Special Discourse delivered in The Convocation Ceremony of Mahachulalongkornrajavidyalaya University on 10 May 2018.
พระภิกษุทั่วไป	Phramaha Wutthichai Vajiramedhi (V. Vajiramedhi) (2012)	(Phramaha Wutthichai Vajiramedhi (V. Vajiramedhi), 2012)	Phramaha Wutthichai Vajiramedhi (V. Vajiramedhi). (2012). <i>Ahimsa Magga to Peace</i> . Bangkok: Buddhist Economics University.

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

ใบสมัครสมาชิก

วันที่สมัคร.....

ชื่อ.....นามสกุล.....

อายุ.....ปี การศึกษา.....อาชีพ.....

สถานที่ส่งเอกสาร บ้าน

ที่ทำงาน

เลขที่.....ถนน.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

E-mail:.....

กรุณาส่งหรือโทรสารใบสมัครมายัง

วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ 662 ถนนพหลโยธิน ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
รหัสไปรษณีย์ 52130
โทร/โทรสาร : 0-5420-9454-5, 09-79242953